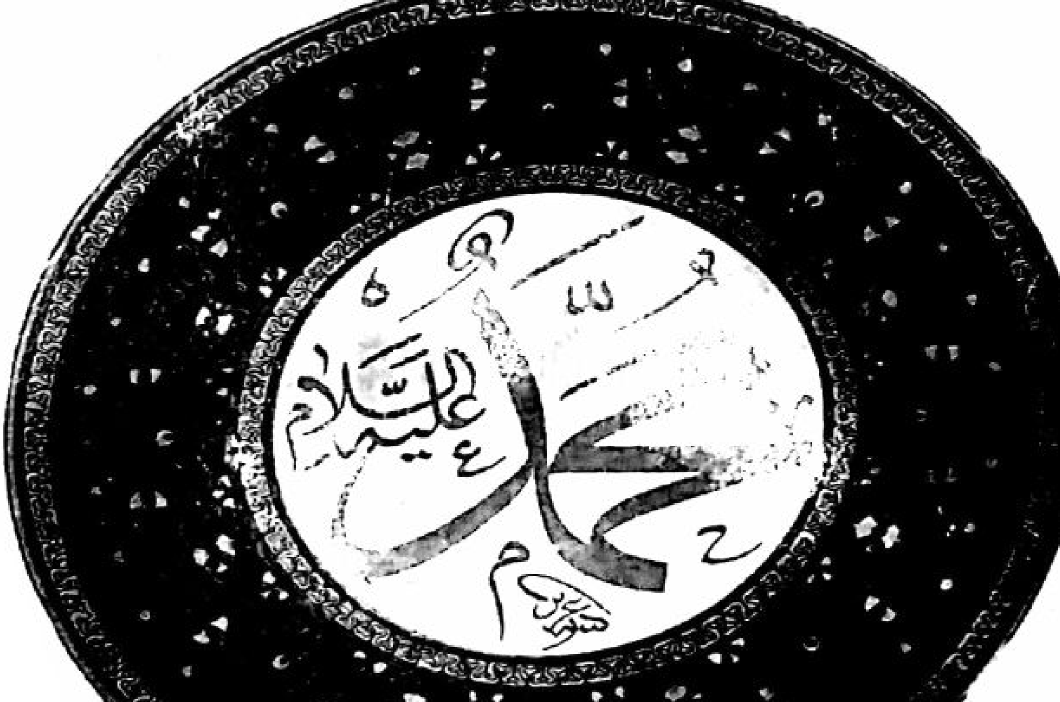
SİRET-İ İBN-İ HİŞAM

Hz. MUHAMMED(SAV)'İN HAYATI

HUZUR YAYINEVİ

SÎRET-Ü İBN-İ HİŞÂM

Hazret-i MUHAMMED (s.a.v.)'in HAYÂTI

Müellifi
Abdulmelik İbn-i Hişâm

Tercüme
Arif Erkan
(Kocaeli Eski Merkez Vaizi)

HUZUR YAYIN DAĞITIM PAZARLAMA SAN. TİC. LTD. ŞTİ.

Çatalçeşme Sok. Yücer Han No: 46 Kat: 2
34410 Cağaloğlu - İSTANBUL
TEL.: (0 212) 513 50 57 FAX.: (0 212) 513 01 71

Bu eseri velî nimetimiz merhum Hacı Babamız ALAATTİN SAĞLAM'ın ruhuna ithaf ediyor ve siz muhterem müşterilerimizden bir Fatiha göndermenizi istirham ediyorum.

F. Sağlam

Kitabın adı	:	SÎRET-Ü İbn-i HİŞÂM
Müelifi	:	Ebû Muhammed Abdulmelik b. Hîşam b. Eyyûb el-Himyerî [Vefâtı: Fustât, H. 218 (M. 833)]
Mütercimi	:	Arif Erkan (Kocaeli Eski Merkez Vaizi)
Naşiri	:	HUZUR YAYIN-DAĞITIM
Baskı-Cild	:	Eko Matbaası 1995

بسم الله الرحمن الرحيم

TAKDİM

TÂRİH ve SÎRET

Araplar, câhiliyet devirlerinde, rivâyet sûretiyle tevârüs ettikleri haberlerden başka târihi bilmezlerdi. Onlar arasında, yazılmış bir târih ilmi yoktu. Bu durumda târihin tabiatı, Arapların yaşadığı sâde hayâtın tabiatına ayak uydururdu. Bu rivâyetlerde; babaların ve dedelerin, kahramanlık, kerem ve vefâlarından övünç vesileleri bulunduğu gibi, soylar ve yapılan andlaşmalarla ilgili haberler de vardı. Yine bu rivâyetlerde Arapların meydana getirdikleri bir takım olaylar da vardı. Bunlar; Beyt-i Şerîf'in ve ona yapılan hizmetlerin; Zemzem'in ve onun ortaya çıkışının târihini; dedelerinin ve Kureyş emîrlerinin haberlerini, Meram Seddi'nin taşıp sel basmasıyla kavmin çeşitli beldelere dağıldıklarını, kâhinlerin haberlerini, onların kâfiyeli nesirlerini (seci'lerini), Arapların ictimâî ve siyâsî hayâtlarını tasvir eden buna benzer olayları bildirir.

Bu haberler ve bilgiler rivâyet ve nakl edilip dururken İslâm Dîni geldi. Sonra Araplar, İslâm da'vetinin ortaya çıkışında ve ondan önceki zamanda Peygamber'in zuhûr edeceğini bildiren olağanüstü şey-

lere, **Resûlüllâh (S.A.V.)ın küçüklüğüne, yetişmesine, risâletine ve ashâbı olan Müslümanlara; müşrikler, Hıristiyanlar ve Yahûdîler arasındaki yaşayışına (sîretine) dâir kaynağı gür ve ufukları geniş bir madde buldular. Bu haberleri de, aralarında aynı şekilde rivâyet yoluyla ağızdan ağıza dolaştırdılar. Kur'ân-ı Kerîm, Hadîs-i Nebevî ve Ashâb'ın sözleri, bu yeni hayât için tıka basa dolu vesîkalar mecmûasıdır.**

Kur'ân-ı Kerîm, nâzil olduğu zaman yazılmış idi. Lâkin Resûlüllâh (S.A.V.)ın hadîsi uzun bir zamân, yazılmakdan uzak kaldı. İnsanlar, hadîsi ancak kendisine güvenilen bir rivâyet olarak biliyorlardı ve Ebû Saîd el-Hudrî'nin Resûlüllâh (S.A.V)'den rivâyet ettiği:

«Benden, Kur'ân'dan başka bir şey yazmayınız. Her kim, Benden Kur'ân'dan başka bir şey yazmış ise, onu silsin.» hadîsine uyarak, hiç bir kimse, umûmî niteliği ile hadîsi yazmaya kalkışmadı.

Bundaki hikmet açık ve besbellidir. O da Kur'ân'ın nüzûlü esnâsında vahyin, Resûlüllâh (S.A.V)'in hadîsi ile karışmasından korkmaktır. Açıktır ki, bu emir ile ancak bu büyük hedef-i muhâfaza etmek kastediliyordu. Bu da şübhesiz, Kur'ân'ın nüzûlü ile muvakkattı (yânî hadîslerin yazılması, Kur'ân'ın nüzûl müddeti içinde belli bir zaman için yasaklanmıştı.)

Hicrî 99 yılından 101 yılına kadar Halîfelik yapmış olan Ömer bin Abdulazîz (Rh.A.)in zamânına kadar durum böylece devâm edip geldi. Anlatırlar ki: **O, hadîsin tedvîni** (yânî toplanıp derlenmesi) **konusunda kırk gün Allâh'(C.C.)a** istihâreye devâm **etmiş. Allâh (C.C.)da onun için hayırlı olanı** bildirmişti. **Ömer İbn-i Abdülazîz (Rh.A), Ebû Bekir b. Muhammed b. Amr b. Hazm (Rh.A.)a hadis tedvîni için izin verdi.** O da, ezberlemiş olduğu hadîsleri bir ki-

tapda toplayıp büyük şehirlere gönderdi. Ebû Bekir (Rh.A.), Medine'de kâdî ve vâlî idi. Hicrî 120 yılında ölmüştür.

Yine Ömer İbn-i Abdulazîz, İmâm Mâlik (Rh.A.) in şeyhi, Muhammed bin Müslim bin Şihâb ez-Zührî (Rh.A.)'ye de Resûlüllâh'ın hadislerini tedvin etmeyi emretmiş, o da bu konuda bir kitap hazırlamıştır.

Bundan sonra, Müslümanlar hadis konusunda kitaplar derlemeye devâm ettiler. Tertîb ve düzende onların kitapları özel bir usûle bağlanmıyordu. Bilakis, hadisleri diledikleri gibi topluyorlardı. Onlardan her birisi teşri'in bâblarından özel bir bâbda bir kitap yazıyordu. Sonra tasnîf işi, basamak basamak yükselip gelişti. Biz, onların hadis kitaplarını bâblara böldüklerini ve bundan Resûlüllâh (S.A.V.)'a âid haberler için özel bâblar ayırdıklarını, doğumuna, süt emmesine ve bu ikisinden sonra Peygamber olarak gönderilmesine dâir haberleri zikrettiklerini, sonra bunun ardından Mekke'de, Kureyş kabîlesini Allâh (C.C.)'ın dînine çağırması, kendisine ve ashâbına onların yaptıkları işkence ve kötülüklere sabretmesi gibi ahvâlini fasıllara ayırdıklarını, sonra gazveler ve seriyyelere (1) dâir haberleri ve cihâd işlerinden buna benzer şeyleri ele aldıklarını görürüz.

Târih yazarları (müerrihler) de, başka bir yol tutup târih konusunda genel kitaplar yazıyorlardı. Onlardan birisi Resûl-i Ekrem (S.A.V.)'in hayâtı için özel bir târih kitâbı yazıyor, Resûlüllâh (S.A.V.) da — şüb-

---

1) **Gazveler:** Hz. Muhammed (S.A.V)'in, bizzat katıldığı İslâmî savaşlar veyâ askerî seferlerdir.

Seriyyeler: Kendisi katılmayıp, bir başkasının komutası altında düşmân üzerine gönderdiği askerî birliklerdir. A.E.

hesiz — Müslümanlar için örnek ve doğru yola girenler için hidâyet bulunduğunu gören mü'minlerin dinî meyillerini bununla doyuruyorlardı.

SİYER YAZARLARI:

Siyer kitâbı yazan ilk müellifler şunlardır:

1 — Urve bin Zübeyr bin el-Avâm (Ölümü H. 92)
2 — Ebbân bin Osmân (Ölümü H. 105)
3 — Vehb bin Münebbih (Ölümü H. 110)
4 — Şürahbil bin Sa'd (Ölümü H. 123)
5 — İbn-i Şihâb ez-Zührî (Ölümü H. 124)
6 — Abdullâh bin Ebî Bekr bin Hazm (Ölümü H. 135)

Bu yazarların kitaplarının hepsi kaybolmuştur. Bunlardan ancak, Taberî'nin târihi gibi târih kitaplarının içerisine yayılmış parçalar kalmıştır. Bir de, **Vehb bin Münebbih**'in kitâbından, Almanya'da Haydelberg şehrinde bir parça mahfûz kalmıştır.

Daha sonra, bu târih ve siyer yazarlarından bir **tabaka** daha gelmiştir. **Bunların en meşhûrları şunlardır:**

1 — Mûsâ bin Ukbe (Ölümü H. 141)
2 — Muhammed İbn-i Râşid (Ölümü H. 150)
3 — Muhammed İbni İshâk (Ölümü H. 152)

Sonra, diğer bir tabaka daha geldi, bunlar da şunlardır:

1 — Zeyyâd el-Bekkâi (Ölümü H. 183)
2 — Megâzî sâhibi Vâkıdî (Ölümü H. 207)
3 — İbni Hişâm (Ölümü H. 218)
4 — Tabakât sâhibi, Muhammed İbni SA'd (Ölümü H. 230)

İBN-İ İSHÂK'IN SİRETİ

Bu kitapların en meşhûru ve en değerlisi, Tâbiîn'den olan Muhammed İbn-i İshâk (R.A.)'ın (2) « S İ R E T »'idir. Bu kitâbı, Abbâsiler devrinin ilk zamanlarında yazmıştır.

Rivâyet ederler ki: İbn-i İshâk, Bağdâd'da halife Mansûr'un huzûruna girmiş, önünde oğlu Mehdî varmış. Mansûr, İbni İshâk'a:

«Bunu tanıyor musun, ey İbn-i İshâk?» diye sormuş. O da:

«Evet, bu Emîr'ul-Mü'minîn'in oğludur», demiş. Mansur:

«Git de; Allâh'ın, Âdem'i yarattığı zamândan bu günümüze kadar olanları anlatan bir kitâb yaz», demiş. İbn-i İshâk da, gidip Mehdî için bu kitâbı yazmış. Mansûr, o'na:

---

2) Muhammed bin İshâk bin Yesâr bin Hayyâr: Ebû Abdullâh el-Medenî el-Kureşî, Kays bin Mahreme bin el-Muttalib bin Abdimenâf'ın mevlâsı (azâdlısı). İbni İshâk'ın dedesi Yesâr, Beriyye tarafında Kûfe'nin batı beldesi, Ayn'ut-Temr esirlerinden idi. Müslümanlar, bu beldeyi Hicret'in 12 inci yılında Hz. Ebû Bekir'in hilâfeti zamânında fethettiler. Yesâr, Medîne'ye getirildi.

Torunu, Muhammed İbn-i İshâk, Hicrî 85 yılında orada doğdu. Gençlik giysisini orada çıkarıp İslâmî beldelere seyahat etti. Hicrî 115 yılında İskenderiye'ye gitti. Bir çok Mısırlı'dan rivâyette bulundu. Sonra Kûfe, Cezîre, Rey ve Bağdâd'a gitti. Nihâyet Bağdâd'a gelip, Hicrî 152 yılında orada vefât etti.

İbn-i Adiy, o'nun hakkında şöyle der:

«Şâyed, İbn-i İshâk'ın hiç bir fazîleti olmasa, şu ona yeter: Melikleri Resûlüllâh'ın savaşları, Peygamber olarak gönderilmesi ve yaradılışın başlangıcı gibi konularla meşgûl etmekle, hiç bir faydası olmayan kitaplarla meşgûl olmakdan onları geri çevirmiştir. İbn-i İshâk, bu fazîletle en öne geçmiştir.»

«Çok uzun yazmışsın, yâ İbn-i İshâk. Git de, onu kısalt», demiş. Bu büyük kitâb, Emîr'ul-Mü'minîn'in kitaplığına konulmuştur.

İBN-İ HİŞÂM'IN SÎRETİ

İbn-i İshâk'dan sonra İbn-i Hişâm (3) gelmiş; İbn-i İshâk'ın sîretini te'lîfinden yarım asır kadar sonra, Zeyyâd el-Bekkâî (4) adında bir âlim vâsıtasıyle bu sîret kitâbını bize ,bâzı yerleri kısaltılıp düzenlenmiş olarak rivâyet etmiştir.

---

3) Adı Abdülmelik olan İbn-i Hişâm, sağlam ve güvenilir bir hadisci ve târihcidir. Künyesi: Ebû Muhammed Abdülmelik bin Hişâm bin Eyyûb el-Himyerî'dir. Kendisi, Himyer kabilesine mensûbdu. Basra'da yetişmiş, sonra Mısır'a gitmiştir. İmâm Şâfiî (Rh. A.), o'nunla buluşup görüşmüş, Arap şiirlerinden karşılıklı bir çok şeyler okumuşlardır. İbn-i Hişâm, İbni İshâk'ın siretini kısaltıp düzenledikden başka Himyer kabilesinin nesebleri ve melikleri hakkında bir kitâb, ayrıca siyerle ilgili şiirlerde vâki olan garib şeylerin açıklanması hakkında da bir kitâb yazmıştır. **Hicri 218 yılında Fustât'da ölen İbni Hişâm'ın yazdığı Sîret** (Hz. Muhammed (S.A.V.)'in hayâtı) **pek büyük ilgi gördüğü için nazma bile alınmıştır.**

4) **Hâfız Ebû Muhammed Zeyyâd bin Abdulmelik bin Tufeyl el-Bekkâî el-Âmirî el-Kûfî'dir.** El-Bekkâî; Âmir bin Sa'saa oğullarından olan el-Bekkâ oğullarına nisbettir. Zeyyâd, Bağdâd'a gelip orada Muhammed İbn-i İshâk'dan Megâzî'yi ve Muhammed bin Sâlim'den de Ferâiz'i rivâyet etti. Sonra Kûfe'ye dönüp, orada Hicrî 183 yılında Hârûn Reşîd'in hilâfeti zamanında vefât etti. İbn-i Hişâm, bu şeyhi hakkıyle takdir ederdi. Kitâbının başlangıcında şöyle diyor:

«Ben söylenmesi çirkin olan bâzı şeyleri, bâzı insanların zikredilmesini kötü gördüğü şeyleri, bir de Bekkâî'nin bize rivâyette bulunmadığı şeyleri terk ettim.»

İbn-i Hişâm'ın rivâyet ettiği İbn-i İshâk'ın (Siret) **kitabı, bugün elimizde bulunan kadarıyle değildir.** Çünkü İbn-i Hişâm, İbn-i İshâk'ın siretini bir çok düzeltme, kısaltma ,izâfe, bâzan tenkid ve başka bilginlerin diğer rivâyetleri ile karşılaştırmak sûretiyle almıştır. İbn-i Hişâm, Siret'inin başlangıcından bu kitâbın rivâyetine âid usûlünden bâzısını anlatmıştır.

Bununla beraber biz, İbn-i Hişâm'ın, İbn-i İshâk'ın kitâbını rivâyetteki titizliğinden ve emâneti gözettiğinden şüphe etmiyoruz. Öyleki: «İbn-i Hişâm derki» sözü ile başlamadan İbn-i Hişâm ondan hıç bir kelime değiştirmemiş, bir yanlışın beyâm veyâ kapalı bir sözün açıklanması yâhûd rivâyetlerin karşılaştırılması için bir kelime bile eklememiştir.

Yaptığı kısaltmaya (ihtisâra) gelince, bu o'nun Siret'i rivâyetindeki esas maksadıdır. Yaradılışın başlangıcından, Hz. İbrâhim (A.S.)'ın oğlu Hz. İsmâil (A.S.)'in târihine kadar olan ilk kısmı kitabdan çıkarmıştır. Kezâ Hz. İsmâil (A.S.)'in oğulları bölümü ile — o'na göre — Siretle ilgili ve önemli olmayan haberleri de çıkarmıştır. Rivâyetinin kaynağındaki sıhhatten şüphe ettiği bir çok şiirleri de hazf etmiştir.

İbn-i Hişâm tarafından rivâyet edilen Siret'in aslını araştıran kimse, onda şiddetli titizlik ve keskin emânet rûhu görür ki; bu tutum o ilk asırlardaki Müslüman bilginlerin alâmetidir.

İBN-İ HİŞÂM'IN SİRETİNİN MERTEBESİ

Her ne olursa olsun; **İbn-i İshâk'ın kitâbı, eski zamânlardan bu günümüze kadar Siret okuyucuları için dayanılan ve güvenilen bir kitâb olmuştur. Resûlüllâh** (S.A.V.)'in hayâtını **derinliğine araştırıp da bu konuda ilk kılavuzu, İbn-i** İshâk'ın kitâbı **olmayan** hemen hemen hiç bir kimse **bulamazsınız.**

İbn-i İshâk'ın Siret'i; çok eski zamândan beri bilginler arasında, **«Siret-u İbn-i Hişâm»** adıyle bilinmektedir. Çünkü onun râvisi ve bâzı yerlerini ayıklayıp düzenleyen İbn-i Hişâm'dır. İbn-i Hallikân derki:

«Bu İbn-i Hişâm, İbn-i İshâk'ın yazdığı, Resûlüllâh'ın savaşları, hâl ve yaşayışı demek olan sîretini topladı. Onu düzenleyip kısalttı. İşte (Sîret-u İbn-i Hişâm) **adıyle tanınmış olup insanların ellerinde bulunan sîret budur.»**

Bu sîret, araştırıcı okuyuculardan ve şârihlerden, doğru ve haklı bir ilgi görmüştür. **Bu kitâbı Ebû'l-Kâsım Abdurrahmân es-Süheylî** (H. 581), **«er-Ravdü'l-Ünüf»** adlı **kitâbında çok uzun bir şekilde şerh** etmiştir. Ondan sonra **Ebû Zerr** el-Huşenî geldi. Bu kitâbı ele alıp onun kapalı ve anlaşılmayan yerlerini açıkladı ve «Şerh'us-Siret'in-Nebeviyye» adlı kitâbında bâzı eleştirmeler yazdı. Bu kitâbı Doktor Bronleh neşr etmiştir.

Bedrüddîn Muhammed bin Ahmed el-Ayni de İbn-i Hişâm'ın Sîreti için bir şerh yazıp ona: **«Keşf'ul-Lisâm fî şerhi Siret-i İbn-i Hişâm»** adını vermiş ve bu işi H. 805 yılında bitirmiştir.

Diğer yönden, bâzı bilginlerin, İbn-i Hişâm'ın bu Siret'ini kısaltmak (ihtisâr) ile meşgûl olduklarını görüyoruz. Bu bilginlerden bâzıları şunlardır:

Burhâneddin İbrâhîm bin Muhammed eş-Şâfiî; bu kitâbı kısaltmış, onda bulamadığı bâzı şeyleri eklemiş ve kitâbını onsekiz bölüme ayırarak **«ez-Zahîre fî Muhtasar'ıs-Sîre»** adını vermiştir. Te'lifini H. 611 yılında tamamlamıştır.

Ebû'l-Abbâs Ahmed İbni İbrâhîm bin Abdurrahmân el-Vâsıtî de; İbn-i Hişâm'ın Siret'ini bir kitap hâlinde kısaltarak ona; **«Muhtasar-u Sîret-i İbn-i Hişâm»** adını vermiştir. Bu işi H. 711 yılında bitirmiştir.

İbn-i Hişâm'ın Siret'ini şiir olarak düzenleyenler de vardır. Bunlardan biri: **Ebû Muhammed Abdulazîz bin Muhammed bin Saîd'dir.** Ölümü H. 607 yılının sonlarındadır. Nazma alanlardan bir diğeri de; **Ebû Nasr el-Feth bin Mûsâ bin Muhammed el-Mağribî'dir.** H. 793 yılında ölmüştür. Kitâbına; «el Feth'ul-Karîb fî Siret'il-Habîb» adını vermiştir. Bu kitâp, onbin kadar beyti ihtivâ etmektedir.

İBN-İ HİŞÂM'IN SİRET'İNİN ÖZETİ:

Siret-u İbn-i Hişâm'ın Arapça aslı ,son zamanlarda dört cilt olarak basılmıştır. Ben, bu eserin tamâmını Türkçeye çevirmeyi düşündüm. (5) Fakat bu telifte, zihni karıştıran ve okuyucuya usanç veren güçlükler, Tükçeye tercümesi zevksiz olan uzun şiirler, mütehassısları ilgilendiren uzun râviler zinciri, soy-sop zincirleri, bâzı lüzûmsuz teferruât ve tekrarlanmış rivâyetler gördüm. Meselâ; Bedr esirlerinin adları ve künyeleri, Bedr'deki Müslümân süvârilerin adları ve künyeleri, Kureyşlilerden ve Ensâr'dan Bedr savaşında hâzır olan Müslümânların haberleri, onlardan Bedr savaşında şehid olanlar, müşriklerden öldürülen kimseler, Bedr günü söylenen şiirler, lûgavî açıklamalar, her ne kadar siret ile ilgili olsa da siret konusunun içine girmeyen Kur'ân âyetlerinin tefsîrinden parçalar, bu siret kitâbını okuyan kimseyi

---

5) Ankara İlâhiyât Fakültesi Öğretim Üyelerinden, muhterem arkadaşım **Dr. Hüseyin Aydın;** Siretu İbn-i Hişâm'ın I. cildinin Neşet Çağatay ve İzzet Hasan tarafından Türkçeye çevirildiğini ve 1971'de basıldığını, 2. ve 3. ciltlerinin de Yusuf Uralgiray tarafından Tercüme edilmekte olduğunu bana bildirmek lütfunda bulundular. Ancak, bu tercümelerden hiç birini elde edemedim. (A.E).

usandıran ve kitâbı anlamakda ona güçlük veren; kısaca, okuyucuyu çok fazla yoran şeylerdir.

Okuyucuya, kısa zamânda anlıyabileceği sağlam ve faydalı bilgiler vermek gâyesiyle, bu kitâbın içine dağılmış olan çiçekleri toplayıp bir demet yapmaya; diğer bir benzetme ile portakalı sıkıp, lâzım olan suyunu ve özünü vermeye çalıştım. Bununla berâber, kitâbın Arapça metnindeki bâzı önemli ifâdeleri değiştirmeden Türkçeye çevirmeye gayret ettim. Bâzı yerlerde de daha güzel Türkçe bir ifâde ile ma'nâyı özetledim.

Bu işi yaparken, son zamânlarda, **Abdüsselâm Hârûn** tarafından, **«Tehzîb-u Sîret-i İbn-i Hişâm»** adıyle Arapça hazırlanmış kısaltma ve özetten de faydalandım.

Yüce Allâh (C.C.)'dan, bu çalışmamızda bizi başarılı kılmasını diler, Peygamberimiz Hz. Muhammed (S.A.V.)'e salât ve selâm eder, her yönü ile bu kitâbda emeği geçenleri en iyi dileklerimle anarım.

Arif Erkan

Hz. MUHAMMED (S.A.V.)'İN HAYÂTI

«Sizden önce de (Allâh'ın kanûnlaştırdığı) nice olaylar gelip, geçti. Yeryüzünde dolaşın da, yalanlayıcıların sonunun ne olduğunu görün.»

(Âl-i İmrân Sûresi; âyet: 137)

HZ. MUHAMMED (S.A.V.)'İN, HZ. ÂDEM (A.S.)'E KADAR ÇIKAN TEMİZ VE PÂK SOYU

Ebû Muhammed Abdülmelik bin Hişâm şöyle demiştir: Bu, Resûlüllâh (S.A.V.)'in siretine dâir bir kitap olup, (O büyük Peygamber (S.A.V.)'in soyu şöyledir):

Muhammed bin Abdullâh, bin Abdulmuttalib (Abdulmuttalib'in adı Şeybe'dir), **bin Hâşim** (Hâşim'in adı Amr'dır), **bin Abdimenâf** (Abdimenâf'ın adı Muğire'dir), **bin Kusayy** (Kusayy'ın adı Zeyd'dir), **bin Kilâb, bin Mürre, bin Ka'b, bin Lüeyy, bin Gâlib, bin Fehr, bin Mâlik, bin Nadr, bin Kinâne, bin Huzeyme, bin Müdrike** (Müdrike'nin adı Âmir'dir), **bin İlyâs, bin Mudar, bin Nizâr, bin Ma'd, bin Adnân, bin Aded, bin Mukavvim, bin Nâhûr, bin Teyrah, bin Ya'rub, bin Yeşcüb, bin Nâbit, bin İsmâil, bin İbrâhîm Halîl'ur-Rahmân, bin Târah** (ki Âzer'dir), **bin Nâhûr, bin Sârûğ, bin Râû, bin Fâlıh, bin Ayber, bin Şâlıh, bin Erfahşed, bin Sâm, bin Nûh, bin Lemek, bin Metu Şelh, bin Uhnûh** (ki rivâyete göre peygamber Hz. İdris (A.S.)'dir), **bin Yered, bin Mehlil, bin Kînen, bin Yâniş, bin Şit, bin Âdem aleyhisselâm.**

İbni Hişâm demiştir ki: Ben —inşâ'Allâh— bu kitâba, İbrâhîm (A.S.)'in oğlu İsmâil (A.S.)'i ve zürriyetinden Resûlüllâh (S.A.V.)'ın geldiği İsmâil (A.S.)'in çocuğunu ve onların nesillerinden gelen evlâdını, Hz. İsmâil (A.S.)'den Resûlüllâh (S.A.V.)'e kadar sırasıyle zikretmekle başlıyacağım. Resûlül-

lâh (S.A.V.)'ın sireti ile yetindiğim için İsmâil (A.S.)'in evlâdından başkasını zikretmiyeceğim. Yine Resûlüllâh (S.A.V.) ile ilgisi bulunmayan, hakkında Kur'ân'dan bir şey nâzil olmayan, bu kitaptan bir şeye sebeb teşkil etmeyen ,onu açıklamayan ve ne de onun üzerine şâhid olmayan, fakat İbn-i İshâk'ın bu kitâbda zikretmiş olduğu bâzı şeyleri de terk ettim. Nitekim, bu kitâbı kısaltacağımı daha önce söylemiştim. Yine şiir bilen kimselerden hiç birinin tanıdığını görmediğim, fakat İbn-i İshâk'ın zikrettiği şiirleri, söylenmesi çirkin olan ve kimi insanların zikredilmesini kötü gördükleri bâzı şeyleri ve Bekkâî'nin rivâyeti ile bize i'tirâf ve isbât etmediği bâzı şeyleri de terk ettim. Bunlardan başka ,bize rivâyet yoluyla gelen ve bilinen şeyleri inşâ-Allâh-ü Teâlâ anlatacağım.

RESÛLÜLLÂH (S.A.V.)'IN HZ. İSMÂİL (A.S.)'DEN GELEN SOYU

İbrâhim (A.S.)'in oğlu İsmâil (A.S.)'in oniki oğlu oldu. Bunlar: Nâbit, Kayzer, Ezbel, Mîş, Müsmi', Mâşî, Dem, Âzer, Tayma, Yetûr, Nebeş ve Kayzem'dir.

Nâbit, İsmâil (A.S.)'in oğludur. Nâbit'den, Yeşcüb dünyâ'ya geldi. Sonra Yeşcüb'ün oğlu Ya'rub, Ya'rub'un oğlu Teyrah, Teyrah'ın oğlu Nâhûr, Nâhûr'un oğlu Mukavvim, Mukavvim'in oğlu Aded ve onun oğlu Adnân dünyâ'ya geldiler. Adnân'dan i'tibâren İsmâil (A.S.) evlâdından olan kabileler ayrılıp bölündüler. Adnân'ın iki oğlu vardı: Maad bin Adnân ve Ak bin Adnân.

Ak, Yemen ülkesinde yerleşti; Eş'arilerden ev-

lendi ve onlar arasında yerleşti. Dili ve ülkesi onlarınkıyle bir oldu. Eş'ariler: Kahtân'ın oğlu Ya'rub'un oğlu Yeşcüb'ün oğlu Kehlân'ın oğlu Zeyd'in oğlu Yeşcüb'ün oğlu Ureyb'in oğlu Amr'ın oğlu Hümeysa'nın oğlu Aded'in oğlu Nebt'in oğlu Eş'aroğullarıdır.

Adnân'ın oğlu Maad'ın da dört oğlu oldu: Bunlar: Nezzâr, Kudâa, Kanas, İyâd'dır. Kudâa, Sebe'in oğlu Humeyr'e teyâmün etti .Maad'ın oğlu Kanas'ın zürriyetinin geri kalanı ise, Maad'ın nesebini rivâyet edenlere göre, helâk olmuştur. Hıyre hükümdârı, Münzir'in oğlu Nu'mân onlardan idi.

EBÛ KERB TEBBÂN ES'AD'IN, YEMEN KRALINI YENMESİ VE YESRÎB'E SAVAŞ AÇMASI

Nasr'ın oğlu Rabia ölünce, Yemen'in bütün mülkü Ebû Kerb Tebbân Es'ad'ın oğlu Hassân'a geçti.

Babası Tebbân Es'ad, doğudan gelince yolunu Medine (Yesrib) üzerine çevirdi. Medine halkı ise, hiç telâş etmedi. Tebbân Es'ad arkalarında bir oğlunu yerine halef bırakmıştı. O ise, ansızın öldürüldü. Tebbân Es'ad, Medine'ye bir kez daha geldi. Medine'yi yıkmaya ve halkının kökünü kazımaya kararlıydı. Ensâr'dan olan bu bölge halkı, onun için toplandılar. Bunların reisi Tilla'nın oğlu Amr idi. Çıkıp savaştılar. Ensâr, gündüz ona karşı savaşacaklarını, gece de ona ikrâm edeceklerini va'd ettiler. Medinelilerin bu davranışı, onun hoşuna gidip: «Vallâhi, kavmimiz doğrusu çok cömert ve iyilikseverl» diyordu.

Tebbân Es'ad ,onlarla bu şekilde savaşırken, Yahûdi hahamlarından ilimde yükselmiş iki âlim geldi. Bunlar, kralın Medîne'yi yıkmak ve halkını öldürmek istediğini duyunca ,ona:

«Ey kral, sen bunu yapma, yoksa sana acele bir azâb gelmesinden emin olamayız!» dediler. Kral da onlara:

«Neden yapmayım?» diye sordu. Onlar:

«Çünkü bu Medîne şehri ,son zamânda Kureyş kabilesinden bu Harem-i Şerif bölgesinden çıkacak bir Peygamberin hicret yurdu olacaktır. Bu Medîne şehri O'nun yurdu ve yerleşeceği yer olacaktır.» dediler.

Kral, bundan vazgeçti. Çünkü o iki adamın ilim sâhibi olduklarını görüp, onlardan işittiği habere hayret etti, Medîne'yi bırakıp gitti ve o iki âlimin dinine girdi.

Tebbân Es'ad ve kavmi putlara tapanlardandı. Mekke'ye doğru yöneldi. Mekke, Yemen'e giden yol üzerindeydi. Usfân ile Emec arasına gelince, Müdrike oğlu Hüzeyl oymağından bir topluluk ona gelip;

«Ey kral! Senden önceki kralların gâfil oldukları ve içinde inci, zeberced, yâkûd, altın ve gümüş bulunan eski bir hazîneyi sana gösterelim mi?» dediler. Kral da:

«Gösterin!» dedi. Onlar:

«Bu hazîne, Mekke'de, halkının ibâdet ettiği ve yanında namaz kıldığı bir evdir (Ka'be'dir).» dediler.

Hüzeliler bununla ,ancak kralın helâk olmasını istemişlerdi. Çünkü o hazîneyi almak isteyen kral-

ların ve onun yanında azanların helâk olduklarını biliyorlardı.

Kral, onların dediklerini yapmaya karar verince, o iki hahama adam gönderip bu işi sordu. Hahamlar da, ona:

«O adamlar, ancak senin ve ordunun helâk olmasını istemişler. Biz, yeryüzünde Allâh'ın kendisi için beyt (ev) edindiği ondan başka bir ma'bed bilmiyoruz. Eğer seni da'vet ettikleri şeyi yaparsan, şüphesiz sen de helâk olursun, seninle beraber olanların hepsi de helâk olur!» dediler. Kral:

«Öyle ise, ona gittiğim zamân ne yapmamı bana emredersiniz?» diye sordu. Hahamlar da:

«Onun yanında halkının yaptığını yaparsın: Onu tavâf edersin, ona ta'zîm ve ikrâmda bulunursun, onun yanında başını traş edersin ve yanından çıkıncaya kadar ona karşı alçak gönüllü olursun» diye cevâb verdiler. Kral da:

«Pekâlâ, bunu yapmaktan sizi meneden nedir?» diye sorunca, hahamlar:

«Vallâhi o, babamız İbrâhîm'in yaptığı evdir (ma'beddir). O şüphesiz sana haber verdiğimiz gibidir. Lâkin onun halkı, çevresine diktikleri putlarla ve onun yanında döktükleri kanlarla bizimle onun arasına girdiler. Onlar müşriklerin pisidir.» dediler.

Kral, hahamların öğütlerini dinleyip sözlerini doğruladı. Hüzeyl'den olan o adamları yakalayıp, ellerini ve ayaklarını kesti. Sonra Mekke'ye geçip gitti. Ka'be'yi tavâf edip onun yanında deve boğazladı, saçını traş etti ve Mekke'de altı gün kaldı. O günlerde, deve boğazlayıp, Mekke halkına yedirdi ve bal şerbeti içirdi.

Kral, rü'yâsında Ka'be'yi örtülediğini görüp, ona oldukça kalın bir örtü giydirdi. Sonra rü'yâsında;

Ka'be'ye bundan daha güzel bir örtü giydirdiği gösterilince, bu def'a Kâ'be'yi değerli Yemen kumaşıyle örtüledi.

Tebbân Es'ad —rivâyet ettiklerine göre— **Kâ'be'yi örtüleyen ve bunu vâlilerine vasıyyet edip ,onu temizlemeyi emreden ilk kimsedir.** Yine Tebbân, **Kâ'be'ye kan, leş ve hayızlı kadının bezini yaklaştırmamalarını emretmiştir.** Kâ'be'ye bir kapı ve bir anahtar yaptırdı. Sonra berâberindeki askerler ve iki haham ile beraber Mekke'den Yemen'e doğru yola çıktı. Yemen'e gelince, kavmini, girdiği dîne çağırdı. Onlar ise, bunu kabûl etmeyip Yemen'deki bir ateşe, onu muhâkeme için havâle ettiler .

Yemen'de bir ateş vardı ki, ihtilâf ettikleri şeylerde onlar arasında hüküm verirdi. Bu ateş zâlimi yer, mazlûma zarar vermezdi. Kralın kavmi putlarıyle ve dinlerinde kendisiyle tekarrüb ettikleri şeylerle çıktılar. O iki haham da, mushaflarını boyunlarına takmış oldukları hâlde çıktılar. Hepsi gelip, ateşin çıkardığı oyuğun yanına oturdular. Ateş üzerlerine doğru gelince ,ondan dönüp sakındılar ve korktular. Orada bulunanlar ise onları kınayıp teşvik ettiler ve ateşe sabretmelerini emrettiler. Onlar da, ateş kendilerini sarıp putlarını ve putlarla berâber sundukları şeyleri ve Himyer halkından bunları taşıyanları yeyinceye kadar sabredip, yerlerinden ayrılmadılar. Hahamlar, boyunlarındaki mushaflarıyle ateşten dışarı çıktı. Alınları terlemiş, fakat ateş zarar vermemişti. Bunu gören Himyer halkı, kralın dînine girmeye karar verdiler. **İşte Yemen'de Yahûdîliğin aslı, bu olaydan ve bu yerden çıkıp yayılmıştır.**

———●———

TEBBÂN'IN OĞLU AMR

Tebbân Es'ad'ın oğlu Hassân kral olunca, Yemen halkı ile yürüyüp Arapların ve Acemlerin ülkelerini ele geçirmek istedi. Bahreyn ülkesine geldikleri zaman Himyer halkı ve Yemen kabîleleri onunla berâber gitmek istemediler. Ülkelerine ve âilelerine geri dönmek isteyip, kral Hassân'ın kardeşi Amr ile konuştular. Amr, kral ile berâber onun ordusu içinde idi. Ona:

«Kardeşin Hassân'ı öldür de, seni kendimize kral yapalım. Bizi ülkemize geri götür,» dediler.

Amr, onların isteğini kabûl etti. Hepsi, bunun üzerinde toplanıp birleştiler, ancak Himyerli Zû-Ruayn bunu kabûl etmeyip, Amr'ı bu işi yapmakdan menetti. **Zû-Ruayn şu şiiri söyledi:**

«Kim Saîd'in uykusunâ karşılık
uykusuzluğu satın alır.
Kim bu işe sevinerek geceler.
Himyerliler ise, sözünde durmayıp
hıyânet ettiler.
İlâh, bu işde Zû-Ruayn'ı mazûr görüp
avf eder.»

Sonra bu şiiri bir kağıt parçasına yazıp, üzerini mühürledi. Daha sonra Amr'a götürüp:

«Benim için bu yazıyı yanına koy da sende dursun,» dedi. Amr da öyle yaptı. Sonra Amr, kardeşi Hassân'ı öldürdü ve berâberindekiler ile Yemen'e geri döndü.

Tebbân'ın oğlu Amr Yemen'e inince uykusu kaçtı, gözüne uyku girmedi. Bu durum, onu bitkin hâle getirince; kâhinlerden ve müneccimlerden olan tabîblere ve falcılara bunun sebebini sordu. Onlardan biri Amr'a:

«Vallâhi, senin kardeşini öldürdüğün gibi, kardeşini veyâ yakınını zulmen öldürmüş de uykusu kaçmamış yâhûd gözüne uyku girmiş bir adam aslâ yoktur» dedi. Bu cevâb üzerine Amr; Yemen'in ileri gelenlerinden, kardeşi Hassân'ı öldürmeyi kendisine teklif etmiş olan herkesi öldürmeye başladı. Sıra Zû-Ruayn'a gelince; o, Amr'a: **«Senin yanında benim berâetim var,»** dedi. Amr da: **«O nedir?»** diye sordu. Zû-Ruayn: **«O, sana verdiğim yazıdır,»** diye cevâb verdi. Amr, onu çıkarıp bakınca içinde o iki beyti gördü. Zû-Ruayn'ı serbest bıraktı. Zû-Ruayn'ın kendisine nasihat etmiş olduğunu anladı.

Amr ölünce; Himyer'in işi karıştı, halkı bölünüp dağıldılar.

Himyer'den bir adam sıçrayıp, onların başına geçti. Bu adam, memleketin hânedânlarından değildi. Ona **«Lahnia Yenûf zû Şenâtir»** adı verilmişti. Bu adam, onların ileri gelenlerini öldürdü.

LAHNİA İLE ZÛ-NUVÂS

Lahnia, fâsık bir adamdı. Lût kavminin yaptığını yapardı. Hassân'ın kardeşi ve Tebbân Es'ad'ın oğlu Zû-Nuvâs'ın tarlasına adam gönderdi. Zû-Nuvâs, Hassân öldürüldüğü zamân küçük bir çocukdu. Sonra gösterişli ve akıllı, güzel bir genç oldu. Lahnia'nın gönderdiği adam Zû-Nuvâs'a gelince ne istediğini anladı. Keskin bir demir bıçak alıp, ayağı ile pabucu arasına sakladı ve ona gitti. Lahnia, onunla başbaşa kalınca Zû-Nuvâs'a atladı. Zû-Nuvâs da ,onun üzerine sıçrayıp öldürünceye kadar bıçakladı. Sonra insanların huzûruna çıktı. İnsanlar: **«Senden başkasını kendimize kral yapmamız uygun olmaz. Çünkü bu habisden bizi sen râhata kavuşturdun»** dediler.

Zû-Nuvâs'ı kral yaptılar. Himyer ve Yemen kabileleri onun üzerinde toplanıp birleştiler. Zû-Nuvâs, Himyer krallarının sonuncusudur. O hendek sâhibidir (yâni dinine girmeyen Hiristiyanlar için hendek kazdırıp, öldürmüş ve gömmüştür). Himyer krallığında bir zaman kalmıştır.

Necrân'da, fazîlet ve doğruluk sâhibi olup, Meryem oğlu İsâ (A.S.)'nın dînine inananlardan bâzı kalıntılar vardı. Onların başı Sâmir'in oğlu Abdullâh adında bir adamdı. Zû-Nuvâs ordusuyla üzerlerine yürüyüp, onları Yahûdîliğe çağırdı ve bu dine girmekle öldürülmek arasında muhayyer bıraktı. Onlar için hendekler kazdırdı. Kimini ateşle yaktı, kimini de kılıçla öldürdü. işkence yaptı, Hattâ, onlardan yirmibine yakın insan öldürdü.

Zû-Nuvâs ve ordusu hakkında Yüce Allâh (C.C.), Resûlüllâh'a şu âyetleri indirmiştir:

النار ذات الوقود ﴿٥﴾ إذ هم عليها قعود ﴿٦﴾ وهم على ما يفعلون
بالمؤمنين شهود ﴿٧﴾ وما نقموا منهم إلا أن يؤمنوا بالله العزيز الحميد
﴿٨﴾ الذي له ملك السموات والأرض والله على كل شيء شهيد ﴿٩﴾

«Hazırladıkları hendekleri, tutuşturulmuş ateşle doldurarak onun çevresinde oturup, inanmış kimselere dinlerinden dönmeleri için yaptıkları işkenceleri seyredenlerin canı çıksın. Bu inkârcıların, inananları ateş azâbına uğratmaları, onların sâdece, göklerin ve yerin hükümranlığı kendisinin bulunan ve övülmeğe lâyık ve güçlü olan Allâh'a inanmış olmaların-

dandır. Allâh her şeye şâhiddir.» (1)

Bâzıları: «Zû-Nuvâs'ın öldürdüğü kimseler arasında başı ve önderi Sâmir'in oğlu Abdullâh da vardı.» demiştir.

HABEŞLİLERİN YEMEN'İ ELE GEÇİRMELERİ

Hıristiyanlardan «Devs zû Sa'lebân» adında, Sebe' (2) kabilesinden bir adam atı üzerinde kaçıp kurtuldu. Çöle girip onları ta'kîbden âciz bıraktı. Sonra yoluna devâm edip, Rûm kralı Kayser'e geldi. Zû-Nuvâs ve askerlerine karşı ondan yardım istedi. Onların yaptıklarını Kayser'e haber verdi. Kayser, ona: «Senin ülken bize uzak. Lâkin ben, Habeş kralına, senin için bir mektup yazacağım. Çünkü, Hıristiyan dîni üzeredir. O, senin ülkene daha yakındır.» dedi. Habeş kralına mektup yazıp, yardım etmesini ve öç almasını istedi.

Devs, Kayser'in mektubu ile Necâşî'ye gitti. Necâşî, onunla berâber, yetmişbin Habeşli gönderdi. Onlardan Eryât adındaki bir adamı onların başına emir ta'yîn etti. Eryât'ın ordusunda onunla beraber «Ebrehe el-Eşrem» de vardı.

Eryât, denizde gemilere binip Yemen sâhiline indi. Yanında Devs zû Sa'lebân da vardı. Himyer'de; Zû-Nuvâs ve Yemen kabîlelerinden ona itâat edenler, Eryât'a karşı yürüdüler. İki ordu karşılaşınca, Zû-Nuvâs ve adamları yenildi. Zû-Nuvâs kendisinin ve kavminin başına gelenleri görünce, atını denize yöneltti. Sonra, atına vurup denize girdi, sığ yerine daldı. Sonra atını denizin derin yerine doğru sürüp,

---

1) Bk. Bürûc Sûresi; âyet: 5-9.
2) Sebe': Yemen'de bir kabîlenin adıdır.

suların içine soktu. Bu da onun sonu oldu. Eryât, Yemen'e girip bu ülkeye mâlik oldu.

ERYÂT İLE EBREHE'NİN ÇEKİŞMELERİ

Eryât, Yemen ülkesinde hâkimiyetini yıllarca sürdürdü. Sonra Yemen'deki Habeşliler mes'elesinde; Habeşli Ebrehe ile çekişti. Nihâyet, Habeşliler iki kısma ayrıldılar. Onlardan her birine, Habeşlilerden bir tâife katıldı. Daha sonra onlardan biri, diğerine karşı ayaklandı. Savaş için birbirlerine yaklaştıkları zaman; Ebrehe ,Eryât'a haber gönderip:

«**Sen, Habeşlilerin birbirleriyle çarpışmasıyle onları yok etme. İkimiz ortaya çıkıp dövüşelim. Hangimiz yenerse, yenilenin ordusu ona katılsın,**» dedi. Eryât da ona:

«**Kabûl ettim!**» diye haber gönderdi.

Ebrehe, ona karşı çıktı. Kısa boylu, etli bir adamdı. Dindâr bir Hıristiyandı. Eryât da ,ona karşı çıktı. Güzel, iri ve uzun boylu bir adamdı. Elinde harbesi vardı. Ebrehe'nin arkasını korumak için Atûde adında bir köle ardında durdu. Eryât, Ebrehe'nin başının ortasına vurmak için harbeyi kaldırıp vurunca, harbe Ebrehe'nin yüzüne isâbet edip kaşını, burnunu, gözünü ve dudağını yardı. İşte bununla Ebrehe (el-Eşrem) diye adlandırıldı. Atûde ise, Ebrehe'nin arkasından Eryât'a hamle edip, öldürdü. Eryât'ın ordusu, Ebrehe tarafına geçti ve Yemen'de Habeşliler, onun emrinde toplandılar.

FÎL ASHÂBI KISSASI

Sonra Ebrehe, San'a'da Kulleys'i (1) binâ etti. Zamanında, yeryüzünün hiç bir yerinde benzeri görülmemiş bir kilise yaptı. Sonra Necâşî'ye:

«Ey Melik! Sana öyle bir kilise yaptım ki, senden önce hiç bir hükümdâra benzeri binâ edilmemiştir. Arapların hacılarını (Kâ'be'den) bu kiliseye döndürünceye kadar bu işten vazgeçecek değilim!» diye yazdı.

Araplar, Ebrehe'nin Necâşî'ye yazdığı bu mektûbu duyup da aralarında konuşunca (Fukaym oğullarının) Nes'e oymağından bir adam kızdı. Çıkıp kiliseye geldi. İçine oturup pisledi. Sonra çıkıp memleketine döndü.

Bu iş Ebrehe'ye bildirilince: **«Bunu kim yaptı?»** diye sordu. Ebrehe'ye:

«Bunu Mekke'de, Arapların hacca geldikleri şu Ka'be'nin ehlinden bir adam yapmıştır, senin: «Arabın hacılarını San'a'daki kiliseye döndüreceğim» **dediğini duyunca; kızmış ve gelip kiliseye pislemiştir; yâni kilisenin bu ziyâret için uygun olmadığını kasdetti,»** diye cevâb verdiler.

Bunun üzerine Ebrehe öfkelendi ve Kâ'be üzerine yürüyüp, onu yıkacağına yemin etti. Habeşlilere, hazırlanıp silâhlanmalarını emretti. Sonra berâberinde fîl olduğu hâlde yola çıktı. Araplar, bunu duyunca telâşlandılar. **Allâh (C.C.)'ın kutsal evi olan**

---

1) **Kulleys:** Arap hacıların ziyârete gelmeleri için San'a'da Ebrehe'nin yaptırdığı kilisenin adıdır.

Kâ'be'yi yıkmak istediğini işittikleri zaman, Ebrehe ile savaşmayı üzerlerine vazîfe bildiler.

Ebrehe'ye karşı Yemen'in ileri gelenlerinden ve onların hükümdârlarından Zû-Nefr denen bir adam çıkıp savaşmaya karar verdi. Kavmini ve diğer Araplardan kendisine icâbet edenleri, Allâh (C.C.)'ın kutsal evini (Beyt-i Harâm'ını) yıkmaya kalkışan Ebrehe'ye karşı savaşa ve cihâda çağırdı. Onun bu çağrısına bir çok kimseler katıldılar. Sonra Ebrehe'ye saldırıp onunla savaştı. Lâkin Zû-Nefr ve taraftarları yenildi. Zû-Nefr yakalandı. Ebrehe, onu esîr olarak götürdü.

Sonra Ebrehe, yapmak için çıktığı işi gerçekleştirmek isteyip yoluna devâm etti. Has'amlıların bölgesine gelince; Has'amlı Habîb oğlu Nufeyl, Has'am'ın iki kabîlesi olan Şehrân ile Nâhis ve diğer Arap kabîlelerinden kendisine katılanlarla ona saldırdı. Savaştılar. Ebrehe, onu da yendi. Nufeyl, Ebrehe'ye esir düştü. Ebrehe, onu öldürmeyip bıraktı. O da, Ebrehe ile berâber yola çıkıp, ona kılavuzluk etti.

Nihâyet Tâif'e gelince, Muâttib'in oğlu Mes'ûd, Sakîf kabîlesinden bâzı adamlarla onun yanına gelip:

«Ey Melik! Biz, ancak senin köleleriniziz. Seni dinleyip itâat ederiz. Biz sana karşı değiliz. Senin istediğin bizim şu beyt'imiz —yâni Lât— değildir. Sen, ancak Mekke'deki Beyt'i yıkmak istiyorsun. Biz, ona karşı sana kılavuzluk edecek birini seninle beraber göndeririz,» dediler. Ebrehe de onlara saldırmayıp geçti.

Sakîf kabîlesi, Ebrehe ile berâber Ebû Rigâl'i gönderdi. Ebû Rigâl Mekke'ye giden yolda ona kılavuzluk etti. Ebrehe, beraberinde Ebû Rigâl olduğu hâlde çıkıp gitti.

Ebû Rigâl, Ebrehe'yi el-Mugammes'te konaklat-

tı. Konakladıkları yerde Ebû Rigâl öldü. Araplar, onun kabrini taşladılar. Mugammes'te insanların taşlayıp durdukları, işte onun kabridir.

Ebrehe, Mugammes denen yere inince, Habeşlilerden Maksûd'un oğlu Esved'i kendisine âid bir süvâri bölüğünün başında Mekke'ye doğru gönderdi. O da Mekke arâzisine ulaşıp, Kureyş'in ve diğerlerinin Tihâme'deki (2) mallarını sürüp Ebrehe'ye götürdü. Orada Hâşim'in oğlu Abdulmuttalib'in 200 devesini ele geçirdiler. Abdulmuttalib, o günlerde Kureyş kabîlesinin ulusu ve onların reisi idi. Bunun üzerine Kureyş, Kinâne ve Hüzeyl kabîleleri ve bu Harem-i Şerîf'de bulunan kimseler Ebrehe ile savaşmaya karar verdiler. Sonra Ebrehe ile başa çıkacak güçleri olmadığını anlayıp bundan vazgeçtiler.

Ebrehe, Himyerli Hunâta'yı Mekke'ye gönderip:

«Bu belde halkının başkanını arayıp bul. Sonra ona şöyle de: Melik sana diyorki: "Ben sizinle savaşmaya gelmedim, sâdece bu evi (Kâ'be'yi) yıkmaya geldim. Eğer bu Beyt'i müdâfaa için bizimle savaşa girişmezseniz, sizin kanlarınızı dökmem gerekmez." Eğer benimle savaşmak istemezse, onu bana getir,» diye emretti.

Hunâta, Mekke'ye girince; «Kureyş kabîlesinin başkanı ve ileri geleni kimdir?» diye sordu. Ona: Hâşim'in oğlu Abdulmuttalib olduğunu söylediler. Hunâta, Abdulmuttalib'e gelip Ebrehe'nin ona emrettiği şeyi bildirince, Abdulmuttalib şöyle dedi:

«Vallâhi, onunla savaşmak istemeyiz, buna bizim gücümüz yetmez. Bu ma'bed, Allâh'ın kutsal Beyt'i-

---

2) Tihâme (veyâ Tehâme) : Kızıldenizin doğu sâhili boyunca ve Serat dağlarının etekleri altında uzanan alçak bölgedir. (A.E.)

dir. (3) Ve sevgili dostu Hz. İbrâhim aleyhisselâmın evidir. Ka'be, Allâh'ın beyti ve haremi olduğu hâlde, eğer onu müdâfaa etmezse ve Ebrehe ile Beyt'inin arasından çekilirse, yâni Ebrehe'nin Kâ'be'yi yıkmasına engel olmazsa, vallâhi bizim müdâfaa edecek hiç bir gücümüz yoktur.»

Bunun üzerine Hunâta, Abdulmuttalib'e:

«Hadi, benimle krala gel. Çünkü bana, seni getirmemi emretti,» dedi.

Abdulmuttalib, berâberinde oğullarından birkaçı olduğu hâlde, onunla berâber gitti. Ordugâha vardı. Zû-Nefr'i sordu. Zû-Nefr, Abdulmuttalib'in dostu idi. Hapiste olan Zû-Nefr'e götürüldü. Abdulmuttalib, ona:

«Başımıza gelen bu iş hakkında bir yardımın ve faydan olur mu?» diye sordu. Zû-Nefr ise:

«Bir kralın elinde esîr olup, sabah akşam kralın kendisini öldürmesini bekleyen bir adamın ne yardımı olabilir? Fakat fîlin seyisi Üneys benim dostumdur. Seni, ona gönderip tavsiye ederim, senin saygı değer bir kimse olduğunu ona bildiririm. Ondan, eğer yapabilirse ,senin kralla görüşmen için izin almasını, kralla senin istediğin şekilde konuşmasını, kralın indinde sana şefâatçi olmasını isterim,» diye cevap verdi. Abdulmuttalib:

«Bu, bana yeter!» dedi.

Zû-Nefr, Üneys'e haber gönderdi. Üneys gelince, ona:

«Abdulmuttalib, Kureyş'in başkanıdır. O Mekke'nin ticâret kâfilesinin sâhibidir. Kolaylıkla insan-

---

3) Araplar; Ka'be'ye, ev anlamına gelen **«Beyt»** derler. **«Beyt-i Harâm»**, kutsal ve saygı değer ev, ma'bed demektir. (A.E.)

ları ve dağların başlarındaki vahşi hayvanları doyurur. Kral, onun ikiyüz devesini almış. Onun, kralla görüşmesi için izin iste ve gücün yettiği kadar kralın indinde ona yardımcı ol,» dedi. Üneys de:

«Olur, bunu yaparım,» dedi.

Üneys, Ebrehe ile konuştu. Ona:

«Ey kral! Kapındaki şu adam Kureyş'in başkanıdır. Seninle görüşmek için izin istiyor. O, Mekke'nin ticâret kâfilesinin sâhibidir. Kolaylıkla insanları ve dağların başlarında vahşî hayvanları doyurur. Seninle görüşüp dileğini bildirmesi için ona izin ver,» dedi. Ebrehe de, ona izin verdi.

Abdulmuttalib insanların en yakışıklısı; en güzeli ve en irisi idi. Ebrehe, onu görünce değer verip saygı gösterdi. Onu tahtına oturtmakla ikrâmda bulundu. Habeşliler, Abdulmuttalib'in Ebrehe ile berâber onun saltanat tahtı üzerine oturmasını görmekten hoşlanmadılar. Bunun üzerine, Ebrehe tahtından inip yaygısı üzerine oturdu. Abdulmuttalib'i de yaygısının üzerine, yanıbaşına kendiyle berâber oturttu. Sonra tercümânına:

«Ona, dileğin nedir? diye sor,» dedi. Tercümân, sorunca; Abdulmuttalib:

«Dileğim, Kral'ın benden aldığı ikiyüz deveyi, bana geri vermesidir,» diye cevâb verdi.

Tercümân, bunu Ebrehe'ye bildirince, Ebrehe:

«Seni gördüğüm zaman beğenmiştim. Sonra benimle konuştuğun zaman gözümden düştün: Yıkmaya geldiğim, senin ve atalarının dîni (yâni dîninizin en kutsal yeri) olan Kâ'be'yi bırakıyor da benimle develerin hakkında mı konuşuyorsun?» dedi. Abdulmuttalib de:

«Ben develerin sâhibiyim, Kâ'be'nin de koruyacak sâhibi vardır» diye karşılık verdi. Bunun üzeri-

ne Ebrehe: «**Onu benden koruyacak kimdir? Benden başka güçlü kim var?**» deyince, Abdulmuttalib: «**İşte, sen ve Kâ'be. Görelim bakalım,**» diye cevâb verdi.

Ebrehe, Abdulmuttalib'den aldığı develeri geri verdi. Abdulmuttalib, Kureyş'e gidip onlara haberi ulaştırdı. Ordunun şiddet ve eziyyetinden korkarak, onlara Mekke'den çıkıp dağların tepelerine ve dağlar arasındaki gizli yerlere sığınmalarını emretti. Sonra, Abdulmuttalib kalktı, Kâ'be'nin kapısının halkasına yapıştı. Onunla berâber Kureyş'den bir topluluk da kalkıp gittiler. Allâh (C.C.)'a duâ edip; Ebrehe'ye ve ordusuna karşı O'ndan yardım istiyorlardı.

Sonra Abdulmuttalib, Kâ'be'nin kapısının halkasını bıraktı ve yanındakiler dağların tepelerine fırladılar. Orada, Ebrehe'nin Mekke'ye girdiği zaman ne yapacağını gözetleyerek ihtiyatla beklediler. Ebrehe sabaha çıkınca, Mekke'ye girmek için hazırlandı. **Adı Mahmûd olan filini de hazırladı.** Ordusunu düzenledi. Ebrehe Kâ'be'yi yıkıp, Yemen'e dönmeğe kararlıydı. Fil'i Mekke'ye yönelttikleri zaman, Habib oğlu Nüfeyl gelip Fil'in yanında durdu. Sonra kulağından tutup şöyle dedi:

«**Mahmûd, geldiğin yere akıllı ve uslu olarak dön. Çünkü sen, Allâh'ın kutsal beldesindesin.**»

Sonra kulağını bıraktı. Fil çöktü. Nüfeyl koşup dağa çıktı. Kalkması için Fil'i dövdüler. Fakat kalkıp yürümedi. Demirden bir âlet ile başına vurdular. Kancalı sopaları karnına sokup onlarla karnını yırtıp yardılar, yine kalkıp yürümedi. Fili geriye Yemen'e çevirdiler, hemen kalkıp koşar adım gitmeye başladı. Şâm'a çevirdiler, yine öyle yaptı. Mekke'ye çevirdiler, yere çöktü.

Allâh (C.C.); onların üzerine, deniz tarafından,

kırlangıçlara ve sığırcık kuşlarına benzeyen sürü sürü kuşlar gönderdi. Onlardan her bir kuşun taşıdığı nohut ve mercimek büyüklüğünde üç taş vardı: Bir taş gagasında ve iki taş da iki ayağında idi. Kuşlar, bu taşları Habeşlilere attılar. Onlardan kime isâbet ettiyse, helâk oldu. Taşlar, hepsine isâbet etmedi. Kaçarak Mekke'den çıktılar, çabucak geldikleri yola koyuldular. Arka arkaya her yola düşüyorlar, her helâk yerinde ve her konak yerinde mahv oluyorlardı. Ebrehe de bedeninden isâbet alıp öldü.

İbn-i İshâk der ki: Yüce Allâh (C.C.); Muhammed (S.A.V.)'i Peygamber olarak gönderince, Kureyş'in şerefinin ve müddetinin bekâsı için, onlardan Habeşlilerin kötülüğünü savmasını, Allâh'ın Kureyş'e ihsân ettiği ni'metlerinden ve faziletinden biri saymıştır. Şânı yüce olan Allâh (C.C.) Fil süresinde şöyle buyurur:

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ ﴿١﴾ أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ
فِي تَضْلِيلٍ ﴿٢﴾ وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ ﴿٣﴾ تَرْمِيهِمْ
بِحِجَارَةٍ مِنْ سِجِّيلٍ ﴿٤﴾ فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَأْكُولٍ ﴿٥﴾

«Ey Muhammed! Kâ'be'yi yıkmağa gelen fil sâhiblerine Rabb'inin ne ettiğini görmedin mi? Onların düzenlerini boşa çıkarmadı mı? Onların üzerine, sert taşlar atan sürülerle kuşlar gönderdi. Sonunda onları, yenilmiş ekin gibi yaptı.»

NİZÂR BİN MAAD'IN EVLÂDI

Nizâr bin Maad'ın üç oğlu doğdu (1): **Mudar, Rabîa ve Enmâr.**

Mudar'ın iki oğlu doğdu: **İlyâs ve Îlân.**

İlyâs'ın üç oğlu doğdu: **Müdrike, Tâbiha ve Kamea.**

Müdrike'nin iki oğlu doğdu: **Hüzeyme ve Hüzeyl.**

Hüzeyme'nin de dört oğlu doğdu: **Kinâne, Esed, Esede ve Elhûn.**

Kinâne'nin dört oğlu doğdu: **Nadr** (2), **Mâlik, Abdü-Menâf, Milkân.**

Nadr'ın iki oğlu doğdu: **Mâlik ve Yahled.** Nadr'ın oğlu (Mâlik)'in oğlu: Fihr bin Mâlik'dir..

Fihr'in dört oğlu doğdu: **Gâlib, Muhârib, Hâris ve Esed.**

Gâlib'in iki oğlu doğdu: **Lüey ve Teym .**

Lüey'in dört oğlu doğdu: **Ka'b, Âmir, Sâme ve Avf.**

Ka'b'ın üç oğlu doğdu: **Mürra, Adiyy ve Hüsays.**

Mürra'nın üç oğlu doğdu: **Kilâb, Teym ve Yakaza.**

Kilâb'ın iki oğlu doğdu: **Kusay ve Zühre.**

Kusay'ın dört oğlu doğdu: **Abdü-Menâf, Abdüddâr, Abduluzzâ ve Abdukusay.**

---

1) İbn-i Hişâm bir dördüncüsünü ilâve etmiştir. O da; **İyâd bin** Nizâr'dır.

2) İbni Hişâm demiştir ki: Nadr, Kureyş'dir. Onun çocuğundan olan kimse de Kureyşlidir. Onun çocuğundan olmayan kimse, Kureyşli değildir. Fihr bin Mâlik'in Kureyşli olduğu söylenir.

Abdu-Menâf'ın dört oğlu doğdu: **Hâşim, Abduşems, Muttalib ve Nevfel.**

HÂŞİM'İN OĞLU ABDULMUTTALİB'İN ÇOCUKLARI

İbni Hişâm derki **Hâşim'in oğlu Abdulmuttalib'in on erkek ve altı kız çocuğu doğdu:**

Erkekler: **Abbâs, Hamza,** (Abdullâh), **Ebû Tâlib, Zübeyr, Hâris, Hacl, Mukavvim, Dırâr, Ebû Leheb** ki adı Abduluzzâ'dır.

Kızlar: Safiyye, Ümmü Hakim el-Beyzâ, Âtike, Ümeyme, Ervâ ve Berra'dır.

RESÛLÜLLAH (S.A.V.)'İN ANA - BABASI

Âdem evlâdının Efendisi olan **Resûlüllâh** (S.A.V.) **in babası, Abdulmuttalib oğlu Abdullâh'dır.**

Peygamberimizin künyesi: **Abdulmuttalib'in oğlu Abdullâh'ın oğlu Muhammed'dir.** Allâh (C.C.)'ın salâtı, selâmı, rahmeti ve berekâtı O'nun ve soyunun üzerine olsun.

Hz. Muhammed (S.A.V.)'in annesi, Vehb'in kızı Âmine'dir. Künyesi şöyledir: Nadr'ın oğlu Mâlik'in oğlu Mürre'nin oğlu Kilâb'ın oğlu Zühre'nin oğlu Abdümenâf'ın oğlu Vehb'in kızı Âmine.

Âmine'nin annesi, Abduluzzâ'nın kızı Berra'dır. Künyesi şöyledir: Mâlik en-Nadr'ın oğlu Fihr'in oğlu Gâlib'in oğlu Lüey'in oğlu Ka'b'ın oğlu Abduddâr'ın oğlu Osmân'ın oğlu Abduluzzâ'nın kızı Berrâ.

Resûlüllâh (S.A.V.); babası ve anası tarafından, soy-sop bakımından Âdem (A.S.)'in **evlâdının en şereflisi ve onların en fazîletlisidir.**

ZEMZEM KUYUSUNUN KAZILMASI VE ORADA ÇIKAN İHTİLÂF

Bir gün Abdulmuttalib Hıcr (1) denen yerde uyurken birisi gelip, ona Zemzem kuyusunu kazmasını emretti.

Abdulmuttalib demiştir ki: Bir gün ben Kâ'be'nin hıcrında uyuyordum. Birden bana birisi gelip: **«Tîbe'yi kaz!»** dedi. Ben de: **«Tîbe nedir?»** diye sordum. Sonra, beni bırakıp gitti. Ertesi gün olunca, yattığım yere dönüp, orada uyudum. Yine gelip: **«Maznûne'yi kaz!»** dedi. Ben de: **«Maznûne nedir?»** diye sordum. Sonra yine beni bırakıp gitti. Ertesi gün, yattığım yere dönüp, orada uyudum. Yine gelip: **«Zemzem'i kaz!»** dedi. Ben: **«Zemzem nedir?»** diye sordum. O da:

«Hiç bitmeyen ve suyu azalmayan bir kuyudur, ki en büyük hacı topluluklarını suya kandırır,» dedi.

Kuyunun durumu ona açıklanıp yeri de gösterilince, doğru söylenildiğini anladı. Sabahleyin berâberinde oğlu Hâris olduğu hâlde kazmasıyla gitti. O günlerde Abdulmuttalib'in Hâris'den başka çocuğu yoktu. Zemzem kuyusunun yerini kazdı. Kuyunun taşı Abdulmuttalibe görününce tekbir getirdi. Kureyş, onun ihtiyâcını elde ettiğini öğrenince, kalkıp:

«Ey Abdulmuttalib! O, babamız İsmâil'in kuyu-

---

1) Kâ'be'nin kuzey-batı duvarının karşısında, zeminden 1 metre kadar yüksek, 1,5 metre kalınlığında yarım dâire şeklinde bir duvar vardır. Buna **«Hatim»**, bu duvar ile Ka'be arasındaki boşluğa da **«Hıcr»** denir.

Kureyş kabilesi, Kâ'be'yi onarırken Hz. İbrâhim (A.S.)'in yaptığı temelden, malzeme yetmediği için terk ettikleri kısımdır. (A.E.)

ZEMZEM KUYUSUNUN KAZILMASI VE ORADA ÇIKAN İHTİLÂF

Bir gün Abdulmuttalib Hıcr (1) denen yerde uyurken birisi gelip, ona Zemzem kuyusunu kazmasını emretti.

Abdulmuttalib demiştir ki: Bir gün ben Kâ'be'nin hıcrında uyuyordum. Birden bana birisi gelip: **«Tîbe'yi kaz!»** dedi. Ben de: **«Tîbe nedir?»** diye sordum. Sonra, beni bırakıp gitti. Ertesi gün olunca, yattığım yere dönüp, orada uyudum. Yine gelip: **«Maznûne'yi kaz!»** dedi. Ben de: **«Maznûne nedir?»** diye sordum. Sonra yine beni bırakıp gitti. Ertesi gün, yattığım yere dönüp, orada uyudum. Yine gelip: **«Zemzem'i kaz!»** dedi. Ben: **«Zemzem nedir?»** diye sordum. O da:

«Hiç bitmeyen ve suyu azalmayan bir kuyudur, ki en büyük hacı topluluklarını suya kandırır,» dedi.

Kuyunun durumu ona açıklanıp yeri de gösterilince, doğru söylenildiğini anladı. Sabahleyin berâberinde oğlu Hâris olduğu hâlde kazmasıyla gitti. O günlerde Abdulmuttalib'in Hâris'den başka çocuğu yoktu. Zemzem kuyusunun yerini kazdı. Kuyunun taşı Abdulmuttalibe görününce tekbir getirdi. Kureyş, onun ihtiyâcını elde ettiğini öğrenince, kalkıp:

«Ey Abdulmuttalib! O, babamız İsmâil'in kuyu-

---

1) Kâ'be'nin kuzey-batı duvarının karşısında, zeminden 1 metre kadar yüksek, 1,5 metre kalınlığında yarım dâire şeklinde bir duvar vardır. Buna «Hatim», bu duvar ile Ka'be arasındaki boşluğa da «Hıcr» denir.

Kureyş kabilesi, Kâ'be'yi onarırken Hz. İbrâhim (A.S.)' in yaptığı temelden, malzeme yetmediği için terk ettikleri kısımdır. (A.E.)

sudur. Onda bizim hakkımız vardır. Seninle berâber bizi, ona ortak et,» dediler. Abdulmuttalib: **«Ben, bunu yapamam. Çünkü bu iş size değil, sâdece bana verildi»** diye cevâb verdi. Bunun üzerine Kureyş ona:

«Bize insâf eyle. Biz, bu kuyuda seninle muhâsama etmedikçe seni bırakmayız.» dediler. Abdulmuttalib: **«Benimle sizin aranızda, hüküm verecek bir kimse gösterin,»** dedi. Onlar da:

«Sa'd oğullarının kâhinesi Hüzeym'e gidelim,» diye cevâb verdiler. Abdulmuttalib; **«Evet, gidelim,»** dedi.

Bu kâhin kadın Şâm eşrâfı arasında idi. Abdulmuttalib ve onunla beraber Abdümenâf oğullarından bir topluluk hayvana binip yola çıktılar. Kureyş'in her kabîlesinden de bir topluluk yola çıktı. Arâzî, çöllerle kaplı idi. Nihâyet Hicâz ile Şâm arasındaki çölde bir yere geldikleri zaman, Abdulmuttalib'in ve arkadaşlarının suyu tükendi. Nerede ise ölecek derecede susadılar. Onlarla berâber bulunan Kureyş kabîlesinden bâzı kimselerden su istediler. Onlar da suyu vermeyip:

«Biz çöldeyiz, sizin başınıza gelen şeyin bize de gelmesinden, (yâni suyumuzun tükenmesinden) **korkarız,»** dediler.

Abdulmuttalib kavmin su vermediğini ve kendisi ile arkadaşlarının başına geleni görünce, arkadaşlarına: **«Görüşünüz nedir?»** diye sordu. Onlar da: **«Bizim görüşümüz, ancak senin görüşüne tâbidir, dilediğini bize emret,»** diye cevâb verdiler. Bunun üzerine, Abdulmuttalib şöyle dedi:

«Benim görüşüm şudur; Sizden her bir adam şimdiki kuvvetiyle kendisi için çukur kazsın. Bir adam ölünce, arkadaşları onu çukuruna koyup, sonra örtsün. Nihâyet sizden geriye bir tek adam kalıncaya

kadar bu devâm etsin. Bir tek adamın malı, bütün bir kâfilenin malından daha boldur.» Onlar da:

«Emrettiğin şey ne güzel!» dediler.

Her biri, kalkıp çukurunu kazdı. Sonra oturup, susuzlukdan ölmeyi beklemeye başladılar. Bir süre sonra Abdülmuttalib, arkadaşlarına şöyle dedi:

«Vallâhi, biz böylece kendimizi elimizle ölüme atıyoruz. Yeryüzünde dolaşmıyor ve kendimiz için rızık aramıyoruz. Belki Allah, bize bâzı beldelerde su ihsân eder. Haydi hayvanlarınıza bininiz.»

Hayvanlarına binmeye hazırlandıkları zaman, Kureyş kabîlesinden onlarla berâber olanlar, bunlar ne yapıyorlar, diye onlara bakıyorlardı.

Abdulmuttalib de devesine bindi. Hayvan, Abdulmuttalib ile beraber kalkınca, ayağının altından tatlı su çıkan bir kaynak fışkırdı. Bunun üzerine Abdulmuttalib, **«Allâhu Ekber»** diye tekbîr getirdi. Adamları da tekbîr getirdiler. Sonra devesinden inip sudan içti. Adamları da içtiler. Kaplarını dolduruncaya kadar su aldılar. Sonra Abdulmuttalib Kureyş'den olan kabîleleri çağırıp:

«Haydin suya gelin, şüphesizki Allâh bizi suya kavuşturdu. İçiniz ve kaplarınıza su alınız,» dedi. Gelip içtiler; kaplarına doldurdular. Sonra:

«Vallâhi, bize karşı senin lehinde hüküm verildi. Ey Abdulmuttalib; Vallâhi, Zemzem hakkında biz seninle ebedîyyen muhâsama etmeyiz. Bu çölde, bu suyu sana ihsân eden, sana Zemzemi de ihsân etmiştir. Hadi doğruca su verilen yerine (sikâyene) dön!» dediler. Abdulmuttalib, geri döndü. Berâberindekiler de döndüler. Kâhin kadına gitmediler. **Kureyşliler, Abdulmuttalib ile Zemzem arasından çekildiler. (Sikâye;** yâni hacılara su verme hakkını ona bıraktılar).

ABDULMUTTALİB'İN OĞLUNU BOĞAZLAYIP, KURBÂN ETMEYİ ADAMASI

Hâşim'in oğlu Abdulmuttalib, Zemzem kuyusunu kazdığı zaman; Kureyş'den haksızlık ve kötülükle karşılaşınca şöyle bir adakda bulundu: Eğer onun on tâne oğlu olur da, sonra kendisi hayâtta iken bülûğa erip onu müdâfaa ederlerse, onlardan birini Kâ'be'nin yanında kurbân edecekti.

Abdulmuttalib'in oğulları on tâne olup da, kendisini müdâfaa edeceklerini anlayınca, onları toplayıp adağını bildirdi. Oğullarını, bu husûsda Allâh (C.C.)'a verdiği sözü yerine getirmeye çağırdı. Onlar da babalarına itaat edip: **«Nasıl yapacağız?»** diye sordular. O da: **«Sizden her biriniz bir nasip oku alıp ona adını yazdıktan sonra bana getirsin,»** dedi. Oğulları, bunu yapıp, okları getirdiler. Abdulmuttalib, onlarla berâber Hübel'in (1) yanına girdi. Hübel, Kâ'be'nin içinde bir kuyunun üzerinde idi. Bu kuyuda Kâ'be için hediye edilen şeyler toplanırdı.

Hübel'in yanında yedi nasip oku vardı. Her okda bir yazı bulunurdu. Oklardan birinde: Akl (yânî diyet) diye yazılı idi. Diyeti kimin vereceğinde ihtilâf ettiklerinde, yedi oku karıştırdılar, (akl) yazılı ok kime çıkarsa diyeti (2) o verirdi. Bir okda da, yapmak

---

1) **Hübel:** Câhiliyet devrinde tapılan bir putun adıdır. (A.E.)

2) **Diyet (akl):** Kan bahâsı, öldürülen veyâ yaralanan bir kimse için bu işi yapanın ödemesi gereken mal. (A.E.)

istedikleri bir iş için (Evet) diye yazılı idi. O da, diğerlerinin içine karıştırıldı. Bir okta da; (Hayır) yazılı idi. Bir iş yapmak istedikleri zaman onu, diğerlerinin içine karıştırırlardı. Eğer bu ok çıkarsa, bu işi yapmazlardı. Bir okda; (Sizden) diye yazılı, bir diğer okda; (Mülsak = bitiştirilmiş) ,bir diğerinde; (Sizden başkasından), bir diğerinde de; (Sular) diye yazılı idi. Su için kuyu kazmak istedikleri zaman, okları karıştırırlar, onlar içinde bu ok da bulunurdu. Eğer bu ok çıkarsa, o işi yaparlardı.

Bir oğlanı sünnet etmek veyâ birini nikâh etmek yâhûd bir ölüyü gömmek istedikleri zaman veyâhud onlardan bir kimsenin nesebinde şüpheye düştükleri zaman, onu Hübel'e götürürler, okları karıştıran sâhibine yüz dirhem ile kesilecek bir deve verirler, sonra kendisine bir şey yapmak istedikleri arkadaşlarını yaklaştırırlardı. Sonra:

«Ey ilâhımız, bu fülânın oğlu fülândır. Biz ona şöyle yapmak istedik. Onun hakkında gerçeği ortaya çıkar!» derlerdi. Sonra okların sâhibine; **«Karıştırıp çek»** derlerdi.

Eğer üzerinde (Sizden) diye **yazılı ok çıkarsa, o kimse onlardan nesebi hâlis bir adamdır. Eğer üzerinde** (Sizden başkasından) **diye yazılı ok çıkarsa o halifdir** (yâni yeminleşen, andlaşan, müttefik kimsedir). **Eğer üzerinde** (Mülsak) **diye yazılı ok çıkarsa, o adam onların içindeki mertebesi üzeredir, onun nesebi ve andlaşması yoktur. Eğer yapmak istedikleri şey hakkında,** (Evet) **diye yazılı ok çıkarsa, onu yaparlardı. Eğer** (Hayır) **diye yazılı ok çıkarsa, o yıl bu işi ertelerler, gelecek yıl bir kez daha ok çekerlerdi.**

Abdulmuttalib okların sâhibine; oğulları üzerine oklar ile kurra çekmesini ve kurban edilecek adağını bildirmesini söyledi. Oğullarından her biri, içinde adı

yazılı olan okunu verdi. Abdullâh, o zaman (3) babasının oğullarının en küçüğü idi. Abdullâh, Abdul muttalib'in en çok sevdiği çocuğu idi.

Okların sâhibi kurrâyı çekmek için okları alınca; Abdulmuttalib, Hübel'in yanında ayağa kalkıp Allâh (C.C.)'a duâ etti. Sonra okların sâhibi (yâni kurrâcıbaşı) kurrâyı çekti. Kurrâ, Abdullâh'a çıktı. Abdulmuttalib oğlu Abdullâh'ı eli ile tutup diğer eline de keskin bıçağı aldı. Sonra onu boğazlamak için İsâf ve Nâile adındaki putlara geldi. Kureyş toplandıkları yerlerden kalkıp: «Ey Abdulmuttalib, ne yapmak istiyorsun?» diye sordular. Abdulmuttalib de: «Onu boğazlayacağım!» dedi. Bunun üzerine Kureyş ve Abdulmuttalib'in oğulları:

«Vallâhi, onu kesersen günâh işlemiş olursun. Eğer bunu yaparsan, bundan böyle âdet olup insanlar oğullarını getirip kesmeye devâm ederler. Bu şekilde insanların nesli nasıl bâki kalır?» diye cevâb verdiler. Mahzûm'un oğlu Ömer'in oğlu Abdullâh'ın oğlu Muğire, ki onların kız kardeşlerinin oğlu idi:

«Vallâhi, onu kesersen günâh işlemiş olursun, eğer gerekirse mallarımızı onun için fidye verebiliriz!» dedi. Kureyş ve Abdulmuttalib'in oğulları da:

«Bunu yapma, onunla Hicâz'a git. Çünkü orada gâibden haber alan bir kâhin ve müneccim kadın var. Ona sorduktan sonra işinin başına dön. Eğer müneccim kadın sana onu boğazlamayı emrederse, boğazlarsın. Eğer sana başka bir şey yapmanı emrederder de onda Abdullâh için bir kurtuluş olursa, onu kabûl edersin,» dediler.

---

3) Yâni onu boğazlamak istediği zaman en küçük oğlu idi. Sonradan doğan Hamza ise Abdullâh'dan daha küçük idi. Abbâs da Hamza'dan daha küçük idi.

Bunun üzerine kalkıp gittiler, kadını Hayber'de buldular. Abdulmuttalib; kadına, kendisi ve oğlu ile ilgili mes'eleyi ve oğlu hakkındaki adağını ve ona yapmak istediği işi anlatınca kadın, onlara:

«Habercim bana gelip de ona soruncaya kadar bugün benim yanımdan gidin,» dedi. Kadının yanından çıktılar. Abdulmuttalib kadının yanından çıkınca, kalkıp, Allah (C.C.)'a duâ etti. Ertesi gün, kadının yanına gittiler. Kadın onlara:

«Bana haber geldi. Sizin aranızda diyet ne kadardır?» diye sordu. Onlar da:

«On deve,» diye cevâb verdiler. Kadın:

«Memleketinize dönün ,arkadaşınız (yâni Abdullâh) **ile on deveyi kurban olarak hazırlayın. Sonra develer ile arkadaşınız üzerine kurrâ çekin. Eğer kurrâ arkadaşınıza çıkarsa, Rabbinizin râzı olması için, develerin sayısını bir kat artırın. Eğer kurrâ develere çıkarsa, develeri onun yerine boğazlayın. Böylece Rabbiniz râzı olmuş ve arkadaşınız kurtulmuş olur,»** dedi.

Çıkıp Mekke'ye geldiler. Onlar bu iş üzerinde oy birliğine varınca, Abdulmuttalib, kalkıp Allah (C.C.)'a duâ etti. Sonra Abdullâh ile on deveyi takdîm ettiler. Abdulmuttalib kalkmış Hübel'in yanında Allâh (C.C.)'a duâ ediyordu. Sonra okları karıştırıp kurrâ çektiler. Kurrâ Abdullâh'a çıktı. Develerin sayısını on artırdılar, develer yirmiye ulaştı. Abdulmuttalib kalkıp Allâh (C.C.)'a duâ ediyordu. Yine okları karıştırıp kurrâ çektiler. Kurrâ yine Abdullâh'a çıktı. Develerin sayısını on daha artırdılar, develer otuza ulaştı. Sonra yine artırdılar kırka ulaştı. Abdulmuttalib kalkıp Allâh (C.C.)'a duâ ediyordu. Sonra kurrâ çektiler. Kurrâ yine Abdullâh'a çıktı. Develerin sayısını yine artırdılar, develer elliye ulaştı. Abdulmuttalib

kalkıp Allâh (C.C.)'a duâ ediyordu. Sonra kurrâ çektiler, kurrâ yine Abdullah'a çıktı. Bunun üzerine develerin sayısını on daha artırdılar, develer altmışa ulaştı. Abdulmuttalib kalkıp Allah (C.C.)'a duâ ediyordu. Sonra yine kurrâ çektiler, kurrâ yine Abdullâh'a çıkınca develerin sayısını on daha artırdılar. Böylece develer yetmişe ulaştı. Abdulmuttalib kalkıp duâ ediyordu. Sonra yine kurrâ çektiler, kurrâ yine Abdullâh'a çıkınca on daha artırdılar, develer seksene ulaştı. Abdulmuttalib kalkıp duâ ediyordu. Sonra yine kurrâ çekip de kurrâ yine Abdullâh'a çıkınca, onlar develere on daha ilâve ettiler, böylece develerin sayısı doksana ulaştı. Abdulmuttalib kalkıp Allah (C.C.)'a duâ ediyordu. Sonra yine kurrâ çektiler. Yine kurrâ Abdullâh'a çıktı. Develere on daha ilâve ettiler, develer 100 oldu. Abdulmuttalib kalkıp Allah (C.C.)'a duâ ediyordu. Sonra yine kurrâ çektiler. Bu sefer kurrâ develere çıktı. Kureyşliler ve orada hâzır olanlar:

«Rabbinizin rızâsı olup bu iş sona erdi, ey Abdulmuttalib!» dediler. Abdulmuttalib:

«Hayır, vallâhi develer üzerine üç defa kurrâ çekmedikçe olmaz.» dedi. Onlar, Abdullâh ile develer üzerine kurrâ çekmeye devâm etmişler, Abdulmuttalib kalkıp duâ etmiş, kurrâ develere çıkmış. Sonra Abdulmuttalib kalkıp Allâh (C.C.)'a duâ ederken ikinci kez çekmişler, kurrâ yine develere çıkmış. Abdulmuttalib kalkıp duâ ederken üçüncü kez yine kurrâ çekmişler, kurrâ yine develere çıkınca, develeri boğazlamışlar ve halka bırakmışlar. Hiç bir kimsenin onlardan alması menedilmemiş. Herkesin almasına izin vermişler.

MEKKE DEVRİ

«Kim İslâm'dan başka bir din ararsa; bilsinki (o din) ondan kabûl edilmeyecek ve o, âhiretde kaybedenlerden olacaktır.»

(Âl-i İmrân sûresi; âyet: 85)

RESÜLULLÂH (S.A.V.)'A HÂMİLE OLDUĞU ZAMAN ÂMİNE'YE SÖYLENENLER

Anlatıldığına göre —Allâh (C.C.) daha iyi bilir— Resûlüllâh (S.A.V.)'in annesi, Vehb'in kızı Âmine şöyle demiştir:

Muhammed (S.A.V.)e hâmile olduğum zaman bana birisi gelip: «Şüphesiz ki sen bu ümmetin efendisine hâmilesin. O doğup da yeryüzüne düştüğü zaman, «Her hasedcinin şerrinden onu bir olan Allâh'a sığındırırım» de ve onun adını Muhammed koy,» dedi.

Yine Âmine, O'na hâmile olduğu zaman kendisinden bir nûr çıkmış ve o nûr ile Şâm arzından olan Busrâ'nın köşklerini görmüş.

Resûlüllâh (S.A.V.)'ın babası, Abdulmuttalib'in oğlu Abdullah çok yaşamayıp, Resûlüllâh (S.A.V.)'ın anası ona hâmile iken vefât eylemiştir.

RESÛLÜLLÂH (S.A.V.)'İN DOĞUMU

Resûlüllâh (S.A.V.) fil yılında, Rebiul-evvel ayının onikinci Pazartesi gecesi doğdu.

Kays bin Mahreme'den şöyle dediği rivâyet edilmiştir: Ben ve Resûlullâh fil yılında (yâni Ebrehe'nin Kâ'be'yi yıkmak için geldiği yılda) doğduk. Biz, yaşıtız.

Hassân bin Sâbit'ten de şöyle dediği rivâyet edilmiştir: Ben yedi veyâ sekiz yaşında uzun boylu ve güçlü bir oğlandım, her işittiğim şeyi anlardım. Bir gün, bir Yahûdinin, Yesrib'de bir kalenin üzerinde en yüksek sesiyle: **«Ey Yahûdi topluluğu!»** diye bağırdığını işittim. Nihâyet Yahûdiler ,onun yanına toplanıp: **«Yazıklar olsun, sana ne oluyor?»** dediler. O da: **«Bu gece, dünyâya gelen Ahmed'in yıldızı doğdu,»** dedi.

Annesi Âmine, O'nu doğurunca, dedesi Abdulmuttalib'e haber gönderip: **«Bir oğlun doğdu, gelip bak,»** dedi. Abdulmuttalib gelip, baktı. Âmine çocuğuna hâmile olduğu zaman gördüğü şeyleri, O'nun hakkında kendisine söylenenleri ve O'na vermesi emredilen ismi Abdulmuttalib'e anlattı.

Rivâyet ederler ki : Abdulmuttalib, Muhammed'i alıp birlikte Kâ'be'ye girmiş, ayakta durup Allâh (C.C.)'a duâ etmiş ve verdiği torundan dolayı O'na şükretmiş Sonra Muhammed (S.A.V.)'i getirip annesi Âmine'ye vermiş ve Resûlüllâh (S.A.V.) için süt analar aramış. Ebû Züeyb'in kızı Halime adında, Sa'd

bin Bekr oğullarından bir kadını Resûlüllah (S.A.V.) için süt ana olarak tutmuş.

RESÛLÜLLÂH (S.A.V.)'IN SÜT ANASI HALÎME OLAYI

Halime şöyle anlatıyor: Süt çocuğu arayan Sa'd oğullarından bâzı kadınlar arasında ,emzirmekte olduğum küçük oğlum ve kocamla beraber, bize hiç bir şey bırakmayan bir kıtlık yılında ,berâberimizde yaşlı devemiz olduğu hâlde, siyâha çalan merkebimin üzerinde memleketimden çıkmıştım. Vallâhi, deveden bir damla süt çıkmıyordu. Berâberimizde olan çocuğumuzun açlıkdan ağlamasından bütün gecemizi uykusuz geçiriyorduk. Göğüslerimde, onu doyuracak bir şey yoktu. Yaşlı devemizden de onu besleyecek süt çıkmıyordu. Fakat biz bereketli yağmur ve ferâhlık umuyorduk. Merkebimin üzerine binip yola çıktım. Bir kâfileye katılıp yoluma devâm etmiştim. Hattâ zayıflık ve halsizliğimiz onlara güçlük vermişti. Nihâyet Mekke'ye geldik, emzirmek için süt çocukları arıyorduk. Bizden hangi kadına, Resûlüllâh (S.A.V.) arz edildiyse, O'nun yetîm olduğu kendisine söylendiği zaman O'ndan yüz çevirdi. Çünkü biz, ihsânı ancak çocuğun babasından umardık. Resûlüllâh (S.A.V.) için **«Bu yetîmdir! Anasının ve dedesinin ne vereceği umulur!»** diyorduk. İşte bundan dolayı, O'nu almak istemiyorduk. Benimle berâber olanlardan, çocuk almamış, benden başka hiç bir kadın kalmamıştı. Dönüp gitmeye karar verdiğimiz zaman ben kocama:

«Vallâhi, bir çocuk almadan arkadaşlarım arasında geri dönmeyi çirkin görüyorum. Vallâhi şu ye-

time gidip O'nu alacağım.» dedim. Kocam:

«Almanda bir mahzûr yok, O'nunla Allâh belki bize bir bereket ihsân eder» dedi.

Halime demiştir ki: Gidip Muhammed (S.A.V.)'i aldım. O'nu, ondan başkasını bulamadığım için almıştım. Yetim Hz. Muhammed (S.A.V.)'i alınca, O'nunla eşyâmın başına döndüm. Hz. Muhammed (S.A.V.)'i kucağıma koyunca, göğüslerime O'nun için dilediği kadar süt geldi. Doyuncaya kadar içti. O'nunla berâber süt kardeşi de doyuncaya kadar içti. Sonra uyudular. Bundan önce, O'nun açlıkdan ağlamasından uyuyamıyorduk. Kocam kalkıp yaşlı devemizi sağınca, onun süt dolu olduğunu gördü. İçeceği kadar sağıp içti. Onunla berâber ben de doyuncaya ve kanıncaya kadar içtim. O gece hayırlı bir gece geçirdik.

Halime demiştir ki: Kocam, sabahladığımız zaman şöyle diyordu:

«Vallâhi ey Halime bilmiş ol ki, sen mubârek bir insan aldın.» Ona cevâben:

«Vallâhi, ben de bunu umuyorum,» dedim.

Sonra çıktık; ben merkebime bindim, Muhammed'i de yanıma aldım. Vallâhi merkebim kafileyi geçip gidiyor, onların merkeblerinden hiç biri ona yetişemiyordu. Hattâ arkadaşlarım bana:

«Ey Ebû Züeyb'in kızı, yazıklar olsun sana, bizi beklesene, bu merkeb, senin gelirken bindiğin merkeb değil mi?» diyorlardı. Ben de onlara:

«Evet vallâhi bu, o merkebdir!» diyordum. Onlar da:

«Vallâhi ona bir hâl oldu!» diyorlardı.

Sonra Sa'd oğullarının beldelerindeki evlerimize geldik. Allâh (C.C.)'ın arzında, ondan daha kurak bir arz bilmiyoruz. Muhammed (S.A.V.)'i beraberimize alıp gittiğimiz zaman, davarlarım akşam karınları

tok ve memeleri dolu olarak geliyordu. Onları sağıp içiyorduk. Oysaki hiç kimse davarının memesinde bir damla süt bulup da sağamıyordu. Hattâ kavmimizden hâzır olanlar, çobanlarına:

«Size yazıklar olsun, siz de davarları Ebû Züeyb'in kızının çobanının otlattığı yerde otlatsanız ya,» diyorlardı.

Davarları akşamleyin aç olarak geliyor, memelerinden bir damla süt çıkmıyordu. Benim davarım ise, tok ve memeleri süt dolu olarak geliyordu. İki yılı geçip de, O'nu sütten kesinceye kadar Allâh (C.C.)' dan rızkımızda artış ve hayır görmekde devâm ettik.

Muhammed (S.A.V.), o yaştaki erkek çocuklarının ermediği bir olgunluk çağına erdi. Henüz iki yaşına varmamıştı ki gürbüz bir çocuk oluverdi. O'nun aramızda kalmasını çok istediğimiz hâlde, anasına götürdük. Çünkü biz, O'nun bereketinden faydalanıyorduk. Anası ile konuşup ona:

«Gelişip güçleşinceya kadar oğulcuğumu benim yanımda bıraksan iyi olur. Çünkü ben Mekke'nin sert ve sıcak havasının O'na zarar vermesinden korkarım,» dedim. Henüz Âmine'den ayrılmamıştık ki bunun üzerine Muhammed (S.A.V.)'i tekrar bize geri verdi.

Biz, Muhammed (S.A.V.) ile berâber döndük. Vallâhi, O'nu getirmemizden bir kaç ay sonra evimizin arkasında kuzu ve oğlaklarımız içinde kardeşi ile bulunduğu bir sırada, birden kardeşi bize telaşla gelip, bana ve süt babasına:

«Şu Kureyşli kardeşimi, üzerinde beyaz elbiseler olan iki adam tuttu ve yere yatırıp karnını yardılar. Onlar, O'nun içini karıştırıp temizliyorlardı,» dedi.

Ben ve süt babası onun bulunduğu tarafa doğru çıkıp koştuk, Muhammed (S.A.V.)'i ayakta yüzü sâkin olarak bulduk. Ben ve süt babası, Muhammed'i tutup:

«Oğulcuğum sana ne oldu?» diye sorduk. O da:

«Bana üzerlerinde beyaz giysiler bulunan iki adam geldi. Beni yere yatırıp karnımı yardılar. Orada, ne olduğunu bilmediğim bir şey aradılar,» diye cevâb verdi.

Muhammed (S.A.V.) ile berâber çadırımıza döndük. Süt babası bana:

«Yâ Halime, bu oğlanın başına bir şey gelmesinden korkuyorum, başına bir iş gelmeden önce onu âilesine teslîm et,» dedi. Bunun üzerine Muhammed (S.A.V.)'i alıp, anasına götürdük. Anası Âmine:

«O'nu çok sevdiğin ve yanında kalmasını çok istediğin hâlde, neden getirdin ey sütana?» dedi. Ben de:

«Allâh, oğlumla bana tebliğde bulundu. Ben de üzerimdeki emâneti yerine getirdim. Başına bâzı olaylar gelmesinden korktuğum için getirdim,» diye cevâb verdim. Âmine de:

«Bu hâlin nedir? Bana bildiklerini doğruca anlat,» dedi. Bildiklerimi ona haber vermedikçe beni bırakmadı. Âmine:

«O'na şeytân geldi diye mi korktun?» diye sordu. Ben de:

«Evet!» dedim. Âmine:

«Aslâ olamaz, vallâhi şeytân, O'na sokulmaya yol bulamaz. Benim oğulcuğumun yüksek hâli vardır. O'nun haberini sana bildireyim mi?» dedi. Ben de:

«Evet bildir,» diye cevâb verdim. Âmine:

«O'na hâmile olduğum zamân benden, Şâm ar-

zındaki Busrâ köşklerini aydınlatan bir nûr çıktığını gördüm. O'na gebe kaldıktan sonra vallâhi, ondan daha hafîf ve ondan daha kolay bir gebelik aslâ görmedim. Onu doğurduğum zaman, ellerini yere koyup başını göğe kaldırarak düştü.» Sonra: **«O'nu bana bırak ve dosdoğru git,»** dedi.

———●———

RESÛLÜLLÂH (S.A.V.)'IN
GÖĞSÜNÜN YARILMASI OLAYI

İbn-i İshâk demiştirki: Yezîd oğlu Sevr bana bâzı ilim sâhiblerinden nakletti. Ben, bunun ancak Hâlid bin Ma'dân el-Kelâiyye'den nakledildiğini sanıyorum:

Hz. Resûlüllâh (S.A.V.)'in ashâbından bir topluluk O'na:

«Ey Allâh'ın Resûlü, bize kendinden haber ver,» dediler. Resûlüllâh (S.A.V.) da:

«Evet vereyim,» buyurdu:

«Ben, babam İbrâhîm'in da'vetiyim, **kardeşim İsâ'nın müjdesiyim ,annem benimle hâmile olduğu zaman ondan bir nûrun çıkıp onun için Şâm'ın saraylarını aydınlattığını gördü. Ve ben Sa'd bin Bekr oğulları içinde süt anaya verilip emzirildim.**

Biz, bir gün sütkardeşimle evlerimizin arkasında kuzumuzu otlatırken, üzerinde beyaz giysiler olan iki adam, içi kar dolu altından bir leğen ile bana geldi. Sonra beni tutup karnımı yardılar; kalbimi çıkarıp onu da yardılar. İçinden siyah bir kan pıhtısı çıkarıp attılar. Sonra kalbimi ve karnımı temizleyinceye kadar bu kar ile yıkadılar. Sonra onlardan biri arkadaşına: 'Onu ümmetinden on kişi ile **tart', dedi. O da beni onlarla** tarttı. **Ben ,onlardan ağır geldim.**

Sonra: 'Onu ümmetinden yüz kişi ile tart', **dedi. Beni onlar ile tarttı. Ben onlardan ağır geldim. Sonra:** 'Onu ümmetinden bin kişi ile tart', dedi. **O da beni onlar ile tarttı. Onlardan da ağır geldim.** 'Onu bırak, **vallâhi** onu bütün ümmeti ile tartsam, onların hepsinden ağır gelir', dedi.»

HZ. MUHAMMED (S.A.V.)'İ DEDESİNİN HİMÂYE ETMESİ

Resûlüllah (S.A.V.), annesi Vehb'in kızı Âmine ve dedesi Hâşim'in oğlu Abdulmuttalib ile berâber Allâh (C.C.)'ın koruması ve hıfzı altında idi. Allâh (C.C.), O'nu güzel bir bitki gibi büyütüyordu. Çünkü O'nunla büyüklüğünu göstermek istiyordu.

Resûlüllâh (S.A.V.) **altı yaşına** varınca **annesi Âmine, Mekke** ile Medine **arasındaki** Ebvâ'da öldü. Adiyy İbn-i Neccâr oğullarından olan dayılarını ziyâret ettirmek için Muhammed (S.A.V.)'i, onlara götürmüştü. Âmine, oğlu ile Mekke'ye dönerken öldü.

Resûlüllâh (S.A.V.) artık dedesi, Hâşim'in oğlu Abdulmuttalib ile berâber idi. Abdulmuttalib için Kâ'be'nin gölgesine bir döşek veyâ minder serilir, Abdulmuttalib gelip de ona çıkıncaya kadar, oğulları döşeğin çevresinde otururlar, Abdulmuttalib'e saygı göstererek, hiç biri onun üzerine oturmazdı. O zaman gürbüz bir çocuk olan Hz. Muhammed (S.A.V.) gelip onun üzerine otururdu. Amcaları Hz. Muhammed (S.A.V.)'i, Abdulmuttalib'den uzaklaştırmak için onu tutarlar, fakat Abdulmuttalib, onların bunu yaptığını görünce: **«Oğlumu bırakınız, vallâhi O'nun değeri vardır,»** der, sonra O'nu kendisiyle berâber yaygının üzerine oturtur, eli ile sırtını okşar ve Hz. Mu-

hammed (S.A.V.)'in bu davranışını görmek onu sevindirip neş'elendirirdi.

Hz. Muhammed (S.A.V.) sekiz yaşına varınca, Abdulmuttalib öldü. Onun ölümü fil olayından sekiz yıl sonra idi.

HZ. MUHAMMED (S.A.V.)'İ AMCASININ HİMÂYE ETMESİ

Hz. Muhammed (S.A.V.), Abdülmuttalib'in ölümünden sonra amcası Ebû Tâlib ile berâber kaldı.

Lihb oğullarından (1) bir adam kâhinlik ederdi. Bir gün Mekke'ye gelince, Kureyş'den bâzı adamlar oğullarını ona getirdiler. Kâhin de oğlanlara bakıp, onlar hakkında babalarına kehânette bulunuyordu. Ebû Tâlib de Hz. Muhammed (S.A.V.)'i götürdü.

Hz. Muhammed (S.A.V.), kâhine gelen oğlan çocuklarla berâberdi. Kâhin, Hz. Muhammed (S.A.V.)'e baktıktan sonra onu bir şey meşgûl etti. Kâhinin meşgûliyyeti bitince: «Bana, o çocuğu getirin.» dedi. Ebû Tâlib, kâhinin onu çok arzu ettiğini görünce, Hz. Muhammed'i uzaklaştırdı. Kâhin:

«Size yazıklar olsun! Az önce gördüğüm çocuğu bana geri getirin, vallâhi O'nun başka bir hâli olacak.» demeye başladı.

---

1) **Lihb oğulları:** Kuş uçurup uğur tesbit eden ve insanın yaradılışı hakkında tahminde bulunan bir topluluktur. (A.E.)

BAHÎRÂ OLAYI

Sonra Ebû Tâlib bir kâfile içerisinde tâcir olarak Şâm'a çıktı. Yolculuk için hazırlanıp da gitmeye karar verince, Hz. Muhammed (S.A.V.) de gitmek isteyip ona sarıldı. Bunun üzerine Ebû Tâlib, O'na acıyıp:

«Muhammed'i de berâberimde götüreceğim, o benden ben de ondan aslâ ayrılamayız,» dedi.

Ebû Tâlib, Hz. Muhammed (S.A.V.)'i berâberinde Şâm yolculuğuna çıkardı. Kâfile, Busrâ denen kasabaya varınca, orada, manastırında yaşayan Bahîrâ adında bir râhib vardı. Hıristiyan âlimlerin ilmi ona ulaşmıştı. Bu manastırda eskiden beri dâimâ bir râhib yaşar, rivâyet ettiklerine göre, Hıristiyan bilginlerin kitapdan edindikleri bilgiler ona ulaşırdı. O ilmi, büyük râhibden büyük râhibe naklederek tevârüs ederlerdi.

Ebû Tâlib ve arkadaşları ,o yıl Bahîrâ'ya uğrayıp da manastırına yakın bir yerde konakladıkları zaman Bahîrâ onlar için birçok yemekler yaptırmıştı. O yıldan önce çok kez Bahîrâ'ya uğrarlar, fakat o yıla gelinceye kadar Bahîrâ onlarla konuşmaz ve onlara bir şey söylemezdi. Rivâyet edildiğine göre; Bahîrâ'nın o yıl böyle ilgilenmesinin sebebi, manastırında iken gördüğü (olağanüstü) bir şeyden dolayı idi.

Rivâyet ederler ki; Bahîrâ manastırında iken, gelmekde olan kâfile içerisinde Hz. Resûlüllâh (S.A.V.)' görmüş, bir bulut, kâfile arasında onu gölgelendirmiş, sonra gelip de bir ağacın gölgesine ya-

kın konakladıklarında, Resûlüllâh (S.A.V.) altında gölgelensin diye ağacın dalları O'na doğru eğilip uzanmıştı. Bahîrâ bunları görünce manastırından indi. Sonra onlara haber gönderip:

«Ey Kureyş topluluğu! Sizin için yemek yaptırdım. Büyüğünüzün, küçüğünüzün ,kölenizin ve hürrünüzün, hepinizin yemekde bulunmasını istiyorum,» dedi.

Kâfileden bir adam ona:

«Vallâhi, ey Bahîrâ! Bugün senin başka bir hâlin var. Sana çok kere uğradığımız hâlde, bunu bize yapmazdın! Bugün hâlin nedir?» diye sordu. Bahirâ da ona:

«Dediğin doğrudur, fakat siz konuksunuz, size ikrâm etmek isteyip sizin için yemek yaptırdım. Hepiniz ondan yeyiniz,» diye cevâb verdi.

Kâfile toplanıp Bahirâ'nın manastırına gittiler. Onlar arasından Hz. Muhammed (S.A.V.), yaşı küçük olduğu için, ağacın altında kâfilenin yükleri başında kaldı. Bahirâ konuklarına bakınca, bildiği ve kutsal kitaplarda bulduğu Son Peygamberin niteliğini onlarda göremedi. Bunun üzerine:

«Ey Kureyş topluluğu, sizden hiç bir kimse benim yemeğimden geri kalmasın,» dedi. Onlar da:

«Ey Bahîrâ, bir oğlandan başka sana gelmesi gereken hiç kimse, da'vetinden geri kalmadı. O oğlan da kâfilenin yaşça en küçüğüdür. Yüklerin başında kaldı,» dediler. Bunun üzerine Bahîrâ:

«Öyle yapmayın ,onu da çağırın, bu yemekde sizinle berâber bulunsun,» dedi. Kâfile ile berâber olan Kureyş'den bir adam:

«Lât ve Uzzâ'ya yemin olsun ki, aramızdan Abdulmuttalib'in torununun yemekden geri kalması bize yakışmaz!» dedi.

Sonra kalktı, onu bağrına basıp getirdi, kâfile ile beraber sofraya oturttu. Bahirâ, Hz. Muhammed (S.A.V.)'i görünce, O'nu dikkatle gözetmeye ve bedenindeki alâmetlere bakmaya başladı. Bahirâ, Son Peygamberin alâmetlerini ve niteliklerini biliyordu. Kâfile yemeklerini yeyip de dağılınca, Bahirâ kalkıp Hz. Muhammed (S.A.V.)'e:

«**Sana Lât ve Uzzâ hakkı için bâzı sorular soracağım. Sana sorduklarıma doğru cevâb ver,**» dedi. Bahirâ'nın Hz. Muhammed'e, Lât ve Uzzâ hakkı için, demesi, onun kavminin bu iki ilâh ile yemin ettiklerini işitmiş olmasından dolayı idi.

Rivâyet ederler ki: Hz. Muhammed (S.A.V.) Bahirâ'ya:

«**Lât ve Uzzâ ile benden bir şey sorma, vallâhi onlara kızdığım kadar aslâ hiç bir şeye kızmadım,**» demiştir. Bunun üzerine Bahirâ O'na:

«**Allâh hakkı için sana sorduklarıma doğru cevâb ver,**» dedi. Hz. Muhammed de:

«**Bana dilediğini sor,**» buyurdu. Bahirâ O'na; uykusu, hey'eti ve işlerindeki hâline dâir bazı şeyler sormaya başladı. Hz. Muhammed (S.A.V.) de ona cevâb veriyor ve bu haberler Bahirâ'nın, Son Peygamberin niteliğine dair bilgilerine uygun düşüyordu.

Sonra Bahirâ Hz. Muhammed (S.A.V.)'in sırtına bakıp, iki kürek kemiği arasındaki Peygamberlik Mühürünü gördü. Bu da Bahirâ'nın, Son Peygamberin niteliği ile ilgili bilgisine uygun düşmüştü.

Bahirâ sorularını bitirince, Amcası Ebû Tâlib'e gidip ona:

«**Bu çocuk senin neyin olur?**» diye sordu. Ebû Tâlib de:

«**Oğlumdur,**» dedi. Bahirâ:

«**O senin oğlun değildir, bu çocuğun babası sağ**

olamaz,» diye cevâb verdi. Bunun üzerine Ebû Tâlib:

«O benim kardeşimin oğludur,» diye karşılık verdi. Bahîrâ:

«Babası ne oldu?» diye sorunca, Ebû Tâlib:

«Anası O'na hâmile iken babası öldü,» diye cevap verdi. Bahîrâ:

«Doğru söyledin, kardeşinin oğlunu memleketine geri götür. O'nu yahûdîlerden koru. Vallâhi, O'nu görürler ve benim O'ndan öğrendiğimi öğrenirlerse, ona kötülük yaparlar. Çünkü bu kardeşinin oğlunun büyük mevkii vardır,» dedi. Bunun üzerine Ebû Tâlib, O'nu hemen memleketine götürdü.

FİCÂR SAVAŞI

Hz. Muhammed (S.A.V.) **yirmi yaşında iken** (1) **Ficâr savaşı çıktı.** Ficâr günü diye adlandırılmasının sebebi: Onun **harâm** aylarda, Kureyş ve Kays kabîleleri arasında vukû' bulması ve aralarındaki bir çok yasakları bu savaşta çiğnemeleridir.

Kureyş ile Kinâne'nin komutanı (Ebû Süfyân'ın babası ve Muâviye'nin dedesi) Ümeyye'nin oglu **Harb** idi. Günün başlangıcında zafer, Kinâne'ye **karşı** Kays'ın lehinde idi. Nihâyet günü ortasında **zafer,** Kays'a karşı olan Kınâne'ye geçti.

---

1) İbn-i Hişâm, Resûlüllâh (S.A.V)'in Ficâr savaşlarına katıldığını, amcalarının o'nu berâberlerinde çıkardıklarını zikretmiştir. Resûlüllâh (S.A.V) ise:

«Ben amcalarıma ok topluyordum» demiştir. Yani düşmanın attığı okları toplayıp amcalarına getiriyordu. Burada adı geçen Ficâr, sonuncu Ficâr'dır. Bundan önce daha üç Ficâr savaşı olmuştur. Birincisi: **Kinâne ve Hevâzin arasında;** ikincisi: Kureyş **ile Hevâzin** arasında, üçüncüsü de: **Kinâne ile Hevâzin arasında** idi. (Tafsîlâtı: el-Akd'ul-Ferîd ve el-Egânî'de vardır.) (A.E.)

HZ. MUHAMMED (S.A.V.)'İN, HZ. HADİCE (R. Anhâ) İLE EVLENMESİ

Huveylid'in kızı Hadice (R. Anhâ), şeref ve mâl sâhibi olup ticâret yapan bir kadındı. Malı ile ticâret yapmak için adamlar tutar ve malını onlara bir ücret karşılığında teslim ederdi. Kureyş kabilesi, tüccâr bir kavm idi.

Hz. Hadice (R. Anhâ), Hz. Muhammed (S.A.V.)'in doğru sözlü, emâneti gözetir ve iyi ahlâk sâhibi olduğunu duyunca, Meysere adındaki kölesi ile beraber malı ile Şâm'a ticâret için çıkmasını ve bu ticâretten O'na, başkasına verdiği ücretten daha çok ücret vereceğini bildirdi. Hz. Muhammed (S.A.V.), O'nun bu teklifini kabûl edip Hz. Hadice (R. Anhâ)'nin malı ile ticârete çıktı. O'nunla berâber Hz. Hadice (R. Anhâ)'nin kölesi Meysere de çıkıp nihâyet Şâm'a geldiler.

Resûl-i Ekrem (S.A.V.), ruhbândan bir râhibin (1) manastırına yakın bir ağacın gölgesinde konaklayınca, râhib, Meysere'ye manastırından bakıp:

«Şu ağacın altına konaklayan adam kim?» diye sordu. Meysere de:

«O, Harem-i Serif'in halkından ve Kureyş kabilesinden bir adamdır.» diye cevap verdi. Bunun üzerine râhib:

«Şu ağacın altına ancak bir Peygamber indi.» dedi.

Sonra Resûlüllâh (S.A.V.), getirdiği malını sattı,

---

1) Bu râhibin adı; Nastûrâ'dır.

satın almak istediği şeyleri de satın aldı. Sonra geri dönüp Mekke'ye geldi. Resûlüllâh (S.A.V.), devesinin üzerinde giderken, öğle sıcağı bastırıp da harâret artınca, Meysere ,iki Meleğin O'nu Güneş'ten gölgelendirdiklerini görüyordu. Hz. Resûlüllâh (S.A.V.), Mekke'ye gelip de Hz. Hadice (R. Anhâ)'ye malını verince: Hz. Hadice (R. Anhâ), O'nun getirdiği malı sattı. Mal iki kat veyâ ona yakın oldu.

Meysere, Hz. Hadice (R. Anhâ)'ye râhibin sözünü ve iki Meleğin Hz. Muhammed (S.A.V.)'i gölgelendirdiğini anlattı. Hz. Hadice (R. Anhâ), Allâh (C.C.)'ın kerâmetinden O'na verdiği üstünlükle beraber, ihtiyâtlı, akıllı ve şerefli bir kadındı. Meysere, Hz. Hadice (R. Anhâ)'ye Resûlüllâh (S.A.V.) ile ilgili haberi verince, Hz. Hadice (R. Anhâ), Resûl-i Ekrem (S.A.V.)'e adam gönderip, O'na:

«Ey Amcamın oğlu, kavmin arasındaki şerefin ve yakınlığın ile berâber, emânete riâyetin, güzel ahlâkın ve doğru sözlülüğünden dolayı seni beğendim,» dedi. Sonra, O'na evlenme teklif etti. O zamanlar Hz. Hadice (R. Anhâ), soy-sop bakımından Kureyş kadınlarının en soylusu ve şeref bakımından onların en büyüğü ve mal bakımından onların en zengini idi. Kavminin hepsi, şâyet kâdir olsa, O'nunla evlenmeye can atardı.

Hz. Hadice (R. Anhâ); bunu Resûlüllâh (S.A.V.)'e söyleyince, O da amcalarına anlattı. Amcası Hamza, Resûlüllâh ile berâber çıkıp Esed'in oğlu Huveylid'e gitti. Hz. Hadice (R. Anhâ)'yi, Resûlüllâh (S.A.V.)'a istedi. Resûlüllâh (S.A.V.), onunla evlendi.

İbrâhim (R.A.)'den (2) başka, Resûlüllâh'ın bü-

---

2) **İbrâhim'in annesi** Mısırlı (bir rivâyete göre kıbti) olan **Mâriye'dir.**

tün çocuklarını Hz. Hadîce doğurdu. Bunlar: **Kâsım** —ki Resûlüllâh (S.A.V.), onunla Ebû'l-Kâsım diye künyelenirdi— **Tâhir-Tayyib** (3), **Zeyneb, Rukayye, Ümmü Gülsüm ve Fâtıma'dır.**

Kâsım ve Tâhir-Tayyib (yâni Abdullâh) **Câhiliyyet devrinde öldüler.**

Resûlüllâh (S.A.V.)**'in kızları ise, hepsi İslâm devrine yetiştiler, Müslümân olup Resûlüllâh** (S.A.V.) **ile beraber hicret ettiler.**

VARAKA BİN NEVFEL OLAYI

Hz. Hadice (R. Anhâ), Abduluzzâ'nın oglu Esed'-in oğlu Nevfel'ın oğlu Varaka'ya gitti. Varaka Hz. Hadice (R. Anhâ)'nin amcasının oğlu olup kutsal kitapları araştırmış ve insanların ilminden bir kısmını öğrenmiş bir Hıristiyan idi. Hz. Hadice (R. Anhâ), ona; kölesi Meysere'nin kendisine naklettiği, râhibin sözünü ve iki Meleğin Hz. Muhammed (S.A.V.)'i gölgelendirdiğini gördüğünü anlatınca, Varaka:

«Ey Hadîce eğer bu gerçek ise, Muhammed bu ümmetin Peygamberi olacaktır. Bu ümmet için beklenen bir Peygamber geleceğini ben öğrendim. İşte bu onun zamânıdır.» demiştir.

---

3) **Tâhir-Tayyib;** Resûlüllah (S.A.V.)'ın oğlu Abdullâh'ın iki lakâbıdır.

KÂ'BE'NİN
YENİDEN BİNÂ EDİLMESİ

Resûlüllâh (S.A.V.), otuzbeş yaşına vardığında, Kureyşliler Kâ'be'yi yeniden binâ etmek için toplandılar. Kâ'be'ye tavan yapmaya karar verip, yıkmayı teklif ve teşvik ediyorlardı. (Yangın ve sellerden harâb olan) Kâ'be'nin boydan yukarısı harcsız örülmüş taşlardan idi.

Kızıldeniz'de rûm tâcirlerinden bir adama âid bir gemi batmış, rüzgâr onu Cidde'ye atmış ve gemi parçalanmıştı. Kureyşliler ,o geminin tahtalarını aldılar ve Kâ'be'nin üzerini örtmek için hazırladılar. Mekke'de, marangoz olan kıbtî bir adamı vardı. Kâ'be'yi onarmaya yarayacak bâzı şeyler de hazırlandı.

Kâ'be'ye hediye edilen eşyânın içine atıldığı Kâ'be kuyusundan her gün bir yılan çıkıp Kâ'be'nin duvarı üzerinde güneşlerdi. Bu yılan ,onların korktukları şeylerdendi. Ona bir kimse yaklaşacak olsa; başını kaldırır, derisinin birbirine sürtünmesiyle ses çıkarır ve ağzını açardı. Günlerden bir gün yılan, Kâ'be'nin duvarı üzerinde, her zaman yaptığı gibi güneşlenirken, Allâh (C.C.), ona bir kuş gönderdi. Kuş da onu kapıp götürdü. Bunun üzerine Kureyş:

«Biz Allâh (C.C.)'ın, yapmak istediğimiz işe râzı olmasını dileriz. Faydalı işçimiz ve tahtamız var. Allâh bizi yılandan da korudu,» dediler.

Kâ'be'yi yıkıp yeniden yapmaya karar verdikleri zaman, Mahzûm'un oğlu İmrân'ın oğlu Abd'ın oğlu Âziz'in oğlu Amr'ın oğlu Ebû Vehb kalkıp Kâ'be'den

bir taş alınca, taş elinden sıçrayıp yerine geri döndü. Bunun üzerine Ebû Vehb:

«Ey Kureyşliler! Kâ'be'nin binâsına helâl kazancınızdan başkasını sokmayınız. Ona ne fâhişenin ücretini, ne fâiz malını ve ne de insanlardan bir kimsenin elinden zorla alınmış hakkını katmayınız.» dedi.

Sonra Kureyş, Kâ'be'nin duvarlarını paylaştırdılar. Kapı tarafı Abdimenâf ve Zühre oğullarına, Rükn-ü Esved ve Rükn-ü Yemâni arasındaki kısım Mahzûm oğullarına ve onlara katılan Kureyş'den bâzı kabilelere verildi. Kâ'be'nin sırt tarafı Cumuh ve Sehm oğullarına ve Hıcr tarafı da Kusay'ın oğlu Abduddâr oğulları ile Abdoluzzâ'nın oğlu Esed oğullarına ve Ka'b'ın oğlu Adiyy oğullarına verildi.

Sonra Kâ'be'yi yıkmakdan korkup çekindiler. Muğire'nin oğlu Velîd:

«Kâ'be'yi yıkmaya önce ben başlıyorum,» dedi.

Kazmayı aldıktan sonra Kâ'be'nin üzerinde durup şöyle diyordu:

«Ey Allâh'ım dîninden ayrılmadık! Ey Allâh'ım biz hayrdan başkasını istemiyoruz!» Sonra iki rükn tarafından yıktı. Orada bulunanlar, o gece bekleyip şöyle dediler:

«Bakarız; eğer ona bir belâ inerse, Kâ'be'den bir şey yıkmayıp, onu önceki durumunda bırakırız. Eğer ona bir şey olmazsa, bu durumda Allâh bizim yaptığımızı beğenmiş demektir, ki biz de onu yıkarız.»

Velîd, o gece sabahlayıp erkenden işinin başına gitti. Kâ'be'yi yıkmaya başladı. Diğerleri de onunla beraber yıktılar. Nihâyet temele, yâni İbrâhim aleyhisselâmın temellerine kadar yıktıkları zaman, birbirini tutan, deve hörgüçleri gibi yeşil taşlara ulaştılar.

Sonra Kureyş'in kabileleri Kâ'be'yi binâ etmek için taş topladılar. Her kabile eşit miktârda taş topluyordu. Sonra Kâ'be'yi binâ ettiler. Nihâyet binâ rükn yerine (yâni Hacer-i Esved'in konulacağı yere) ulaşınca, onu yerine koymakda birbirleriyle çekişip kavga ettiler. Her kabile sâdece kendisi onu yerine koymak istiyordu. Nihâyet onlardan her kâbile bir köşeye toplandı. Yeminleşip savaş için hazırlandılar.

Bâzı râviler naklederler ki: Muğire'nin oğlu Ebû Ümeyye o yıl bütün Kureyş kabilesinin en yaşlısı idi. Ebû Umeyye:

«**Ey Kureyşliler, bu mescidin kapısından ilk giren kimseyi, ihtilâf ettiğiniz mes'elede aranızda hakem kılınız,**» dedi. Onlar da öyle yaptılar. Onların yanına ilk giren kimse Hz. Muhammed (S.A.V.) oldu. O'nu görünce:

«**İşte râzı olduğumuz güvenilir (emîn) adam, işte Muhammed,**» dediler. Resûl-i Ekrem (S.A.V.), onların yanına gelip de mes'eleyi haber verdikleri zaman, Resûlüllâh (S.A.V.):

«**Bana bir giysi getirin,**» dedi.

Bir aba getirdiler. Onu yere serdi. Hacer-i Esved'i eliyle alıp içine koyduktan sonra:

«**Her kabîle abanın bir tarafından tutsun, sonra onu hep beraber kaldırınız,**» dedi. Onlar da öyle yaptılar. Nihâyet Hacer-i Esved'i yerine ulaştırdıkları zaman, Resûlüllâh (S.A.V.), onu eli ile alıp yerine koydu. Sonra da, üzerine binâ yapıldı.

ARAP KÂHİNLERİNİN, YAHÛDİ HAHAMLARININ VE HIRİSTİYAN RÂHİBLERİNİN RESÛL-İ EKREM (S.A.V.)'İN GELECEĞİNİ HABER VERMELERİ

Yahûdi hahamları, Hıristiyan râhibleri ve Arap kâhinleri, Resûl-i Ekrem (S.A.V.)'in gönderilme zamanı yaklaştığı için, gönderilmesinden önce O'nun durumunu konuşuyorlardı. Yahûdi hahamları ve Hıristiyan râhibleri, Resûlüllah (S.A.V.)'ın ve geleceği zamanın niteliklerine dâir kitaplarında buldukları bilgilerden ve O'nun hakkında peygamberlerinin kendilerine verdikleri haberlerden bahsediyorlardı. Arap kâhinlerine ise bu haberi, semâdan kulak hırsızlığı yapan Cin Şeytânları getirmişti.

Kâhin ve kâhinelerden dâimâ Resûl-i Ekrem (S.A.V.)'in bâzı durum ve niteliklerine dâir haberler vâki olurdu. Nihâyet Allâh (C.C.), Resûlünü gönderip de onların zikrettikleri bu hâl ve nitelikler vâki olunca, bunları tanıyıp öğrendiler.

Resûlüllâh (S.A.V.)'ın zamanı yaklaşıp da gönderilmesinin vakti gelince, Şeytânların semâyı dinlemelerine engel olundu. Onlar ile, kulak hırsızlığı yapmak için oturdukları yerler arasına perde gerildi. Yıldızlarla atıldılar.

RESÛLÜLLÂH (S.A.V.)'IN BEDENÎ VASIFLARI

İbn-i Hişâm demiştir ki: Gufra'nın azâdlısı (mevlâsı) Ömer'in, Ebû Tâlib'in oğlu Ali'nin oğlu Muhammed'in oğlu İbrâhim'den rivâyet ettiğine göre, Resûlüllâh (S.A.V.)'in bedenî vasıfları şöyledir:

Ebû Tâlib'in oğlu Alî, Resûlüllâh (S.A.V.)'ın vasıflarını anlattığı zaman şöyle demiştir:

Hz. Muhammed (S.A.V.)'in boyu ne çok kısa, ne çok uzundu. Orta boylu idi. Saçları, ne pek kıvırcık ve ne de pek düz, kıvırcıkla düz saç arasında idi. Ne çok zayıf, ne çok semizdi. Belki ikisi ortası ve sıkı etliydi. Duru beyaz tenli, iri siyah gözlü, uzun kirpikliydi. İri kemikli ve geniş omuzluydu. Göğsü, ortadan karnına kadar kılsızdı. Avuçları ve tabanları dolgundu. Yürüdüğü zaman, sanki yokuş aşağı iner gibi rahatlıkla ilerlerdi. Sağına soluna bakındığı vakit bütün bedeniyle dönerdi. İki omuzu arasında **«Nübüvvet Mührü»** vardı. O, Nebilerin sonudur. El ayası bakımından insanların en güzeli ve göğsü de genişçe idi. Lehce (konuşma) bakımından insanların en düzgünü ve insanların en çok sözünde duranı, huyca onların en yumuşağı, dostluk bakımından onların en iyisiydi. O'nu ilk gören, O'ndan korkar; O'nunla berâber yaşayanlar, O'nu severdi.

O'nun vasıflarını anlatan der ki: **«Ne O'ndan önce ve nede O'ndan sonra, O'nun gibisini görmedim.»**

RESÛLÜLLÂH (S.A.V.)'IN İNCİL'DEKİ VASIFLARI

İbn-i İshâk demiştir ki: «Bana ulaşan habere göre, Meryem oğlu İsâ (A.S.), Allâh (C.C.)'dan, O'na gelen vahy ile Resûlüllâh (S.A.V.)'in geleceğini ve vasıflarını İncil'de Hıristiyanlara bildirmiştir. Bunu, onlara havârilerden Yuhannes nakletmiştir.

(Yuhannâ İncili'nin onbeşinci faslında) Hz. İsâ (A.S.) demiştir ki:

«Bana kızan, Rabb'e de kızmış olur. Eğer ben, sizin huzûrunuzda, benden önce hiç kimsenin yapmadığı iyilikler yapmamış olsaydım, onların günâhı olmazdı. Amma şeriatlerinde bana sebebsiz buğz ettiler diye yazılmış olan kelâm itmâm olunması için böyle oldu. Fakat Peder (Rabb) tarafından benim, size göndereceğim MÜNHAMENNÂ, yâni Peder'den çıkan hakîkat rûhu geldiği zaman, benim hakkımda O şehâdet edecektir. Ve siz dahi şehâdet edersiniz. Zirâ başlangıçtan beri benimle berâbersiniz.»

Münhamennâ, Süryânice; Muhammed, demektir. Rûmcası: **Pâraklîtıs**'dır. (1)

---

(1) Elmalılı M. Hamdi Yazır'ın, «Hak Dini Kur'ân Dili» adlı Tefsirinde, (Cilt: 6, S. 4932) nakledildiğine göre: Yuhannâ İncili'nin onbeşinci faslında Yesû' Mesîh (yâni İsâ) demiştir ki:

«Peder'in göndereceği Hak rûhu Fâraklit (veyâ Pâraklit) **size her şeyi öğretecektir.»** Yine Mesîh demiştir ki:

«Beni seven sözümü beller, Peder'im de onu sever ve ona varır, onun katında yer tutar, bunu size söyledim. Çünkü ben, sizin yanınızda kalacak değilim. Peder'in göndereceği Rûh'ul-Kudüs Fâraklit size her şeyi öğretecek ve benim söylediğim sözü hatırlatacaktır. Size selâmımı tevdi ediyorum. Kalbleriniz acı çekmesin, telâş etmeyin, ben gideceğim ve size döneceğim, beni seviyor olsanız,

HZ. MUHAMMED (S.A.V.)'İN PEYGAMBER OLARAK GÖNDERİLMESİ

Allâh (C.C.)'ın Resûlü Hz. Muhammed (S.A.V.) kırk yaşına varınca, Allâh-u Teâlâ, O'nu bütün âlemlere rahmet ve insanlara müjdeci olarak gönderdi. Yüce ve ulu olan Allâh (C.C.), Hz. Muhammed (S.A.V.)'den önce gönderdiği her Peygamberden, Allâh (C.C.)'a imân edip, O'nu tasdik edeceğine ve Allâh (C.C.)'a muhalefet edenlere karşı O'na yardımcı olacağına dâir and almıştı. Peygamberlere îmân edip tasdik eden herkese bunu ulaştıracaklarına dâir de and aldı. Onlar da üzerlerinde olan hakkı edâ edip görevlerini yaptılar.

Hz. Âişe (R. Anhâ)'dan şöyle rivâyet edilmiştir:

«Allâh (C.C.), Resûlüne ikrâm ve O'nun sebebiyle de kullarına rahmet eylemek istediği zaman, Resûlüllâh (S.A.V.)'in ilk vahy ve Peygamberlik başlangıcı doğru rü'yâ görmekle olmuştu. Allâh (C.C.)'

---

benim pedere gitmemle sevinirsiniz.» Yine İsâ (A.S.) demiştir ki:

«Benim Peder'e gitmekliğim sizin için hayırlıdır. Çünkü ben gitmezsem Fâraklit size gelmez, ammâ gittiğimde onu size gönderirim, o geldiği vakit âlemi günâhdan dolayı kınayacaktır. Size söylemek istediğim daha çok sözler var, lâkin siz ona dayanamayacaksınız. Fakat O, hak rûhu geldiği zaman sizi bütün hakka irşâd edecektir. Çünkü O, kendiliğinden söylemez, ne işidirse onu söyler ve bütün geleceği haber verir ve Peder'e âid olanın hepsini size ta'rif eder.»

Eski İncil tercemelerinde Fâraklit (veya Pâraklit) diye aynen muhâfaza edilerek gösterilen bu kelime; yakın zamanlarda basılan İncil tercemelerinde «Teselli edici» veyâ «Kurtarıcı» diye basılmıştır. Böyle olunca da Hz Muhammed (S.A.V.)'e «Teselli edici» veyâ «Kurtarıcı» vasfı ile işâret edilmiş oluyor.

ın Resûlü uykusunda hiç bir rü'yâ görmezdi ki sabah aydınlığı gibi açık ve seçik zuhûr etmesin. Ondan sonra Yüce Allâh (C.C.), O'na yalnızlığı sevdirdi. Artık (Hıra Dağındaki mağarada) tek başına yalnız kalmaktan daha çok sevdiği bir şey yoktu.»

Ubeydullâh'ın oğlu Abdulmelik (R.A.)'den şöyle rivâyet edilmiştir:

«Allâh (C.C.), Resûlüne ikrâm etmek isteyip de O'na Peygamberlik görevi vermeye başlayınca, Resûlüllâh (S.A.V.) hâceti için çıkar ve Mekke'nin evleri ondan uzakda kalıncaya kadar uzaklaşıp Mekke'nin vâdilerine ve vâdilerin içlerine ulaştığı zaman, Allâh (C.C.)'ın Resûlü (S.A.V.) bir taşa ve ağaca uğradığında: **Esselâmu aleyke yâ Resûlallâh** (Selâm, senin üzerine olsun, ey Allâh'ın Resûlü) derdi. Resûlüllâh (S.A.V.) dönüp çevresine ,sağına, soluna ve arkasına bakar, ağaç ve taşdan başka bir şey göremezdi. Allâh (C.C.)'ın, beklemesini dilediği kadar Hz. Resûlüllâh (S.A.V.) böylece görüp işitir hâlde bekledi. Sonra Ramazan ayında Resûl-i Ekrem (S.A.V.) Hıra dağında iken, Cebrâîl aleyhisselâm Allâh (C.C.)'ın ikrâmı olan (vahyi) alıp, O'na getirdi.»

Umeyr'in oğlu Ubeyd'den de şöyle rivâyet edilmiştir:

«Resûlüllâh (S.A.V.), her yıl bir ay Hıra Dağında kalırdı. Bu, Câhiliyyet devrinde Kureyş'in ibâdet maksadıyle yaptığı şeylerdendi. Resûlüllâh (S.A.V.), her yıl bu ay'ı orada geçirir, kendisine gelen yoksulları doyururdu.

Bu aydan bir kısmını Hıra'da geçirip de oradan döndüğü zaman ilk yaptığı iş, evine girmeden önce Kâ'be'yi tavâf etmek idi. Kâ'be'yi yedi def'a veyâ Allâh (C.C.)'ın dilediği kadar tavâf eder, sonra evine dönerdi. Nihâyet Allah-ü Teâlâ'nın, kerâmetin-

den Resûlüne ikrâm etmek isteyip, O'nu Peygamber olarak göndereceği yılın Ramazan ay'ı gelince, Resûlüllâh (S.A.V.), daha önceleri de kalmak için çıktığı gibi, yine berâberinde ehli olduğu hâlde, Hırâ Dağına çıktı. Nihayet Allâh (C.C.)'ın risâletiyle ikrâm ettiği gece olunca; Cebrîl aleyhisselâm, O'na Allâh (C.C.)'ın emrini getirdi.»

Allâh (C.C.)'ın Resûlü (S.A.V.) bu olayı şöyle anlatıyor:

«Ben uyurken, Cibrîl, içinde kitâb bulunan ipek kumaştan bir yaygı ile bana gelip: «Oku!» dedi. Ben de: «**Mâ akrau** (Okuyamam),» dedim. (1) Bunun üzerine Cibrîl (A.S.) yaygı ile beni şiddetle öyle bir sıktı ki canım çıkıp da öleceğim sandım. Sonra, beni salıverip; «**Oku!**» dedi. Ben de; «**Ne okuyayım?**» diye sordum. Bunun üzerine Cibrîl (A.S.); o yaygı ile beni, nerede ise canım çıkıverecek derecede yine şiddetle sıktı. Sonra beni salıverip; «**Oku!**» dedi. Ben de: «**Ne okuyayım?**» diye sordum. Bunun üzerine Cibrîl (A.S.):

اِقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذٖى خَلَقَ ﴿١﴾ خَلَقَ الْاِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ﴿٢﴾
اِقْرَأْ وَرَبُّكَ الْاَكْرَمُ ﴿٣﴾ اَلَّذٖى عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ﴿٤﴾ عَلَّمَ الْاِنْسَانَ
مَا لَمْ يَعْلَمْ ﴿٥﴾

«Ey Muhammed! Yaratan, insanı pıhtılaşmış kandan yaratan Rabb'inin adıyla oku! Oku! Kalemle öğreten, insana bildiğini bildiren Rabb'in, en büyük

---

1) Bazı rivâyetlerde: «**Mâ ene bi kâriin** (Ben okur yazar değilim)» diye nakledilmiştir. (A.E.)

kerem sâhibidir.» (2) âyetlerini okudu. Onları, ben de okudum. İşi bitip de benden ayrıldıktan sonra uykumdan uyandım. Sanki kalbime bir yazı yazılmış gibiydi.

Yola çıkıp da Hıra Dağının ortasına geldiğim zaman, gökden bir sesin şöyle dediğini işittim: **«Ey Muhammed, Sen Allâh'ın Resûlüsün, ben ise Cibril'im!»** Bunun üzerine başımı göğe kaldırıp bakıyordum. Bir de ne göreyim, Cibrîl (A.S.), iki ayağı semânın ufkunda duran sâf bir adam sûretinde bana görünüp şöyle diyordu: **«Ey Muhammed, sen Allâh'ın Resûlüsün, ben ise Cibril'im!»**

Yine durup, O'na bakıyor, ne ileri ve ne de geri gidemiyordum. Yüzümü ondan, semânın ufuklarına çevirmeye başladım. Ufukların hangi tarafına baksam, yine O'nu böylece görüyordum. Ne ön tarafıma gidebiliyor ve ne de gerime dönebiliyor, durup kalıyordum. Nihâyet Hadîce adamlarını beni arayıp bulmaya göndermişti. Ben o yerde dururken, onlar Mekke'nin en yüksek yerine ulaştıkdan sonra Mekke'ye geri döndüler. Sonra Cibrîl (A.S.) benden ayrılıp gitti.

Ben de ayrılıp âileme döndüm. Hadîce'ye geldim. Ona yaslanarak uyluğu yanına oturdum. Hadîce bana: **«Yâ Eba'l-Kâsım** (3), **nerede idin? Vallâhi adamlarımı seni arayıp bulmak için gönderdim. Mekke'yi arayıp bana geri döndüler!»** dedi. Sonra, O'na gördüğüm şeyi anlattım. Bunun üzerine Hadîce : **«Müjdelerim ey amcam oğlu, sebât et. Hadîce'nin canı elinde olan Allâh'a yemin ederim ki; şüphesiz ben, senin bu ümmetin Peygamberi olacağını umuyorum.»** dedi.

---

2) Alak sûresi; âyet: 1-5.

3) **Ebû'l-Kâsım:** Kâsım'ın babası demektir. ki Peygamberimiz büyük oğlu Kâsım'ın adı ile lâkablanırdı. (A.E)

Sonra Hadîce kalkıp üzerine elbisesini giydi. **Sonra amcasının oğlu Varaka İbn-i Nevfel'e gitti.** Varaka, Hıristiyan olmuş, Kutsal Kitapları okumuş, Tevrât'ı ve İncîl'i bilenleri dinlemişti. Hadîce, O'na Hz. Muhammed (S.A.V.)'in gördüğü ve işittiği şeylerden kendisine anlattıklarını haber verdi. Bunun üzerine Varaka:

«Kuddûs, Kuddûs! Varaka'nın canı elinde olana yemîn olsun ki, eğer bana söylediğin doğru ise ey Hadîce, şüphesiz ki O'na, Mûsâ'ya gelen Nâmûs-u Ekber (yâni Vahy Meleği Cebrâil) **gelmiştir. O, bu ümmetin Peygamberidir. O'na söyle sebât eylesin,»** dedi.

Hz. Hadîce, Resûlüllâh (S.A.V.)'in yanına dönüp, O'na Varaka'nın sözünü haber verdi. Resûlüllâh (S.A.V.) ihtiyâcını görüp de ayrılınca, daha önce yaptığı gibi yaptı. Kâ'be'yi tavâf etti. Bu sırada Kâ'be'yi tavâf etmekde olan Varaka bin Nevfel, Resûlüllâh (S.A.V.)'e rastladı. Varaka:

«Ey kardeşimin oğlu, gördüğünü ve işittiğini bana anlat,» dedi. Resûlüllâh (S.A.V.) da anlattı. Bunun üzerine Varaka, O'na:

«Canım elinde olana yemîn olsun ki, şüphesiz sen bu ümmetin peygamberisin, sana, Mûsâ'ya gelen Nâmûs-u Ekber gelmiştir. Elbette yalanlanacak, ezâ görecek, yurdundan çıkarılacak ve savaşacaksın. Eğer ben o güne ulaşırsam, muhakkak Allâh'ın bildiği yardımı yaparım,» dedi. Sonra başını kendisine yaklaştırıp Resûlüllâh (S.A.V.)'ın bıngıldağını öptü. Sonra Resûlüllâh (S.A.V.) yerine döndü.

———•———

KUR'ÂN-I KERÎM'İN İNDİRİLMESİNİN BAŞLANGICI

Resûlüllâh (S.A.V.)'e ilk vahy. Ramazan ayında geldi. Ulu ve Yüce olan Allâh (C.C.) bu konuda şöyle buyuruyor:

شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى
لِلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ فَمَنْ شَهِدَ

«Ramazân ay'ı ki, onda Kur'ân, insanlara yol gösdererek —yol gösterici ve doğruyu yanlıştan ayırıcı belgeler olarak— indirildi.» (1) Yine Yüce Allâh (C.C.) şöyle buyurmuştur:

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ ﴿١﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ ﴿٢﴾
لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ ﴿٣﴾ تَنَزَّلُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا
بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ أَمْرٍ ﴿٤﴾ سَلَامٌ هِيَ حَتَّى مَطْلَعِ الْفَجْرِ ﴿٥﴾

«Doğrusu, Biz, Kur'ân-ı Kadir Gecesinde indirmişizdir. Kadir Gecesinin ne olduğunu sen bilir misin? Kadir Gecesi, bin aydan hayırlıdır. Melekler ve Cebrâil o gecede Rablerinin izniyle her türlü iş için iner-

---

1) Bakara sûresi; âyet: 185.

ler. O gece, tan yerinin ağarmasına kadar bir esenliktir.» (2)

Allâh-u Teâlâ, yine bu konuda şöyle buyurmuş-tur:

حمٓ ﴿١﴾ وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ ﴿٢﴾ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةٍ مُبَارَكَةٍ إِنَّا كُنَّا مُنْذِرِينَ
﴿٣﴾ فِيهَا يُفْرَقُ كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ ﴿٤﴾ أَمْرًا مِنْ عِنْدِنَا إِنَّا كُنَّا مُرْسِلِينَ ﴿٥﴾

«Hâ, mîm. Apaçık olan Kitâba and olsun ki, Biz onu kutlu bir gecede indirdik. Doğrusu Biz, insanları uyarmaktayız. Katımızda bir buyrukla ,her hikmetli işe o gecede hükmedilir. Doğrusu Biz, öteden beri peygamberler göndermekteyiz.» (3)

Yine Hak Teâlâ (C.C.):

وَاعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَأَنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ
وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ
إِنْ كُنْتُمْ آمَنْتُمْ بِاللَّهِ وَمَا أَنْزَلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا يَوْمَ الْفُرْقَانِ
يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٤١﴾

«Eğer Allâh'a ve —hakkı bâtıldan ayıran o günde ,iki topluluğun karşılaştığı gün— kulumuz Muhammed'e indirdiğimize inanıyorsanız...» (4) diye

---

2) Kadr sûresi.
3) Duhân sûresi; âyet: 1-5.
4) Enfâl sûresi; âyet: 41.

buyurmuştur. O gün, Resûlüllâh (S.A.V.) ile müşriklerin Bedr'de karşılaştıkları gündür.

HUVEYLİD'İN KIZI HADİCE (R. Anhâ)'NİN MÜSLÜMAN OLMASI

Huveylid'in kızı Hz. Hadice (R. Anhâ), Resûlüllâh (S.A.V.)'e îmân edip, O'na Allah (C.C.)'dan gelen şeyi doğruladı. Bu işinde, O'na yardım etti. Hz. Hadîce (R. Anhâ); Allâh (C.C.)'a ve O'nun Resûlüne ilk îmân eden ve Allâh (C.C.)'dan gelen vahyi ilk tasdîk eyleyen kimse oldu. Allâh (C.C.), bununla Peygamberinin yükünü azalttı. Resûlüllâh (S.A.V.), kendisinin reddedilmesi ve yalanlanması gibi hoşuna gitmeyen bir şey işitip de üzülünce; Hadice (R. Anhâ)'nin yanına döner, Allâh (C.C.) da Hz. Hadice (R. Anhâ) vâsıtasıyla, O'nun sıkıntısını giderirdi. Hz. Hadîce (R. Anhâ) O'nu destekler, yükünü hafifletir. O'nu tasdîk eder, işlerini kolaylaştırırdı. Allâh (C.C.) ikisine de rahmet eylesin.

Hz. Resûlüllâh (S.A.V.); «İçinde gürültü, patırdı, dert ve zahmet bulunmayan nakışlı inciden bir köşk ile Hadîce'yi müjdelemekle emrolundum.» buyurmuştur.

VAHYİN BİR MÜDDET KESİLMESİ

Sonra vahy, Resûlüllâh (S.A.V.)'dan bir müddet kesildi. Hattâ bu Resûl-ü Ekrem (S.A.V.)'e güç gelip, üzdü. Nihâyet Cibrîl (A.S.) O'na, kuşluk vakti «Duhâ» sûretinde gelip, vahy getirdi. Rabbi, O'nun için and ediyordu. Allâh (C.C.) O'na ikrâm ettiği şeyi ik-

râm etmişti; O'nu terk etmemiş ve O'na darılmamıştı. **Yüce Allâh (C.C.) şöyle buyurdu:**

وَالضُّحٰى ﴿١﴾ وَاللَّيْلِ اِذَا سَجٰى ﴿٢﴾ مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلٰى ﴿٣﴾ وَلَلْاٰخِرَةُ
خَيْرٌ لَكَ مِنَ الْاُولٰى ﴿٤﴾ وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضٰى ﴿٥﴾
اَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَاٰوٰى ﴿٦﴾ وَوَجَدَكَ ضَٓالًّا فَهَدٰى ﴿٧﴾ وَوَجَدَكَ
عَٓائِلًا فَاَغْنٰى ﴿٨﴾

«Kuşluk vaktine and olsun. Sükûna erdiği zaman geceye and olsun ki, Ey Muhammed! Rabb'in seni ne bıraktı ve ne de sana darıldı.» (1) Yâni; Rabb'in, seninle ilgiyi kesip de seni terk etmedi, sana kızmadı, bilakis seni sevdi, diye buyurdu.

«Doğrusu âhiret senin için dünyâdan daha hayırlıdır.» (2) Yâni; Bana döndüğün zaman Benim katımdaki hâlin, sana dünyâda peşinen verdiğim kerâmetten senin için daha hayırlıdır.

«Rabb'in, şüphesiz sana verecek ve sen de hoşnud olacaksın.» (3) Yâni Rabb'in sana dünyâda üstünlük ve kazanç, âhirette de sevâp verecektir.

«Seni öksüz bulup da barındırmadı mı? Seni şaşırmış bulup, doğru yola eriştirmedi mi? Seni fakir bulup zenginleştirmedi mi?» (4)

Yüce Allâh (C.C.), bu âyetlerde Resûlüne, işinin başlangıcında ikrâm ettiği nimetleri bildiriyor;

---

1) **Duhâ sûresi, âyet: 1-3**
2) **Duhâ sûresi; âyet: 4**
3) **Duhâ sûresi; âyet: 5**
4) **Duhâ sûresi; âyet: 6-8**

O'nu öksüz, fakir ve şaşkın bulup bunların hepsinden O'nu rahmetiyle kurtardığını haber veriyor.

فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ ﴿٩﴾

«Öyleyse sakın öksüze kötü davranma. Ve sakın bir şey isteyeni azarlama.» (5) Yâni; ne Cebbâr ve ne de mütekebbir olma, Allâh (C.C.)'ın kullarından zayıf olanlara karşı taş yürekli ve kötü kalbli davranma.

«Yalnızca Rabbinin ni'metini anlat.» (6) Yâni; Allâh (C.C.)'ın ni'metinden ve kerâmetinden olup, O'ndan sana gelen nübüvveti anlat. O'nu zikret ve O'na çağır.

Bunun üzerine Resûlüllâh (S.A.V.)'a Allâh (C.C.)'ın kendisine ve diğer kullarına ihsân ettiği nübüvvet ni'metini, âilesinden güvendiği kimselere gizli olarak anlatmaya başladı.

———— • ————

5) Duhâ sûresi; âyet: 9-10
6) Duhâ sûresi; âyet: 11

İLK MÜSLÜMANLAR

Hz. Hadîce (R. Anhâ)'den sonra, Allâh'ın Resûlüne (S.A.V.) îmân etmiş, O'nunla berâber namaz kılmış ve Yüce Allâh (C.C.)'dan O'na gelen vahyi tasdîk eylemiş ilk erkek; Ebû Tâlib'in oğlu Alî'dir. Al- lâh ondan râzı olsun. Hz. Ali (R.A.), o zaman on yaşında idi.

Ebû Tâlib'in oglu Alî'ye Allâh (C.C.)'ın ni'metinden; Allâh (C.C.)'ın O'na yaptığı iyilik ve O'na vermek istediği hayırdan biri de şudur: Kureyş kabîlesine şiddetli bir darlık ve yokluk isâbet etmişti. Ebû Tâlib'in ise pek çok çoluk-çocuğu vardı. Bunun üzerine Resûlüllâh (S.A.V.), Hâşim'in oğullarının en zenginlerinden olan amcası Abbâs'a hitâben:

«Yâ Abbâs! Kardeşin Ebû Tâlib'in çoluk çocuğu çoktur. Gördüğün bu darlık ve yokluk insanları sarıp kuşattı. Gidelim de ondan âilesinin yükünü hafifletelim, oğullarından birini ben alayım, bir oğlunu da sen al, onların yükünü Ebû Tâlib'den kaldıralım.» buyurdu. Abbâs ise; «Evet ,yapalım,» dedi. Çıkıp Ebû Tâlib'e gittiler ve O'na:

«İnsanların içinde bulundukları bu darlık ve yokluk, onlardan sıyrılıp gidinceye kadar senin âilenin yükünü hafifletmek istiyoruz,» dediler. Ebû Tâlib de onlara:

«Akîl'i bana bırakırsanız, dilediğinizi yapın,» dedi.

Resûlüllâh (S.A.V.) Alî'yi alıp ,bağrına bastı. Abbâs da, Ca'fer'i alıp bağrına bastı. Allâh-u Teâlâ, Hz.

Muhammed (S.A.V.)'i Peygamber olarak gönderinceye kadar Hz. Ali, Resûlüllâh (S.A.V.) ile berâber kalmakda devam etti. Hz. Ali (R.A.), O'na tâbi oldu, O'na îmân edip tasdik eyledi.

Bilginlerden bâzısı zikretmiştir ki: Resûlüllâh (S.A.V.), namaz vakti gelince Mekke'nin vâdilerine çıkardı, O'nunla berâber Ebû Tâlib'in oğlu Ali de, babasından, bütün amcalarından ve kavminin diğer insanlarından gizlenerek çıkar, orada namazlarını kılarlar, akşam olunca geri dönerlerdi. Allâh (C.C.)'ın beklemediklerini dilediği kadar böylece beklediler. Sonra bir gün Ebû Tâlib, onları namaz kılarken görüp Resûlüllâh (S.A.V.)'e:

«Ey kardeşimin oğlu, senin edindiğini gördüğüm bu dîn nedir?» diye sordu. Resûlüllâh (S.A.V.) da:

«Ey amcam, bu Allâh'ın dîni, O'nun Meleklerinin dîni, Peygamberlerinin dîni ve babamız İbrâhîm'in dînidir. Allâh, bu dîn ile beni kullarına peygamber olarak gönderdi. Sen, ey amcam, kendisine öğüt verdiğim ve hidâyete çağırdığım kimselerin en lâyıkısın, bu işde bana icâbet eden ve bunda bana yardım eden kimselerin de en uygunusun,» buyurdu. Ebû Tâlib ise:

«Ey kardeşimin oğlu, ben babalarımın dîninden ve onların inançlarından ayrılamam. Lâkin ben, vallâhî hayâtta kaldığım müddetçe sana hiç kimse kötülük yapamaz!» diye karşılık verdi.

Sonra, Abduluzzâ'nın oğlu Ka'b'ın oğlu Şürahbil'in oğlu Hârise'nin oğlu Zeyd (R.A.) Müslüman oldu. Huveylid'in oğlu Hizâm'ın oğlu Hakîm, Şâm'dan köleler getirmişti. Bunlar içinde Hârise'nin oğlu Zeyd de vardı. O günlerde Resûlüllâh (S.A.V.) ile evli olan, Hakîm'in halası Hz. Hadîce (R. Anhâ), Hakîm'in ya-

nına gidince, Hakîm, O'na: **«Ey halam şu çocuklardan dilediğini seçip al, o senindir,»** dedi.

Hz. Hadice (R. Anhâ) de Zeyd (R.A.)'i seçip aldı. Resûlüllâh (S.A.V.), Zeyd (R.A.)'i Hz. Hadice'nin yanında görünce; O'nu kendisine hibe etmesini istedi. Hz. Hadice (R. Anhâ) de Zeyd (R.A.)'i Resûlüllâh (S.A.V.)'a hibe etti. Resûlüllâh (S.A.V.) da O'nu âzâd edip oğulluk edindi. **Bu olay, Resûl-i Ekrem (S.A.V.)'e vahy gelmezden önce idi.**

Sonra; **Ebû Kuhâfe'nin oğlu Ebû Bekir (R.A.) Müslüman oldu.** Ebû Bekir (R.A.)'in adı **«Atîk»**dir. Ebû Kuhâfe'nin adı ise, **«Osmân»**dır. Ebû Bekir (R.A.), Müslüman olunca, Müslümanlığını gizlemeyip açığa vurdu ve insanları Allâh (C.C.)'a ve Resûlüne inanmaya çağırdı.

Hz. Ebû Bekir (R.A.) anlaşmazlıklarda kavmini uzlaştıran, sevilen ve hatırı sayılan bir kişiydi. Kureyş kabilesi içinde onların soylarını en iyi bileni, Kureyş içinde Kureyş'i en iyi tanıyanı ve onların içerisindeki hayrı ve şerri en iyi bileni idi. Hz. Ebû Bekir (R.A.), güzel ahlâk ve iyilik sâhibi bir tâcirdi. Kavminin adamları ona gelirler, ilmi, ticâreti ve hoş sohbeti sebebiyle onunla tanışıp dost olurlardı. Hz. Ebû Bekir (R.A.); kavminden, kendisine gelip oturan kimselerden güvendiği insanları Allâh (C.C.)'a ve İslâm'a çağırmaya başlamıştı.

Affân'ın oğlu Osmân, Avâm'ın oğlu Zübeyr, Avf'ın oğlu Abdurrahmân, Ebû Vakkâs'ın oğlu Sa'd ve Ubeydullâh'ın oğlu Talha (R. Anhüm), Hz. Ebû Bekir (R.A.)'in da'veti ile Müslüman oldular. İlk Müslümânlardan (Alî, Zeyd ve Ebû Bekir de dâhil) bu sekiz kişi, îmânlarını açığa vurup Resûlüllâh (S.A.V.)'ı doğruladılar.

Sonra; Cerrâh'ın oğlu Ebû Ubeyde, Abdulesed'in oğlu Ebû Seleme, Ebû'l-Erkam'ın oğlu Erkam (1), Maz'ûn'un oğlu Osmân ve iki kardeşi Kudâme ile Abdullâh, Hâris'in oğlu Ubeyde, Amr'ın oğlu Zeyd'in oğlu Saîd ve karısı Ömer İbni Hattâb'ın kız kardeşi Fâtıma, Ebû Bekir'in kızı Esmâ, yine Ebû Bekir'in kızı Âişe —ki o günlerde küçük bir kız idi— **Ers'in oğlu Habbâb, Ebû Vakkâs'ın oğlu Umeyr, Mes'ûd'un oğlu Abdullâh, Kâriyy'in oğlu Mes'ûd, Amr'ın oğlu Şuleyt, Ebû Rabîa'nın oğlu Ayyâş ve karısı Selâme'nin kızı Esmâ, Huzâfe'nin oğlu Huneys, Rabîa'nın oğlu Âmir, Cahş'ın oğlu Abdullâh ve kardeşi Ebû Ahmed, Ebû Tâlib'in oğlu Ca'fer ve karısı Umeys'in kızı Esmâ, Hâris'in oğlu Hâtıb ve karısı Mücellel'in kızı Fâtıma, Hâtıb'ın erkek kardeşi Hattâb ve onun karısı Yesâr'ın kızı Fükeyhe, Hâris'in oğlu Muammer, Maz'ûn'un oğlu Osmân'ın oğlu Sâib, Ezher'in oğlu Muttalib ve karısı Ebû Avf'ın kızı Remle, adı Abdullâh'ın oğlu Nuaym olan Nahhâm, Füheyra'nın oğlu Âmir, Âss'ın oğlu Saîd'in oğlu Hâlid ve karısı Halef'in kızı Emîne, Amr'ın oğlu Hâtıb, Rabîa'nın oğlu Utbe'nin oğlu Ebû Huzeyfe, Abdullâh'ın oğlu Vâkıd, Bükeyr bin Abdi Yâleyl'in oğulları Hâlid, Âmir, Âkıl ve İyâs, Yesâr'ın oğlu Ammâr ve Sinân'ın oğlu Suheyb er-Rûmî (2) Müslüman oldular. (R. Anhüm)**

---

1) Resûlüllâh (S.A.V), Mekke'de Kureyş kabîlesinden Erkam'ın evinde gizlenerek orada İslâm'a da'vet ederdi. Erkam'ın evi Safâ üzerinde idi. Hz. Ömer (R.A.)'in Müslüman olmasıyle müslümanların sayısı kırka ulaşıncaya kadar burada İslâm'a da'vetini gizlice yaptı. Müslümanların sayısı kırk erkek olunca, artık ortaya çıktılar. (A.E.)

2) Suheyb, Araptır. Fakat küçükken, Rûmlar esir aldılar. Suheyb, onlar arasında yetişti. Sonra, Kelb kabilesinden bir dam satın alıp, Mekke'de sattı. Daha sonra

İSLÂM'A AÇIKÇA DA'VET

Sonra erkeklerden ve kadınlardan bir çok kişi; İslâm'a bölük bölük girdi. İslâm Dininin ünü Mekke'de yayıldı ve insanlar onu aralarında konuşmaya başladılar.

Sonra, **Ulu ve Yüce olan Allâh (C.C.), gönderdiği dini ortaya çıkarmasını, emrini insanlara açıkça bildirmesini ve ona da'vet etmesini Resûlüne emretti.** Allâh Teâlâ, Resûlüne dînini ızhâr etmesini emredinceye kadar, Hz. Muhammed (S.A.V.), —Peygamber olarak gönderilmesinden itibâren üç yıl— Allâh (C.C.)'ın emrini gizlemekde ve onu saklamakda idi. Sonra Yüce Allâh (C.C.), O'na şöyle buyurdu:

فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ وَأَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ ﴿٩٤﴾

«Ey Muhammed! Artık sana emredileni açıkça ortaya koy, puta tapanlara aldırış etme.» (1) Yine, Allâh-u Teâlâ şöyle buyurdu:

وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ ﴿٢١٤﴾ وَاخْفِضْ
جَنَاحَكَ لِمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٢١٥﴾

Ced'ân'ın oğlu Abdullâh satın alıp âzâd etti. Hadis-i şerifde:

«Suheyb, Rûmların öncüsüdür.» diye buyurulmuştur. (A.E.)

1) Hicr sûresi; âyet: 94.

«Önce en yakın hısımlarını uyar. Sana uyan mü'minleri kanatların altına al.» (2)

«Doğrusu ben apaçık bir uyarıcıyım, de.» (3)

Resûlullâh (S.A.V.)'ın ashâbı namaz kılacakları zaman vâdilere giderler, namazlarını kavimlerinden gizlerlerdi. Bir gün; Sa'd bin Ebî Vakkâs, Resûlüllâh (S.A.V.)'in ashâbından bir toplulukla Mekke vâdilerinden bir vâdide namaz kılarlarken onların yanına müşriklerden bir topluluk çıkageldi. Müslümanların dînini inkâr edip yapmakda oldukları ibâdeti de kötüleyince aralarında kavga çıktı. O gün; Sa'd **İbni Ebi Vakkâs** (R.A.), **bir** devenin dişli çene kemiği ile **müşriklerden bir adama vurup başını yardı.** İşte **İslâm'da akan ilk kan budur.**

Resûlüllâh (S.A.V.), İslâmı kavmine **duyurup, Allâh** (C.C.)'ın emrettiği gibi açıkça ortaya **koydu.** Müşriklerin ilâhlarını anıp onları kötüleyinceye kadar, kavmi Resûl-i Ekrem (S.A.V.)'den yüz çevirmedi ve O'nu red etmedi. Fakat ilâhlarını reddedince, onlardan Allâh-u Teâlâ'nın İslâm ile koruduğu, gizlenmiş az sayıdaki Müslümanlar müstesnâ, diğerleri O'na karşı çıkıp inkâr ettiler, O'na muhâlefet ve düşmanlıkda birleştiler.

Resûlüllâh (S.A.V.)'in amcası Ebû Tâlib, O'na acıdı. O'nu himâye edip destekledi. Resûlüllâh (S.A.V.), **Allâh** (C.C.)'ın dinini açıkça bildirerek, emri üzere **yürüdü,** Allâh (C.C.)'ın emrini bildirmekden O'nu **hiç bir şey alıkoyamadı. Kureyş, Resûlüllâh (S.A.V.)'in, onları dinlerinden ayırmak ve ilâhlarını kötülemek gibi şeylerden vazgeçmediğini, ve amcası Ebû Tâlib'in de O'na acıyıp desteklediğini, O'nu kendileri-**

---

2) Şuara sûresi; âyet: 214-215.
3) Hicr sûresi; âyet: 89.

ne teslim etmediğini görünce; Kureyş'in ileri gelenlerinden bâzı adamlar Ebû Tâlib'e gidip:

«Ey Ebû Tâlib, senin kardeşinin oğlu ilâhlarımıza sövdü, dinimizi kötüledi, bizi ahmâk yerine koydu ve babalarımızı da sapıklıkla suçladı. Ya bize böyle davranmakdan O'nu menedersin, ya da O'nunla bizim aramızdan çekilirsin,» dediler. Ebû Tâlib ise, onlarla tatlı ve nâzik konuşup; onları güzel bir şekilde defetti. Ebû Tâlib'in yanından çıkıp gittiler.

Resûlüllâh (S.A.V.) evvelce olduğu gibi işine devâm etti. Allâh (C.C.)'ın dînini izhâr edip, ona da'vet eyledi. Sonra O'nunla, müşrikler arasında iş büyüyüp kızıştı. Hattâ bir takım adamlar Resûlüllâh (S.A.V.)'dan uzaklaşıp, O'na kin tuttular. Kureyşliler, aralarında Resûlüllâh (S.A.V.)'ı çokça konuşup, birbirlerini O'na karşı teşvik ve tahrîk ettiler. Sonra onlar, bir kez daha Ebû Tâlib'e gidip, şöyle dediler:

«Ey Ebû Tâlib! Bizim aramızda senin yaşın, şerefin ve mevkiin vardır. Biz, senden kardeşinin oğlunu menetmeni istedik. Sen ise, O'nu bizimle uğraşmakdan menetmedin. Biz; vallâhi O'nun, babalarımıza sövmesine, bizi alımak yerine koymasına ve ilâhlarımızı kötülemesine artık sabredemiyeceğiz. Ya O'nu, bizimle uğraşmakdan menedersin, ya da iki fırkadan biri helâk oluncaya kadar bu husûsda O'nunla ve seninle vuruşuruz.»

Bunun üzerine Ebû Tâlib, Resûlüllâh (S.A.V.)'e haber gönderip çağırdı ve: «Ey kardeşimin oğlu, kavmin bana gelip şöyle böyle söylediler, bana ve kendine acı, gücüm yetmeyen işi bana yükleme,» dedi.

Resûlüllâh (S.A.V.), amcasının kendisini terk ve teslim edeceğine dâir yeni bir fikri olduğunu ve kendisine yardımdan âciz kaldığını sanıp Ebû Tâlib'e hitâben:

«Ey amcam, vallâhi, şâyet bu işi terk etmem için, Güneş'i sağ elime ve ay'ı da sol elime (hediyye olarak) koysalar, Allâh dinini gâlıb kılıncaya veyâ Ben bu yolda ölünceye kadar, bu ilâhi görevden vaz geçmem,» buyurdu.

Bundan sonra Resûlüllâh (S.A.V.) hemen kalkıp yürüdü ve ağladı. Ebû Tâlib, Resûl-i Ekrem (S.A.V.)'in öyle üzgün kalkıp gittiğini görünce, O'nu çağırıp:

«Gel ey kardeşimin oğlu,» dedi. Resûlüllâh da geri döndü. Ebû Tâlib:

«Ey birâderzâdem, sen git işine bak, istediğini söyle, vallâhi ben sağ oldukça onlar, Sana bir şey yapamazlar,» dedi.

Kureyşliler, Ebû Tâlib'in Resûlüllâh (S.A.V.)'ı yardımsız bıraktığını, İslâm Dinine girmediğini, Kureyşlileri ayırmak ve onlara düşmanlık için verdiği kararları kabûl etmediğini öğrendikleri zaman, Muğire'nin oğlu Velîd'in oğlu Ammâre'yi alıp, O'na gittiler ve: **Ey Ebû Tâlib, bu Velîd'in oğlu Ammâre'dir. Kureyş kabilesi içinde en kuvvetlisi ve onların en güzeli olan bir gençtir.** O'nu al, O'nun diyeti de, **yardımı da sana âittir.** O'nu evlâd edin, o senindir. **Buna karşılık bize, senin ve babalarının dînine karşı gelen ,kavminin cemâatini ayıran ve onları akılsız sayan şu kardeşinin oğlunu bize teslim et de O'nu öldürelim. Sana bir adama karşılık, bir adam veriyoruz,»** dediler. Bunun üzerine Ebû Tâlib:

«Vallâhi ,bana ne kötü bir teklifde bulunuyorsunuz! Sizin için bakıp besleyeyim diye oğlunuzu bana vereceksiniz de, ben de size oğlumu öldürmeniz için mi vereceğim? Vallâhi, bu ebediyyen olmaz!» dedi. Adiyy'in oğlu Mut'im ise;

«Vallâhi yâ Ebâ Tâlib, kavmin sana insâf eyledi. Beğenmediğin bir şeyden seni kurtarmaya çalıştılar,

senin onlardan birini öldürmek istediğini sanmıyoruz,» diye cevâb verdi. Ebû Tâlib de, Mut'ime şu karşılığı verdi:

«Vallâhi siz, bana insâf etmiş değilsiniz. Lâkin sen, benim yardımı kesmeme karar vermişsin. Dilediğini yap!»

Andlaşma sağlanamadı, iş bozuldu, kavga kızıştı, kavm bozuşup ayrıldılar. Birbirlerine karşı açıkdan düşmanlık gösterdiler. Sonra Kureyşliler, kabileler içerisinde onlardan Resûlüllâh (S.A.V.) ile berâber Müslüman olan ashâbına karşı, aralarında birbirlerini tahrik ve teşvik ettiler. Her kabile aralarında bulunan Müslümanların üzerine atılıp, onlara işkence ediyor ve onları dinlerinden döndürmek için kötülük yapıyorlardı. Allâh (C.C.), Resûlünü (S.A V.), amcası Ebû Tâlib ile onlardan korudu .

Ebû Tâlib, Kureyş'in yaptığı kötülükleri görünce, Hâşim oğulları ve Muttalib oğulları içerisinde kalkıp, onları evvelce olduğu gibi Resûlullâh (S.A.V.)'ı korumaya ve desteklemeye çağırdı. Ebû Tâlib'in çevresinde toplandılar. Allâh (C.C.)'ın mel'ûn düşmanı Ebû Leheb'den başkası, bu çağırıya uydular.

MUĞÎRE'NİN OĞLU VELİD'İN KUR'ÂN-I KERÎM'DE GEÇEN SÖZÜ

Muğire'nin oğlu Velid'in yanında Kureyş'den bazı adamlar toplandılar. Velid, onlar arasında yaşlı bir adamdı. Hac mevsimi gelmişti. Velid onlara:

«Ey Kureyşliler, işte bu Hac mevsimi geldi. Bu mevsimde Arapların hacıları size gelecekler. Peygamberlik iddiâ eden şu arkadaşınızın işini duydunuz. O'nun hakkında bir tek görüşe karar verin. İhtilâf edip de birbirinizi yalanlamayın, sözleriniz birbirini reddetmesin.» dedi. Onlar da:

«Ey Abdi Şems'in babası, sen bize görüşünü bildir de ,biz de onu kabûl edip söyleyelim,» diye cevâb verdiler. Velid:

«Bilakis siz söyleyin de ben dinleyim,» deyince onlar:

«Biz, Muhammed kâhindir, deriz,» dediler. Bunün üzerine Velid:

«Hayır, vallâhi, O kâhin değildir. Biz, kâhinleri gördük. O'nun söylediği, ne kâhinin işitilmeyen gizli kelâmı ve ne de onun seci'li sözü değildir,» dedi. Onlar:

«Öyle ise biz, Muhammed mecnûndur, deriz,» dediler. Velid:

«O, mecnûn değildir. Şüphesiz biz deliliği görüp öğrendik. Kur'ân, O'nun ne kuruntusu ve ne de vesvesesi olamaz,» diye cevâb verdi. Bu sefer onlar:

«Muhammed şâirdir, deriz,» dediler. Velid ise:

«O şâid değildir ,biz şiirin hepsini onun recezi-

ni (1), hecezini, karîzını, makbûzunu ve mebsûtunu (2) biliriz. O, şâir değildir,» dedi. Bunun üzerine;

«Öyle ise sihirbazdır, deriz,» dediler. Velîd de:

«O, sihirbaz değildir, biz sihirbazları ve sihirlerini gördük. Muhammed'in söylediği, sihirbazların üfleyerek veyâ ipleri düğümleyerek yaptıkları sihir gibi değildir,» diye cevâb verdi. Bu sefer Kureyşlıler:

«Pekâlâ sen ne diyorsun, ey Abdi Şems'in babası?» diye sordular. O da:

«Vallâhi, O'nun sözünde bir tatlılık var, O'nun kökü hurma ağacı ve dalları da toplanan meyveler gibidir. Sizin bu konuda söylediğiniz her şeyin tutarsız ve yanlış olduğu anlaşıldı. O'nun hakkında doğruya en yakın söz; sihirbaz olduğunu söylemenizdir. Muhammed bir söz getirmiştir ki o, adam ile kardeşinin, koca ile karısının, kişi ile aşîretinin arasını ayıran bir sihirdir.» Kureyş topluluğu Velîd'in yanından bu görüş ile ayrıldılar .

Hac mevsiminde; insanların yolları üzerine oturup, kendilerine uğrayan herkesi Muhammed (S.A.V.)'den sakındırmaya başladılar ve onlara Muhammed (S.A.V.)'in sihir yaptığını anlattılar. Bunun üzerine; Yüce Allâh (C.C.), Muğîre'nin oğlu Velîd hakkında şu âyetleri indirdi:

ذَرْنِي وَمَنْ خَلَقْتُ وَحِيدًا ﴿١١﴾

وَجَعَلْتُ لَهُ مَالًا مَمْدُودًا ﴿١٢﴾ وَبَنِينَ شُهُودًا ﴿١٣﴾ وَمَهَّدْتُ لَهُ

تَمْهِيدًا ﴿١٤﴾ ثُمَّ يَطْمَعُ أَنْ أَزِيدَ ﴿١٥﴾ كَلَّا إِنَّهُ كَانَ لِآيَاتِنَا عَنِيدًا ﴿١٦﴾

---

1) Recez: Dört kere (müstef'ilün) den bir beyt meydana gelen arûz veznidir.

2) Bunlar da şiir çeşitleridir.

«Ey Muhammed! Tek olarak yaratıp, kendisine bol bol mal ,çevresinde bulunan oğullar verdiğim ve ni'metleri yaydıkça yaydığım o kimseyi Bana bırak, cezâsını Ben vereceğim. Bir de verdiğim ni'metten artırmamı umar. Hayır, hayır; çünkü o, Bizim âyetlerimize karşı son derece inatçıdır.» (3).

Bu topluluk, karşılaştıkları insanlara, Resûlullah (S.A.V.) hakkında bu sözü söylemeye başladılar. Araplar, Hac mevsiminden Resûlüllâh (S.A.V.)'in işini böyle öğrenerek döndüler. Onun ünü Arabın bütün ülkelerinde yayıldı.

RESÛLÜLLÂH (S.A.V.)'IN KAVMİNDEN GÖRDÜĞÜ KÖTÜLÜKLER

Kureyş'in, Resûlüllâh (S.A.V.)'e ve O'nunla berâber Kureyş'den Müslüman olanlara karşı düşmanlıkları, kendilerine isâbet eden sapıklık ve bedbahtlıkdan dolayı, şiddetlendi. Onunla kendi ayak takımlarını (sefihlerini) aldatıp Resûlüllâh (S.A.V.)'ı yalanladılar, ona eziyet ettiler ve O'na şâirdir, sihirbazdır, kâhindir, delidir; diyerek iftirâda bulundular. Resûlüllâh (S.A.V.) ise, Allâh (C.C.)'ın emrini açıkça bildirip, gizlemiyor, dinlerini ve putlarını kötülemekle, hoşlarına gitmeyen şeyleri onlara açıkça söylüyor ve küfürlerinden dolayı ayıplıyordu.

Âss'ın oğlu Amr'ın oğlu Abdullâh (R.A.) demiştir ki: Bir gün onların eşrâfı Hıcr denen yerde toplanmış iken ben de aralarında bulunmuştum. Resûlüllâh (S.A.V.)'i anıp: **«Şu adamın işine sabrettiğimiz gibi, aslâ hiç bir şeye sabretmedik! Bizi ahmak say-**

---

3) Müddessir sûresi; âyet: 11-16.

dı ve ilâhlarımıza sövdü. Şüphesiz O'ndan gelen büyük bir belâya sabrettik,» dediler.

Müşrikler bu durumda iken Resûlüllâh (S.A.V.) çıkageldi. Onlara karşı yürüyüp Hacer-i Esved'i selâmladı, sonra Kâ'be'yi tavâf ederken onlara rastladı. Resûlüllâh (S.A.V.) onlarla karşılaşınca, bâzı sözlerle O'nu kötülediler. Abdullâh (R.A.): **«Bu sözlerle Resûlüllâh'ın üzüldüğünü yüzünden anladım,»** demiştir. Resûlüllâh (S.A.V.) onlara üçüncü def'a rastlayınca yine o gibi çirkin sözlerle, onu kötülediler. Bu sefer Resûlüllâh (S.A.V.) durduktan sonra:

«İşitmiyor musunuz ey Kureyş topluluğu! Canım elinde olan Allâh (C.C.)'a yemin ederim ki eğer inanmazsanız helâk olacağınızı size bildirmek için geldim!» buyurdu.

Kureyş topluluğu, O'nun bu sözünü duyunca, her biri sanki başının üzerinde kuş duruyormuş gibi donakaldı. Hattâ bundan önce Resûlüllâh (S.A.V.)'a ezâ edilmesini tavsiyede onların en şiddetlilerinden olan biri, bulabildiği en güzel sözle Resûlüllâh (S.A.V.)'ı teskin edip:

«Ey Kâsım'ın babası hadi git, Vallâhi ben câhil değilim,» diyordu. Resûlüllâh (S.A.V.) de dönüp gitti. Ertesi gün gelince, yine Hıcr'da toplandılar. Ben de onlarla beraberdim. Onlardan bir kısmı, diğerlerine:

«Sizin söylediğiniz ve O'nun, size söylediği sözleri hatırlayınız. Muhammed, size hoşlanmadığınız şeyleri açıkça söylediği hâlde O'nu bıraktınız!» dedi.

Müşrikler bu durumda iken Resûlüllâh (S.A.V.), onlarına üzerine çıkageldi. Hepsi birden bir tek adam gibi sıçrayıp Resûlüllâh (S.A.V.)'i çevirdiler şöyle şöyle söyleyen sen misin, diyorlardı. Çünkü Resûlül-

lâh (S.A.V.), onların ilâhlarını ve dinlerini kötüleyen sözler söylüyordu. Resûl-i Ekrem (S.A.V.) de:

«Evet bunu söyleyen benim,» buyuruyordu.

Abdullâh (R.A.) demiştir ki: «Onlardan bir adamın Resûlüllâh (S.A.V.)'ın ridâsının kavşağını tuttuğunu ve Ebû Bekir'i, ağlayarak Resûlüllâh (S.A.V.)'in önünde durup; «Rabbim Allâh'dır, dediği için bir adamı öldürecek misiniz!» derken gördüm. Sonra müşrikler, Resûlüllâh (S.A.V.)'ı bırakıp gittiler. Şüphesiz ki bu, Kureyş'in O'na yaptığını gördüğüm hakâretlerin en şiddetlisidir.»

HZ. HAMZA (R.A.)'NIN MÜSLÜMAN OLMASI

Eslem kabilesinden sağlam hâfızalı bir adam bana şunu anlattı:

Ebû Cehil, Resûlüllâh (S.A.V.)'a Safa'da rastlayıp, ezâ etmiş ve sövmüş. Resûlüllâh (S.A.V.)'ın dinini kötüleyen ve görevini küçülten sözler söylemiş, O'nun hoşlanmadığı bâzı hakârette bulunmuş. Resûlüllah (S.A.V.) ise, ona bir şey söylememiş. Ced'ân'ın oğlu Abdullâh'ın azâdlı bir câriyesi evinden bunu duymuş. Sonra Ebû Cehl, ondan ayrılıp Kâ'be'nin yanında Kureyş'in toplandıkları bir yere gidip onlarla berâber oturmuştu.

Abdulmuttalib'in oğlu Hamza (R.A.); yayını omuzuna atmış olduğu hâlde avdan gelmekte gecikmedi. Hz. Hamza (R.A.) avcı idi; avlanmak için çıkardı. Bu işi yaptığı zaman Kureyş'in toplandığı yere uğrar, durup da onlara selâm vermeden ve onlarla konuşmadan geçip gitmezdi. Kureyş kabilesi içinde en üstün ve en cesûr bir genç idi. Resûlüllâh

(S.A.V.) evine dönmüş iken, Hz. Hamza (R.A.) câriye'ye rastlamış ve câriye ona:

«Ey Ammâre'nin babası : Kardeşinin oğlu Muhammed'e, az önce Hişâm'ın oğlu Ebû'l-Hakem (1)'in yaptığı kötülüğü bir görseydin. Ebû Cehl, O'nu şurada otururken bulup ezâ etti ve sövdü, O'na hoşlanmadığı şeyler söyledi. Sonra bırakıp gitti. Muhammed ise, O'na bir şey söylemedi.» demişti.

Allâh (C.C.) Hamza'ya kerâmetinden ikrâm etmek istediği için, bu haberi duyunca öfkelendi. Ebû Cehl ile karşılaşınca, o'na bunun hesâbını sormaya karar verdi. Hiç bir kimsenin yanında durmadan çıkıp gitti. Mescid-i Harâm'a girip kavm'in içinde oturan Ebû Cehil'e baktı. Ona doğru yürüdü, başı hizâsına gelince durup, yayını kaldırdı ve onunla Ebû Cehl'e vurup başını çok fenâ yardı. Sonra Ebu Cehl'e:

«Sen ona söver misin? Ben de, O'nun dînine girdim, O'nun söylediğini söylüyorum. Gücün yeterse beni bundan geri çevir,» dedi.

Mahzûm oğullarından bâzı adamlar Ebû Cehl'e yardım etmek için Hamza (R.A.)'ya karşı ayaklandılar. Ebû Cehl:

«Ammâre'nin babasını bırakınız, vallâhi ben, o'nun kardeşinin oğluna çok çirkin şekilde sövdüm,» dedi.

Hz. Hamza (R.A.); İslâm'a ve Resûlüllâh (S.A.V.)'ın muvâfakat ettiği şeye artık tamâmen girmişti. Hz. Hamza (R.A.) Müslüman olunca Kureyş, Resûlüllâh (S.A.V.)'in üstünlük ve kuvvet kazandığını ve Hamza (R.A.)'nın O'nu koruyacağını anladılar. O'na yapmakta oldukları kötülük ve hakâretlerden bir kısmına son verdiler.

RABİA'NIN OGLU UTBE'NİN ṘESÛLÜLLÂH (S.A.V.)'IN PEYGAMBERLİK GÖREVİ HAKKINDAKİ SÖZÜ

Bana şu olay anlatıldı Rabi'nin oğlu Utbe — ki efendi bir adamdı — bir gün Kureyş'in toplantı yerinde otururken, Resûlüllâh (S.A.V.) da tek başına Mescid-i Harâm'da oturuyordu. Utbe:

«Ey Kureyş topluluğu, Muhammed'e gidip konuşayım ve O'na bâzı şeyler teklif edeyim mi? Belki O, bunların bâzısını kabûl eder de, istediği şeyleri veririz. Böylece, bizimle uğraşmaktan vazgeçer.» dedi. Bu olay Hz. Hamza (R.A.)'nın Müslüman olup da Resûlüllâh (S.A.V.)'ın ashâbı arttığı ve çoğaldığı bir zamanda oldu. Kureyşli müşrikler:

«Evet, ey Velîd'in babası, O'na git de konuş,» dediler. Utbe, Resûlüllâh (S.A.V.)'a gidip, yanına oturdu. Sonra:

«Ey kardeşimin oğlu! Senin, aşiret içinde bizden şerefli ve nesebde bizden soylu olduğun ma'lûmdur. Şüphesiz ki Sen kavmine büyük bir iş getirip bununla onların cemâatini kırdın. Onları ahmak saydın, getirdiğin bu dinle onların babalarından geçip gidenleri kötüledin. Belki bunlardan bâzısını kabûl edersin,» dedi. Resûlüllâh (S.A.V.) de:

«Söyle bakalım, ey Velîd'in babası, dinliyorum,» buyurdu. Utbe:

---

1) Ebû'l-Hakem, Ebû Cehl'in diğer bir künyesidir. Adı: Mahzûm'un oğlu Ömer'in oğlu Abdullâh'ın oğlu Muğîre'nin oğlu Hişâm'ın oğlu Amr'dır. (A.E.)

«Ey kardeşimin oğlu, eğer getirdiğin bu şey ile istediğin mal ise, mallarımızdan toplayıp seni en zenginimiz yapalım. Eğer bu iş ile istediğin şeref ise, seni kendimize başkan yapalım. Hattâ sensiz hiç bir işe karar vermiyelim. Eğer bununla istediğin hükümdârlık ise, seni kendimize hükümdâr yapalım. Eğer sana gelen bu şey Cin ise ve sen de onu kendinden def edemiyorsan, senin için tabib getirelim ve seni. ondan kurtarıncaya kadar mallarımızı bu yolda harcayalım. Çünkü bâzan insana Cin gâlib gelir de ondan tedâvi ile kurtulur,» dedi. Utbe sözünü bitirinceye kadar Resûlüllâh (S.A.V.) onu dinledi. Sonra.

«Sözünü bitirdin mi ey Velid'in babası?» diye sordu. Utbe de:

«Evet!» dedi. Resûlüllâh:

«Öyle ise şimdi sen de beni dinle,» buyurdu. Utbe de:

«Söyle!» dedi. Resûlüllâh (S.A.V.); ona şu âyetleri okudu:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

حٰمٓ ﴿١﴾ تَنْزِيلٌ مِنَ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ ﴿٢﴾ كِتَابٌ فُصِّلَتْ اٰيَاتُهُ قُرْاٰنًا عَرَبِيًّا
لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٣﴾ بَشِيرًا وَنَذِيرًا فَاَعْرَضَ اَكْثَرُهُمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ ﴿٤﴾
وَقَالُوا قُلُوبُنَا فِي اَكِنَّةٍ مِمَّا تَدْعُونَا اِلَيْهِ وَفِي اٰذَانِنَا وَقْرٌ وَمِنْ بَيْنِنَا
وَبَيْنِكَ حِجَابٌ فَاعْمَلْ اِنَّنَا عَامِلُونَ ﴿٥﴾

«Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın adıyle. Hâ, mîm. Bu Kitâb, merhamet eden, merhametli olan Allâh katından indirilmedir; bilen bir millet için müjdeci ve uyarıcı olmak üzere arabca okunarak, âyetleri uzun uzun açıklanmıştır. Ama insanların çoğu yüz çevirmiştir, onlar işitmezler de. Ey Muhammed! Bizi çağırdığın şeye karşı kalblerimiz kapalıdır, kulaklarımızda ağırlık, bizimle senin aranda anlaşmamıza engel vardır; istediğini yap, biz de yapacağız,» derler.» (1)

Sonra Resûlüllâh (S.A.V.), âyetleri o'na okumaya devâm etti. Utbe, bu âyetleri Resûlüllâh (S.A.V.)'dan duyunca, onlara kulak verdi. Ellerini, arkasına atıp, onlara dayanarak Resûlüllâh (S.A.V.)'ı dinliyordu. Resûlüllâh (S.A.V.) bu sûredeki secde âyetine (2) gelince, secde etti. Sonra:

«Ey Velîd'in babası, dinlediklerini duydun, işte sen ve Kur'ân.» dedi.

Utbe kalkıp arkadaşlarına gitti. Onlardan bâzısı diğerlerine:

«Allâh'a yemin ederiz ki Velîd'in babası gittiği yüzden başka bir yüz ile size geldi.» dediler. Utbe, onlarına yanına oturunca:

«Ne yaptın ey Velîd'in babası?» diye sordular. O da:

«Öyle bir söz işittim ki vallâhi, onun benzerini daha önce aslâ duymadım. Vallâhi o ne şiir, ne sihir ve ne de kehânettir. Ey Kureyşliler! Bana itâat ediniz, bu adamı kendi hâline bırakıp ondan ayrılınız. Vallâhi, O'ndan işittiğim söz, büyük bir olay meydana getirecek. Eğer Arap, O'nu bastırırsa, şüphesiz siz, O'na sizden başkası ile yetersiniz. Eğer O,

---

1) **Fussılet sûresi; âyet: 1-5.**

Arab'a gâlib gelirse; O'nun mülkü, sizin mülkünüz ve O'nun üstünlüğü sizin üstünlüğünüzdür. Bu takdirde siz, O'nunla insanların en mutlusu olursunuz!» diye cevâb verdi. Bunun üzerine Kureyşliler:

«Ey Velîd'in babası! Vallâhi Muhammed, seni dili ile sihirlemiş,» dediler. Utbe ise:

«O'nun hakkında, benim görüşüm budur. Siz dilediğinizi yapın!» diye cevâb verdi.

———— ● ————

RESÛLÜLLÂH (S.A.V.) İLE KUREYŞ'İN REİSLERİ ARASINDA DÖNEN OLAYLAR

Sonra; İslâm dini Mekke'de Kureyş kabileleri içinde, erkekler ve kadınlar arasında yayılmaya başladı. Kureyş, Müslümanlardan habsedebildiklerini habs ediyor ve işkence edebildikleri kimselere de işkence ediyorlardı.

Sonra; Rabia'nın oğlu Utbe, Rabia'nın oğlu Şeybe, Harb'in oğlu Ebû Süfyan, Haris'in oğlu Nadr, Hişâm'ın oğlu Ebû'l-Bahteri, Muttalib'in oğlu Esved, Esved'in oğlu Zem'a, Mugire'nin oğlu Velid, Hişâm'ın oğlu Ebû Cehl, Ebû Ümeyye'nin oğlu Abdullah, Vâil'in oğlu Âsi, Haccâc'ın iki oğlu Nebâh ve Münebbih ve Halef'in oğlu Ümeyye gibi, her kabileden Kureyş'in ileri gelenleri; Güneş battıkdan sonra Kâbe'nin sırt tarafında toplandılar. Sonra onlardan bazısı, diğerlerine:

«Muhammed'i çağırıp, O'nunla konuşun ve O'nda kusur buluncaya kadar onunla tartışıp çekişin,» dediler. Onlar da Resûlüllâh (S.A.V.)'a adam gönderip;

«Kavminin eşrâfı seninle konuşmak için toplandılar, onlara gel,» diye çağırdılar. Resûlüllâh (S.A.V.), müşriklere söylediği şey hakkında yeni bir görüşle-

---

2) Fussılet sûresinin 37. (secde) âyeti şudur:

«Gece ile gündüz, Güneş ile Ay, Allâh'ın varlığının belgelerindendir. Güneş'e ve Ay'a secde etmeyin; eğer Allâh'a kulluk etmek istiyorsanız, bunları Yaratan'a secde edin.»

ri belirdi sanarak hemen çabucak gitti. Resûlüllâh (S.A.V.), onlara çok düşkündü. Onların doğru yola girmelerini istiyor ve Hakk'ı kabûl etmemeleri O'nu üzüyordu. Nihâyet Resûl-i Ekrem (S.A.V.), gelip onlarına yanına oturunca; müşrikler O'na:

«Yâ Muhammed! Biz, seninle konuşmak için adam gönderip, çağırdık. Vallâhi biz, senin kavmin arasına soktuğun şeyin bir benzerini kavmine sokan, Arap'dan bir adam bilmiyoruz. Babalarımıza ve dedelerimize sövdün. Hepimizi ahmak saydın. Cemâati ayırdın. Ne kadar çirkin iş varsa hepsini getirip, seninle bizim aramıza soktun. Eğer getirdiğin bu yeni şeyle istediğin mal ise, mallarımızdan toplayıp seni en zenginimiz yapalım. Eğer bu da'vân ile istediğin, aramızda şerefli olmak ise, seni kendimize başkan yapalım. Eğer bununla istediğin mülk ise, seni kendimize hükümdâr yapalım. Eğer sana gelen o şey Cin olup, sana gâlib geldiğini sanıyorsan; seni ondan kurtarıncaya kadar tedâvî etmek için mallarımızı tıbba harcayalım.» dediler. Bunun üzerine Resûlüllâh (S.A.V.) onlara:

«Söylediğiniz şeylerin hiç biri bende yoktur. Ben, size getirdiğim şeyi, ne sizin mallarınızı, ne aranızda şerefli olmayı ve ne de size hükümdâr olmayı istemek için getirmedim. Lâkin Allâh (C.C.) beni, size Resûl olarak gönderdi. Bana, Kitâb indirdi. Ve bana, sizi müjdeleyici ve korkutup sakındırıcı olmamı emretti. Ben, size Rabb'imin emirlerini bildirdim ve size nasîhatta bulundum. Eğer size getirdiğim şeyi benden kabûl ederseniz, o sizin dünyâda ve âhirette nasîbinizdir. Eğer onu kabûl etmeyip, bana reddederseniz; Allâh (C.C.) benim ile sizin aranızda hü-

küm verinceye kadar Allâh (C.C.)'ın emrinden dolayı sabrederim.» buyurdu. Bunun üzerine Kureyşli müşrikler:

«Yâ Muhammed, eğer sana teklif ettiğimiz şeylerden bir şey bizden kabûl etmiyorsan, şüphesiz sen biliyorsun ki, memleketi bizimkinden daha dar, suyu daha az ve geçimi bizden daha şiddetli olan, insanlardan hiç bir kimse yoktur. Şu hâlde seni peygamber olarak gönderen Rabb'inden bizi sıkıştıran şu dağları uzaklaştırıp ülkemizi genişletmesini ve orada Şâm'ın ve Irâk'ın ırmakları gibi ırmaklar akıtmasını ve ölüp giden babalarımızı bizim için diriltmesini iste ve Rabbinin onlardan bizim için dirilttiği kimseler arasında Kilâb'ın oğlu Kusay da bulunsun. Çünkü o, doğru bir şeyhdir. Böylece senin, bize söylediğin şeyi; bu gerçek mi yoksa uydurma mı, diye onlara soralım. Eğer onlar seni doğrularlarsa ve sen de bizim istediğimizi yaparsan, seni tasdik ederiz. Böylece senin, Allâh katındaki mevkiini ve dediğin gibi O'nun, seni Resûl olarak gönderdiğini bununla öğrenmiş oluruz,» dediler.

Resûlüllâh (S.A.V.) ise onlara şöyle karşılık verdi:

«Ben, size bununla gönderilmedim. Ben, ancak Rabb'imin beni gönderdiği şeyle O'nun tarafından size geldim. Şüphesiz size bildirmek için gönderildiğim şeyi size tebliğ ettim. Eğer onu kabûl ederseniz, o sizin dünyâda ve âhirette nasîbinizdir. Eğer onu bana reddederseniz, Allâh (C.C.), benim ile sizin aranızda hükmedinceye kadar Allâh (C.C.)'ın emrinden dolayı sabrederim.» Kureyşli müşrikler:

«Eğer bunu bizim için yapmazsan kendin için yap, senin söylediğin şeyi tasdik eden, bizi senden geri çeviren seninle berâber bir Melek göndermesini

Rabb'inden iste. Yine O'ndan, senin için bahçeler, köşkler, altın ve gümüşten hazîneler yaratmasını, bunlarla seni, aradığını gördüğümüz şeylerden müstağnî kılmasını iste. Çünkü sen de bizim gibi çarşılarda dolaşıyorsun, bizim rızık aradığımız gibi sen de rızık arıyorsun. Sandığın gibi eğer sen peygamber isen, Rabbin katındaki mevkiini ve fazîletini böylece bilelim.» dediler. Bunun üzerine Resûlüllâh (S. A.V.) onlara:

«Ben, bunu yapacak değilim ve bunu Rabb'inden isteyen bir kimse de değilim. Ben, size bununla gönderilmedim. Lâkin Allâh (C.C.), beni müjdeleyici ve korkutucu olarak gönderdi. Eğer size getirdiğim şeyi kabûl ederseniz bu sizin dünyâ ve âhirette nasibinizdir. Eğer kabûl etmeyip bana red ederseniz; Allâh (C.C.) benim ile sizin aranızda hükmedinceye kadar Allâh (C.C.)'ın emrinden dolayı sabrederim.» buyurdu. Bu sefer de müşrikler:

«Senin inandığın gibi Rabb'in eğer dilediğini yaparsa, göğü üzerimize parça parça yağdır. Çünkü biz, sana ancak bunu yaparsan inanırız.» dediler. Bunun üzerine, Resûlüllâh (S.A.V.):

«Bu, Allâh (C.C.)'a âid bir iştir. Eğer onu size yapmayı dilerse yapar,» diye buyurdu. Bu kez de müşrikler:

«Yâ Muhammed! Senin Rabb'in, seninle berâber oturacağımızı ve sana sorduğumuz şu şeyleri sana soracağımızı ve istediğimiz şu şeyleri senden istiyeceğimizi bilmezmiydi ki, sana yaklaşıp da danıştığımız şeyi sana öğretseydi ve bu hususda bize ne yapacağını, sana haber verseydi. Çünkü biz, getirdiğin şeyi senden kabûl etmiyoruz! Hem öğrendik ki; bunu sana Yemâme'de Rahmân adında bir adam öğretiyormuş. Vallâhi biz, Rahmân'a ebediyyen inan-

mayız (1). Sana mazeretimizi gösterdik yâ Muhammed, artık vallâhi ya biz seni helâk edinceye, ya da sen bizi helâk edinceye kadar, seni ve bize anlattığın şeyi bırakmayız!» dediler. Onlardan biri:

«Biz Meleklere ibâdet ederiz, onlar Allâh'ın kızlarıdır,»; bir başkası da:

«Allâh'ı ve Melekleri karşımıza getirmedikçe, sana inanmayız!» dedi. (2)

Resûlüllâh (S.A.V.), bu sözleri duyunca; yanlarından kalkıp yürüdü. O'nunla berâber Muğîre'nin oğlu Ebû Ümeyye'nin oğlu Abdullâh (R.A.) da kalktı. Abdullâh, Resûlüllâh (S.A.V.)'ın halasının oğlu idi (3) Resûlüllâh (S.A.V.)'a şöyle dedi:

«Yâ Muhammed, kavmin sana bâzı şeyleri teklif ettiler. Sen, bunları kabûl etmedin. Sonra söylediğin gibi, senin Allâh katında mevkiini öğrenip de seni doğrulamaları ve uymaları maksâdiyle kendileri için senden bâzı şeyler istediler, bunu da yapmadın. Sonra onlara üstünlüğünü ve Allâh katında mevkiini onunla öğrenecekleri bâzı şeyleri kendin için edinmeni senden istediler, bunu da yapmadın. Göğe bir merdiven kurdukdan sonra, ben sana bakarken onun üzerinde göğe yükselip ulaşmazsan, sonra seninle berâber dört Melek gelip de, söylediğin doğrudur, diye senin için şâhidlik etmezlerse, val-

---

1) Bu adam yalancı peygamber Müseylemet'ül-Kezzâb'dır. Câhiliyet devrinde «Rahman» diye adlandırılıyordu. Çok yaşamış ve Hz. Ebû Bekir (R.A.)'in hilâfeti zamanında öldürülmüştür.

2) Müşriklerin bu istekleri Kur'ân-ı Kerim'in bir çok âyetlerinde; meselâ İsrâ sûresinin: 90-91-92-93. âyetlerinde anlatılır.

3) Abdullâh, (R.A.) Mekke'nin fethinden önce Müslüman olmuştur.

lâhi sana ebediyyen inanmam. Allâh'a and olsun ki eğer bunu yaparsan, muhakkak seni doğrularım.»

Sonra Abdullâh (R.A.), Resûlüllâh (S.A.V.)'dan ayrılıp gitti. Resûlüllâh (S.A.V.) de üzgün ve dargın olarak âilesine döndü. Çünkü kendisini çağırdıkları zaman kavminden umduğu şeyi bulamamış, onların kendisinden uzaklaştıklarını görmüştü.

EBÛ CEHL (Aleyhilla'ne)'İN RESÛLÜLLÂH (S.A.V.)'A YAPMAK İSTEDİĞİ KÖTÜLÜK

Resûlüllâh (S.A.V.), onların yanından kalkıp gidince, Ebû Cehl (Aleyhilla'ne):

«Ey Kureyşliler! Gördüğünüz gibi Muhammed dînimizi kötülemek, babalarımıza sövmek, bizleri ahmak saymak ve ilâhlarımıza sövmekten başka bir şeye râzı olmadı. Allâh'a and ederim ki yarın, taşıyabileceğim kadar ağır bir taşla oturup O'nu bekliyeceğim. Namazında secde ettiği zaman onunla kafasını yaracağım. Bunu yapınca ister beni teslim edin veyâ himâye edin. Bundan sonra Abdimenâf oğulları diledikIerini yapsın!» dedi. Bunun üzerine Kureyşliler:

«Vallâhi seni hiç bir şeyden dolayı teslim etmeyiz, var git istediğini yap!» diye cevâb verdiler.

Ebû Cehl (Aleyhilla'ne) sabahlayınca, dediği nitelikde bir taş aldı. Sonra oturup **Resûlüllâh (S.A.V.)'i beklemeye başladı.** Resûlüllâh (S.A.V.) daha önce olduğu gibi, yine Kuşluk vaktinde geldi. Resûl-i Ekrem Mekke'de bulunuyordu ve Kıble'si Şâm'a doğru idi. Namaz kıldığı zaman, iki rükn olan **«el-Berânî»** ve **«Hacer-i Esved»** arasında namaz kılardı. Kâ'be'yi kendisi ile Şâm arasında bırakırdı.

Resûlüllâh (S.A.V.), kalkıp namaz kılmaya başladı. Kureyş de Kuşluk vaktinde gelip toplantı yerlerine oturdular. Ebû Cehl (Aleyhilla'ne)'in yapacağı işi beklemeye başladılar. Resûlüllâh (S.A.V.), secde edince, Ebu Cehl (Aleyhilla'ne), taşı yüklendi. Sonra, O'na doğru gitti. Nihâyet, O'na yaklaştığı zaman perişân ve korkudan rengi değişmiş olarak geri döndü. Elleri, taşın üzerinde kurumuştu. Hemen taşı elinden attı. Kureyşliler, kalkıp, o'na:

«Ey Hakem'in babası sana ne oldu?» diye sordular. Ebu Cehl (Aleyhilla'ne) de:

«Dün gece size söylediğim şeyi O'na yapmak için kalkıp gittim. O'na yaklaşınca güçlü bir erkek deve, O'nun arkasında karşıma çıktı. Vallâhi, o devenin başı, boynu ve ne de dişleri gibisini aslâ hiç bir devede görmedim. Beni, yemeğe kalkıştı!» diye cevâb verdi.

HÂRİS'İN OĞLU NADR'IN HABERİ

Ebû Cehl (Aleyhilla'ne), onlara bunu söyleyince Hâris'in oğlu Nadr ayağa kalkıp şöyle dedi:

«Vallâhi sizin başınıza bir iş geldi, henüz onun için bir çâre getirmediniz. Şüphesiz ki Muhammed, sizin aranızda genç bir çocuktu. Sizin içinizde en seçkininiz, en doğru konuşanınız ve emânete de en çok riâyet edeninizdi. Şimdi şakaklarına ak düştüğünü gördüğünüz bir zamanda, size bir dîn ile gelince, O'na sihirbaz dediniz. Hayır, vallâhi O sihirbaz değildir. Şüphesiz ki, biz sihirbazları, onların nefeslerini ve düğümlerini gördük. Siz, O'na kâhindir; dediniz. Hayır vallâhi, O, kâhin değildir. Şüphesiz ki biz, kâhinleri ve onların çekiştirmelerini gördük ve seci'lerini duyduk. Siz, O'na şâir; dediniz. Hayır, vallâhi;

O şâir değildir. Şüphesiz ki biz, şiiri gördük, onun bütün çeşitlerini; hecezini ve recezini (4) dinledik. Siz, O'na; Mecnûn, dediniz. Hayır, vallâhi O mecnûn (deli) değildir. Biz deliliği görmüşüzdür. Kur'ân, O'nun vesvesesi ve karışık sözleri değildir. Ey Kureyşliler, işinizi ve hâlinizi düşününüz, vallâhi sizin başınıza büyük bir iş geldi.»

Hâris'in oğlu Nadr, Kureyş'in şeytânlarından, Resûlüllâh (S.A.V.)'e kötülük edenlerden ve O'na düşmanlık besleyenlerden idi. Hîre'ye gitmiş, orada Fars krallarının haberlerini, Rüstem ve İsfendiyâr'ın haberlerini öğrenmişdi. Resûlüllâh (S.A.V.), bir meclise oturup da orada Allâh (C.C.)'ın hatırlattığı ve kendilerinden önceki ümmetlere Allâh (C.C.) tarafından gelen cezâdan kavmini sakındırdığı zaman Nadr, Resûlüllâh (S.A.V.) kalkıp gidince, O'nun yerine oturur, sonra:

«Ey Kureyşliler! Vallâhi ben, O'ndan daha güzelini biliyorum. Bana gelin; ben, size O'nun sözünden daha güzelini anlatırım.» derdi. Onlara İrân hükümdârlarını, Rüstem'i ve İsfendiyâr'ı anlattıkdan sonra:

«Muhammed benden daha güzelini mi anlatıyor?» diye sorardı.

İbn-i Abbâs (R. Anhümâ) demiştir ki:

«Nadr hakkında sekiz Kur'ân âyeti indi. Onlardan biri de Ulu ve Yüce olan Allâh (C.C.)'ın:

إِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِ آيَاتُنَا قَالَ أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿١٥﴾

«Âyetlerimiz ona okunduğu zaman; öncekilerin masalları der.» (5) kavl-i şerîfidir.»

---

4) Bunlar şiirin çeşitleridir.
5) Kalem sûresi; âyet: 15.

ZAYIF VE KİMSESİZ MÜSLÜMANLARA KARŞI MÜŞRİKLERİN DÜŞMANLIKLARI

Sonra müşrikler, Müslüman olup Resûlüllâh (S. A.V.)'a uyan ashâbına zulm ettiler. Her kabîle, aralarında bulunan Müslümanlara saldırıp onları hapsetmeye, dövmek, aç ve susuz bırakmakla azâb etmeye, sıcak şiddetlendiği zaman Mekke'nin kızgın çakıllarıyle işkence yapmaya başladılar. Müslümanlardan zayıf ve kimsesiz olanlara, dinlerinden dönmeleri için işkence ediyorlardı. Onlardan kimi, başına gelen belânın şiddetinden dolayı dîninden dönüyor; kimi de onlara karşı ısrâr ediyor; Allah (C.C.) da o Müslümanı müşriklerden koruyordu.

Ebû Bekir (R.A.)'in âzâdlısı olan Bilâl (R.A.), Cumuh oğullarından bâzı adamların kölesiydi. Onların köleleri olan iki ana - babadan doğmuştu. (İlk Müslümanlardan olan bu zenci), **Rabâh'ın oğlu Bilâl (R.A.)'dir. Anasının adı** Hammâme'dir. İslâmı sâdık ve kalbi temiz idi. Cumuh'un oğlu Huzâfe'nin oğlu Vehb'in oğlu Halef'in oğlu Ümeyye, öğle sıcağı kızışınca o'nu dışarı çıkarıp Mekke'nin çakıllı vâdilerine sırt üstü atar, sonra büyük bir kaya getirilmesini ve göğsü üzerine konulmasını emrettikden sonra ona:

«Hayır, Vallâhi, ya ölünceye kadar böylece devâm edeceksin, ya da Muhammed'i inkâr edip Lât ve Uzza'ya tapacaksın!» derdi. Bilâl (R.A.) de, bu durumda ona:

«Ahad Ahad, yâni Allâh birdir, birdir!» diye kar-

şılık verirdi. Ümeyye, o'na böyle işkence edip ve Bilâl (R.A.) de «Ahad Ahad!» derken Nevfel'in Varaka, o'na uğrar ve:

«Bir'dir Bir'dir, vallâhi yâ Bilâl!» derdi. Sonra Varaka; Halef'in oğlu Ümeyye ve Cumuh oğullarından onunla berâber bu işi yapanlara gelip:

«Allâh'a and ederim ki, eğer bundan dolayı o'nu öldürürseniz pişmân olacaksınız,» derdi.

Onlar, Bilâl (R.A.)'e bu işkenceyi yaparlarken; nihâyet bir gün Ebû Bekr Sıddîk (R.A.), o'na rastlayıp Halef'in oğlu Ümeyye'ye:

«Bu zavallı hakkında Allâh'dan korkmuyor musun?» diye sordu. Ümeyye de:

«O'nu bozan sensin, öyle ise gördüğün bu işkenceden o'nu kurtar,» diye cevâb verdi. Hz. Ebû Bekir (R.A.) de:

«Yaparım, benim yanımda o'ndan daha güçlü ve dayanıklı, senin dîninde olan siyah bir köle var. Bilâl'e karşılık onu sana vereyim,» diye teklif etti. Ümeyye de:

«Kabûl ettim!» diye cevâb verdi. Ebû Bekir (R.A.) de:

«O, senindir!» dedi. Hz. Ebû Bekir Sıddîk (R.A.), kendi kölesini ona verip, Bilâl (R.A.)'i aldı ve âzâd eyledi.

Sonra Hz. Ebû Bekir (R.A.) Medine'ye hicret etmeden önce İslâm Dîni uğrunda, yedincisi Bilâl olan şu altı köleyi âzâd eyledi : Füheyra'nın oğlu Âmir, Ümmü Ubeys, Zünevra — ki Ebû Bekir (R.A.), onu âzâd ettiği zaman gözü görmez olmuştu — bunun üzerine Kureyş: «Onun görmesini ancak Lât ve Uzzâ yok etti!» dediler. Buna karşılık âmâ kadın: «Allâh'ın Beyt-i Şerîfine and olsun ki, onlar yalan söylediler. Lât ve Uzzâ, ne zarar verirler ve ne de fayda verir-

ler!» diye cevâb verdi. Yüce Allâh (C.C.) da o'nun gözüne tekrar görme gücü verdi.

Hz. Ebû Bekir (R.A.), Nühdiyye'yi ve o'nun kızını da âzâd eyledi. Bunlar, Abduddâr oğullarından bir kadının köleleriydiler. Hanımefendisi, onları kendisine âid un ile gönderdiği bir sırada; Hz. Ebû Bekir (R.A.), onlara rastlamıştı. Kadın: **«Vallâhi, sizleri ebediyyen âzâd etmem!»** diyordu. Hz. Ebû Bekir de: **«Yemîninden keffâretle çık, ey fülânın anası!»** dedi. Kadın da: **«Yemînimi bozar mıyım? Onları İslâm ile sen bozdun, öyle ise onları sen âzâd et!»** diye cevâb verdi. Hz. Ebû Bekir (R.A.) de: **«Onları kaça satarsın?»** diye sordu. Kadın: **«Şu kadara satarım.»** deyince, Hz. Ebû Bekir (R.A.): **«Onları aldım, onlar hürdür. Kadına ununu geri veriniz.»** dedi. Âzâd edilen bu iki kadın: **«Yâ Ebâ Bekir, unu öğütme işini bitirip de mi kadına verelim?»** diye sordular. Hz. Ebû Bekir (R.A.) de: **«Dilerseniz yapın!»** diye cevâb verdi.

Yine Hz. Ebû Bekir (R.A.); Mü'mel oğullarına âid bir câriyeye rastlamıştı. Câriye Müslümandı. Hattâb'ın oğlu Ömer (R.A.), İslâm'ı terk etmesi için câriye'ye işkence ediyordu. Ömer, o günlerde müşrik idi. Ömer, câriyeyi usanıncaya kadar dövdükten sonra: **«Seni dövmekden usandığım için bırakıyorum.»** câriye de: **«Allâh da seni böyle yapsın.»** diyordu. Nihâyet, Hz. Ebû Bekir (R.A.), onu satın alıp âzâd eyledi. Ebû Kuhâfe, Hz. Ebû Bekir (R.A.)'e:

«Ey oğulcuğum! Ben, senin zayıf köleleri âzâd ettiğini görüyorum. Şâyet ben, senin yaptığını yapsaydım; seni koruyacak ve sana destek olacak güçlü adamları âzâd ederdim.» dedi. Buna karşılık Hz. Ebû Bekir (R.A.):

«Ey babacığım! Benim istediğim şey ancak Ulu ve Yüce olan Allâh'ın rızâsıdır.» dedi.

Mahzûm oğulları, Yâsir'in oğlu Ammâr'ı, babasını ve anasını, öğle sıcağı kızıştığı zaman dışarı çıkarıyorlar; Mekke vâdisinin kızgın çakıllarına yatırarak işkence ediyorlardı. Bu Müslümanlar, İslâm'ın ehl-i beyti idiler. Resûlüllâh (S.A.V.), onlara rastlar; **«Sabredin ey Yâsir âilesi, size va'd edilen yeriniz Cennettir!»** derdi. Müşrikler, Ammâr'ın anasını İslâm'dan başkasına râzı olmadığı için şehîd ettiler.

Kureyş'in adamları içerisinde Müslümanlarla uğraşan fâsık Ebû Cehl (Aleyhilla'ne), bir adamın Müslüman olduğunu duyunca, eğer onun şerefi ve gücü varsa, ayıplayıp kınar ve: **«Senden daha hayırlı iken babanın dînini bıraktın! Muhakkak ki, biz de seni ahmak ve görüşünü yanlış sayacağız ve şerefini düşüreceğiz!»** derdi. Eğer Müslüman olan tâcir ise, ona: **«Muhakkak ki ticâretini engelliyeceğiz ve malını helâk edeceğiz!»** derdi. Eğer Müslüman olan zayıf bir kimse ise, onunla uğraşır dururdu.

Cübeyr'in oğlu Saîd'in şöyle dediği rivâyet edilmiştir:

Abbâs'ın oğlu Abdullâh'a : **«Müşrikler Resûlüllâh (S.A.V.)'in ashâbına, dînlerini terketmekde özürlü sayılabilecekleri işkence yapıyorlar mıydı?»** diye sordum. Abdullâh: **«Evet, vallâhi yapıyorlardı,»** dedi. Müşrikler; onlardan birini, işkencenin şiddetinden oturamıyacak hâle gelinceye kadar dövdükleri, aç ve susuz bıraktıkları, ona yapmak istedikleri kötülüğü yapıp da: **«Allâh'dan başka Lât ve Uzzâ senin ilâhın mı?»** diye sorunca: **«Evet!»** derdi. Hattâ o Müslümana; yanlarından geçen bok böceğini gösterip : **«Bu da senin Allâh'dan başka ilâhın mı?»** diye sorarlar; o da; Müşriklerin yaptıkları eziyetten kurtulmak için, **«Evet!»** derdi.

HABEŞİSTAN'A İLK HİCRET

Resûlüllâh (S.A.V.), ashâbının başına gelen belâyı ve kendisinin ise Allâh (C.C.) katındaki ve amcası Ebû Tâlib yanındaki mekânından dolayı âfiyette olduğunu; fakat Müslümanların başına gelen belâyı onlardan defetmeye kâdir olamadığını görünce, Müslümanlara şöyle dedi:

«Habeşistan'a giderseniz iyi olur. Çünkü orada bir hükümdâr vardır ki onun yanında hiç kimseye zulmedilmez. Habeşistan doğruluk ülkesidir. Allâh (C.C.), sizi içinde bulunduğunuz bu durumdan ferâha çıkarıncaya kadar orada kalın.»

Bunun üzerine Resûlüllâh (S.A.V.)'in ashâbından bâzıları, fitneden korkarak ve dinleriyle Allâh (C.C.)'a sığınarak Habeşistan'a gittiler. **Bu göç, İslâm'da ilk hicret oldu.**

Müslümanlardan ilk hicret edenler: Affân'ın oğlu Osmân ile karısı, Resûlüllâh (S.A.V.)'ın kızı Rukayye, Utbe'nin oğlu Huzeyfe ile karısı, Süheyl'in kızı Sehle, Avâm'ın oğlu Zubeyr, Umeyr'in oğlu Mus'ab, Avf'ın oğlu Abdurrahmân, Abdülesed'in oğlu Ebû Seleme ile karısı Ebû Ümeyye'nin kızı Ümmü Seleme, Maz'ûn'un oğlu Osmân, Rabîa'nın oğlu Âmir ile karısı Ebû Haseme'nin kızı Leylâ, Ebû Rehm'in oğlu Ebû Sebura ve Beyzâ'nın oğlu Süheyl (R. Anhüm)'dir. Bu on âile, Müslümanlardan Habeşistan'a ilk hicret edenlerdir. (1)

---

1) **İbn-i Hişâm: «Bunların başkanı, Maz'ûn'un oğlu Osmân (R. Anhümâ) idi.» demiştir.**

Sonra Ebû Tâlib'in oğlu Ca'fer (R.A.) hicret etti. Müslümanlar birbirini ta'kib edip Habeşistan'da toplandılar. Onlardan bâzısı âilesi ile berâbet hicret etmişti. Bâzısı da sâdece kendisi hicret etmiş olup, berâberinde âilesi yoktu.

Habeşistan'a ulaşıp oraya hicret edenlerin hepsi, küçük yaşta onlarla berâber hicret eden veya orada doğan çocuklardan başka, seksenüç kişiydi.

HABEŞİSTAN'A HİCRET EDENLERİ İSTEMEK İÇİN KUREYŞ'İN HABEŞİSTAN'A ADAM GÖNDERMESİ

Kureyşli müşrikler, Resûlüllâh (S.A.V.)'in ashâbının Habeşistan'da güven ve huzûr içinde olduklarını görünce, aralarında müşâvere edip Kureyş'den güçlü kuvvetli iki adamı Necâşi'ye göndermeye ve Müslümanları dinlerinden döndürebilmeleri için onları kendilerine geri vermesine, Müslümanların huzûr ve güven içinde oldukları yeni yurtlarından onları çıkarmalarına karar verdiler. Bu maksâdla Ebû Rabia'nın oğlu Abdullâh'ı ve Vâil'in oğlu Âss'ın oğlu Amr'ı seçip, Necâşi'ye ve patriklerine vermeleri için hediyeler topladılar. Sonra bu iki adamı, Necâşi'ye gönderdiler.

Muğire'nin oğlu Ebû Ümeyye'nin kızı ve Resûlüllâh (S.A.V.)'in zevcesi Ümmü Seleme (R. Anhâ)'den şöyle dediği rivâyet edilmiştir:

Habeşistan'a inince, komşuların en hayırlısı olan Necâşi'ye komşu olduk; dinimiz üzere emin olduk, Allâh-u Teâlâ'ya ibâdet ettik. Eza görmüyorduk ve hoşlanmadığımız bir şey de işitmiyorduk. Bu, Kureyşlilere ulaşınca aralarında istişâre edip kendilerinden,

güçlü kuvvetli iki adamı bizim hakkımızda Necaşi'ye göndermeye ve Mekke malından toplanan değerli hediyeleri de Necâşi'ye hediye etmeye karar verdiler. Deriler, Mekke'den ona gelen mallar içinde en çok beğendiği şeylerdendi. Necâşi için pek çok deri topladılar. Onun patriklerinden kendisine hediye ayırmadıkları hiç bir patrik de bırakmadılar. Sonra Ebû Rabîa'nın oğlu Abdullâh ve Âss'ın oğlu Amr'ı bu maksâdla Habeşistan'a gönderdiler. Onlara emirlerini verip şöyle dediler:

«Müslümanlar hakkında Necâşi ile konuşmadan önce her patriğe hediyesini veriniz. Sonra Necâşi'ye hediyesini takdim ediniz. Sonra, Müslümanlarla konuşmasından önce onları size teslim etmesini Necâşi'den isteyiniz.»

Bu iki adam Necâşi'ye geldiler. Biz ise, o'nun yanında hayırlı bir ülkede ve hayırlı bir komşu yanında idik. Yolda o'nun patriklerinden hiç bir patrik bırakmayıp, Necâşi ile konuşmadan önce o'na hediyesini verdiler. Onlardan her bir patriğe şöyle dediler:

«Bâzı ahmak köleler bizden kaçıp kralın ülkesine sığındılar. Kavmlerinin dininden ayrıldılar, sizin dininize de girmediler. Bunlar yeni bir din getirdiler. Bu dini ne biz biliyoruz ve ne de siz biliyorsunuz. Onları, kavmlerine geri vermesi için kralla konuştuğumuz zaman, siz de krala onları bize teslim etmesini tavsiye ediniz. Çünkü onların kavmi, onların hâlini daha iyi görür ve kusurlarını daha iyi bilir.» Bunun üzerine patrikler o iki müşriğe: «Evet, olur!» dediler.

Sonra iki müşrik getirdikleri hediyyeleri Necâşi'ye sundular. Necâşi, hediyyeleri kabûl etti. Sonra Necâşi'ye şöyle dediler:

«Ey kral, Senin ülkene bizden, bâzı ahmak köle-

ler sığındılar. Kavmlerinin dinini terk ettiler ve senin dinine de girmediler. Ne bizim bildiğimiz ve ne de senin bildiğin yeni bir din getirdiler. Bizi sana, onların kavminin eşrâfı, onları kendilerine geri vermen için gönderdi. Onların kavmi, onların hâlini daha iyi görür ve kusurlarını daha iyi bilir.» Bunun üzerine Necâşî, Müslümanları da dinlemek istedi.

Ümm-ü Seleme demiştir ki: Ebû Rabîa'nın oğlu Abdullâh ile Âss'ın oğlu Amr'a, Müslümanların sözünü Necâşî'nin dinlemesinden daha kötü bir şey olmamıştı. Necâşî'nin çevresindeki patrikler:

«Ey Melik, bu iki adam doğru söyledi. Kavmi onların hâlini daha iyi görür ve kusurlarını daha iyi bilir. Müslümanları ülkelerine ve kavmlerine geri götürmeleri için bu iki adama teslim ediniz.» dediler. Necâşî kızdı ve:

«Hayır! Vallâhi, Müslümanları çağırıp da bu iki adamın onlar hakkında söyledikleri şeyleri sormadıkça; bana komşu olan ve ülkeme konaklayıp beni başkasına tercîh eden bir topluluğu onlara teslim etmem.» diye cevâb verdi.

Ümm-ü Seleme devâmla şöyle demiştir: Sonra Necâşî, Resûlüllâh (S.A.V.)'in ashâbına adam gönderip, çağırdı. Necâşî'nin elçisi, Müslümanlara gelince toplandılar. Sonra onlardan bâzıları diğerlerine:

«Gittiğiniz zaman adama ne diyeceksiniz?» diye sordu. Onlar da:

«Vallâhi her ne olursa olsun, Peygamberimizin bize öğrettiğini ve bize emrettiğini söyleriz.» diye cevâb verdiler. Müslümanlar gelince, Necâşî piskoposlarını çağırdı. Onlar da mushaflarını Necâşî'nin çevresine yaydılar. Necâşî, Müslümanlara:

«Uğrunda kavminizi terk ettiğiniz ve ne de be-

nim dînime ve ne de şu milletlerden bir kimsenin dînine girmediğiniz bu dîn nedir?» diye sordu.

Necâşi ile Ebû Tâlib'in oğlu Ca'fer şöyle cevâb verdiler:

Ey kral! Biz câhiliyet ehli olan bir kavm idik. Putlara tapar, leş yer, çirkin işleri yapar, akrabâyı terk eder, komşuları unuturduk. Bizim aramızda güçlü olan, zayıfı ezer ve yerdi. Biz bu durumda iken, Allâh (C.C.) bizden bir Peygamber gönderdi. O'nun soyunu ve doğruluğunu, güvenilir, namuslu ve temiz bir insan olduğunu biliyoruz. Bizi Allâh (C.C.)'a, O'nun birliğine inanıp O'na ibâdet etmeye, bizim ve babalarımızın Allâh (C.C.)'dan başka taptığımız putları ve taşları terk etmeye çağırdı. Bize doğru konuşmayı, emâneti edâ etmeyi, akrabâyı gözetmeyi, komşularla iyi geçinmeyi, harâm kılınan şeylerden ve kanları dökmekten vaz geçmeyi emretti. Sâdece Allâh (C.C.)'a ibâdet edip, O'na hiç bir şeyi ortak koşmamamızı bize emretti. Bize namazı, zekâtı ve orucu emretti. — Ümm-ü Seleme; Ca'fer, İslâm'ın daha bir çok emirlerini Necâşi'ye saydı, demiştir — Biz, O'nu doğrulayıp, O'na inandık. Allâh (C.C.)'dan getirdiği şeyde, O'na tâbi olduk. Sâdece Allâh (C.C.)'a ibâdet edip, O'na hiç bir şeyi ortak koşmadık. Bize harâm kıldığını harâm kıldık, bize helâl kıldığını da helâl kıldık. Bunun üzerine kavmimiz bize düşmân oldu. Bize işkence ve kötülük ettiler, Allâh-u Teâlâ'ya ibâdeti bırakıp putlara ibâdete bizi geri çevirmek ve evvelce helâl saydığımız pis şeyleri helâl saymamız için bizi dînimizden döndürmeye çalıştılar. Bizi zorladılar, zulmettiler, sıkıştırdılar ve bizim ile dînimiz arasına girdiler. Biz de çıkıp senin ülkene göç ettik. Senden başkasına seni tercih ettik. Sana komşu olmak istedik. Senin yanında zulüm görmeyece-

ğimizi umduk, ey kral!» Bunun üzerine Necâşi o'-na:

«Sizin yanınızda Peygamberinizin Allâh (C.C.)'-dan getirdiği bir şey var mı?» diye sordu. Ca'fer (R.A.) de ona: **«Evet, var!»** diye cevâb verdi. Necâşi:

«Onu bana oku,» dedi. Ca'fer (R.A.), ona Meryem sûresinin başından okudu. Umm-ü Seleme demiştir ki: Cafer (R.A.)'in, onlara okuduğu Kur'ân'ı dinledikleri zaman; Necâşi vallâhi göz yaşlarından sakalı ıslanıncaya kadar ağladı, piskoposları da mushafları ıslanıncaya kadar ağladılar! Sonra Necâşi, onlara:

«Bu ve Îsâ'nın getirdiği Kitâb bir tek yerden çıkmışlar. Siz ikiniz, hadi gidin; vallâhi onları size teslîm etmem,» dedi.

Ümm-ü Seleme demiştir ki: Onlar Necâşi'nin yanından çıkınca, Âss'ın oğlu Amr: **«Vallâhi yarın Necâşi'ye, Müslümanların kökünü kazıyan bir mes'ele ile geleceğim!»** dedi. Ebû Rabia'nın oğlu Abdullâh ise — Bizim aramızda bu iki adamın en müttakisi idi — Amr'a: **«Bunu yapma, onlar her ne kadar bize muhâlefet ettilerse de bizimle akrabâlıkları var,»** dedi. Amr ise: **«Vallâhi Necâşi'ye, Müslümanların, Meryem'in oğlu Îsâ'nın bir kul olduğuna inandıklarını bildireceğim,»** dedi.

Sonra Amr, ertesi gün, erkenden Necâşi'ye gidip:

«Ey kral, Müslümanlar, Meryem'in oğlu Îsâ hakkında büyük bir söz söylüyorlar. O'na kul, diyorlar. Onlara adam gönderip Îsâ hakkında söylediklerini sor,» dedi.

Necâşi de, onlara Îsâ'dan sormak için adam gönderdi. Ümm-ü Seleme demiştir ki: Bunun bir ben-

zeri bizim başımıza aslâ gelmemişti. Müslümanlar toplandılar. Sonra onlardan bâzısı bâzısına: «Eğer Necâşî size, Meryem oğlu İsâ'dan sorarsa, onun hakkında ne diyeceksiniz?» diye sordular. Diğerleri de: «Vallâhi her ne olursa olsun, Allâh (C.C.)'ın dediğini ve Peygamberimizin bize getirdiğini söyleriz!» dediler.

Müslümanlar, Necâşî'nin huzûruna girince; Necâşî onlara:

«Meryem'in oğlu İsâ hakkında ne dersiniz?» diye sordu. Ebû Tâlib'in oğlu Ca'fer (R.A.) de:

«O'nun hakkında bize Peygamberimizin getirdiği şeyi söyleriz. Peygamberimiz (S.A.V.) : İsâ, Allâh'ın kulu, O'nun resûlü ve rûhudur. Bekâr bir kız olan Meryem'e ilkâ ettiği kelimesidir, diyor.» diye cevâb verdi.

Necâşî eli ile yere vurup; oradan bir odun parçası aldı, sonra:

«Vallâhi Meryem'in oğlu İsâ, senin dediğinden şu odun kadar sapmamıştır.» dedi. Necâşî bunu söyleyince, patrikler çevresinde tenâhur ettiler. Necâşî dedi ki:

«Vallâhi, gidiniz, benim ülkemde emîn olarak yaşayınız, size söven zarar eder, size söven zarar eder! Ben, sizden bir adama eziyet etmiş iken, altından bir dağım bile olsa istemem! Bu iki adama hediyelerini geri veriniz, benim onlara ihtiyâcım yoktur.»

Ümm-ü Seleme anlatmasına devâm edip şöyle demiştir : Bu iki adam Necâşî'nin yanından kötülenmiş ve getirdikleri şeyler kendilerine geri verilmiş olarak çıktılar. Biz de, onun yanında hayırlı bir komşu ile berâber hayırlı bir ülkede ikâmet ettik.

Ümm-ü Seleme demiştir ki: Vallâhi, biz bu durumda iken, Habeşistan'dan bir adam Necâşî'ye kar-

şı ayaklanıp tahtı için onunla çekişmeye başladı. Bunun üzerine öyle üzüldük ki, bundan daha çok üzüldüğümüzü aslâ bilmiyorum. Çünkü biz, bu adamın Necâşi'ye gâlip gelip de Necâşi'nin bize tanıdığı hakkı, o'nun, bize tanımamasından korktuk. Necâşi, ona karşı yürüdü. İkisi arasında Nil nehrinin genişliği kadar mesâfe vardı. Bunun üzerine Resûlüllâh (S.A.V.)'ın ashâbı:

«İçinizde Nil'in karşı kıyısına çıkıp da kavmin çarpışmasını gözetleyecek, sonra bize haber getirecek bir adam var mı?» diye sordu. Avâm'ın oğlu Zübeyr (R.A.):

«Ben yaparım,» dedi. Resûlüllâh (S.A.V.)'ın ashâbı da:

«Pekâlâ, sen yap,» dediler. Zübeyr (R.A.), aramızda yaşça en genci idi. Onun için bir kırba şişirdiler. Zübeyr (R.A.), kırbayı göğsüne koydu. Sonra onun üzerinde, Habeşlilerin düşmanla karşılaştıkları yer olan Nil'in karşı yakasına çıkıncaya kadar yüzdü. Sonra gidip onları gözetledi.

Ümm-ü Seleme demiştir ki : Düşmanına karşı Necâşi'nin üstün gelmesi ve Allâh (C.C.)'ın o'nu ülkesinde muktedir kılması için Allâh (C.C.)'a duâ ettik. Biz bu durumda ne olacağını bekleyip dururken, Zübeyr (R.A.) koşarak çıkageldi. Elbisesi ile işâret edip, «Sevinin, Necâşi gâlib geldi!» diyordu.

Allâh (C.C.) Necâşi'nin düşmanını helâk etti ve o'nu ülkesinde muktedir kıldı. Habeşistan'ın işi o'nun üzerinde toplandı. Resûlüllâh (S.A.V.) Mekke'de iken; Necâşi'nin yanında hayırlı bir yerde idik.

HATTÂB'IN OĞLU
Hz. ÖMER (R.A.) İN MÜSLÜMAN OLMASI

Âss'ın oğlu Amr ile Ebû Rabia'nın oğlu Abdullâh Kureyş'e geri dönünce, Kureyş, Resûlüllâh (S.A.V.)'in ashâbından istediklerini elde edemediler. Necâşî bu iki adamı Kureyş'in hoşlanmadıkları şeyle geri çevirmişti.

Nihâyet Hattâb'ın oğlu Hz. Ömer (R.A.) de Müslüman oldu. Resûlüllâh (S.A.V.)'in ashâbı, o'nunla ve Hamza (R.A.) ile kuvvet kazandılar. Hattâ Kureyş'e üstün geldiler.

Mes'ud'un oğlu Abdullâh demiştir ki : Hattâb'ın oğlu Ömer (R.A.), Müslüman oluncaya kadar Kâ'be'nin yanında namaz kılamıyorduk. Hz. Ömer (R.A.) Müslüman olunca Kâbe'nin yanında namaz kılıncaya ve o'nunla berâber biz de namaz kılıncaya kadar Kureyşle dövüştü. Hz. Ömer (R.A.)'in Müslüman olması, Resûlüllâh (S.A.V.)'ın ashâbından Habeşistan'a göçenlerin çıkıp gitmesinden sonra idi.

Bana ulaşan habere göre; Hz. Ömer (R.A.) şöyle Müslüman olmuştur: Hz. Ömer (R.A.)'in kızkardeşi, Hattâb'ın kızı Fâtıma (R. Anhâ) Müslüman olmuştu. Kocası Zeyd'in oğlu Said (R.A.) de İslâm'ı kabûl etmişti. Bunlar Müslüman olduklarını Hz. Ömer (R.A.)'den gizliyorlardı. Abdullâh en-Nahhâm'ın oğlu Nuaym (R.A.); Hz. Ömer (R.A.)'in kavmi olan Adiyy bin Ka'b oğullarından bir adamdı. O da Müslüman olmuştu ammâ kavminden korktuğu için Müslümanlığını gizliyordu.

Eret'in oğlu Habbâb (R.A.), Hattâb'ın kızı Fâtımâ (R. Anhâ)'ya gidip gelir, o'na Kur'ân'ı okurdu. Bir gün; Hz. Ömer (R.A.) kılıcını kuşanarak çıkmıştı. Resûlüllâh (S.A.V.) ve ashâbından bir topluluk ile dövüşmek istiyordu. O'na, Müslümanların **Safâ** yanındaki bir evde toplandıklarını söylediler. Müslümanların sayısı kadın ve erkek olarak kırka yakındı. Resûlüllâh (S.A.V.)'in amcası, Abdulmuttalib'in oğlu Hamza (R.A.), Ebû Bekir es-Sıddîk (R.A.) ve Ebû Tâlib'in oğlu Alî (R.A.), Resûlüllâh (S.A.V.) ile berâber Mekke'de kalıp Habeşistan'a göç edenlerle çıkmayan bâzı erkek Müslümanlar arasında bulunuyorlardı. Hz. Ömer (R.A.)'e yolda Abdullâh'ın oğlu Nuaym rastlayıp:

«Nereye gidiyorsun yâ Ömer?» diye sordu. Hz. Ömer (R.A.) de:

«Şu dînini değiştirip Kureyş'in işini ayıran, onları ahmak sayıp dînlerini kötüleyen ve ilâhlarına söven Muhammed'e gidip, öldürmek istiyorum.» dedi. Bunun üzerine Nuaym:

«Vallâhi seni kendi nefsin aldatmış yâ Ömer! Eğer Muhammed'i öldürürsen Abdi Menâf oğullarının seni yeryüzünde dolaştırmıyacaklarını bilmiyor musun? Âilene dönüp de onların işiyle neden uğraşmıyorsun?» dedi. Hz. Ömer (R.A.) de:

«Hangi âilem?» diye sordu. Nuaym da: **«Eniştenve amcanın oğlu Saîd bin Zeyd bin Amr ile kızkardeşin Hattâb'ın kızı Fâtıma da vallâhi dîninde Muhammed'e tâbi oldular. Sana, onlarla ilgilenmek düşer.»** dedi. (1)

Hz. Ömer (R.A.) dönüp, doğruca kızkardeşine ve eniştesine gitti. Onların yanında Eret'in oğlu Habbâb (R.A.) vardı. Onun berâberinde, içinde Tâhâ sûresi yazılı bir sayfa bulunuyordu. Habbâb bu sayfayı on-

lara okuyordu. Onlar Hz. Ömer (R.A.)'in geldiğini duyunca; Habbâb (R.A.) evin içinde bir odacığa veya evin bir yerine saklandı. Hattâb'ın kızı Fâtıma (R. Anhâ) sayfayı alıp, uyluğunun altına koydu. Hz. Ömer (R.A.) eve yaklaştığı zaman Habbâb (R.A.)'ın onlara bir şey okuduğunu duymuştu. Hz. Ömer (R. A.), eve girince:

«Biraz önce işittiğim o mırıltı ne idi?» diye sordu. Onlar da:

«Bir şey işitmedin!» diye cevâb verdiler. Bunun üzerine Hz. Ömer (R.A.):

«Vallâhi ben, sizin Muhammed'e tâbi olduğunuzu haber aldım,» dedi ve Eniştesi Zeyd'in oğlu Said'e kuvvetle vurup, yakaladı. Hz. Ömer (R.A.)'i kocasından savmak için kızkardeşi, Hattâb'ın kızı Fâtıma Hz. Ömer (R.A.)'e karşı çıktı. Hz. Ömer (R.A.), ona da vurup, başını yardı. Bunun üzerine kızkardeşi ve eniştesi ona:

«Evet, Müslüman olduk. Allâh'a ve Resûlüne imân ettik, dilediğini yap!» dediler.

Hz. Ömer (R.A.), kızkardeşinin yüzündeki kanı görünce, yaptığı şeye pişman oldu. Kötülük yapmakdan vazgeçti ve kızkardeşine:

«Az önce okuduğunuzu işittiğim sahifeyi bana veriniz de Muhammed'in getirdiği şu şeyin ne olduğuna bakayım.» dedi.

Hz. Ömer (R.A.), okur-yazardı. O, bu sözü söyleyince; kızkardeşi:

---

1) Nuaym bu sözü ile Hz. Ömer (R.A.)'i, Resûlüllâh (S.A.V.) den döndürmek istemişti. Çünkü Resûlüllâh (S.A.V.)'a kötülük yapmasından korkmuştu. Fâtıma (R. Anhâ) ya ve kocasına ezâ etmesi, Resûlüllâh (S.A.V.)'a ezâ etmesinden ehven idi. (A.E.)

«Biz, senin o sayfaya bir kötülük yapmandan korkarız,» dedi. Hz. Ömer (R.A.) de:

«Korkma bir şey yapmam,» deyip, okuyunca kendisine vereceğine dâir kızkardeşi için ilâhlarına yemin etti. Bunun üzerine, kızkardeşi o'nun Müslüman olmasını çok arzu edip;

«Ey kardeşim, sen pissin, şirkin üzeresin. Kur'-ân'a ise ancak temiz olanlar dokunabilir,» (2) dedi. Bunun üzerine Hz. Ömer (R.A.) kalkıp yıkandı. Fâtıma (R. Anhâ), sahife'yi o'na verdi. Sahife'de (Tâhâ) sûresi yazılı idi. Ömer (R.A.), onun baş tarafını okuyunca:

«Bu söz ne güzel ve ne değerli!» dedi. Habbâb (R.A.), bunu duyunca Ömer (R.A.)'in yanına çıktı ve :

«Yâ Ömer! Vallâhi ben, Allâh (C.C.)'ın seni Peygamberinin da'vetiyle seçeceğini umuyordum. Çünkü ben, Resûlüllâh (S.A.V.)'ı dün gece: «Ey Allâh'ım İslâm'ı Hişâm'ın oğlu Ebû'l-Hakem ile veya Hattâb'ın oğlu Ömer ile kuvvetlendir,» derken işittim» dedi. Bunu söyleyince Ömer (R.A.) ona:

«Yâ Habbâb! Bana Muhammed'in nerede olduğunu göster ki, O'na gidip Müslüman olayım,» dedi. Habbâb (R.A.):

«Resûlüllâh (S.A.V.) Safâ yanında bir evdedir. Berâberinde ashâbından bir topluluk vardır,» diye karşılık verdi. Ömer (R.A.), kılıcını alıp kuşandı, sonra Resûlüllâh (S.A.V.)'e ve ashâbının bulundukları eve gidip, kapıyı çaldı. Resûlüllâh (S.A.V.)'ın ashâbı, Hz. Ömer'in sesini işitince, biri kalkıp kapının aralığından baktı. Ömer (R.A.)'i, kılıcını kuşanmış olarak gördü. Korkarak Resûlüllâh (S.A.V.)'e dönüp:

«Yâ Resûlüllâh! Şu Hattâb'ın oğlu Ömer kılıcını

kuşanmış olarak geldi.» dedi. Abdulmuttalib'in oğlu Hamza (R.A.) ise:

«Ona izin ver, eğer hayır istemek için gelmişse, hayrı o'na veririz. Eğer şer istemek için gelmişse, kılıcı ile o'nu öldürürüz.» dedi. Resûlüllâh (S.A.V.) de:

«O'na izin ver,» diye buyurdu. Bir adam, Ömer (R.A.)'e girmesi için izin verdi. Resûlüllâh (S.A.V.) da, o'nu karşılamaya kalkıp, onunla yüzyüze geldi. Etekliğinin veyâ ridâsının kavşağını tuttu. Sonra, o'nu kendisine doğru şiddetle çekti ve:

«Buraya niçin geldin, ey Hattâb'ın oğlu? Vallâhi, Allâh (C.C.) sana bir felâket indirinceye kadar küfürden vazgeçmiyeceğini sanmıyorum!» diye buyurdu. Hz. Ömer (R.A.) de:

«Yâ Rasûlüllâh! Sana geldim, Allâh'a, Resûlüne ve Allâh katından gelene îmân etmek için sana geldim.» dedi.

Bunun üzerine Resûlüllâh (S.A.V.); **«Allâh-u Ekber»** diyerek, öyle bir tekbir getirdi ki, Resûlüllâh (S.A.V.)'ın ashâbından olan ev halkı Hz. Ömer (R.A.)'in Müslüman olduğunu anladılar.

Resûlüllâh (S.A.V.)'ın ashâbı yerlerinden ayrıldılar. Hz. Hamza (R.A.)'nın Müslüman olmasıyle berâber Hz. Ömer (R.A.) de Müslüman olunca; kendilerini güçlü ve üstün hissettiler. Onların, Resûlüllâh (S.A.V.)'i koruyacağını ve onlar vâsıtasiyle düşmanlarından öclerini ve haklarını alacaklarını anladılar.

Hz. Ömer (R.A.) demiştir ki: **«Müslüman olduğum günün gecesi Mekke halkının Resûlüllâh (S.A.V.)'a**

---

2) Mushafı tutarken veyâ ellerken temiz olmakda ihtilâf edilmiştir. Bâzısı: **«Temiz olmak, yâni abdestli olmak farzdır.»**; bâzısı da; **«Mendûbdur»**, demiştir. (A.E.)

yaptığı en şiddetli düşmanlığı hatırladım. Hattâ onlara gidip Müslüman olduğumu haber vermek istedim. Önce Ebu Cehl'e gideyim dedim. Sabahlayınca doğru Ebû Cehl'e gidip kapısını çaldım. Ebû Cehl bana çıkıp: «Merhabâ, hoşgeldin kardeşimin oğlu (3), niye geldin?» **diye sordu. Ben de:** «Allâh (C.C.)'a ve O'nun Resûlü Muhammed (S.A.V.)'e inandığımı ve getirdiği şeyi tasdîk ettiğimi sana bildirmek için geldim,» **dedim. Ebû Cehl kapıyı yüzme kapayıp:** «Allâh, seni ve getirdiğin şeyi hayırsız kılsın!» **dedi.»**

MÜŞRİKLERİN YAZDIĞI SAHÎFE OLAYI
(İktisâdî Boykot)

Kureyş, Resûlüllâh (S.A.V.)'ın ashâbının güven ve karâr buldukları bir ülkeye yerleştiklerini ve Necâşi'nin onlardan kendisine sığınanları koruduğunu; Ömer (R.A.)'in de Müslüman olduğunu, O'nun ve Abdulmuttalib'in oğlu Hamza (R.A.)'nın Resûlüllâh (S.A.V.) ve ashâbı ile berâber olduğunu ve İslâm'ın kabileler arasında yayıldığını görünce; aralarında toplanıp Hâşim oğulları ile Abdulmuttalib oğullarından kız alıp vermemeye, onlara bir şey satmamaya ve onlardan bir şey satın almamaya dâir, içinde andlaştıkları bir yazı yazmaya karar verdiler.

Bunun için toplanınca, andlaşmayı sahife'ye yazdılar. Sonra, üzerine andlaşıp sözleştiler ve kendilerince işi sağlama bağlamak için, sahife'yi Kâ'be'nin içine astılar.

---

3) Hz. Ömer (R.A.)in annesi: Muğire'nin oğlu Hişâm'ın kızı **Hanteme'dir.** Hanteme, Hişâm'ın oğlu Ebû Cehl'in kızkardeşidir. (A.E.)

Sahife'yi yazan İkrime'nin oğlu Mansûr idî. Resûlüllâh (S.A.V.), o'na beddua edip parmaklarının bir kısmı sakatlandı.

Kureyşli müşrikler bunu yapınca, Muttalib oğulları, Abdulmuttalib'in oğlu Ebû Tâlib'e sığınıp, onunla beraber Şi'bine (1) girdiler ve orada toplandılar. Abdulmuttalib'in oğlu Ebû Leheb Abduluzzâ, Hâşim oğullarından çıkıp Kureyş'e gitti, onlara yardım etti. Ebû Leheb, bâzı konuşmalarında şöyle derdi:

«Muhammed, bana bâzı şeyler va'd ediyor ki, ben onlara inanmıyorum. Bunların ölümden sonra olacağını sanıyor. Bundan sonra elime ne koydu?» Sonra ellerine üfürüp:

«Siz yok olun, ben sizde Muhammed'in söylediğinden bir şey görmüyorum!» derdi. Bunun üzerine Allâh-ü Teâlâ, Ebû Leheb hakkında (Tebbet) sûresini indirdi:

تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ ﴿١﴾ مَا أَغْنَى عَنْهُ مَالُهُ وَمَا
كَسَبَ ﴿٢﴾ سَيَصْلَى نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ ﴿٣﴾ وَامْرَأَتُهُ
حَمَّالَةَ الْحَطَبِ ﴿٤﴾ فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِنْ مَسَدٍ ﴿٥﴾

«Ebû Leheb'in elleri kurusun, yok olsun! Kurudu da. Malı ve kazandığı, ona bir fayda sağlamadı. Alevli ateşe yaslanacaktır. Karısı da odun hamalı olarak o ateşe girecektir. Gerdanında da liften bir ip taşıyacaktır.» (2)

---

1) Şi'b: İki dağ arasındaki vâdi, yer, sâha demektir. Şi'b'i Ebî Tâlib; Ebû Tâlib mahallesidir. Burası Hâşim oğullarına atalarından kalan bir vâdidir. (A.E.)

2) Denilmiştir ki: Bu sûrenin sebeb-i nuzûlü şudur:

Müslümanlar, sıkıntı ve kıtlık içine düşünceye kadar iki veyâ üç yıl bu boykotu devâm ettirdiler. Müslümanlara bir şey götürmek isteyen kimse, onu Kureyş'den saklayarak ancak gizlice onlara ulaştırabiliyordu.

Yüce Allâh'ın (C.C.):

«Önce en yakın hısımlarını uyar..» (Şuarâ: 214) kavl-i şerifi nâzil olunca; Resûlüllâh (S.A.V.) Safâ'ya geldi kavmine seslendi. Hepsi oraya gelip toplanınca:

«Eğer şu dağın ardında bir düşman var, sizi yağma için gelmiş, desem bana inanırmısınız?» diye sordu. Hepsi:

«Biz, senden yalan duymadık, inanırız» diye cevab verdiler. Resûl-i Ekrem:

«Öyle ise ben, sizi önünüzdeki kıyâmet gününün azâbıyla korkutmağa me'mûrum, îmân ediniz» diye buyurdu. Ebû Leheb:

«Yok olasın, bizi bunun için mi topladın!» dedi. Bunun üzerine Yüce Allâh (C.C.):

«Ebu Leheb'in elleri kurusun, yok olsun!...» meâlindeki sûresini indirdi. (A.E.)

RESÛLÜLLÂH (S.A.V.)'İN KAVMİNDEN GÖRDÜĞÜ EZİYYETLER

Allâh (C.C.), Resûlünü Kureyşli müşriklerden koruyup, amcası Ebû Tâlib ile Hâşim oğulları ve Muttalib oğullarından olan kavmi de Resûl-i Ekrem (S.A.V.)'i destekleyip Kureyş'in, O'na yapmak istedikleri kötülüğe engel olunca; Kureyşli müşrikler Resûl-i Ekrem (S.A.V.)'i dilleriyle çekiştirip onunla alay ve muhâsama etmeye başladılar. Bunun üzerine, Kureyş'in yaptığı kötülükler ve onlardan Resûlüllâh (S.A.V.)'a düşmanlık edenler hakkında Kur'ân nâzil olmaya başladı. Onlardan bir kısmının adları bize nakledilmiş, bir kısmı hakkında da Allâh (C.C.)'ın kâfirleri zikretmesi meyânında, Kur'ân nâzil olmuştur.

Kureyş'den olup, bize adı nakledilen ve hakkında Kur'ân âyetleri nâzil olanlardan biri de Resûlüllâh (S.A.V.)'in amcası, Abdulmuttalib'in oğlu Ebû Leheb ve karısı, Ümeyye'nin oğlu Harb'in kızı Ümm-ü Cemil'dir. Kur'ân'da «Hammâletel-Hatab = Odun hammalı» diye adlandırılmıştır. Çünkü o dikenleri yüklenip getirir, Resûlüllâh (S.A.V.)'ın geçeceği yolun üzerine atardı. Yüce Allâh (C.C.) da, bu ikisi hakkında «Tebbet» sûresini indirdi:

«Ebû Leheb'in elleri kurusun, yok olsun! Malı ve kazandığı kendisine fayda vermez. Alevli ateşe yaslanacaktır. — Karısı da, boynunda bir ip olduğu halde (odun hammalı olarak) ona odun taşıyacaktır.»

İbn-i İshâk şöyle demiştir: Bana nakledildi ki,

Ümm-ü Cemîl, kendisi ve kocası hakkında inen Kur'ân âyetlerini işitince, Resûlullâh (S.A.V.)'e gitti. Allâh (C.C.)'ın Resûlü, Kâ'be'nin yanında oturmakda idi. Berâberinde de Ebû Bekır Sıddîk (R.A.) vardı. Ümm-ü Cemîl, elinde bir avuç dolusu taş olduğu hâlde gelip onların önünde durunca; Allâh (C.C.) onun Resûlüllâh (S.A.V.)'ı görmesini yok etti. Umm-ü Cemîl, ancak Ebû Bekir (R.A.)'i görebildi:

«Ey Ebû Bekir! Arkadaşın nerede, bana ulaştığına göre, O beni yeriyormuş! Vallâhi, eğer O'nu bulursam şu taşlarla ağzına vuracağım,» dedi. Sonra dönüp gitti. Hz. Ebû Bekir (R.A.):

«Yâ Resûlüllâh! O'nun, seni gördüğünü görmedin mi?» diye sordu. Resûlüllâh (S.A.V.):

«O, beni görmedi ki, Allah (C.C.), onun beni görmesini yok etti,» diye buyurdu.

Cumuh'un oğlu Huzâfe'nin oğlu Vehb'in oğlu Halef'in oğlu Ümeyye, Resûlüllah (S.A.V.)'ı gördüğü zaman, O'nu kötüleyip alay eder, arkasından da çekiştirirdi. Bunun üzerine, Yüce Allâh (C.C.), onun hakkında şu sûreyi indirdi:

وَيْلٌ لِكُلِّ هُمَزَةٍ لُمَزَةٍ ﴿١﴾ الَّذِي جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَهُ ﴿٢﴾ يَحْسَبُ
أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ ﴿٣﴾ كَلَّا لَيُنْبَذَنَّ فِي الْحُطَمَةِ ﴿٤﴾ وَمَا أَدْرَاكَ
مَا الْحُطَمَةُ ﴿٥﴾ نَارُ اللَّهِ الْمُوقَدَةُ ﴿٦﴾ الَّتِي تَطَّلِعُ عَلَى الْأَفْئِدَةِ
﴿٧﴾ إِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُؤْصَدَةٌ ﴿٨﴾ فِي عَمَدٍ مُمَدَّدَةٍ ﴿٩﴾

«Mal toplayarak onu tekrar tekrar sayan, diliyle çekiştirip, yüzünden de alay eden kimsenin vay hâline! Malının kendisini ölümsüz kılacağını sanır. Ha-

yır; o, and olsun ki, kırıp geçiren yere atılacaktır. Kırıp geçiren yerin ne olduğunu sen bilir misin? O, yüreklere çökecek olan, Allâh'ın tutuşturulmuş ateşidir. Onlar, uzun sütûnlar arasında, her yönden o ateşle kapatılmışlardır.» (1)

Âss bin Vâil es-Sehmi de müşriklerdendi. Resûlüllâh (S.A.V.)'ın arkadaşı olan Eres'in (İrs'in) oğlu Habbâb ise kılıç yapan bir demirci idi. Habbâb, Âss bin Vâil için yaptığı kılıçları ona satmıştı. Ondan, buna karşılık mal alacağı vardı. Habbâb, gelip alacağını istiyor, Âss ise ona:

«Yâ Habbâb, şu dini üzere olduğun arkadaşınız Muhammed, Cennet'te ehlinin istediği altın veyâ gümüş yâhud giyecek veyâhud hizmetçiler bulunduğuna inanmıyor mu?» diye soruyor, Habbâb da:

«Evet!» diyor, Âss:

«Öyle ise ey Habbâb, bana kıyâmet gününe kadar mühlet ver de o yurda gittiğim zaman sana orada hakkını ödeyeyim, vallâhi sen ve arkadaşın, yâ Habbâb, Allâh katında benden üstün değilsiniz ve bunda payınız da benden daha büyük değildir,» diyordu. Bunun üzerine Yüce Allâh (C.C.), onun hakkında şu âyetleri indirdi:

أَفَرَأَيْتَ الَّذِي كَفَرَ بِآيَاتِنَا وَقَالَ لَأُوتَيَنَّ مَالًا وَوَلَدًا ﴿٧٧﴾ أَطَّلَعَ الْغَيْبَ أَمِ اتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمَٰنِ عَهْدًا ﴿٧٨﴾ كَلَّا سَنَكْتُبُ مَا يَقُولُ وَنَمُدُّ لَهُ مِنَ الْعَذَابِ مَدًّا ﴿٧٩﴾ وَنَرِثُهُ مَا يَقُولُ وَيَأْتِينَا فَرْدًا ﴿٨٠﴾

1) Hümeze sûresi.

«Ey Muhammed! Âyetlerimizi inkâr eden ve: Bana elbette mal ve çocuk verilecektir diyeni gördün mü? O, görülmeyeni mi biliyor, yoksa Rahmân katından bir söz mü almıştır? Hayır; söylediğini yazacağız ve onun azâbını uzattıkça uzatacağız. Bahsettikleri şeyler Bize kalacaktır, kendisi Bize tek olarak gelecektir.» (2)

Yine bana gelen habere göre; bir gün Hişâm'ın oğlu Ebû Cehl, Resûlüllâh (S.A.V.) ile karşılaşıp, ona: «Vallâhi yâ Muhammed, ya sen bizim ilâhlarımıza sövmeyi terk edeceksin veyâ biz de senin taptığın ilâhına muhakkak ki söveceğiz,» demiş, bunun üzerine onun hakkında şu âyet nâzil olmuştur:

وَلَا تَسُبُّوا الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَيَسُبُّوا اللَّهَ عَدْوًا بِغَيْرِ عِلْمٍ كَذَٰلِكَ زَيَّنَّا لِكُلِّ أُمَّةٍ عَمَلَهُمْ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّهِمْ مَرْجِعُهُمْ فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٠٨﴾

«Müşriklerin, Allâh'dan başka yalvardıkları ilâhlarına sövmeyin ki, onlar da bilmeyerek aşırı gidip Allâh'a sövmesinler.» (3)

Bana nakledildiğine göre; Resûlüllâh (S.A.V.), müşriklerin ilâhlarına sövmekden vazgeçip onları Allâh (C.C.)'a da'vet etmeye başlamıştır.

Resûlüllâh (S.A.V.)'ı inciten müşriklerden biri de; Kusay'ın oğlu Abdüddâr'ın oğlu Abdimenâf'ın oğlu Kelde'nin oğlu Alkame'nin oğlu Hâris'in oğlu Nadr'-

---

2) Meryem sûresi; âyet: 77-78-79-80.
3) En'âm sûresi; âyet: 108

dır. Resûlüllâh (S.A.V.), bir meclise oturup da insanları Allâh (C.C.)'a da'vet edip Kur'ân okuduğu ve önceki ümmetlerin başına gelenlerden Kureyş'i sakındırdığı ve sonra kalkıp gittiği zaman; Nadr O'nun meclisine oturur, onlara Rüstem eş-Şeyyid'i, İsfendiyâri ve İrân hükümdârlarını anlatır, sonra:

«Vallâhi Muhammed, benden daha güzel anlatmadı, O'nun sözleri önceki ümmetlerin masallarıdır. Onları, Muhammed'in yazdırdığı gibi başkalarına yazdırmışlardır,» derdi. Yüce Allâh (C.C.), onun hakkında şu âyetleri indirdi:

وَقَالُوا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ اكْتَتَبَهَا
فَهِيَ تُمْلَىٰ عَلَيْهِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ﴿٥﴾ قُلْ أَنزَلَهُ الَّذِي يَعْلَمُ السِّرَّ
فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ كَانَ غَفُورًا رَّحِيمًا ﴿٦﴾

«Kur'ân öncekilerin masallarıdır; başkalarına yazdırıp sabah akşam ona okunmaktadır, derler. Ey Muhammed! De ki; onu, göklerin ve yerin sırrını Bilen indirmiştir. Şüphesiz O, Bağışlayandır, Merhâmet eden'dir.» (4)

Şu âyet de, onun hakkında nâzil olmuştur:

إِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِ آيَاتُنَا قَالَ أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿١٣﴾

«Ona âyetlerimiz okunduğu zaman, öncekilerin masalları, der.» (5) Onun hakkında nâzil olan âyetlerden biri de şudur:

---

4) Furkân sûresi; âyet: 5-6.
5) Mutaffifin sûresi; âyet: 13.

وَيْلٌ لِكُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ ﴿٧﴾

يَسْمَعُ آيَاتِ اللَّهِ تُتْلَىٰ عَلَيْهِ ثُمَّ يُصِرُّ مُسْتَكْبِرًا

كَأَنْ لَمْ يَسْمَعْهَا فَبَشِّرْهُ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٨﴾

«Kendine okunan Allâh'ın âyetlerini dinleyip, sonra, onları hiç duymamış gibi büyüklük taslamakta direnen, yalancı ve günahkâr kişinin vay hâline! Ona can yakıcı bir azâb müjdele.» (6)

Bu müşriklerden biri de; Vehb'in oğlu Ömer'in oğlu Şârik'in oğlu Ahnes es-Sekafî'dir. Kavmin ileri gelenlerinden ve sözü dinlenen kimselerden idi. Resûlüllâh (S.A.V.)'den duyduklarına karşılık verirdi. Allâh-u Teâlâ, onun hakkında da şu âyetleri indirdi :

وَلَا تُطِعْ كُلَّ حَلَّافٍ مَهِينٍ ﴿١٠﴾ هَمَّازٍ مَشَّاءٍ بِنَمِيمٍ ﴿١١﴾ مَنَّاعٍ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ ﴿١٢﴾

عُتُلٍّ بَعْدَ ذَٰلِكَ زَنِيمٍ ﴿١٣﴾ أَنْ كَانَ ذَا مَالٍ وَبَنِينَ ﴿١٤﴾

«Ey Muhammed! Diliyle iğneleyen, kovuculuk eden, iyiliği dâimâ önleyen, aşırı giden, suç işleyen, çok yemîn eden alçak zorbaya, bütün bunlar dışında bir de soysuzlukla damgalanmış kimseye, mal ve oğulları vardır, diye aldırış etmeyesin.» (7)

---

6) Câsiye sûresi; âyet: 7-8.
7) Kalem sûresi; âyet: 10-14.

Muğire'nin oğlu Velid de demiştir ki:

«Muhammed'e Kur'ân indirilir de, ben Kureyş'in büyüğü ve onların efendisi olduğum hâlde bana indirilmez mi! Sakîf kabîlesinin efendisi Umeyr'in oğlu Mes'ûd'un babası Amr es Sekafî'ye indirilmez mi, oysaki biz, iki şehrin (yâni Mekke ve Tâif'in) büyükleriyiz.» Yüce Allâh (C.C.); Velid hakkında da şu âyetleri indirdi:

وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ هَٰذَا الْقُرْآنُ عَلَىٰ رَجُلٍ مِّنَ الْقَرْيَتَيْنِ عَظِيمٍ
(٣١) أَهُمْ يَقْسِمُونَ رَحْمَتَ رَبِّكَ نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُم مَّعِيشَتَهُمْ
فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَرَفَعْنَا بَعْضَهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِّيَتَّخِذَ
بَعْضُهُم بَعْضًا سُخْرِيًّا وَرَحْمَتُ رَبِّكَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ

«Bu Kur'ân, iki şehrin birinden bir büyük adama indirilmeli değil miydi? dediler. Ey Muhammed! Rabbinin rahmetini onlar mı taksim edip paylaştırıyorlar? Dünyâ hayâtında onların geçimliklerini aralarında Biz taksîm ettik; birbirlerine iş gördürmeleri için kimini kimine derecelerle üstün kıldık; Rabbimin rahmeti, onların biriktirdikleri şeylerden daha iyidir.» (8)

Halef'in oğlu Übey ile Ebû Muayt'ın oğlu Ukbe birbirleriyle dost idiler, aralarında iyi geçinirlerdi. Ukbe, Resûlüllâh (S.A.V.)'e gelip oturur ve onu dinlerdi. Bu, Übeyy'e ulaşınca Ukbe'ye gelip şöyle dedi:

---

8) Zuhruf sûresi; âyet: 31-32.

«Senin Muhammed ile oturup, O'nu dinlediğin bana ulaşmadı mı ki! Eğer sen, O'na gidip oturursan veyâ O'nu dinlersen ve O'na gidip yüzüne tükürmezsen, yüzüne bakarak seninle konuşmak harâm olsun!» diye yemin etti. Allâh'ın düşmanı Ebû Muayt'ın oğlu Ukbe de — Allâh ona la'net eylesin — bunu yaptı. Bunun üzerine, Yüce Allâh (C.C.), ikisi hakkında şu âyetleri indirdi:

وَيَوْمَ يَعَضُّ الظَّالِمُ عَلَىٰ يَدَيْهِ يَقُولُ يَا لَيْتَنِي اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبِيلًا ﴿٢٧﴾ يَا وَيْلَتَىٰ لَيْتَنِي لَمْ أَتَّخِذْ فُلَانًا خَلِيلًا ﴿٢٨﴾ لَقَدْ أَضَلَّنِي عَنِ الذِّكْرِ بَعْدَ إِذْ جَاءَنِي وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِلْإِنسَانِ خَذُولًا ﴿٢٩﴾

«O gün, zâlim kimse ellerini ısırıp: Keşki Peygamberle berâber bir yol tutsaydım, vay başıma gelene; keşki falancayı dost edinmeseydim. And olsun ki beni, bana gelen Kur'ân'dan o saptırdı. Şeytân insanı yalnız ve yardımcısız bırakıyor, der.» (9)

Halef'in oğlu Übeyy, Resûlüllâh (S.A.V.)'e ufalanmış kemik parçasıyle gidip:

«Yâ Muhammed, çürüyüp parçalandıktan sonra sen, şunu Allâh'ın dirilteceğini mi sanıyorsun!» dedi. Sonra onu elinde ufaladıktan sonra Resûlüllâh (S. A.V.)'a doğru üfürdü. Resûlüllâh (S.A.V.) de:

«Evet, ben bunu söylüyorum, Allâh (C.C.), onu da seni de böyle ufalanmış kemik olmanızdan sonra diriltir. Sonra Allâh (C.C.) seni Cehenneme sokar!»

9) Furkân sûresi; âyet: 27-29.

diye buyurdu. Yüce Allâh (C.C.), bunun üzerine şu âyetleri indirdi:

وَضَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ قَالَ مَنْ يُحْيِ الْعِظَامَ
وَهِيَ رَمِيمٌ ﴿٧٨﴾ قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنْشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ
خَلْقٍ عَلِيمٌ ﴿٧٩﴾ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ مِنَ الشَّجَرِ الْأَخْضَرِ نَارًا فَإِذَا أَنْتُمْ
مِنْهُ تُوقِدُونَ ﴿٨٠﴾

«İnsan kendi yaratılışını unutur da: Çürümüş kemikleri kim yaratacak, diyerek, Bize misâl vermeye kalkar? Ey Muhammed! De ki: Onları ilk defa yaratan diriltecektir. O, her türlü yaratmayı Bilen'dir. Yaş ağaçtan size ateş çıkarandır. Ondan ateş yakarsınız.» (10)

Bana ulaşan habere göre, Resûlüllâh (S.A.V.) Kâ'be'yi tavâf ederken; Abduluzzâ'nın oğlu Esed'in oğlu Muttalib'in oğlu Esved, Muğîre'nin oğlu Velîd, Ebû Halef'in oğlu Ümeyye ve Vâil'in oğlu Âss es-Sehmi ile karşılaştı. Bunlar, kavimleri içinde yaşlı başlı insanlardı. Resûlüllâh (S.A.V.)'e:

«Yâ Muhammed, gel biz senin taptığına tapalım, sen de bizimkilere tap, biz ve sen bu işde ortak olalım, eğer senin taptığın, bizim taptığımızdan hayırlı ise, biz ondan nasîbimizi almış oluruz. Eğer bizim taptığımız senin taptığından hayırlı ise, sen de ondan nasîbini almış olursun.» dediler. Bunun üzerine Yüce Allâh (C.C.), onlar hakkında şu sûreyi indirdi:

---

10) **Yâsin sûresi; Âyet: 78-80.**

قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ ﴿١﴾ لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ ﴿٢﴾
وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ ﴿٣﴾ وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَا عَبَدْتُمْ ﴿٤﴾ وَلَا
أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ ﴿٥﴾ لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ ﴿٦﴾

«Ey Muhammed! De ki: Ey inkârcılar! Ben, sizin taptıklarınıza tapmam. Benim taptığıma da sizler tapmazsınız. Ben de, sizin taptığınıza tapacak değilim. Benim taptığıma da sizler tapmıyorsunuz. Sizin dîniniz size, benim dînim banadır.» (11)

Ulu ve Yüce olan Allâh (C.C.), kâfirleri korkutmak için Zakkûm ağacını zikredince, Hişâm'ın oğlu Ebû Cehil (Aleyhilla'ne):

«Ey Kureyşliler, Muhammed'in sizi onunla korkuttuğu Zakkûm ağacı nedir biliyor musunuz?» diye sordu. Onlar da:

«Hayır, bilmiyoruz!», diye cevâb verdiler. Ebû Cehl (Aleyhilla'ne):

«Zakkûm, Yesrib (Medîne) hurmalarından iyi cins kaymaklı bir hurmadır,» dedi. Yüce Allâh (C.C.), onun hakkında şu âyetleri indirdi:

إِنَّ شَجَرَتَ الزَّقُّومِ ﴿٤٣﴾ طَعَامُ الْأَثِيمِ ﴿٤٤﴾ كَالْمُهْلِ يَغْلِي
فِي الْبُطُونِ ﴿٤٥﴾ كَغَلْيِ الْحَمِيمِ ﴿٤٦﴾

«Doğrusu günahkârların yiyeceği Zakkûm ağacıdır; karınlarında suyun kaynaması gibi kaynayan.

---

11) Kâfirûn sûresi.

erimiş maden gibidir.» (12) Yâni o ağaç, Ebû Cehl'in dediği gibi değildir.

Muğîre'nin oğlu Velîd, Resûlüllâh (S.A.V.) ile berâber durup onunla konuşuyordu. Resûlüllâh (S.A.V.) ise, o'nun Müslüman olmasını çok istiyordu. Onlar böyle konuşurlarken, a'mâ olan İbn-i Ümm-ü Mektûm (R.A.) çıkageldi. Resûlüllâh'a hitâb edip O'ndan Kur'an okumasını istemeye başladı. O'nun, bu davranışı Resûlüllâh (S.A.V.)'a güç gelip, canını sıktı. Çünkü o, Resûlüllâh'ın Muğîre ile ilgilenmesine engel oluyordu. İbn-i Ümm-ü Mektûm (R.A.) isteğinde ısrâr edince, Resûlüllâh (S.A.V.), yüzünü asıp çevirdi ve onu terk etti. Bunun üzerine, Yüce Allâh (C.C.), İbn-i Ümm-ü Mektûm (R.A.) hakkında şu âyetleri indirdi:

عَبَسَ وَتَوَلّٰىٓ ﴿١﴾ اَنْ جَٓاءَهُ الْاَعْمٰى ﴿٢﴾ وَمَا يُدْر۪يكَ لَعَلَّهُ يَزَّكّٰىٓ ﴿٣﴾ اَوْ يَذَّكَّرُ فَتَنْفَعَهُ الذِّكْرٰى ﴿٤﴾ اَمَّا مَنِ اسْتَغْنٰى ﴿٥﴾ فَاَنْتَ لَهُ تَصَدّٰى ﴿٦﴾ وَمَا عَلَيْكَ اَلَّا يَزَّكّٰى ﴿٧﴾ وَاَمَّا مَنْ جَٓاءَكَ يَسْعٰى ﴿٨﴾ وَهُوَ يَخْشٰى ﴿٩﴾ فَاَنْتَ عَنْهُ تَلَهّٰى ﴿١٠﴾ كَلَّٓا اِنَّهَا تَذْكِرَةٌ ﴿١١﴾ فَمَنْ شَٓاءَ ذَكَرَهُ ﴿١٢﴾ ف۪ي صُحُفٍ مُكَرَّمَةٍ ﴿١٣﴾ مَرْفُوعَةٍ مُطَهَّرَةٍ ﴿١٤﴾

«Yanına kör olan biri geldi diye Peygamber yüzünü asıp çevirdi. Ey Muhammed! Ne bilirsin, belki de o arınacak; ya da öğüt alacaktı da, bu öğüt kendisine fayda verecekti. Ama sen, kendisini öğütten müstağnî gören kimseyi karşına alıp ilgileniyorsun. Arın-

12) Duhân sûresi; âyet: 43-46.

mak istememesinden sana ne? Sen Allâh'dan korkup sana koşarak gelen kimseye aldırmıyorsun. Dikkat et; bu Kur'ân bir öğüttür. Dileyen onu öğüt kabûl eder. O, kutsal kılınmış, yüceltilmiş, arınmış sahîfeler üzerindedir.» (13) Yâni Biz, Seni bütün insanlara müjdeleyici ve korkutucu olarak gönderdik. Seni sâdece bir kimseye tahsîs etmedik. Öyle ise, o'nu istediği şeyden menetme; öğüdü, onu istemeyene vermeye çalışma.

Resûlüllâh (S.A.V.)'e evinde ezâ edenler ise; **Ebû Leheb, Ebû'l-Âss'ın oğlu Hakem, Ebû Muayt'ın oğlu Ukbe, Hamrâ'nın oğlu Adiyy es-Sekafî ve İbn'ül-Isdâ el-Hezelî'dir.** Bu adamlar, Resûlüllâh (S.A.V.)'in komşuları idiler. Ebû'l-Âss'ın oğlu Hakem'den başka bunlardan hiç biri Müslüman olmamıştır. Bana nakledildiğine göre, onlardan birisi, Resûlüllâh (S.A.V.) namaz kılarken koyunun pis döl yatağını üzerine atmıştı. Onlardan biri de o pis şeyi, Resûlüllâh (S.A.V.) için hazırlanan taş tencere içine atıyordu. Nihâyet Resûlüllâh (S.A.V.), namaz kıldığı zaman onlardan gizlendiği bir sığınak edinmişti. Onlar ezâ veren bu pis şeyi Resûlüllâh (S.A.V.)'a attıkları zaman, Resûlüllâh onu bir ağacın üzerine alıp çıkar, kapısı önünde durur ve:

«Ey Abdimenâf oğulları, bu nasıl komşuluk?» der, sonra onu yola atardı.

---

13) Abese sûresi; âyet: 1-14.

MEKKE HALKININ MÜSLÜMAN OLDUĞUNU DUYAN HABEŞİSTAN MUHÂCİRLERİNİN GERİ DÖNMELERİ

Habeşistan'a göçen Resûlüllâh (S.A.V.)'in ashâbına Mekke halkının Müslüman olduğu haberi ulaşınca; kendilerine ulaşan bu haberden dolayı dönüp geldiler. Mekke'ye yaklaştıkları zaman, Mekke halkının Müslüman olduğuna dâir konuştukları haberin gerçek olmadığını öğrendiler. Onlar Mekke'ye ancak emân ile veyâ gizli olarak girebildi. Mekke halkından ve Resûlüllâh (S.A.V.)'ın ashâbından olup Habeşistan'dan O'na dönüp gelenlerin hepsi otuz üç kişiydi.

Bize adları nakledilenler arasında, onlardan Mekke'ye emân ile girenler şunlardır: Osmân bin Maz'ûn bin Habîb el-Cumhî ki Muğîre'nin oğlu Velîd'den bir emân ile Mekke'ye girmiştir. Mahzûn'un oğlu Ömer'in oğlu Abdullâh'ın oğlu Hilâl'in oğlu Abdulesed'in oğlu Ebû Seleme de Abdulmuttalib'in oğlu Ebû Tâlib'den emân ile girmiştir. Ebû Seleme'nin anası ve Abdulmuttalib'in kızı Bürre de emân ile girenlerdendir.

MÜŞRİKLERİN YAZMIŞ OLDUĞU ŞAHÎFENİN BOZULMASI

Sonra Hâşim, Muğîre'nin oğlu Ebû Ümmiyye'nin oğlu Züheyr'e gitti. Onun anası Âtike, Hâşim ve Muttalib oğulları, Kureyş'den bir topluluktur. Orada hiç bir kimse Amr'ın oğlu Hişâm'ın yiğitliğinden daha iyi bir yiğitlik göstermedi. O, ana tarafından Abdimenâf'ın oğlu Hâşim'in oğlu Nahle'nin iki kardeş oğlu idi.

Hişâm'ın, Hâşim oğullarıyla akrabâlığı vardı. Hişâm, kavmi içinde şeref sâhibi idi. Bana ulaşan habere göre, Hâşim oğulları ve Muttalib oğulları geceleyin Şi'b'de iken o, deve ile gelmiş. Ona yemek taşımış. Yemeği Şi'b'in ağzına getirince hıtâmı başından indirilip sonra yanıbaşına vurulmuştu.

Sonra Hişâm, Muğîre'nin oğlu Ebû Ümeyye'nin oğlu Züheyr'e gitti. Onun anası, Abdulmuttalib'in kızı Âtike idi. O:

«Ey Züheyr, biliyorsun ki, senin dayılarına ne bir şey satılıyor ve ne de onlardan bir şey satın alınıyor, onlardan kız alınıp verilmiyorken sen yeyip içmeye, giyinip kuşanmaya ve kadınlarla evlenmeye râzı oluyor musun?» dedi. Zuheyr de:

«Sana yazıklar olsun yâ Hişâm ne yapayım? Ben ancak bir tek adamım, Vallâhi benimle berâber diğer bir adam daha olsa, o sayfayı alıp bozuncaya kadar ağzımda çiğnerim,» diye cevap verdi. Hişâm da:

«Ben bir adam buldum.» dedi. Züheyr:

«O kimdir?» diye sordu. Hişâm:

«Benim!» diye cevap verince, Züheyr de:
«Bize, üçüncü bir adam bul,» dedi.
Hişâm, Adiyy'in oğlu Mut'im'e gidip ona:
«Ey Mut'im, sen şâhid olup ve Kureyş'e muvâfakat edip dururken Abdimenâf oğullarından iki batnın helâk olmasına râzı oldun mu? Vallâhi, şâyet onlara bu imkânı verirseniz, o sayfanın hükmünü sizden daha çabuk bozduklarını görürsünüz,» dedi. Mut'im de:
«Sana yazıklar olsun, ben ne yapayım? Ben, ancak bir tek adamım,» diye cevâb verdi. Bunun üzerine Hişâm:
«Ben ikinci bir adam buldum,» deyince, Mut'im:
«O kimdir?» diye sordu. Hişâm:
«Benim,» diye cevâb verdi. Mut'im:
«Bize üçüncü bir adam bul,» deyince, Hişâm:
«Buldum!» dedi. Mut'im:
«O kimdir?» diye sorunca, Hişâm da:
«Ebû Ümeyye'nin oğlu Züheyr'dir,» diye cevâb verdi. O da:
«Öyle ise, bize dördüncü bir adam bul,» dedi.
Hişâm, Ebû'l-Bahterî bin Hişâm'a gidip, ona Mut'im İbn-i Adiyy'e söylediğinin benzerini söyledi. O da:
«Buna yardım eden bir kimse var mı?» diye sordu. Hişâm da:
«Evet var!» dedi. Ebû'l-Bahterî:
«O kimdir?» diye sorunca, o da:
«Ebû Ümeyye'nin oğlu Züheyr, Adiyy'in oğlu Mut'im ve seninle berâber ben,» diye cevâb verdi. Ebû'l-Bahterî:
«Öyle ise, bize beşinci bir kimse bul,» dedi.
Hişâm, Muttalib'in oğlu Esved'in oğlu Zem'a'ya gidip, onunla konuştu. Ona Abdimenâf oğullarının ka-

râbetini ve haklarını zikretti. Zem'a da, ona:

«Beni çağırdığın bu işe yardım edecek bir kimse var mı?» diye sordu. O da:

«Evet var,» diye cevâb verdi. Sonra ona yardım edecek adamların adlarını söyledi.

Mekke'nin en yüksek yerindeki Hacûn dağında geceleyin buluşmak için sözleştiler. İşlerini karara bağlayıp sahîfeyi geçersiz kılacaklarına kadar ona karşı direneceklerinde andlaştılar. Züheyr:

«Size bu işi önce ben teklîf ettim, öyle ise ilk konuşan ben olayım,» dedi.

Sabahlayınca, erkenden toplantı yerlerine gittiler. Ebû Ümeyye'nin oğlu Züheyr de üzerinde yeni ve iyi bir elbise olduğu hâlde erkenden gelip Kâ'be'yi yedi def'a tavâf etti. Sonra gelip şöyle dedi:

«Ey Mekke halkı, Hâşim oğullarına bir şey satılmayıp ve ne de onlardan bir şey satın alınmamakla helâk olurlarken, biz yemek yeyip elbise mi giyeceğiz! Vallâhi şu bölücü ve zâlim sahîfe parçalanmadıkça oturmam.»

Bu sırada Mescid-i Harâm'ın bir tarafında bulunan Ebû Cehl (Aleyhilla'ne):

«Yalan söyledin, vallâhi sahîfe parçalanmıyacak,» dedi. Esved'in oğlu Zem'a ise:

«Sen vallâhi daha yalancısın. Sen, onu yazdığın zaman biz, onun yazılmasına râzı olmamıştık.» dedi. Ebû'l-Bahterî ise:

«Zem'a doğru söyledi. Biz, o sahîfeye yazılana râzı olmuyoruz, onu kabûl de etmiyoruz,» diyerek onu destekledi. Adiyy'in oğlu Mut'im de:

«Siz ikiniz doğru söylediniz, bundan başkasını söyleyen yalan söyledi,» dedi. Amr'ın oğlu Hişâm da buna benzer şeyler söyledi. Ebû Cehl (Aleyhilla'ne) ise:

«Bu işe gece karar verilmiş, bu yerden başka bir yerde bu konuda müşâvere edilmiş,» dedi.

İbn-i İshâk demiştir ki: Ebû Tâlib, Mescid'in bir tarafında oturmaktaydı. Mut'im, kalkıp sahifeyi yırtmak için gittiğinde, **«Bismikellâhümme = Ey Allâh'ım Senin adınla»** sözünden başka sahifenin hepsini ağaç kurdunun yemiş olduğunu gördü.

Sahîfeyi yazan, İkrime'nin oğlu Mansûr idi. Naklettiklerine göre, eli tutmaz olmuştur.

DEVESİNİ, EBÛ CEHL (Aleyhilla'ne)'E SATAN ADAM OLAYI

İbn-i İshâk demiştir ki: Bana Ebû Süfyân'ın oğlu Abdullâh'ın oğlu Abdülmelik es-Sekâfî rivâyet etti. Sağlam hâfızalı bir adamdı. Şöyle dedi:

İrâş'dan bir adam devesiyle Mekke'ye geldi. Deveyi, ondan Ebû Cehl satın aldı. Ebû Cehl, adama devenin parasını vermeyip, borcunu oyaladı. Bunun üzerine adam gidip Kureyş'in toplandığı bir yerde durdu. Resûlüllâh (S.A.V.) de mescidin bir tarafında oturmakda idi. Adam:

«Ey Kureyşliler! Hişâm'ın oğlu Ebû'l-Hakem'e karşı bana yardım edecek bir adam yok mu? Çünkü ben garîb bir adamım, yolda kalmışım. Ebû Cehl hakkım olan deveyi benden zorla aldı,» dedi. Bu meclisde bulunanlar, Resûlüllâh (S.A.V.) ile Ebû Cehl (Aleyhilla'ne) arasındaki düşmanlığı bildikleri için, Resûlüllâh ile alay ederekden; adama;

«Şu oturan adamı görüyor musun, ona git, Ebû Cehl'e karşı o sana yardım eder!» dediler.

Devesi alınan adam gidip Resûlüllâh (S.A.V.)'ın önünde durdu ve:

«Ey Allâh'ın kulu, Hişâm'ın oğlu Ebû'l-Hakem, ondan önce hakkım olan malımı zorla elimden aldı. Ben yolda kalmış garîb bir adamım. Şu topluluğa, ona karşı bana yardım edecek, hakkımı ondan benim için alıverecek bir adam sordum, bana seni gösterdiler. Ondan hakkımı benim için alıver, Allâh, sana rahmet eylesin!» dedi. Resûlüllâh (S.A.V.) da:

«Hadi yürü! Ona gidelim,» diye buyurdu. Kalkıp, onunla berâber yürüdü. Müşrikler, adamla berâber Resûlüllâh (S.A.V.)'ın da gittiğini görünce, berâberlerinde bulunan bir adama:

«O'nun peşine düş de ne yapacağına bak,» dediler.

Resûlüllâh (S.A.V.), Ebu Cehl (Aleyhilla'ne)'in evine geldi, kapısını çaldı. Ebû Cehl (Aleyhilla'ne) içeriden:

«Kim o?» diye sordu. Resûlüllâh (S.A.V.) da:

«Muhammed, çıksana,» buyurdu. Ebû Cehl (Aleyhilla'ne), yüzünde gece hayâtı kalıntısı ve rengi bozulmuş olduğu hâlde Resûlüllâh (S.A.V.)'e çıktı. Resûl-i Ekrem (S.A.V.) ona:

«Şu adama hakkını ver,» dedi. Ebû Cehl (Aleyhilla'ne):

«Evet, ona âid olanı kendisine verinceye kadar yerinden ayrılma,» dedi. İçeri girdi, hakkını ona getirip verdi.

Sonra Resûlüllâh (S.A.V.) dönüp gitti ve adama:

«Hadi işine bak,» buyurdu. Hakkını alan adam, toplantı yerinin önünde durdu ve: **«Allâh, O'na hayr versin. Vallâhi, benim için hakkımı alıverdi,»** dedi.

İbn-i İshâk demiştir ki: Resûlüllâh (S.A.V.)'ın peşine gönderdikleri adam gelince, müşrikler:

«Yazıklar olsun sana! Ne gördün, anlatsana?» diye sordular. Adam da:

«Çok acâyib! Vallâhi O, sâdece Ebû Cehl'in kapısını çaldı. Ebû Cehl, yüzünde gece hayâtı kalıntısı olduğu hâlde O'na çıkınca, Muhammed: «Şu adamın hakkını ver,» dedi. Ebû Cehl de: «Evet, hakkını çıkarıp verinceye kadar ayrılma,» dedi. İçeri girdi. Hakkını çıkarıp verdi.» diyerek gördüğünü ve işittiğini anlattı.

Ebû Cehl (Aleyhilla'ne), çok geçmeden o toplantı yerine çıkageldi. Müşrikler ona:

«Yazıklar olsun! Sana ne oldu? Vallâhi biz, senin yaptığının benzerini aslâ görmedik,» dediler. Ebû Cehl (Aleyhilla'ne) ise:

«Size yazıklar olsun! Vallâhi O, sâdece benim kapımı çaldı. Sesini işitince içime bir korku düştü. Sonra, O'na çıktım. Bir de baktım, başının üzerinde kocaman bir erkek deve vardı. Hiçbir devede, ne onun başı gibisini, ne de onun boyun kökü ve dişleri gibisini aslâ görmedim! Vallâhi, eğer adamın hakkını vermeyip dayatsaydım, beni yiyiverecekti!» dedi.

İSRÂ
VE Mİ'RÂC OLAYI

İSRÂ OLAYI :

Resûlüllâh (S.A.V.), bir gece Mescid-i Harâm'dan Mescid-i Aksâ'ya götürüldü (1) Mescid-i Aksâ, Kudüs'deki Beyt'ül-Makdîs'dir. İslâm Dîni, Mekke'de Kureyş kabîlesi içinde ve bütün kabîleler arasında yayılmıştı.

Mes'ûd'un oğlu Abdullâh (R.A.), İsrâ olayını şöyle anlatıyor:

Resûlüllâh (S.A.V.)'e Burâk getirildi. Burâk, Resûl-i Ekrem (S.A.V.)'den önceki Peygamberleri üzerinde taşıyan dört ayaklı bir hayvandır. Ayağını, gözünün görebildiği en uzak noktaya atar. Resûlüllâh (S.A.V.), onun üzerine bindirildi. Sonra, onunla berâber arkadaşı Cebrâil (A.S.) de yola çıktı. Resûlüllâh (S.A.V.), yer ile gök arasındaki âyetleri görüyordu. Nihâyet Beyt'ül-Makdîs'e vardı. Orada kendisi için toplanmış Peygamberlerden bir topluluk içerisinde İbrâhim el-Halil, Mûsâ ve İsâ (Aleyhümüsselâm)'ı görüp, onlara namaz kıldırdı. Sonra ona üç kap getirildi: İçinde süt olan bir kap, içinde şarâb olan bir

---

1) Gece yolculuğu demek olan isrâ ile, yükseğe çıkmak ve merdiven anlamına gelen Mi'râc olayı, ikisi bir gecede olmuştur. İsrâ ve Mi'râc: Bâzı bilginlere göre, hicretten üç, bâzı rivâyetlere göre ise birbuçuk yıl önce vukû bulmuştur. (A.E.)

kap ve içinde su olan diğer bir kap. Resûlüllâh (S. A.V.) demiştir ki:

«Bunlar; bana sunulduğu zaman, birinin şöyle dediğini işittim: Eğer suyu alırsan, sen de boğulursun, ümmetin de boğulur. Eğer şarâbı alırsan, sen de azarsın, ümmetinde azar. Eğer sütü alırsan, sen de doğru yolu bulursun, ümmetinde doğru yolu bulur.» Resûlüllâh (S.A.V.) demiştir ki:

«Süt kabını aldım, ondan içtim. Bunun üzerine Cebrâil Aleyhisselâm bana: 'Sen de doğru yolu buldun, ümmetin de doğru yolu buldu!' dedi.»

Bana, Hasan'ın şöyle dediği rivâyet edildi. Resûlüllâh (S.A.V.) şöyle buyurmuş:

«Ben, Hıcr'da uyurken, Cibrîl (A.S.) çıkageldi. Ayağıyle beni dürttü. Kalkıp oturdum, bir şey göremedim. Tekrar yanım üzere yattım. Cibrîl (A.S.), ikinci kez gelip ayağı ile beni dürttü. Kalkıp oturdum, yine bir şey göremedim. Tekrar yanım üzere yattım. Cibrîl (A.S.), üçüncü kez gelip, beni ayağı ile dürttü. Kalkıp oturdum. Beni, pazumdan tuttu, onunla berâber kalktım. Beni, Mescid'in kapısına çıkardı. Bir de baktım, büyüklüğü katır ile eşek arasında beyaz bir hayvan. İki uyluğunda, iki kanat vardı. Onlarla ayaklarını itiyor, ön ayağını gözünün görebildiği en son noktaya atıyordu. Cibrîl (A.S.), beni onun üzerine bindirdi. Sonra, benimle berâber çıktı. Ne o beni geçip gidiyordu ve ne de ben onu.»

Hasan, sözüne devamla şöyle demiştir: Resûlüllâh (S.A.V.) ile Cibrîl aleyhisselâm, berâberce gidip Beyt'ül-Makdis'e ulaştılar. Resûlüllâh (S.A.V.), orada Peygamberlerden bir topluluk içerisinde İbrâhîm, Mûsâ ve Îsâ (Aleyhümüsselâm)'ı gördü. Resûl-i Ekrem (S.A.V.), onlara imâm olup namaz kıldırdı. Sonra O'na iki kap getirildi. Onlardan birinde şarâb ve

diğerinde de süt vardı. Resûlüllâh (S.A.V.), süt kabını alıp içti, şarâb kabını bıraktı. Bunun üzerine Cebrâil (A.S.) O'na

«Sen fıtrat için doğru yolu buldun. Ümmetin de doğru yolu buldu. Yâ Muhammed, size şarâb harâm kılındı,» dedi. Sonra Cıbrîl (A.S.), Resûlüllâh (S.A.V.) ile berâber Mekke'ye döndü. Resûlüllâh (S.A.V.) sabahlayınca, kuşluk vakti Kureyş'e gelip onlara olayı haber verdi. Onların çoğu;

«Bu, vallâhi şaşılacak bir şeydir! Vallâhi, kâfile Mekke'den Şâm'a en çabuk bir ayda gider ve bir ayda döner, bu Muhammed bir gecede gidip Mekke'ye geri mi döndü?» dediler.

Hasan demiştir ki: Bu haber üzerine, Müslüman olanlardan bir çoğu İslâm Dîninden çıktı. İnsanlar Ebû Bekir (R.A.)'e gidip O'na:

«Arkadaşın hakkında ne dersin yâ Ebâ Bekir, bu gece Beyt'ül-Makdîs'e gidip içinde namaz kıldığını ve Mekke'ye geri döndüğünü sanıyor?!» dediler. Ebû Bekir (R.A.) de:

«Vallâhi eğer, O bunu söylemişse, doğru söylemiştir. Bunda, sizi şaşırtacak ne var? Vallâhi O bana, gecenin veyâ gündüzün bir sâatinde gökten yer yüzüne Allâh (C.C.)'dan kendisine haber geldiğini bildiriyor da ben, O'nu tasdik edip duruyorum! Bu ise, sizin şaştığınız şeyden daha uzaktır,» dedi.

Sonra Hz. Ebû Bekir (R.A.), Resûlüllâh (S.A.V.)'in yanına vardı:

«Ey Allâh'ın Peygamberi! Şu kavm, Senin bu gece Beyt'ül-Makdîs'e gittiğini yaydılar, doğru mu?» diye sordu. Resûlüllâh (S.A.V.) da:

«Evet!» dedi. Hz. Ebû Bekir (R.A.):

«Ey Allâh'ın Resûlü, onu bana anlat, çünkü onu

öğrenmeye geldim.» dedi. Resûlüllâh (S.A.V.) de Hz. Ebû Bekir (R.A.)'e Mi'râc'ı anlatmaya başladı. Hz. Ebû Bekir (R.A.), O'nu dinleyip: **«Doğru söyledin, şehâdet ederim ki sen Allâh'ın Resûlüsün,»** diyordu. Anlatması bitince, Resûlüllâh (S.A.V.), Hz. Ebû Bekir (R.A.)'e:

Ey Ebû Bekir, sen Sıddîk'sın (2)» dedi. İşte o gün, Resûlüllâh (S.A.V.), o'nu «**Sıddîk**» diye adlandırdı.

Müseyyeb'in oğlu Said'den rivâyet edilmiştir: Resûlüllâh (S.A.V.), o gece gördüğü Peygamberlerden İbrâhîm'i, Mûsâ ve Îsâ (Aleyhümüsselâm)'ı, ashâbına anlatırken şöyle demiştir:

«İbrâhîm (A.S.)'e gelince; arkadaşınıza (yâni Ebû Bekir'e) ondan daha çok benzeyen bir adam, arkadaşınızın da ondan daha çok benzediği başka bir adam aslâ görmedim. Mûsâ (A.S.)'ya gelince; esmer, uzun boylu, hafîf sakallı, kıvırcık saçlı, yumru burunlu bir adamdı. Sanki O, Şenvee kabîlesinin adamlarına benziyordu. Meryem'in oğlu Îsâ (A.S.) ise; kısa ile uzun boy arası, kırmızımsı renkde, düz saçlı, yüzünün siyâh benleri çokca bir adamdı. Sanki o, hamâmdan çıkmış gibiydi. Başında su olmadığı hâlde, sanki başından su damlıyormuş gibi görünüyordu. Sizden, O'na en çok benzeyen, Mes'ûd'un oğlu Urve es-Sekafî'dir.»

MİRÂC OLAYI :

İbn-i İshâk demiştir ki : Doğruluğundan şüphe edilmeyen bir adam ,bana Ebû Said el-Hudrî'nin şöyle dediğini rivâyet etti:

---

2) **Sıddîk:** Pek doğru kişi demek olduğu gibi, dâimâ tasdik eden, her şeyde doğrulayan kişi anlamına da gelir. (Bk. Ahter-i Kebîr)

Resûlüllâh (S.A.V.)'in şöyle buyurduğunu işittim :

«Beyt'ül-Makdîs'deki işimi bitirince, Mi'râc'a götürüldüm. Ben, ondan daha güzel bir şey aslâ görmedim. Ölünüzün ölme zamânı gelince gözlerini ona doğru uzatır. Arkadaşım Cebrâîl (A.S.), beni oraya yükseltip göğün kapılarından bir kapıya ulaştırdı. O kapıya Hafaza Kapısı denir. Onun kapısında, Meleklerden bir Melek vardır ki adı İsmâil'dir. Emrinde onikibin Melek vardır. Onlardan her Meleğin emrinde de onikibin Melek vardı.» Resûlüllâh (S.A.V.) bu olayı anlattığı zaman şu âyeti okuyordu:

«Rabbi'nin askerlerini O'ndan başkası bilmez.»

Cebrâil (A.S.), Beni içeri sokunca Melek:

«Bu kimdir yâ **Cibrîl?»** diye sordu. Cibril (A.S.) de:

«Bu, Muhammed'dir,» diye cevâb verdi. **Melek:**

«O, Peygamber olarak gönderildi mi?» diye sorunca, Cibrîl (A.S.):

«Evet!» dedi. Resûlüllâh (S.A.V.):

«O Melek, Benim için hayır duâ edip iyilik diledi,» demiştir.

Dünyâ semâsına girince orada oturmakda olan bir adam gördüm. Âdem oğullarının rûhları ona sunuluyor; o da kendisine arz edildiği zaman, bâzısı için hayr söyleyip onunla seviniyor: «İyi bir bedenden çıkmış, iyi bir rûh,» diyordu. **Kendisine arz edildiği zaman bâzısı için de: «Üf, yazıklar olsun!» deyip yüzünü ekşitiyor ve: «Kötü bir bedenden çıkmış, kötü bir rûh!», diyordu. Ben:**

«Bu kim, yâ Cibril?» diye sordum. Cibril (A.S.) **de :**

«Bu, baban Âdem'dir, O'na zürriyetinin rûhları arz ediliyor. Onlardan mü'minin rûhu, O'na uğradı-

ğı zaman bununla sevinip iyi bedenden çıkmış iyi ve temiz bir rûh, diyor. Ona insanlardan kâfirin rûhu uğrayınca da, ona üf çekip yazıklar olsun diyor, onu kerîh görüp bu onu üzüyor ve; Kötü bir bedenden çıkmış kötü bir rûh, diyor,» diye cevâb verdi.

Sonra deve dudakları gibi dudakları olan adamlar gördüm. Ellerinde avuç dolusu ateş parçaları vardı. Onları ağızlarına atıyorlar, makatlarından çıkıyordu:

«Bunlar, kimdir yâ Cibrîl?» diye sordum. O da:

«Bunlar yetimlerin mallarını zulmen yiyenlerdir,» diye cevâb verdi.

Sonra benzerini aslâ görmediğim büyüklükte karınları olan adamlar gördüm. Firavn âilesi yoluyla (3) susuz develer gibi ateşe (Cehennem'e) arzedildikleri zaman onlara uğrayıp çiğniyorlar. Âl-i Firavn ise, bu yerlerinden başka yere geçemiyorlardı!

«Bunlar kimdir, yâ Cibrîl?» diye sordum. Cibrîl (A.S.):

«Bunlar, fâiz yiyenlerdir,» diye cevâb verdi.

Sonra önlerinde yağlı, temiz ve iyi et bulunup yanı başında da zayıf ve kokmuş et bulunan ve o kokmuş etten yiyip iyi ve temiz eti bırakan adamlar gördüm.

«Bunlar kimdir, ey Cibrîl?» diye sordum. O da:

«Allâh'ın kendilerine helâl kıldığı kadınları bırakıp da, kendilerine harâm kıldığı kadınlara gidenlerdir,» diye cevâb verdi.

Sonra göğüslerinden asılmış kadınlar gördüm. **«Bunlar kimdir, ey Cibrîl?» diye sordum. O da:**

«Bunlar, kocalarından olmayan çocukları zinâ ile onlara doğuran kadınlardır» diye cevâb verdi.

---

3) Firavn âilesinin âhirette azâbı en şiddetli olacaktır.

Sonra Cibrîl (A.S.), Beni, ikinci göğe yükseltti. Orada iki teyze oğlu; Meryem oğlu Îsâ ile Zekeriyya oğlu Yahyâ (Aleyhümüsselâm)'ı gördüm.

Sonra, Beni üçüncü göğe yükseltti. Bir de baktım, orada sûreti Ay'ın ondördü gibi güzel bir adam vardı.

«Bu kimdir, ey Cibrîl?» diye sordum. Cibrîl (A.S.):

«Bu, senin kardeşin, Ya'kûb oğlu Yûsuf'dur.» diye cevâb verdi.

Sonra, beni dördüncü göğe yükseltti. Orada bir adam gördüm. O'na,

«Bu kimdir?» diye sordum.

«Bu, İdrîs'dir,» diye cevâb verdi.

Sonra beşinci göğe yükseltti. Bir de baktım, orada saçı sakalı bembeyaz, büyük sakallı ergin bir adam vardı. Sakalına ak düşmüş ondan daha güzel bir adam görmedim.

«Bu kimdir yâ Cibril?» diye sordum.

«Bu adam, kavmi içinde sevilen İmrân'ın oğlu Hârûn'dur,» diye cevâb verdi.

Sonra Beni, altıncı göğe yükseltti. Orada yumru burunlu, uzun boylu esmer bir adam vardı. Şenvee kabilesinin adamlarına benziyordu.

«Bu kimdir, yâ Cibril?» diye sordum.

«Bu, kardeşin, İmrân'ın oğlu Mûsa'dır.» diye cevâb verdi.

Sonra Beni, yedinci göğe çıkardı. Orada Beyt-i Ma'mûr'un kapısında bir sandalye üzerinde oturmuş ergin bir adam vardı. Oraya her gün yetmiş bin Melek giriyordu, kıyâmet gününe kadar oradan geri dönmüyorlardı. Arkadaşınıza (yâni Ebû Bekir'e) ne ondan daha çok benzeyen bir adam, ne de arkadaşınızın ondan daha çok benzediği bir adam görmedim.

«Bu kimdir yâ Cibrîl?» diye sordum.

«Bu, baban İbrâhim'dir,» diye cevâb verdi.

Sonra Beni, Cennet'e soktu. Orada dudakları biraz siyâha çalan bir câriye gördüm. Ona:

«Sen kimin câriyesisin?» diye sordum. Çünkü onu gördüğümde (güzelliği) beni şaşırtmıştı. Câriye:

«Ben, Hârise'nin oğlu Zeyd'e âidim,» diye cevâb verdi.

Resûlüllâh (S.A.V.) demiştir ki: Nihâyet ben geri dönüp geldim, İmrân'ın oğlu Mûsâ (A.S.)'ya uğradığımda — ki o sizin için ne güzel arkadaşlık yaptı — bana:

«Sana kaç vakit namaz farz kılındı?» diye sordu. Ben de:

«Her gün elli vakit namaz,» dedim. Mûsâ (A.S.):

«Şüphesiz ki namaz ağırdır, ümmetin ise zayıftır. Rabb'ine dön de senden ve ümmetinden onu hafifletmesini iste,» dedi. Rabb'ime dönüp benden ve ümmetimden onu hafifletmesini istedim. Benden on vakit eksiltti. Sonra ayrılıp Mûsâ (A.S.)'ya uğradım, bana yine aynı sözü söyledi. Dönüp Rabb'imden hafifletmesini istedim. Benden on vakit daha eksiltti. Sonra ayrılıp Mûsâ (A.S.)'ya uğradım, bana yine aynı sözü söyledi. Dönüp Rabb'imden hafifletmesini istedim. Benden on vakit daha eksiltti. Sonra Mûsâ (A.S.), bunun benzerini bana söylemeye devâm etti, O'na her döndüğümde:

«Rabb'ine git de O'ndan hafifletmesini iste,» dedi. Nihâyet hergün ve gecede beş vakit namaza indirinceye kadar Rabb'ime gittim. Sonra Mûsâ (A.S.)'ya döndüm, yine bana aynı sözü söyleyince:

«Rabb'ime dönüp istedim, hattâ O'ndan utandım, artık isteyemem,» diye cevâb verdim.

Sizden her kim o beş vakit namazı, inanarak ve sevâbını Allâh (C.C.)'dan bekleyerek kılarsa, elli vakit farz namazın sevâbını kazanır.» (4)

---

4) Mi'râc Gecesi'nde Peygamberimiz (S.A.V.)'e ve Ümmetine şu hediyeler verilmiştir:

a) Günde beş vakit namaz.

b) Allâh (C.C.)'a şirk (ortak) koşmayanlara Cennet'e girme müjdesi.

c) Bakara Sûresinin sonundaki iki âyet: (Âmene'r-Resûl).

d) Peygamberlerden hiç biri Peygamberimizden önce ve ümmetlerden hiç biri de Ümmet-i Muhammed'den önce Cennete girmeyecektir. (A.E.)

EBÛ TÂLİB VE Hz. HADÎCE'NİN VEFÂTI

Huveylid'in kızı Hadice (R. Anhâ) ve Ebû Tâlib, aynı yıl vefât ettiler. Hz. Hadice (R. Anhâ)'nin ve amcası Ebû Talib'in ölümüyle musibetler, Resûlüllâh (S. A.V.)'a ardarda geldi. Hz. Hadîce (R. Anhâ), İslâm yolunda O'nun sâdık veziri idi. Resûlüllâh (S.A.V.), derdini ve sıkıntısını o'na söylerdi. Amcası Ebû Tâlib ise, işinde O'na destek ve sığınakdı. Kavminden kötülük yapmak isteyenlere karşı O'nu koruyor ve yardımcı oluyordu. Kureyş, Ebû Tâlib hayâtta iken Resûlüllâh (S.A.V.)'a yapamadıkları ezâyı, o ölünce yapmaya başladılar. Hattâ Kureyş'in sefîhlerinden bir herif, Resûlüllâh (S.A.V.)'ın önüne çıkıp başının üzerine toprak saçtı. Resûlüllâh (S.A.V.), saçı başı toztoprak olduğu hâlde evine girdi. Kızlarından biri kalkıp, ağlayarak toprakları temizlemeye başladı. Resûlüllâh (S.A.V.) ise:

«Ey kızcağızım ağlama, şüphesiz ki Allâh (C.C.) babanı korur.» diyordu. Bu sırada Resûlüllâh (S.A.V.):

«Ebû Tâlib ölünceye kadar Kureyş bana hoşlanmadığım bir şey yapmamıştı.» buyurdu.

Ebû Tâlib hastalanıp da, hastalığı ağırlaştığı Kureyş'e ulaşınca, Kureyşli müşrikler birbirlerine:

«Hamza ve Ömer Müslüman oldular, Muhammed'in işi Kureyş'in bütün kabîleleri içinde yayıldı. Haydin Ebû Tâlib'e gidelim de kardeşinin oğluna karşı bize teminat alsın. Bizden de ona teminat versin.

Vallâhi biz, mallarımıza sataşmalarından emin değiliz.» dediler.

İbn-i Abbâs (R.A.) demiştir ki: Ebû Tâlib'e gidip onunla konuştular. Onlar kavminin eşrâfı olan şu adamlardı: Rebia'nın oğlu Utbe, Rebia'nın oğlu Şeybe, Hişâm'ın oğlu Ebû Cehl, Halef'in oğlu Ümeyye, Harb'in oğlu Ebû Süfyân ve onların ileri gelenlerinden olan diğer bâzı adamlar. Bunlar:

«Ey Ebû Tâlib, bildiğin gibi, şüphesiz ki sen, bizdensin. Gördüğün hâl başına geldi. Senin ölmenden korktuk, bizimle kardeşinin oğlu arasındaki mes'eleyi biliyorsun, O'nu çağır da bizden O'nun için ve O'ndan da bizim için teminat al, O bizden el çeksin, biz de O'ndan el çekelim. O, bizi ve dinimizi kendi hâline bıraksın. Biz de, O'nu ve dinini kendi hâline bırakalım,» dediler.

Ebû Tâlib, Resûlüllâh (S.A.V.)'a adam gönderip çağırdı. Resûlüllâh (S.A.V.) de geldi. Ebû Tâlib:

«Ey kardeşimin oğlu. Bunlar kavminin eşrâfıdır (ileri gelenleridir). Sana söz verip, **senden söz almak için toplandılar,»** dedi. Resûlüllâh (S.A.V.) de:

«Ne güzel bir kelime. O sözü, bana verirsiniz, onunla Arab'a mâlik olursunuz, onunla Acem size boyun eğer,» buyurdu. Ebû Cehl de:

«Evet, baban hakkı için, varsın on kelime olsun.» dedi. Resûlüllâh (S.A.V.):

«Allâh'dan başka ilâh yoktur, dersiniz ve ondan başka taptıklarınızı terk edersiniz.» buyurdu. Bunun üzerine müşrikler ellerini şaklatıp;

«Yâ Muhammed, sen ilâhları bir tek ilâh mı yapmak istiyorsun, doğrusu senin işin çok tuhâf!» dediler. Sonra birbirlerine:

«Vallâhi bu adam size istediğiniz bir şey vermez. Hadi gidip; Allâh, sizinle O'nun arasında hükmedinceye kadar babalarınızın dini üzere yürüyün,» dediler.

Sonra dağıldılar, Ebû Tâlib, Resûlüllâh (S.A.V.)'e:

«Vallâhi, ey kardeşimin oğlu, Ben, Senin onlara zulüm ve haksızlık etmek istediğini görmedim!» dedi. Ebû Tâlib, bu sözü söyleyince Resûlüllâh (S.A.V.), o'nun Müslüman olmasını isteyip o'na şöyle demeye başladı:

«Ey amcam! Sen o kelime-i şehâdeti söyle de, kıyâmet günü senin için şefâat onunla kabûl edilsin,» buyurdu. Ebû Tâlib, Resûlüllâh (S.A.V.)'ın bunu çok istediğini görünce:

«Ey kardeşimin oğlu! Benden sonra Sana ve babanın oğullarına bir müddet korku olmasa ve Kureyş de benim onu ancak ölümden korktuğum için söylediğimi sanmasa, muhakkak ki ben o kelime-i şehâdeti söylerdim. Ben kelime-i şehâdeti ancak onunla seni sevindirmek için söylerim,» dedi.

Ebû Tâlib'in ölümü yaklaşınca, Abbâs (R.A.) ona bakıp dudaklarını kıpırdattığını gördü. Ona kulak verip dinledi ve:

«Ey kardeşimin oğlu! Vallâhi kardeşim, senin ona söylemesini emrettiğin kelime-i şehâdeti söyledi,» dedi. Resûlüllâh (S.A.V.) ise:

«Ben duymadım,» diye buyurdu.

İbn-i İshâk demiştir ki: Yüce Allâh (C.C.), Resûlüllâh (S.A.V.) için toplanıp da Resûl-i Ekrem (S.A.V.)'in onlara söylediğini söylediği ve onların da O'na red cevâbında bulundukları topluluk hakkında şu âyetleri indirdi:

صٓ وَالْقُرْاٰنِ ذِى الذِّكْرِ ﴿١﴾ بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِى عِزَّةٍ وَشِقَاقٍ ﴿٢﴾ كَمْ اَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ قَرْنٍ فَنَادَوْا وَلَاتَ حِينَ مَنَاصٍ ﴿٣﴾ وَعَجِبُوا اَنْ جَاءَهُمْ مُنْذِرٌ مِنْهُمْ وَقَالَ الْكَافِرُونَ هٰذَا سَاحِرٌ كَذَّابٌ ﴿٤﴾ اَجَعَلَ الْاٰلِهَةَ اِلٰهًا وَاحِدًا اِنَّ هٰذَا لَشَىْءٌ عُجَابٌ ﴿٥﴾ وَانْطَلَقَ الْمَلَاُ مِنْهُمْ اَنِ امْشُوا وَاصْبِرُوا عَلٰى اٰلِهَتِكُمْ اِنَّ هٰذَا لَشَىْءٌ يُرَادُ ﴿٦﴾ مَا سَمِعْنَا بِهٰذَا فِى الْمِلَّةِ الْاٰخِرَةِ اِنْ هٰذَا اِلَّا اخْتِلَاقٌ ﴿٧﴾

«Sâd; öğüt veren Kur'ân'a and olsun ki, inkâr edenler gurûr ve ayrılık içindedirler. Onlardan önce nice nesilleri yok ettik. Feryâd ediyorlardı; oysa artık kurtulma zamânı değildi. Aralarından bir uyarıcının gelmesine şaşmışlardı. İnkârcılar: Bu, pek yalancı bir sihirbazdır; tanrıları tek bir tanrı mı yaptı? Doğrusu bu tuhaf bir şeydir, demişlerdi. Onlardan ileri gelenler: Yürüyün, tanrılarınıza bağlılıkta direnin, sizden istenen şüphesiz budur. Son dînde de bunu işitmedik; bu ancak bir uydurmadır. Kur'ân, aramızda Muhammed'e mi indirilmeliydi? diyerek kalkıp yürüdüler. Hayır; bunlar Kur'ân'ımızdan şüphededirler. Hayır; azâbımızı henüz tadmamışlardı.» (5)

Müşrikler, Hıristiyanların: **«Allâh, üçün üçüncüsüdür»** sözünü kastederek: **«Bu, ancak bir uydurmadır»** diyorlardı.

Sonra Ebû Tâlib (müşrik olarak) ölmüştür.

---

5) Sâd sûresi, âyet: 1-8

RESÛLÜLLÂH (S.A.V.)'IN TÂİF'DEKİ SAKÎF KABÎLESİNE GİDİP YARDIM İSTEMESİ

Kureyşli müşrikler, Resûlüllâh (S.A.V.)'ın amcası Ebû Tâlib hayâtta iken O'na yapamadıkları ezâyı, Ebû Tâlib ölünce yapmaya başladılar. Resûlüllâh (S. A.V.), Sakîf kabîlesinden yardım istemek için ve Yüce Allâh (C.C.)'dan onlara getirdiği dîni kabûl etmelerini umarak tek başına Tâif şehrine çıkıp gitti.

Resûlüllâh (S.A.V.), Tâif'e varınca; Sakîf'den bir toplulukla görüşmeye karar verdi. Bunlar, o günlerde Sakîf'in efendileri ve onların ileri gelenleri idiler. Bunlar üç kardeşti: Umeyr'in oğlu Amr'ın oğlu Abdüyâleyl, Umeyr'in oğlu Amr'ın oğlu Mes'ûd ve Umeyr'in oğlu Amr'in oğlu Habîb. Bunlardan her biri Kureyş kabîlesinin Cumuh oğulları oymağından bir kadın ile evli idi.

Resûlüllâh (S.A.V.), yanlarına oturup onları İslâm'a da'vet etti. İslâm'a yardım etmelerini ve kavminden kendisine muhâlefet edenlere karşı kendisini desteklemelerini istemek için onlara geldiğini söyledi. Onlardan biri, Resûlüllâh (S.A.V.)'e:

«Eğer Allâh, Seni peygamber olarak göndermişse, Kâ'be'nin örtülerini yırtıp atacağım,» dedi. Diğeri de:

«Allâh, peygamber olarak gönderecek Senden başka birini bulamadı mı?» diye sordu. Üçüncüsü de:

«Eğer Sen, dediğin gibi Allâh tarafından gönderilmiş bir peygamber isen, vallâhi benim, Sana söy-

leyecek bir sözüm yok. Çünkü hak peygamber isen, Sana bir şey diyemem, eğer Allâh üzerine yalan söy-lüyorsan, seninle konuşmam yakışmaz,» dedi. Resûlüllâh (S.A.V.) yanlarından kalktı ve onlara:

«Yapmak istediğinizi yaptığınız zaman Benden gizleyiniz,» buyurdu. Resûlüllâh (S.A.V.) Sakif'in İslâm'ı kabul etmemesinin kendi kavmine ulaşıp da bunun onları kendisine karşı cür'etlendirmesini istememişti. Onlar da, kendileri bir şey yapmayıp, ayak takımlarını ve kölelerini Resûlüllâh (S.A.V.) üzerine kışkırttılar. Bunlar, Resûl-i Ekrem (S.A.V.)'e sövüp, O'na bağırıp çağırdılar. Hattâ O'nun başına toplandılar. Resûl-i Ekrem (S.A.V.), onlardan kaçıp Rabîa'nın oğlu Utbe ile Rabîa'nın oğlu Şeybe'nin, duvarlarla çevrili bahçesine sığınmak zorunda kaldı. Onlar bahçede idiler. Sakif'in ayak takımlarından (sefihlerinden) olup Resûlüllâh (S.A.V.)'ın peşine düşenler, O'nu bırakıp geri döndüler. Resûlüllâh (S.A.V.), bir üzüm asmasının gölgesine gidip oraya oturdu. Rabîa'nın iki oğlu, O'na bakıyorlar ve Tâif halkının ayak takımının O'na yapmış oldukları kötülüğü görüyorlardı.

Resûlüllâh (S.A.V.), Cumuh oğulları oymağından bir kadınla karşılaşıp o'na:

«Kocanın akrabâsından nedir bu başımıza gelen!» dedi.

Resûlüllâh (S.A.V.), sâkinleşince — bana rivâyet edildiğine göre — şöyle duâ etmiştir:

«Ey Allâh (C.C.)'ım, gücümün zayıflığından, tedbirimin azlığından ve insanlar nazarında önemsiz olmamdan sana sığınırım. Yâ erhamer-Râhimîn, Sen zayıf ve çaresizlerin Rabbisin. Sen, benim Rabbimsin, beni kime ısmarlıyorsun. Beni kabalık ve asık yüzle

karşılayan yabancıya mı, yoksa benim işimi bir düşmana mı bırakıyorsun?...»

Rabia'nın iki oğlu: Utbe ve Şeybe, Resûl-i Ekrem (S.A.V.)'e yapılan kötülüğü görünce, O'na acıdılar, Addâs adındaki Hıristiyan kölelerini çağırıp, O'na:

«**Şu üzüm salkımını alıp şu tabağa koy. Sonra şu adama götür de, üzümü yemesini söyle.**» dediler. Addâs da söyleneni yapıp, üzümü Resûlüllâh (S.A.V.)'a götürdü ve önüne koydu. Ondan sonra Resûlüllâh (S.A.V.)'a:

«**Ye!**» dedi. Resûlüllâh (S.A.V.), kaba elini uzatınca: «**Bismillâh,**» dedikten sonra yedi. Addâs, Resûlüllâh (S.A.V.)'ın yüzüne baktıkdan sonra:

«**Vallâhi, bu yörelerin halkı bu sözü söylemezler!**» dedi. Resûl-i Ekrem (S.A.V.) de ona:

«**Sen hangi memlekettensin yâ Addâs, Dînin nedir?**» diye sordu. Addâs:

«**Ben, Hıristiyanım ve Ninova (1) halkından bir adamım,**» diye cevâb verdi. Resûlüllâh (S.A.V.):

«**Sâlih bir adam olan Matta'nın oğlu Yûnus'un şehrindensin,**» diye buyurdu. Bunun üzerine Addâs, O'na:

«**Sen Matta'nın oğlu Yûnus'u ne biliyorsun?**» diye sordu. Resûlûllah (S.A.V.) da:

«**O, benim kardeşimdir. O, bir peygamber idi. Ben de bir peygamberim.**» diye buyurdu. Addâs, hemen Resûlüllâh (S.A.V.)'a eğilip başını, ellerini ve ayaklarını öpmeye başladı.

Bunu gören Rabia'nın iki oğlundan biri, diğerine:

«**İşte o adam, senin kölenin** (inancını) **bozdu!**» dedi. Addâs onlara dönüp gelince ona:

«**Yazık sana yâ Addâs! Sana ne oldu da şu ada-**

1) Ninova: Irak'da, Musul'a bağlı bir şehirdir.

mın başını, ellerini ve ayaklarını öpüyordun?» diye sordular. Addâs da:

«Ey efendim, yeryüzünde şu adamdan daha hayırlı bir şey yoktur. Bana öyle şeyler haber verdi ki onu ancak bir peygamber bilebilir!» diye cevâb verdi. Onlar da Addâs'a:

«Yazıklar olsun sana yâ Addâs! Sakın o adam, seni dîninden döndürmesin; şüphesiz ki senin dînin O'nun dîninden daha hayırlıdır!» dediler.

NUSAYBİN CİNLERİ

Sonra Resûlüllâh (S.A.V.), Sakif'in hayrından ümidini kesince, Tâif'den ayrılıp Mekke'ye döndü. Nahle'ye (1) gelince, gecenin son üçtebirinde kalkıp namaz kıldı. Yüce ve Ulu Allâh (C.C.)'ın zikrettiği cinlerden bir grup, O'na rastladı. Onlar — bana anlatıldığına göre — Nusaybin (2) halkı cinlerinden yedi kişidir. Resûlüllâh (S.A.V.), namazını bitirince, dönüp kavimlerine uyarıcı olarak gittiler. Bunlar Resûlüllâh (S.A.V.)'dan işittikleri Kur'ân'a inanmışlar ve icâbet etmişlerdi.

Ulu ve Yüce olan Allâh (C.C.) onları Resûlüllâh (S.A.V.)'a bildirip şöyle buyurdu:

وَاِذْ صَرَفْنَا اِلَيْكَ نَفَرًا مِنَ الْجِنِّ يَسْتَمِعُونَ الْقُرْاٰنَ فَلَمَّا حَضَرُوهُ قَا
لُوا اَنْصِتُوا فَلَمَّا قُضِيَ وَلَّوْا اِلٰى قَوْمِهِمْ مُنْذِرِينَ ﴿٢٩﴾ قَالُوا يَا قَوْمَنَا اِنَّا
سَمِعْنَا كِتَابًا اُنْزِلَ مِنْ بَعْدِ مُوسٰى مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ يَهْدِي اِلَى الْحَقِّ وَاِلٰى
طَرِيقٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٣٠﴾ يَا قَوْمَنَا اَجِيبُوا دَاعِيَ اللّٰهِ وَاٰمِنُوا بِهِ
يَغْفِرْ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُجِرْكُمْ مِنْ عَذَابٍ اَلِيمٍ ﴿٣١﴾

---

1) **Nahle:** Mekke'den iki gecelik mesâfede iki vâdîdir. Onlardan birine «Nahlet'üş-Şâmiyye» diğerine de «Nahlet'ül-Yemâniyye» denir.

2) **Nusaybin:** Musul'dan Şâm'a giden yol üzerinde Cezire memleketlerinden bir şehirdir.

«Ey Muhammed! Kur'ân'ı dinleyecek cinlerden bir takımını sana yöneltmiştik. Onlar Kur'ân'ı dinlemeğe hazır olunca birbirlerine : Susun, dediler. Kur'ân'ın okunması bitince, herbiri birer uyarıcı olarak milletlerine döndüler. Şöyle dediler : Ey milletimiz! Doğrusu biz, Mûsâ'dan sonra indirilen, kendinden öncekileri doğrulayan, gerçeği ve doğru yolu gösteren bir kitâb dinledik. Ey milletimiz! Allâh'a çağıran Muhammed'e uyun ve O'na inanın da Allâh da sizin günâhlarınızı bağışlasın ve sizi can yakıcı azâbdan korusun.» (3)

Yine Ulu ve Yüce olan Allâh (C.C.) şöyle buyurdu :

قُلْ أُوحِيَ إِلَيَّ أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِنَ الْجِنِّ فَقَالُوا إِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا ﴿١﴾ يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ فَآمَنَّا بِهِ وَلَنْ نُشْرِكَ بِرَبِّنَا أَحَدًا ﴿٢﴾

«Ey Muhammed! De ki: Cinlerden bir topluluğun Kur'ân dinlediği bana vahyolundu; onlar şöyle demişlerdir : Doğrusu biz, doğru yola götüren, hayrete düşüren bir Kur'ân dinledik de ona inandık; biz, Rabbimize hiç bir şeyi ortak koşmayacağız.» (4)

Bu sûrede, cinlerin haberi ile ilgili kıssa anlatılmaktadır.

---

3) Ahkâf sûresi; âyet: 29-31
4) Cinn sûresi; âyet: 1-2

RESÛLÜLLÂH (S.A.V.)'IN KENDİSİNİ KABÎLELERE TANITMASI

Sonra Resûlüllâh (S.A.V.) Mekke'ye geldi. Kavmi ise, O'na muhâlefet ve dinini terk etmekde en şiddetli bir durumda idi. Kendisine inananlar, ancak az sayıdakı zayıf ve kimsesizlerdi. Resûlüllâh (S.A.V.), hac mevsimleri gelince, kendisini Arap kabîlelerine tanıtır, onları Allâh (C.C.)'a inanmaya çağırır, kendisinin Allâh tarafından gönderilmiş bir peygamber olduğunu haber verir ve onlardan kendisini tasdik edip korumalarını ister, hattâ onlara Allâh (C.C.)'ın kendisiyle gönderdiği İslâm'ı beyân ederdi.

İbâd'ın oğlu Rabia şöyle demiştir: Ben genç bir çocukken babamla berâber Mina'da idim, Resûlüllâh (S.A.V.), Arap kabîlelerinin konak yerlerine gelip şöyle diyordu:

«Ey fülân oğulları! Ben, size gönderilmiş Allâh (C.C.)'ın resûlüyüm. Size, Allâh (C.C.)'a tapmanızı, O'na hiç bir şeyi ortak koşmamanızı, Allâh (C.C.)'dan başka taptığınız şu putları terk etmenizi, Bana inanıp tasdik etmenizi ve Beni korumanızı emrediyorum. Allâh (C.C.)'ın, benimle gönderdiği dîni size beyân ediyorum.»

Resûlüllâh (S.A.V.)'in ardından; temiz ve parlak, başında iki saç örgüsü ve üzerinde Aden malı elbise olan bir adam geldi. Resûlüllâh (S.A.V.), sözünü ve da'vetini bitirince, bu adam:

«Ey fülân oğulları, bu adam ancak sizi Lât ve Uzzâ'yı boyunlarınızdan atmaya, Mâlik bin Akyeş oğul-

larından sizinle andlaşma yapanları terketmeye ve getirdiği bid'at ve dalâlete uymaya çağırıyor. Sakın O'na itâat etmeyin ve O'nu dinlemeyin!» dedi.

Ben, babama; Resûlüllâh (S.A.V.)'in ardından gelip, O'nun dediğini red eden bu adam kimdir? diye sordum. Babam:

«**Bu, O'nun amcası Abdulmuttalib'in oğlu Abdul-Uzzâ Ebû Leheb'dir,»** dedi.

İbn-i İshâk demiştir ki: Bize İbn-i Şihâb ez-Zührî şunu rivâyet eyledi: Resûlüllâh (S.A.V.), Kinde'ye onların konak yerlerine geldi. Aralarında Müleyh adında bir efendileri vardı. Resûlüllâh (S.A.V.), onları Yüce ve Ulu olan Allâh (C.C.)'a inanmaya çağırıp kendisini tanıttı. Lâkin onlar, kabûl etmeyip Resûlüllâh (S.A.V.)'dan yüz çevirdiler.

Resûlüllâh (S.A.V.), Âmir bin Sa'saa oğullarına gelip, onları Allâh (C.C.)'a inanmaya çağırdı ve kendisini onlara da tanıttı. Onlardan (Beyhara bin Firâs) adında bir adam Resûl-i Ekrem (S.A.V.) için şöyle dedi:

«**Vallâhi, ben şu genci Kureyş'den alabilsem, O'nunla Arab'ı yerim!»** (yâni bütün Arabistan'ı feth ederim).» Sonra Resûl-i Ekrem (S.A.V.)'e:

«**Biz işinde sana yardım eder, sonra Allâh seni muhâliflerine üstün kılarsa, bizi kendine halef eder misin?»** diye sordu. Hz. Muhammed (S.A.V.):

«**Bu, Allâh (C.C.)'ın bileceği bir iştir,»** diye karşılık verdi. Adam:

«**Öyle ise, göğüslerimiz senin için Arab'a neden hedef olsun? Allâh, seni gâlib kılınca, bu iş başkasına kalır! Öyle ise, senin işine bizim ihtiyâcımız yoktur!»** dedi ve Resûlüllâh (S.A.V.)'dan yüz çevirdiler.

Hacca gidenler, memleketlerine dönünce, Âmir oğulları şeyhlerine gittiler. Şeyhleri yaşlanmış oldu-

ğu için onlarla berâber Hac mevsimlerine gelemiyordu. Âmir oğulları, şeyhe gelince, bu hac mevsimindeki olayı anlattılar. Şeyh, onlara hac mevsimindeki olayı sordu. Onlar da:

«Bize Kureyş'den ve Abdulmuttalib oğullarından bir genç geldi. Kendisinin peygamber olduğuna inanıyor. Bizi, kendisini korumaya ve desteklemeye, kendisini memleketlerimize götürmeye çağırıyor.» dediler. Şeyh, ellerini başının üzerine koyduktan sonra:

«Ey Âmir oğulları! O'nun tedâriki yok mu? O'nun kuyruğunu yakalamak isteyen yok mu? Fülânın canı elinde olana yemîn olsun ki O'na bir İsmâîlî aslâ iftirâ etmemiştir.» dedi.

Kâ'b'ın oğlu Abdullâh'dan rivâyet edilmiştir: Resûlüllâh (S.A.V.) Hanife oğullarının konak yerlerine gelip, onları Allâh (C.C.)'a inanmaya çağırdı ve kendisini onlara tanıttı. Bununla berâber Arapdan hiç bir kimse onlardan daha kötü bir şekilde Resûlüllâh (S.A.V.)'ı red etmedi.

Resûlüllâh (S.A.V.)'ın işi bu durumda iken, hac mevsiminde insanlar toplanıp O'na geldikçe; onlara gider, kabîleleri Allâh (C.C.)'a ve İslâm'a inanmaya çağırır, kendisini ve Allâh (C.C.)'dan getirdiği hidâyet ile rahmeti onlara arz ederdi. Resûlüllâh (S.A.V.), Araplardan Mekke'ye isim ve şeref sâhibi tanınmış bir adam geldiğini duyunca, hemen ona gidip Allâh (C.C.)'a inanmaya çağırır ve ona İslâm'ı arz ederdi.

Amr bin Avf oğullarından biri olan Sâmit'in oğlu Süveyd; Hac veyâ Umre için Mekke'ye gelmişti. Resûlüllâh (S.A.V.), o'nun geldiğini duyunca hemen gidip Allâh'a ve İslâm'a inanmaya çağırdı. Süveyd, Resûl-i Ekrem (S.A.V.)'e:

«Sende bulunan, bendekinin benzeri olsa gerek?» dedi. Resûlüllâh (S.A.V.) da:

«Sendeki ne imiş?» diye sordu. O da:

«Lokmân'ın mecellesi,» diye cevâb verdi. Bunun üzerine Resûlüllâh (S.A.V.):

«Onu çıkar da göreyim,» buyurdu. Süveyd de mecelleyi Resûlüllâh (S.A.V.)'a arz etti. Resûlüllâh (S.A.V.) da:

«Bu söz güzel, bende bulunan ise bundan daha üstündür, o Yüce Allâh'ın bana indirdiği Kur'ân'dır, o bir hidâyet ve nûrdur,» diye buyurdu. Resûl-i Ekrem (S.A.V.), Süveyd'e Kur'ân okudu ve o'nu İslâm'a inanmaya da'vet etti. Süveyd:

«Bu güzel bir sözdür,» dedi. Sonra Resûlüllâh (S.A.V.)'dan ayrılıp Medine'ye kavmine geldi. Çok geçmeden Hazrec kabilesi tarafından öldürüldü.

Süveyd'in kavminden bâzı adamlar: **«Şüphesiz ki biz, onun Müslüman olarak öldürüldüğünü gördük.»** diyorlardı. Süveyd, Buás gününden (1) önce öldürülmüştür.

---

1) **Buâs:** Medine yöresinden bir yerin adıdır. Orada Evs ve Hazrec kabileleri arasında savaş olmuştur. (A.E.)

ENSÂR'IN MÜSLÜMAN OLMAYA BAŞLAMASI

Ulu ve Yüce olan Allâh (C.C.) dinini açığa çıkarmak, Peygamberini aziz kılmak ve O'na olan va'dini yerine getirmek isteyince, Resûlüllâh (S.A.V.), Ensâr'dan bir toplulukla karşılaştığı bir hac mevsiminde, her hac mevsiminde yaptığı gibi, kendisinin peygamber olduğunu, Arap kabilelerine tanıttı. Resûl-i Ekrem (S.A.V.), Akabe'de (1) iken, Hazrec kabîlesinden Allâh (C.C.)'ın kendilerine hayır yapmak istediği bir toplulukla karşılaştı. (2)

Resûlüllâh (S.A.V.), onlarla karşılaşınca:

«**Siz kimsiniz?**» diye sordu. Onlar da:

«**Hazrec'den bir topluluk.**» diye cevâb verdiler Resûlüllâh (S.A.V.):

«**Yahudîlerin komşu ve müttefiklerinden mi?**» diye sordu. Onlar da:

«**Evet.**» dediler. Resûlüllâh (S.A.V.):

«**Oturmaz mısınız ki sizinle biraz konuşayım?**» buyurdu. Onlar da:

«**Olur.**» dediler. Resûlüllâh (S.A.V.) ile berâber oturdular. Resûlüllâh (S.A.V.), onları Yüce ve Ulu olan Allâh (C.C.)'a inanmaya çağırdı. Onlara, İslâm'ı arz etti ve Kur'ân okudu.

İslâm'da, Allâh (C.C.)'ın onlar için ettiği iyiliklerden biri de şudur: Yahûdiler onlarla berâber ülkelerinde yaşıyorlardı. Kitâb ve ilim sâhibi idiler. En

---

1) **Akabe:** Mina ile Mekke arasında bir yerdir.

2) Bu karşılaşma, Peygamberliğin onbirinci yılında oldu. (A.E.)

sâr ise, henüz müşrik ve putperest idi. Yahûdiler, onlara ülkelerinde savaş açmışlardı. Aralarında bir şey olduğu zaman, Ensâr'a:

«Gönderilecek bir peygamberin zamânı yaklaştı. Biz, O'na tâbi olup O'nunla berâber, Âd ve İrâm kavimlerinin öldürüldüğü gibi, sizi öldüreceğiz!» dediler.

Resûlüllâh (S.A.V.), bu toplulukla konuşup da onları Allâh (C.C.)'a inanmaya çağırınca, onlardan bâzısı diğerlerine:

«Dinleyip belleyiniz, vallâhi o adam, Yahûdilerin sizi O'nunla tehdîd ettiği peygamberdir. Yahûdiler O'na inanmakda sizden öne geçmesinler,» dedi.

Resûlüllâh (S.A.V.)'ı doğrulayıp, O'nun da'vetini benimsediler, kendilerine arz ettiği İslâm'ı kabûl ettiler ve:

«Biz kavmimizi terk ettik, onların arasındaki düşmanlık ve kötülük hiç bir kavmde yoktur. Allâh'ın, onları senin vâsıtanla bir araya getirmesi umulur. Onlara gidip, senin dînine çağıracağız ve senden kabûl ettiğimiz bu dîni onlara tanıtacağız. Eğer Allâh, onları senin çevrende birleştirirse, senden daha üstün ve değerli bir adam yoktur,» dediler.

Sonra Resûlüllâh (S.A.V.)'dan ayrılıp îmân ve tasdik etmiş olarak memleketlerine döndüler. Bunlar, — bana rivâyet edildiğine göre — Hazrec kabîlesinden altı adamdı.

Medine'ye kavmlerine gelince; onlara Allâh (C.C.)'ın Resûlünü anlattılar ve İslâm'a çağırdılar. Bu söz aralarında yayıldı. Hattâ Ensâr'ın evlerinden, içinde Resûlüllâh (S.A.V.)'ın konuşulmadığı hiç bir ev kalmadı.

BİRİNCİ AKABE BEY'ATI

Ertesi yıl Ensâr'dan (1) on iki adam hacca geldi. Resûlüllâh (S.A.V.) ile Akabe'de karşılaştılar. Bu, Birinci Akabe'dir. Resûlüllâh (S.A.V.)'e kadınların bey'atı gibi bey'at ettiler. (2) Bu bey'at Müslümanlara savaş farz kılınmazdan önce idi. Zürâre'nin oğlu Es'ad, Mâlik'in oğlu Râfi', Sâmit'in oğlu Ubâde ve Teyhân'ın oğlu Ebû'l-Heysem, bey'at edenlerdendi.

Sâmit'in oğlu Ubâde'den şöyle dediği rivâyet edilmiştir: Ben Akabe'de bulunanlar arasında idim. Biz oniki adamdık. Resûlüllâh (S.A.V.)'e kadınların bey'atı tarzında bey'at ettik. Bu bey'atımız savaş farz kılınmazdan önce idi. Allâh (C.C.)'a hiç bir şeyi ortak kılmamak, hırsızlık yapmamak ve zinâ etmemek üzere söz verdik. Çocuklarımızı öldürmeyecek, aramızda iftirâ uydurmayacak ve iyi bir işde Resûlüllâh (S.A.V.)'a karşı gelmeyecektik. Resûlüllâh (S.A.V.):

«Eğer sözünüzde durursanız, size Cennet vardır. Eğer bunlardan birini yaparsanız, sizin işiniz Ulu ve

---

1) **Ensâr:** Lûgatta; yardım edenler, yardımcılar, demektir. Medineli Müslümanlar, Resûlüllâh (S.A.V.)'a ve Mekke'den göç eden muhâcirlere yardım ettikleri için bu adı almışlardır. (A.E.)

2) **Bey'at** (veya biat): sözleşmek demektir. Bu da elini, söz verdiği kimsenin eli üzerine koyarak yapılırdı. Ancak kadınlar bey'atta el vermezlerdi. Kadınların bey'atı erkeklerinkinden biraz farklıdır. Mekke'nin Fethinin ikinci günü, erkeklerin bey'atı bittikden sonra Safâ tepesi üzerinde, kadınlar da Resûlüllâh (S.A.V.)'a bey'at etmişlerdi. Bu bey'atın özelliği, ileride anlatılacaktır. (A.E.)

Yüce olan Allâh (C.C.)'a kalmıştır. Dilerse azâb eder ve dilerse bağışlar.» buyurdu.

İbn-i İshâk demiştir ki: Bu topluluk, Resûlüllâh (S.A.V.)'dan ayrılınca, onlarla berâber Abdimenâf'ın oğlu Hâşim'in oğlu Umeyr'in oğlu Mus'ab'ı gönderdi. Mus'ab' (R.A.)'a, onlara Kur'ân okumasını, İslâmı öğretmesini ve onları dînde bilgili kılmasını emretti. Mus'ab, Medine'de (Mukri' = Okutman) diye adlandırılıyordu.

Mus'ab (R.A.), onlara namaz kıldırıyordu. Çünkü Evs ve Hazrec kabileleri, kendilerinden birinin diğerlerine imâm olmasını istemiyordu.

İKİNCİ AKABE BEY'ATI

Sonra Umeyr'in oğlu Mus'ab (R.A.) Mekke'ye döndü. Müşriklerden olan kavimlerinin hacıları ile berâber, Ensâr'dan bâzı Müslümanlar hac mevsiminde Mekke'ye geldiler. Allâh (C.C.), Resûlü'ne ikrâm ve yardım etmek, İslâm'ı ve Müslümanları azîz kılmak, şirki ve müşrikleri zelîl etmekle peygamberine yapmak istediği iyiliği, onlara da yapmayı dileyince, Teşrik Günlerinin (3) ortasında Akabe'de buluşmak için Resûlüllâh (S.A.V.) ile sözleştiler.

Mâlik'in oğlu Ka'b (R.A.) demiştir ki:

Müşriklerden olan kavmimizin hacıları arasında yola çıktık. Namazımızı kılar ve dînde bilgi sâhibi olmuştuk. Bizimle berâber efendimiz ve büyüğümüz Ma'rûr'un oğlu Berrâ (R.A.) da vardı. Medine'den çıkıp da yolumuza yönelince Berrâ (R.A.) bize:

«Ey yolcular, benim bir görüşüm var. Vallâhi ba-

---

3) **Teşrik Günleri:** Kurban Bayramının ikinci, üçüncü ve dördüncü günüdür. O günlerde Araplar, kurbanların etini Güneş'e sererlerdi. (A.E.)

na bunda uyar mısınız, yoksa uymaz mısınız bilmiyorum?» dedi. Biz de:

«Görüşün nedir?» diye sorduk. Berrâ (R.A.) da:

«Ben, bu binâ'yı (yâni Kâ'be'yi) arkamda bırakmayıp ona doğru namaz kılmayı düşünüyorum,» diye cevâb verdi. Biz de:

«Vallâhi Peygamberimizin ancak Şâm'a (4) doğru namaz kıldığını duyduk. O'na muhâlefet etmek istemiyoruz,» dedik. Berrâ (R.A.):

«Ben her ikisine doğru namaz kılacağım,» dedi. Biz de ona:

«Lâkin, biz bunu yapmayız,» dedik. Namaz vakti gelince, Mekke'ye varıncaya kadar biz Şâm'a doğru namaz kılardık, o da Kâbe'ye doğru kılardı. Biz onu yaptığından dolayı ayıplıyorduk, o ise bundan vazgeçmiyordu. Mekke'ye gelince bana:

«Ey kardeşimin oğlu, yürü Resûlüllâh (S.A.V.)'e gidip, bu yolculuğumda yaptığım işi soralım. Bana bu işte muhâlefet ettiğinizi gördüğüm için, vallâhi içime bu konuda bir şüphe düştü,» dedi.

Ka'b (R.A.) sözüne devâmla demiştir ki: Resûlüllâh (S.A.V.)'a sormak için çıktık. Biz, O'nu tanımıyorduk. Bundan önce de O'nu hiç görmemiştik. Mekke halkından bir adamla karşılaşıp, O'na Resûlüllâh (S.A.V.)'i sorduk. Adam:

«Onu tanıyor musunuz?» diye sordu. Biz de:

«Hayır,» dedik. Adam:

«Onun amcası, Abdulmuttalib'in oğlu Abbâs'ı tanıyor musunuz?» diye sordu. Biz de:

«Evet,» dedik. — Biz Abbâs'ı tanıyorduk, bize tâcir olarak dâimâ gelirdi. — Adam:

---

4) Yâni Kudüs'deki Mescid-i Aksâ'ya (Beyt'ül-Makdis'e) doğru. (A.E.)

«Mescid'e girdiğiniz zamân o (Abbâs ile berâber) oturan adamdır,» dedi. Mescide girdik, bir de baktık Abbâs (R.A.), Resûlüllâh (S.A.V.) ile berâber oturmakda idi. Selâm verdik. Sonra O'nun yanına oturduk. Resûlüllâh (S.A.V.), Abbâs (R.A.)'a:

«Bu iki adamı tanıyor musun yâ Ebâ'l-Fazl?» diye sordu. Abbâs (R.A.) da:

«Evet! Bu, kavmin efendisi Ma'rûr'un oğlu Berrâ'dır. Bu da Mâlik'in oğlu Ka'b'dır,» diye cevâb verdi.

Ma'rûr'un oğlu Berrâ (R.A.):

«Ey Allâh'ın Nebîsi; Allâh bana İslâm'da doğru yolu gösterip Müslüman olduğum hâlde, bu yolculuğuma çıkıp geldim. Bu binâyı (Kâ'be'yi) **arkama almak istemeyip ona doğru namaz kıldım. Arkadaşlarım, bu işde bana muhâlefet ettiler. Bundan dolayı içime bir şüphe düştü. Bu konuda ne buyurursunuz, yâ Resûlallâh?»** diye sordu. Resûl-i Ekrem (S.A.V.) de:

«Eğer sabredip beklersen, gerçek Kıble odur,» buyurdu.

Ka'b (R.A.) demiştir ki: Berrâ (R.A.), Resûlüllâh (S.A.V.)'in kıblesine dönüp O'nunla berâber Şâm'a doğru namaz kıldı.

Sonra hacca çıktık ve Resûlüllâh (S.A.V.) ile Teşrik Günlerinin ortasında Akabe'de buluşmak üzere sözleştik. Haccı bitirip de Resûlüllâh (S.A.V.) ile buluşmak için sözleştiğimiz gece olunca, büyüklerimizden ve ileri gelenlerimizden biri olan Abdullâh bin Amr bin Harâm Ebû Câbir'i berâberimize aldık. Biz kavmimizden, bizim berâberimizde olan kimseyi ve işimizi, müşriklerden gizliyorduk. Biz, ona:

«Ey Câbir'in babası! Sen, bizim büyüklerimizden ve ileri gelenlerimizden birisin. Senin, yarın ateş için odun olacağın bu durumdan kurtulup bize katılma-

nı istiyoruz.» dedik. Sonra, o'nu İslâm'a inanmaya çağırdık ve Resûlüllâh (S.A.V.)'in Akabe'de buluşmak için bize söz verdiğini ona bildirdik. Müslüman olup bizimle berâber Akabe'de bulundu, nakib idi.

O gece kavmimizle berâber konak yerindeki yüklerimiz arasında uyuduk. Gecenin üçtebiri geçince; Resûlüllâh (S.A.V.) ile buluşmak için yüklerimiz arasından çıkıp bağırtlak kuşlarının sıvıştıkları gibi gizlice sıvıştık. Akabe yanındaki vâdide toplandık. Biz yetmişüç adamdık ve berâberimizde kadınlarımızdan şu iki kadın vardı: Ka'b'ın kızı Nesîbe ve Adiyy'in oğlu Amr'ın kızı Esmâ.

Ka'b (R.A.) demiştir ki: Vâdide toplanıp, Resûlüllâh (S.A.V.)'in gelmesini bekliyorduk. Nihâyet berâberinde amcası, Abdulmuttalib'in oğlu Abbâs (R.A.) olduğu hâlde geldi. Abbâs (R.A.) o günlerde kavminin dini üzerinde idi. Ancak o, kardeşinin oğlunun işinde bulunmayı ve O'na destek olmayı severdi. Resûlüllâh (S.A.V.) oturunca, ilk konuşan Abdulmuttalib'in oğlu Abbâs oldu. Şöyle dedi:

«Ey Hazrec topluluğu (Araplar, Ensâr'dan olan bu insanları; Hazrec'den olsun, Evs'den olsun Hazrec diye adlandırırlardı) **bildiğiniz gibi Muhammed bizdendir. Bizimle aynı görüşte olanlarla berâber O'nu koruyup himâye ettik. O, kavmi içerisinde izzet ve şeref sâhibidir. Memleketinde üstünlüğü vardır...»**

Abbâs (R.A.)'ın bu sözlerinden sonra Resûlüllâh (S.A.V.) konuşup, Kur'ân okudu. Onları Allâh (C.C.)'a inanmaya çağırdı ve İslâm'a teşvik etti. Sonra:

«Kadınlarınızı ve oğullarınızı koruduğunuz şeylerden beni de koruyacağınıza sizinle bîatlaşıyorum.» diye buyurdu.

Ma'rûr'un oğlu Berrâ, Resûlüllâh (S.A.V.)'in elini tuttukdan sonra şöyle dedi:

«Evet, seni hak ile peygamber olarak gönderene and olsun ki, çoluk çocuğumuzu koruduğumuz şeylerden seni de koruyacağız. Ey Allâh'ın Resûlü biat ettik. Vallâhi biz savaşçıyız ve bütün silâhları kullanırız, büyüklerden büyüklere intikâl ile buna vâris olduk!»

Konuşmalar birbirini ta'kib etti. Berrâ (R.A.), Resûlüllâh (S.A.V.) ile konuşuyordu. O sırada, Teyhân'ın oğlu Ebû'l-Heysem:

«Ey Allâh'ın Resûlü, Bizimle bâzı adamlar (yâni Yahûdiler) **arasında andlaşmalar var. Bunları bozacağız. Biz bunu yapar, sonra Allâh senin kavmine dönmeni ister de sen bizi terk edersen, hâlimiz ne olur?»** dedi.

Bunun üzerine Resûlüllâh (S.A.V.) gülümseyip:

«Bilâkis, sizin kanınız, benim kanımdır. Sizin kanınız dökülürse, benimki dökülmüş olur. Ben sizden ve siz bendensiniz, sizin savaştığınız kimseye karşı savaşırım, sizin barış yaptığınız kimse ile de barış yaparım,» buyurdu.

Sonra, Resûlüllâh (S.A.V.):

«Öğrendiklerini kavimlerine öğretecek, bana aranızdan oniki nakîb seçiniz.» diye buyurdu. Onlar da, dokuzu Hazrec'der ve üçü Evs'den olmak üzere kendilerinden oniki nakîb seçtiler.

Resûlüllâh (S.A.V.)'ın eline eli ile vurup ilk bîat eden, Ma'rûr'un oğlu Berrâ (R.A.) oldu. Ondan sonra diğerleri bîat ettiler.

Sonra Resûlüllâh (S.A.V.):

«Yüklerinizin başına gidiniz,» diye buyurdu. Nadle'nin oğlu Ubâde'nin oğlu Abbâs, Resûl-i Ekrem (S.A.V.)'e:

«Seni hak ile gönderen Allâh'a and olsun ki, eğer dilersen yarın Mina halkına kılıçlarımızla saldırırız!» dedi. Resûlüllâh (S.A.V.):

«Ben bununla emrolunmadım, lâkin yüklerinizin başına dönünüz,» diye buyurdu.

Yataklarımıza dönüp sabahlayıncaya kadar orada uyuduk. Sabahlayınca, Kureyş'ın büyükleri bize gelip:

«Ey Hazrec topluluğu! Duyduğumuza göre; siz bizim şu arkadaşımıza gelip onu aramızdan çıkarmak istiyor ve bize karşı savaşmak için onunla sözleşiyor (biatlaşıyor) muşsunuz. Bizimle, onlar arasında savaş çıkmasıyle, bizi sizden daha çok öfkelendiren Araptan hiç bir topluluk yoktur,» dediler.

Kavmimizin müşriklerinden olanlar oradan kalkıp bir şeyden haberleri olmadığına yemin ediyorlar, «Biz, bunu bilmiyoruz!» diyorlardı. Kureyşliler de, onların bunu bilmediklerini doğruladılar. Ka'b (R.A.): «Bunun üzerine biz birbirimize bakıyorduk,» demiştir.

Mina'dan ayrılıp gittiler. Kavm, haberi araştırmaya başlayıp herşeyi olduğu gibi öğrendiler ve Müslümanları yakalamaya çıktılar. Ezâhir'de (5) Ubâde'nin oğlu Sa'd'a ve Amr'ın oğlu Münzir'e yetiştiler. Her ikisi de nakib idi. Münzir (R.A.), kavmden yakayı kurtarıp kaçtı. Sa'd (R.A.)'ı ise yakalayıp ellerini boynuna hayvanının kayışı ile bağladılar. Sonra Mekke'ye götürdüler ve dövmeye başladılar. Sa'd (R.A.) uzun saçlı idi ve o'nu kâkülünden tutup çekiyorlardı.

Sa'd (R.A.) demiştir ki: «Vallâhi ben, onların ellerinde iken, Kureyş'den bir topluluk bana çıkageldi. Onlar arasında güzel, beyaz, uzun boylu ve tatlı bir

---

5) Ezâhir, Mekke'ye yakın bir yerdir.

adam vardı. Ben kendi kendime: Eğer kavimden bir adamda hayır varsa, o da şu adamdadır, dedim. Bana yaklaşınca elini kaldırıp bana şiddetli bir yumruk indirdi. Kendi kendime: Vallâhi bundan sonra onlarda artık hayır yok, dedim. Beni ellerinde sürüklerlerken, onlarla berâber olanlardan bir adam birden bana acıyıp şöyle dedi: Yazık sana! Seninle Kureyş'den bir adam arasında emân ve ahd yok mu? Ben: Evet, var, vallâhi, Abdimenâf'ın oğlu Nefvel'in oğlu Adiyy'in oğlu Mut'im'in oğlu Cübeyr'in tüccârına ecir (ücretli işçi) idim. Beldelerinde onlara zulmetmek isteyenlerden onları korurdum. Abdimenâf'ın oğlu Abdişems'in oğlu Ümeyye'nin oğlu Harb'in oğlu Hâris için de aynı şeyi yapardım, dedim. O da: Yazık sana bu iki adamın adını söyleyip çağır ve seninle onların arasındaki emân ve ahdı bildir, dedi.»

Sa'd (R.A.) demiştir ki: Dediğini yaptım, bu adam acıyarak ve üzülerek çıkıp gitti. O iki adamı Mescid'de, Kâ'be'nin yanında bulup onlara şöyle dedi:

«Hazrec kabilesinden bir adam şimdi Ebtah'da dövülüyor ve sizi çağırıyor. Onunla, sizin aranızda muâhede (andlaşma) olduğunu söylüyor,» dedi. Bu iki adam da:

«Vallâhi doğru söylemiş,» dediler.

Ka'b (R.A.) demiştir ki: O iki adam gelip Sa'd'ı onların ellerinden kurtardılar. Sa'd da geçip gitti.

SONUNCU AKABE BEY'ATININ ŞARTLARI

Yüce ve Ulu olan Allâh (C.C.), Resûlüne savaş için izin verdiği zaman, savaş biatının; Resûlüllâh (S.A.V.)'ın Birinci Akabe'de onlara koştuğu şarttan baş-

ka bir takım şartları vardı. Birincisi; kadınların biatı şeklinde idi. Çünkü Yüce ve Ulu olan Allâh (C.C.), Resûlüne savaş için henüz izin vermemişti. Allâh (C. C.), savaş için izin verince ve Resûlüllâh (S.A.V.) de onlarla sonuncu Akabe'de müşriklerle savaşmak üzere biatlaşınca, kendisi için söz aldı ve Rabbisi için savaşmayı da kavme şart koştu. Bu şarta uydukları takdirde, onlara Cennet'i müjdeledi.

Sâmit'in oğlu Ubâde demiştir ki: Biz güçlü ve kolaylık hâlimizde, sevinçli ve üzüntülü zamânımızda. Resûlüllâh (S.A.V.)'i dinleyip itâat edeceğimize ve muhâcirleri kendimize tercih edeceğimize, Emirde ehli ile çekişmiyeceğimize, nerede olursak olalım gerçeği söyliyeceğimize ve Allâh (C.C.) yolunda kınayanın kınamasından korkmayacağımıza dâir Resûlüllâh (S.A.V.) ile Savaş Sözleşmesi (Harb Biatı) yaptık.

SAVAŞ EMRİNİN İNMESİ

Akabe bîatından önce, Resûlüllâh (S.A.V.)'e savaş için izin verilmemiş ve müşriklerin kanlarını dökmek helâl kılınmamış idi. Ancak Allâh (C.C.)'a duâ etmek ,ezâya sabr eylemek ve câhili bağışlamakla emrolunmuştu. Kureyş, muhâcirlerden Resûlüllâh (S. A.V.)'a tâbi olanlara, onları dînlerinden döndürünceye kadar işkence edip memleketlerinden sürgün etmişlerdi.

Muhâcirler, dîninden döndürülmek istenenlerden, müşriklerin ellerinde işkence görenlerden ve onlardan kaçarak diğer memleketlere sığınanlardan idiler. Onlardan Habeşistan'a göçenler, Medîne'ye göçenler ve her yöne dağılanlar vardı. Kureyşliler Yüce ve Ulu olan Allâh (C.C.)'a karşı büyüklenip de, onlara vermek istediği kerâmeti reddedince ve Peygamberini de yalanlayınca, Ulu ve Yüce olan Allâh (C.C.) savaş ve Müslümanlara zulmedip onlara haksızlık edenlerden öç almak için Resûlüne izin verdi. Savaş için Resûlüllâh (S.A.V.)'a izin verildiği ve müşriklerin kanlarını dökmek ve onlara karşı savaşmanın ona helâl kılındığı hakkında ilk indirilen âyet — bana Zübeyr'in oğlu Urve'den ve diğer bilginlerden rivâyet edildiğine göre — Allâh-u Teâlâ (C.C.)'nın şu kavl-i şerîfidir:

أُذِنَ لِلَّذِينَ يُقَاتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظُلِمُوا وَإِنَّ اللَّهَ عَلَى نَصْرِهِمْ
لَقَدِيرٌ ﴿٣٩﴾ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بِغَيْرِ حَقٍّ إِلَّا
أَنْ يَقُولُوا رَبُّنَا اللَّهُ وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ
لَهُدِّمَتْ صَوَامِعُ وَبِيَعٌ وَصَلَوَاتٌ وَمَسَاجِدُ يُذْكَرُ فِيهَا
اسْمُ اللَّهِ كَثِيرًا وَلَيَنْصُرَنَّ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ إِنَّ اللَّهَ
لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿٤٠﴾ الَّذِينَ إِنْ مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ
وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَلِلَّهِ
عَاقِبَةُ الْأُمُورِ ﴿٤١﴾

«Haksızlığa uğratılarak kendilerine savaş açılan kimselere karşı koymaya izin verilmiştir. Allâh, onlara yardım etmeğe elbette Kâdir'dir. Onlar, haksız yere ve Rabbimiz Allâh'tır dediler diye yurtlarından çıkarılmışlardır. Allâh, insanların bir kısmını diğeriyle savmasaydı, manastırlar, kiliseler, havralar ve içinde Allâh'ın adı çok anılan câmiler yıkılıp giderdi. And olsun ki; Allâh'a yardım edenlere, O da yardım eder. Doğrusu Allâh, Kuvvetli'dir, Güçlü'dür. Onları Biz, yeryüzüne yerleştirirsek namaz kılarlar, zekât verirler, uygun olanı emrederler, kötülüğü yasak ederler. İşlerin sonucu Allâh'a âiddir.» (1)

---

1) Hacc sûresi; âyet: 39-41

Yâni Müslümanlara zulmedildiği için savaşmaları helâl kılındı. Müslümanlar ile diğer insanlar arasında yapılan savaşta, Müslümanlara günâh yoktur. Şüphesiz ki Müslümanlar gâlib gelirlerse; namazı kılarlar, zekâtı verirler, iyiliği emrederler ve kötülükden alıkorlar. Allâh (C.C.), bu âyetlerde Nebî-i Ekrem ve O'nun bütün Ashâbını kasdetmiştir. Allâh hepsinden râzı olsun.

———— • ————

MÜSLÜMANLARIN MEDÎNE'YE HİCRET ETMESİNE İZİN VERİLMESİ

Yüce Allâh, (C.C.) Resûlüne savaş için izin verip; Ensâr'dan bu topluluk da İslâm'ı kabûl ile Resûlüllâh (S.A.V.)'a ve O'na tâbi olanlara ve Müslümanlardan O'na sığınanlara yardım edeceklerine dâir söz verince, Resûlüllâh (S.A.V.) kavminden olup muhâcir adını alan ashâbına ve Müslümanlardan Mekke'de onunla berâber bulunanlara; Medîne'ye gitmelerini, oraya göç etmelerini, Ensâr'dan olan kardeşlerine ulaşmalarını emredip:

«Şüphesiz ki Ulu ve Yüce olan Allâh (C.C.), sizin için kardeşler ve orada güven içinde olacağınız bir yurd vermiştir.» diye buyurdu.

Müslümanlar bölük bölük gittiler. Resûlüllâh (S.A.V.) ise, Mekke'de kalıp Rabbisinin oradan çıkmaya ve Medîne'ye göç etmeye kendisi için izin vermesini bekliyordu.

———— • ————

MEDÎNE'YE GÖÇ EDEN MUHÂCİRLER

Resûlüllâh (S.A.V.)'in ashâbından Medîne'ye ilk göç eden, Kureyş'in Mahzûm oğulları oymağı muhâcirlerinden Ebû Seleme (R.A.)'dir. Akabe ashâbının biatından bir yıl önce Medîne'ye göç etmiştir. Habeşistan'dan Mekke'ye Resûlüllâh (S.A.V.)'a gelmiş; Kureyş, o'na kötülük edip de Medîne'li Ensâr'dan bâzı kimselerin de Müslüman olduklarını duyunca, Medîne'ye göç etmişti.

Ebû Seleme (R.A.)'den sonra Muhâcirlerden Medîne'ye ilk gelen Rabia'nın oğlu Âmir (R.A.) ve berâberinde karısı Ebû Haseme'nin kızı Leylâ'dır. Sonra Cahş'ın oğlu Abdullâh (R.A.); âilesi ve kardeşi Cahş'ın oğlu Abd ile göçetmişlerdir. Abd'in lâkabı Ebû Ahmed (.RA.)'dir. Ebû Ahmed a'mâ bir şâirdi. Kendisine yol gösteren bir kimse bulunmaksızın Mekke'nin altını ve üstünü dolaşırdı.

Sonra Hattâb'ın oğlu Ömer (R.A.) ve Ebû Rabîa'nın oğlu Ayyâş el-Mahzûmî (R.A.) Medîne'ye geldiler. Sonra Muhâcirler göç etmekde birbirini ta'kîb ettiler.

RESÛLÜLLÂH (S.A.V.) 'IN HİCRETİ VE MEDİNE DEVRİ

«Çok Yüce olan Rabbinin adını tesbih et. (O'nun eksikliklerden uzak olduğunu an). O (Rabb) ki (her şeyi) yarattı, düzene koydu. O (Rabb) ki (her şeyin biçimini, özelliğini ve süresini) belirleyip hedefini gösterdi.»

(A'lâ sûresi; âyet: 1-3)

RESÛLÜLLÂH (S.A.V.)'İN HİCRETİ

Göç eden ashâbından sonra Resûlüllâh (S.A.V.) Mekke'de kaldı. Hicret için kendisine izin verilmesini beklıyordu Habs ve işkence edilenlerden başka O'-nunla berâber Mekke'de hiç bir kimse kalmamıştı. Sâdece Ebû Tâlib'in oğlu Alî ve Ebû Kuhâfe'nin oğlu Ebû Bekir Sıddîk (R. Anhümâ) göç etmemişlerdi. Ebû Bekir (R.A.), çok kere Resûlüllâh (S.A.V.)'dan hicret için izin ister; Resûlüllâh (S.A.V.) ise, o'na:

«Acele etme; belki Allâh, sana bir arkadaş verir,» buyururdu. Hz. Ebû Bekir (R.A.) de, o arkadaşın Resûlüllâh (S.A.V.) olmasını istiyordu.

Kureyş, Resûlüllâh (S.A.V.)'in kendilerinin yurdundan başka bir yerde onlardan başka taraftârı ve ashâbı olduğunu ve Muhâcirlerden olan ashâbının da onların yanına gittiklerini görünce, Müslümanların bir ülkeye yerleşip oranın halkından kuvvet ve yardım elde ettiklerini anladılar. Resûlüllâh (S.A.V.)' in de onların yanına çıkıp gitmesinden korktular ve O'nun kendileriyle savaşmaya karar verdiğini öğrendiler.

Müşrikler, bu sebeble Dâr'un-Nedve'de toplandılar. Orası Kilâb'ın oğlu Kusay'ın evi idi ki, Kureyş bir işe ancak orada karar verirdi. Resûlüllâh (S.A.V.)'dan korktukları zamân, O'nun işi hakkında ne yapacaklarını Dâr'un-Nedve'de konuşup tartıştılar.

İbn-i Abbâs (R.A.)'dan bu konuda şöyle dediği rivâyet edilmiştir: Müşrikler, buna karar verince Dâr'un-Nedve'ye gelip, orada Resûlüllâh (S.A.V.)'ın

işi hakkında müşâvere etmek için sözleştiler. Buluşmak için sözleştikleri günde, erkenden geldiler. Bugün (Yevm'uz-zahme) diye adlandırılıyordu. İblîs, yaşlı bir adam kılığında onların önüne çıktı. Üzerinde dörtgen kalın bir giysi vardı. Dâr'ın kapısında durmuştu. Onun, Dâr'ın kapısında durduğunu gördükleri zaman:

«Bu şeyh de kim?» diye sordular. O da:

«Necîd halkından bir şeyhdir. Sözleştiğiniz şeyi duyup ne diyeceğinizi dinlemek için sizinle berâber hâzır oldu,» diye cevâb verdi. Onlar da:

«Pekâlâ gir,» dediler.

İblîs, onlarla berâber girdi. Orada Kureyş'in ileri gelenleri toplanmışlardı. Onlardan bâzısı, diğerlerine şöyle dedi:

«Şu adamın (yâni Muhammed'in) ne yaptığını gördünüz. Vallâhi biz, kendisine tâbi olanlarla O'nun, bize saldırmasından emîn değiliz. Öyle ise, O'nun hakkında bir karar veriniz.»

Aralarında müşâvere ettiler. Sonra onlardan biri şöyle dedi:

«Demirden bir odaya O'nu habs ediniz ve üzerine kapısını kilitleyiniz. Sonra Züheyr, Nâbiğa ve göçüp giden diğer şâirler gibi, O'nun benzeri olan önceki şâirlerin başına gelen ölümün, O'nun da başına gelmesini bekleyiniz.» Bunun üzerine Necidli şeyh:

«Hayır, vallâhi bu görüş size yaramaz. Vallâhi dediğiniz gibi eğer O'nu habs ederseniz, üzerine kitlediğiniz kapının arkasından haber Muhammed'in ashâbına ulaşır. Onlar da size saldırıp, O'nu ellerinizden çekip alırlar. Sonra sizi yeninceye kadar sizinle mücâdele ederler. Bu görüş size yaramaz. Öyle ise başka bir şey düşününüz,» dedi.

Müşrikler danışıp görüştüler; sonra aralarından biri şöyle dedi:

«O'nu aramızdan çıkarıp ülkemizden sürgün ederiz. Bizden çıkıp gitti mi, vallâhi nereye gittiğine ve nerede kaldığına aldırış etmeyiz. Bizden uzaklaşıp da O'ndan kurtulduğumuz zamân işimizi yoluna kor, evvelce olduğu gibi yaşarız.» Bunun üzerine Necidli şeyh şöyle dedi:

«Hayır, vallâhi bu görüş size yaramaz. O'nun sözünün güzelliğini, konuşmasının tatlılığını ve getirdiği dîn ile insanların gönüllerini kazandığını görmüyor musunuz? Vallâhi eğer bunu yaparsanız, O'nun Arapdan bir oymağın arasına girip bu güzel sözü ve konuşmasıyle onları kendisine tâbi kılmasından, sonra onlarla sizin üzerinize yürüyüp ülkenizde savaş açmasından ve işinizi ellerinizden almasından, sonra size yapmak istediğini yapmasından emîn olamazsınız. O'nun hakkında bundan başka bir görüş getiriniz.»

Hişâm'ın oğlu Ebû Cehl de:

«Vallâhi, sizin henüz ortaya atmadığınız bir görüşüm var.» dedi. Onlar da:

«Ey Hakem'in babası o nedir?» diye sordular. Ebû Cehl:

«Her kabileden güçlü, soylu ve aramızda şerefli bir genç almamız, sonra onlardan her gence yalın bir kılıç vermemiz, sonra bunlar gidip, O'na bir tek adamın vuruşu gibi birden vurup O'nu öldürmeleridir. Böylece Muhammed'den kurtulmuş oluruz. Onlar bunu yapınca, O'nun kan da'vâsı bütün kabileler arasında dağılır. Abdimenâf oğulları, onların bütün kavimleri ile savaşamaz. Böylece bizden diyet almaya râzı olurlar. Biz de diyeti onlara veririz.» dedi. Bunun üzerine Necidli şeyh:

«En uygun görüş bu adamın dediğidir. Ben de bu görüşden başkasını uygun görmüyorum,» dedi. Kureyşli müşrikler, buna karar vererek dağıldılar.

Cebrâil Aleyhisselâm, Resûlüllâh (S.A.V.)'e gelip :

«Evvelce üzerinde gecelediğin yatağının üzerinde bu gece geceleme,» dedi.

Yatsı vakti olunca müşrikler, Resûlüllâh (S.A.V.)'ın kapısı önünde toplandılar. Resûlüllâh (S.A.V.)'ı, ne zaman uyuyacak da üzerine atılacağız, diye gözetlemeye başladılar. Resûlüllâh (S.A.V.) onların toplandıkları yeri görünce, Ebû Tâlib'in oğlu Ali (R.A.)'ye :

«Bu gece benim yatağımda yat, benim şu yeşil hadramî hırkamla örtünüp onun içinde uyu. Sana onlardan aslâ bir kötülük dokunmayacak,» diye buyurdu. Resûlüllâh (S.A.V.), uyuduğu zaman, bu hırkası içinde uyurdu.

Ka'b'ın oğlu Muhammed el-Karazi'nin şöyle dediği rivâyet edilmiştir: Müşrikler, Hz. Muhammed (S.A.V.) için toplandıklarında ,onlar arasında Hişâm'ın oğlu Ebû Cehl de vardı. Müşrikler, Resûlüllâh (S A.V.)'ın kapısının önünde iken şöyle dedi:

«Muhammed sanıyor ki, eğer siz O'na tâbi olursanız, Arabın ve Acemin melikleri olacaksınız, günün birinde ölmenizden sonra diriltileceksiniz de sizin için Erden Cennetleri gibi Cennetler olacak. Eğer bunu yapmazsanız, Müslümanlar tarafından öldürüleceksiniz. Sonra ölümünüzden sonra diriltileceksiniz, sonra sizin için Cehennem ateşi yaratılıp onda yakılacaksınız.»

Resûlüllâh (S.A.V.) müşriklerin üzerine çıkıp eline bir avuç toprak aldıktan sonra:

«Ben bunu söylerim ve sen onlardan birisin.» de-

di. Yüce Allâh (C.C.), onların Resûlüllâh (S.A.V.)'ı görmesini yok etti. Müşrikler, O'nu göremediler. Resûlüllâh (S.A.V.), Yâsin sûresinden şu âyetleri okurken avucundaki toprağı onların başlarına saçmaya başladı:

يسٓ ﴿١﴾ وَالْقُرْاٰنِ الْحَكِيمِ ﴿٢﴾ اِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٣﴾ عَلٰى
صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٤﴾ تَنْزِيلَ الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ ﴿٥﴾ لِتُنْذِرَ قَوْمًا
مَا اُنْذِرَ اٰبَاؤُهُمْ فَهُمْ غَافِلُونَ ﴿٦﴾ لَقَدْ حَقَّ الْقَوْلُ عَلٰى
اَكْثَرِهِمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٧﴾ اِنَّا جَعَلْنَا فِي اَعْنَاقِهِمْ
اَغْلَالًا فَهِيَ اِلَى الْاَذْقَانِ فَهُمْ مُقْمَحُونَ ﴿٨﴾ وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ
اَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَاَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ
لَا يُبْصِرُونَ ﴿٩﴾

«Yâ-Sin. Ey Muhammed! Kur'ân-ı Hakîm'e and olsun ki; sen, doğru yol üzere gönderilmiş Peygamberlerdensin. Bu, babaları uyarılmadığından gâfil kalmış bir milleti uyarman için güçlü ve merhametli olan Allâh'ın indirdiği Kur'ân'dır. And olsun ki, hüküm çoğunun aleyhine gerçekleşmiştir, bunun için artık inanmazlar. Boyunlarına, çenelerine kadar varan demir halkalar geçirmişizdir, bunun için başları yukarı kalkık tır. Önlerine ve arkalarına sed çekmişizdir. Gözlerini perdelediğimizden artık göremezler.» (1)

1) Yâsin sûresi, âyet: 1-9

Resûlüllâh (S.A.V.), bu âyetleri okumayı bitirince, onlardan başına toprak saçmadığı bir adam kalmamıştı. Sonra Resûlüllâh (S.A.V.), gitmek istediği yere geçip gitti.

Müşriklerle berâber olmayanlardan biri, onların yanına gelip:

«Burada ne bekliyorsunuz?» diye sordu. Onlar da:

«Muhammed'i bekliyoruz.» diye cevâb verdiler. Adam da:

«Allâh sizi umduğunuza erdirmesin! Vallâhi Muhammed sizin yanınıza çıktı. Sonra sizden her adamın başına toprak koyup işine geçip gitti. Hâlinizi görmüyor musunuz?» dedi.

Bunun üzerine müşriklerden her adam elini başının üzerine koyunca, üzerinde toprak olduğunu gördü. Sonra başlarını kaldırıp bakmaya başlayınca, Resûlüllâh (S.A.V.)'ın hırkasıyle bürünmüş hâlde döşeğin üzerinde Alî (R.A.)'yi görüp:

«Vallâhi, işte Muhammed, üzerinde hırkası olduğu hâlde uyumakta.» dediler. Sabah oluncaya kadar böylece yerlerinden ayrılmadılar. Yatakdan Alî (R.A.) kalkınca, müşrikler:

«Bize anlatan doğru söylemiş.» dediler. (2)

İbn-i İshâk demiştir ki: Hz. Ebû Bekir (R.A.) mal sâhibi zengin bir adam idi. Hicret etmek için Resûlüllâh (S.A.V.)'den izin istediği zaman Resûlüllâh (S.A.V.), O'na: **«Acele etme, belki Allâh sana bir arkadaş verir.»** demişti. Resûlüllâh (S.A.V.) bu sözü söylediği zaman Hz. Ebû Bekir (R.A.), O'nun bu sözle

---

2) Müşrikler; ya, Muhammed uyusun da işimizi kolaylıkla bitirelim, diye kapısının önünde bekliyorlardı, ya da bir adamı evinin içinde öldürmek Araplarca korkaklık sayıldığından dışarı çıkmasını bekliyorlardı. (A.E.)

kendisini kasdetmiş olmasını arzu etmişti. Hz. Ebû Bekir (R.A.) iki deve satın alıp evine kapadı. Onları yemle besleyip bu yolculuk için hazırladı.

Hz. Âişe (R. Anhâ) demiştir ki: Resûlüllâh (S.A.V.) gündüzün iki tarafından birinde, yâni ya sabâh vakti, ya da yatsı vakti evimize gelmekte hatâ etmezdi. Resûlüllâh (S.A.V.)'a, hicret etmesi ve Mekke'den kavmi arasından çıkması için izin verildiği gün olunca; gelmesi mu'tâd olmayan bir saatte Allâh (C.C.)'ın Resûlü öğle sıcağında bize geldi. Ebû Bekir (R.A.) O'nu görünce: «Resûlüllâh (S.A.V.), bu saatte, ancak yeni bir iş için gelmiştir,» dedi. Resûlüllâh (S.A.V.) eve girince Ebû Bekir (R.A.) karyolasından geri çekildi. Resûlüllâh (S.A.V.) oturdu. Ebû Bekir (R.A.)'in yanında ben ve kızkardeşim Ebû Bekir'in kızı Esmâ'dan başka hiç bir kimse yoktu. Resûlüllâh (S.A.V.):

«Yanından benden başkasını çıkar,» diye buyurdu. Ebû Bekir (R.A.):

« Ey Allâh'ın Resûlü, bunlar benim kızlarımdır, sana yabancı mı? Anam babam sana fedâ olsun!» dedi. Resûlüllâh (S.A.V.):

«Şüphesiz ki Allâh bana Mekke'den çıkıp gitmek ve hicret etmek için izin verdi,» diye buyurdu. Hz. Ebû Bekir (R.A.):

«Seninle berâber geleyim mi yâ Rasûlallâh?» diye sordu. Resûlüllâh (S.A.V.) de:

«Berâber gideceğiz,» dedi.

Hz. Âişe (R.A.) demiştir ki: Vallâhi o gün Ebû Bekir'in ağladığını gördüğüm güne kadar, ondan önce hiç kimsenin böyle sevinçden ağladığını aslâ görmemiştim. Sonra Hz. Ebû Bekir (R.A.):

«Ey Allâh'ın Peygamberi, şu iki deveyi işte bunun için hazırlamıştım,» dedi.

Erkat'ın oğlu Abdullâh'ı ücretle tuttular. Abdullâh müşrik idi. Onlara yol gösteriyordu. Resûlüllâh (S.A.V.) ile Ebû Bekir (R.A.) ona develerini verdiler. Develer onun yanında kaldı. Resûlüllâh (S.A.V.) ve Ebû Bekir (R.A.) ile sözleştiği yere ve vakte kadar onları otlatıp bakıyordu.

İbn-i İshâk demiştir ki: Bana rivâyet edildiğine göre, Resûlüllâh (S.A.V.) çıktığı zaman, çıktığını Ebû Tâlib'in oğlu Alî, Ebû Bekir Sıddik ve âilesinden başka hiç bir kimse bilmemişti. Hz. Alî (R.A.)'ye gelince, bana ulaşan habere göre; Resûlüllâh (S.A.V.) hicret edeceğini ona bildirmiş ve kendisinden sonra bir müddet Mekke'de kalıp yanında bulunan emânetleri sâhiblerine vermesini emretmişti. Resûlüllâh (S.A.V.)'in doğru ve güvenilir bir kişi olduğunu bildikleri için Mekke'de her kimin yanında, üzerine korktuğu bir şey varsa, onu Resûlüllâh (S.A.V.)'ın yanına emânet kordu.

Resûlüllâh (S.A.V.) hicret etmeye karar verince, Ebû Kuhâfe'nin oğlu Ebû Bekir (R.A.)'e geldi. Ebû Bekir (R.A.)'in evinin arkasındaki küçük bir kapıdan çıktılar, sonra Sevr dağındaki bir mağaraya gidip, oraya girdiler. Ebû Bekir (R.A.), oğlu Abdullâh'a, insanların kendileri hakkında ne dediklerini gündüz dinlemesini, sona o gün akşam olunca onlara haberi getirmesini emretti. Kölesi Füheyra'nın oğlu Âmir'e de gündüz koyunlarını otlatmasını sonra onları dağa, kendisine doğru sürmesini ,akşam olunca mağaraya doğru gelmesini emretti. Ebû Bekir (R.A.)'in kızı Esmâ (R. Anhâ), akşam olunca onlara lâzım olan yiyeceği getirirdi.

Resûlüllâh (S.A.V.), berâberinde Ebû Bekir (R.A.) olduğu hâlde mağarada üç gün kaldı. Kureyşliler Resûlüllâh (S.A.V.)'ı kaybedince. O'nu bulup kendi-

lerine getiren kimseye yüz deve vereceklerini ilân ettiler. Ebû Bekir (R.A.)'in oğlu Abdullâh gündüzleri Kureyşliler ile berâber bulunup, onların danışma için yaptıkları toplantıları ve Resûlüllâh (S.A.V.) ile Ebû Bekir (R.A.) hakkında söyledikleri şeyleri dinler, sonra akşam olunca onlara gelip haberi verirdi. Ebû Bekir (R.A.)'in kölesi Füheyra'nın oğlu Âmir, Mekke halkının çobanları arasında davarını otlatır, akşam olunca Ebû Bekir (R.A.)'in davarını ikisinin saklandığı mağaraya doğru sürer, onlar da davarı sağarlardı.

Nihâyet böylece üç gün geçti. İnsanlar artık onlardan konuşmaz oldular. Ücretle kiraladıkları adam, develerini ve kendi devesini getirdi. Ebû Bekir (R.A.)'in kızı Esmâ (R. Anhâ) ise, onlara azık torbalarını getirmiş, fakat torbaların bağını unutmuştu. Resûlüllâh (S.A.V.) ve Ebû Bekir (R.A.) hayvanlarına binince, Esmâ (R. Anhâ), azık torbasını asmak için gitti. Bir de baktı, torbaların ipleri yok. Esmâ (R. Anhâ) kemerini çıkarıp bağ yaptı, sonra azık torbasını onunla bağladı.

Bundan dolayı Hz. Ebû Bekir (R.A.)'in kızı Esmâ (R. Anhâ)'ya **Zât'ün-Nitâk** (kemer sâhibi) denilirdi (3)

Hz. Ebû Bekir (R.A.) iki deveyi Resûlüllâh (S.A.V.)'e yaklaştırınca, onların en iyisini Resûlüllâh (S.A.V.)'e sundu. Sonra:

«Bin, anam babam sana fedâ olsun.» dedi. Resûlüllâh (S.A.V.) ise:

---

3) İbn-i Hişâm demiştir ki: İlim sâhibi olan bir çok kişiden, Esmâ'ya: Zât'ün-Nitâkayn, dediklerini işittim. Bunun açıklaması şöyledir: Esmâ, azık torbasını deveye asmak isteyince, kemerini ikiye yardı. Birisi ile azık torbasını astı, diğeri ile de kuşandı.

«Benim olmayan bir deveye binmem,» diye buyurdu. Ebû Bekir (R.A):

«O senindir, yâ Resûlallâh, anam babam sana fedâ olsun!» dedi. Resûlüllâh (S.A.V.):

«Hayır, lâkin onu senden kaça satın alayım?» diye sordu. Ebû Bekir (R.A):

«Öyle ise şu kadara satın al,» dedi. Resûlüllâh (S.A.V.) da o miktâra deveyi satın aldı. Ebû Bekir (R.A.) ise:

«Her iki deve de senindir, ey Allâh'ın Resûlü,» dedi.

Develere binip, yola çıktılar. Ebû Bekir Sıddîk (R.A.), kölesi Füheyra'nın oğlu Âmir'i, yolda kendilerine hizmet etmesi için arkasına bindirdi.

Ebû Bekir (R.A.)'in kızı Esmâ (R. Anhâ) demiştir ki: Resûlüllâh (S.A.V.) ve Ebû Bekir (R.A.) çıkıp gidince ,bize Kureyş'den bir topluluk geldi. Onlar arasında Hişâm'ın oğlu Ebû Cehil de vardı. Ebû Bekir (R.A.)'in kapısı önünde durdular. Ben onların yanına çıktım. Onlar:

«Baban nerede, ey Ebû Bekir'in kızı?» diye sordular. Ben de:

«Vallâhi, babamın nerede olduğunu bilmiyorum,» dedim.

Esmâ (R. Anhâ) demiştir ki: Bunun üzerine Ebû Cehl —ki kötü ve habis bir adamdı— elini kaldırıp yanağıma öyle şiddetli bir tokat vurdu ki, o tokattan küpem çıktı. Sonra ayrılıp gittiler.

Ca'şem'in oğlu Mâlik'in oğlu Sürâka demiştir ki: Resûlüllâh (S.A.V.), Mekke'den Medine'ye göç etmek üzere yola çıkınca Kureyş, O'nu kendilerine getiren kimseye yüz deve vereceklerini va'd ettiler. Ben kavmimin toplantı yerinde oturmakda iken, bizden bir adam çıkagelip önümüzde durdu ve:

«Vallâhi az önce bana rastlayıp geçen üç süvâri gördüm, şüphesiz ki ben onların Muhammed ve arkadaşları olduğu görüşündeyim,» dedi. **Ben:**

«Sus!» diye ona gözümle işâret ettim, **sonra:**

«Onlar kayıplarını arayan falân oğullarıdır,» dedim. Adam da:

«Belki de odur,» dedi, sonra sustu. **Ben, biraz bekledikten** sonra kalkıp evime girdim. Atımı getirmelerini emrettim. Atımı getirdiler, silâhımı da getirmelerini emrettim. Odamın arkasından getirdiler. Sonra fala baktığım oklarımı aldım. Daha sonra gidip zırhımı giydim ve silâhımı kuşandım. Sonra fal oklarını çıkarıp, fala baktım. **«Lâ Yedurruhû** = Ona zarar vermez» diye yazılı olan beğenmediğim ok çıktı. Ben ise, Muhammed (S.A.V.)'i Kureyş'e geri getirip yüz deve mükâfatı almak istiyordum. O'nun peşine düştüm. Atım hızlandığı bir sırada sürçtü, üzerinden düştüm. Kendi kendime: **«Bu da nedir!»** dedim. Sonra fal oklarımı çıkarıp fala baktım. **«Ona zarar vermez»** diye yazılı olan beğenmediğim ok çıktı. Yine de O'nu yakalamak isteyerek peşine düştüm. Resûlüllâh (S.A.V.)'ı ve arkadaşlarını gördüğüm bir sırada atım sürçtü, üzerinden düştüm. Kendi kendime: **«Bu da nedir!»** dedim. Sonra fal oklarımı çıkardım fala baktım. Yine **«Ona zarar vermez»** diye yazılı olan beğenmediğim ok çıktı. Yine de O'nu yakalamak isteyerek peşine düştüm. Kâfileyi görünce atım yine sürçtü, iki ön ayağı yere battı, ben de düştüm. Sonra ayaklarını yerden çıkardı. Ön ayaklarının ardından kasırga gibi bir duman çıktı. Ben, bunu görünce bu işden menedildiğimi ve O'nun gâlib olduğunu öğrenmiş oldum. Kâfileye seslenip:

«Ca'şem'in oğlu Sürâka'yım, bana bakın, sizinle konuşmak istiyorum, Vallâhi size, benden bir kötülük gelmez,» dedim. Resûlüllâh (S.A.V.), Hz. Ebû Bekir (R.A.)'e:

«Bizden ne istiyorsun, diye ona sor,» buyurdu. Ebû Bekir (R.A.) de bunu, bana sordu. Ben de:

«Bana bir yazı yaz ki seninle benim aramda bir alâmet ve emân olsun,» dedim. Resûlüllâh (S.A.V.) da:

«Yâ Ebâ Bekir, o'na bunu yaz,» diye buyurdu.

Ebû Bekir (R.A.) benim için bir kemiğe veya kâğıt parçasına yâhûd kiremite yazıp, onu bana attı. Onu alıp, ok kabıma koydum. Sonra geri döndüm. Sustum, başımdan geçen olaydan hiç bir şey anlatmadım. Nihâyet Resûlüllâh (S.A.V.), Mekke'yi feth edip de Hüneyn ve Tâif seferlerini de bitirince, berâberimdeki o yazıyı Resûlüllâh (S.A.V.)'a vermek için çıkıp Ci'râne'de (4) O'na kavuştum. Ensâr'ın süvârilerinden bir bölüğün içine girdim. Onlar, mızraklarla bana vurmaya başlayıp: **«Çekil, çekil, ne istiyorsun?»** diyorlardı. Devesinin üzerinde bulunan Resûlüllâh (S.A.V.)'e yaklaştım. Özengisindeki bacağına baktım. Sanki o, hurma ağacının özü gibi beyazdı. Elimi yazılı emân ile kaldırıp sonra:

«Ey Allâh'ın Resûlü! Bu, benim için yazdırdığınız yazıdır! Ben Ca'şem'in oğlu Sürâka'yım,» dedim. Resûlüllâh (S.A.V.) ise:

«Bu gün ahde vefâ ve iyilik günüdür, onu bana yaklaştır,» diye buyurdu. Resûlüllâh (S.A.V.)'a yaklaşıp verdim. Sonra Resûlüllâh (S.A.V.)'a sormak istediğim bir şeyi hatırlamak isteyip, hatırlayamadım. Ancak şunu sordum:

«Ey Allâh'ın Resûlü, develerim için doldurduğum

---

4) **Ci'râne:** Tâif ile Mekke arasında bir suyun adıdır.

yalaklarıma gelen yitik ve başı boş deveyi sulamamda sevâb var mı?» Resûlüllâh (S.A.V.):

«Evet, her ciğer sâhibini sulamakda sevâp var.» diye buyurdu. Sonra kavmime dönüp zekâtımı Resûlüllâh (S.A.V.)'a gönderdim.

İbn-i İshâk demiştir ki : Resûlüllâh (S.A.V.) ve Ebû Bekir (R.A.) ile berâber onlara yol gösteren Erkat'ın oğlu Abdullâh da yola çıktı. Onlarla berâber Mekke'nin alt yönüne indi, onları sahile götürdü. Nihâyet Usfân'dan alt tarafta yol ayrıldı. Sonra onları Emec'in alt tarafından yola soktu. Daha sonra bu yerden geçip onları Harrâz yoluna soktu. Nihâyet onları bir kuyu kenarına getirdi ve Medine'ye doğru götürdü.

KUBA'YA GELİŞ

Sâide'nin oğlu Uveymir'in oğlu Abdurrahmân'-dan şöyle dediği rivâyet edilmiştir: Kavmimden bâzı adamlar Resûlüllâh (S.A.V.)'ın ashâbının şöyle dediklerini rivâyet ettiler:

Biz, Resûlüllâh (S.A.V.)'in Mekke'den çıktığını duyunca, O'nun gelmesini bekledik. Biz, sabâh namazını kılınca evlerimizin dışına çıkar, Resûlüllâh (S.A.V.)'ı beklerdik. Vallâhi Güneş bastırıp da gölge kalmayıncaya kadar yerlerimizden ayrılmazdık. Bir gölge bulamayınca evimize girerdik. Bu olay sıcak günlerde olmuştu. Nihayet Resûlüllâh (S.A.V.)'ın geldiği gün olunca, daha önce oturduğumuz gibi oturup bekliyorduk: Yine sığınacak bir gölge kalmayınca evlerimize girdik. Biz evlere girdiğimiz zaman Resûlüllâh (S.A.V.) gelmişti. O'nu ilk gören Yahûdi'lerden bir adam oldu. Bizim ne yaptığımızı görmüştü. Biz, Resûlüllâh (S.A.V.)'ın bize gelmesini bekliyorduk. Yahûdî, en yüksek sesiyle:

«Ey Kayla oğulları (yâni Ensâr), işte ceddiniz geldi,» diye bağırdı.

Biz, bir hurma ağacının gölgesinde durup Resûlûllâh (S.A.V.)'ı karşılamaya çıktık : Resûlüllâh (S.A.V.)'ın berâberinde, yaşıtı olan Ebû Bekir (R.A.) vardı. Bizim çoğumuz bundan önce Resûlüllâh (S.A.V.)'ı görmemişti. İnsanlar, O'nun çevresine toplandılar. Resûlüllâh (S.A.V.), ile Ebû Bekir (R.A.)'i ayırd edemiyorlardı. Nihâyet gölge Resûlüllâh (S.A.V.)'dan ayrılıp da Ebû Bekir (R.A.) kalkıp onu giysisi ile

gölgelendirince bununla o zâtın Resûlüllâh (S.A.V.) olduğunu öğrendik.

Ibn-i İshâk demiştir ki: Rivâyet edildiğine göre, Resûlüllâh (S.A.V.), Hidm'in oğlu Külsûm (R.A.)'ün evine inmiş. Bilâkis Hayseme'nin oğlu Sa'd (R.A.)'ın evine indi, diyenler de vardır. Bâzısı da demiştir ki: Resûlüllâh (S.A.V.), Hidm'in oğlu Külsûm (R.A.)'ün evine indi. Ancak Resûlüllâh (S.A.V.), Hidm'in oğlu Külsûm (R.A.)'ün evinden çıkınca, insanlarla görüşmek için Hayseme'nin oğlu Sa'd (R.A.)'ın evinde oturdu. Çünkü Sa'd (R.A.) bekâr olup âilesi yoktu. Burası muhâcirlerden olan Resûlüllâh (S.A.V.)'ın ashâbından bekârların evi idi.

Hz. Ebû Bekir (R.A.) de, İsâf'ın oğlu Habib (R. A.)'in evine indi. Zeyd'in oğlu Hârice (R.A.)'nin evine indi, diyen de vardır.

Ebû Tâlib'in oğlu Hz. Ali (R.A.), Resûlüllâh (S. A.V.)'ın yanına bırakılmış olan emânetleri sâhiblerine verinceye kadar, üç gün üç gece Mekke'de kaldı. Bu emânetleri sâhiblerine verince, hemen Resûlüllâh (S.A.V.)'a yetişip O'nunla beraber Hidm'in oğlu Külsûm (R.A.)'ün evine indi.

Resûlüllâh (S.A.V.), Kuba'da Amr bin Avf oğulları arasında Pazartesi, Salı, Çarşamba ve Perşembe günleri kaldı ve Kuba Mescidi'ni yaptırdı.

MEDİNE'YE GELİŞ

Sonra Allâh (C.C.), Cum'a günü Resûlüllâh (S. A.V.)'ı onların arasından yola çıkardı. Resûlüllâh (S. A.V.)'a Cum'a namazı vakti, Sâlim bin Avf oğulları yurdunda erişti. Cum'a namazını vâdînin içindeki mescidde, Rânûnâ vâdîsinde kıldı. Bu, Resûlüllâh (S. A.V.)'ın Medîne'de kıldığı ilk Cum'a namazıdır.

Mâlik'in oğlu Utbân ve Ubâde'nin oğlu Abbâs, Sâlim bin Avf oğullarından bâzı adamlarla Resûlüllâh (S.A.V.)'a gelip:

«Çok adamı, hazırlığı ve kuvveti olan bizlerin yanında ikâmet ediniz,» dediler. Resûlüllâh (S.A.V.) ise;

«Siz, devenin yolundan çekiliniz, onu serbest bırakınız. Çünkü o me'mûrdur (gideceği yeri bilir),» dedi. Devenin yolundan çekildiler.

Deve yürüyüp de Beyyâza oğullarının yurdu hizâsına gelince, Lebîd'in oğlu Zeyyâd ve Amr'ın oğlu Ferve, Beyyâz'a oğullarından bâzı adamlarla Resûl-i Ekrem (S.A.V.)'i karşılayıp:

«Ey Allâh'ın Resûlü, çok adamı, hazırlığı ve kuvveti olan bize gel,» dediler. Resûlüllâh (S.A.V.) ise:

«Deveyi serbest bırakın. Çünkü o me'mûrdur (gideceği yeri bilir).» dedi. Onlar da deveyi serbest bıraktılar. Deve yürüyüp Hâris bin Hazrec oğullarının yurdu hizâsına gelince, Rebî'in oğlu Sa'd ve Zeyd'in oğlu Hârice ve Revâha'nın oğlu Abdullâh, Hâris bin Hazrec oğullarından bâzı adamlarla Resûlüllâh (S. A.V.)'in önüne çıkıp:

«Ey Allâh'ın Resûlü, çok adamı, hazırlığı ve kuv-

veti olan bize gel,» dediler. Yine Resûlüllâh (S.A.V.):

«Deveyi serbest bırakın, o me'murdur,» dedi. Deveyi serbest bıraktılar, o da yürüyüp gitti. Nihâyet deve, Adiyy bin Neccâr oğullarının yurduna uğradı. Onlar, Resûlüllâh (S.A.V.)'in yakından dayıları idiler. Abdulmuttalib'in anası Amr'ın kızı Selmâ, onların kadınlarından biri idi.

Kays'ın oğlu Süleyt ve Süleyt'in babası Ebû Hârice'nin oğlu Üseyra, Neccâr bin Adiyy oğullarından bâzı adamlarla Resûlüllâh (S.A.V.)'in önüne çıkıp:

«Ey Allâh'ın Resûlü, sayısı çok, hazırlığı ve kuvveti olan dayılarına gel,» dediler. Resûlüllâh (S.A.V.) ise:

«Deveyi serbest bırakınız, o me'murdur,» diye buyurdu. Deveyi serbest bıraktılar, o da yürüyüp gitti.

Nihâyet deve, Mâlik bin Neccâr oğullarının yurduna geldi. Resûlüllâh (S.A.V.)'ın mescidinin kapısı üzerinde çöktü. O günlerde mescidin yeri Neccâr oğullarından iki yetîm çocuğa âid bir mirbed (yâni hurma kurutma yeri) idi. Bu iki yetîm Afrâ'nın oğlu Muâz'ın himâyesinde idiler. Bunlar Amr'ın iki oğlu Sehl ile Süheyl'dir. Deve, Resûlüllâh (S.A.V.) üzerinde olduğu hâlde çökünce, Resûlüllâh (S.A.V.) inmeyip durdu. Deve kalkıp biraz daha yürüdü. Resûlüllâh (S.A.V.), devenin dizginini salıverdi. Dizginle onu geri çevirmiyordu. Sonra deve yüzünü arkasına çevirdi. İlk kez çöktüğü yere geri dönüp, oraya çöktü. Sonra hareket etti ve bağırdı, boynunu yere koydu. Resûlüllâh (S.A.V.), deveden indi. Ebû Eyyûb Hâlid bin Zeyd (R.A.), Resûlüllâh (S.A.V.)'in yükünü götürüp evine koydu. Resûlüllâh (S.A.V.) ona konuk olup:

«Mirbed (hurma kurutma yeri) kimindir?» diye

sordu. Hz. Peygamber'e, Afrân'ın oğlu Muâz cevâb verip:

«Ey Allâh'ın Resûlü, o yer Amr'ın iki oğlu Sehl ile Süheyl'indir. Onlar benim iki yetîmimdir. O yer için ben onları râzı ederim. Sen, o yeri mescid yap,» dedi.

Resûlüllâh (S.A.V.) oraya mescid yapılmasını emretti. Resûlüllâh (S.A.V.) mescidini ve meskenlerini binâ edinceye kadar Ebû Eyyûb (R.A.)'a konuk oldu. Müslümanları mescidin yapımında çalışmaya teşvik için orada kendisi de çalıştı. Onunla berâber Muhâcirler ve Ensâr da çalıştılar, mescidin yapımında çaba harcadılar.

Müslümanlar, Mescid-i Nebevî'yi yaparlarken şiir söyleyip: **«Âhiret hayâtından başka hayât yoktur. Allâh'ım, Ensâra ve Muhâcirlere rahmet eyle,»** diyorlardı. Resûlüllâh (S.A.V.) de:

«Âhiret hayâtından başka hayât yoktur. Allâh'ım, Muhâcirlere de, Ensâra da rahmet eyle.» diyordu.

Resûlüllâh (S.A.V.), mescidi ve evi yapılıncaya kadar Ebû Eyyûb (R.A.)'un evinde ikâmet etti. Sonra Ebû Eyyûb (R.A.)'un evinden kendi evine geçti. Ebû Eyyûb'a, Allâh rahmet eylesin ve ondan râzı olsun.

Ebû Eyyûb (R.A.) demiştir ki: Resûlüllâh (S.A.V.) evimde bana konuk olunca, aşağı kata yerleşti. Ben ve Ümm-ü Eyyûb ise yukarı katta idik. Bunun üzerine ben Resûlüllâh (S.A.V.)'e:

«Ey Allâh'ın Nebîsi, anam babam sana fedâ olsun. Ben, senin üzerinde, sen ise benim altımda kalmanı uygun görmüyorum. Sen yukarı çıkıp üst katta otur, biz de inip aşağı katta oturalım,» dedim. Resûlüllâh (S.A.V.) ise:

«Yâ Ebâ Eyyûb, bize ve bize gelenlere faydalı ve

kolay olan, evin alt katında olmamızdır,» dedi.

Ebû Eyyûb (R.A.) demiştir ki: Evde, Resûlüllâh (S.A.V.) **alt katta, biz ise** O'nun üstünde idik. Bir gün içinde su olan bir küpümüz kırıldı. Ben ve Ümm-ü Eyyûb (yâni eşim), saçaklı bir örtü ile kalktık, ondan başka örtümüz de yoktu. Dökülen sudan bir şeyin Resûlüllâh (S.A.V.)'in üzerine damlayıp da O'na ezâ vermesinden korkarak, onunla suyu kurutmaya çalışıyorduk.

Yine Ebû Eyyûb (R.A.) demiştir ki: Biz, Resûlüllâh (S.A.V.) için akşam yemeği yapar, sonra onu Resûlüllâh (S.A.V.)'a gönderirdik. Fazlasını bize geri gönderdiği zaman ben ve eşim Ümm-ü Eyyûb, Resûlüllâh (S.A.V.)'ın eli girdiği yerden alıp ondan yerdik. Bununla bereket umardık. Bir gece Resûlüllâh (S.A.V.)'a yemeğini gönderdik. Yemeğe soğan veya sarmısak koymuştuk. Resûlüllâh (S.A.V.) onu bize geri çevirdi. Yemekte elinin izini göremeyince hemen Resûlüllâh (S.A.V.)'a gittim:

«Ey Allâh'ın Resûlü, anam ve babam sana fedâ olsun, yemeğinizi geri çevirmişsiniz, yemekde elinizin girdiği yeri de göremedim, siz yemeğin fazlasını bize gönderdiğiniz zaman, ben ve Ümm-ü Eyyûb elinizin girdiği yerden alır, bununla bereket umarız,» dedim. Bunun üzerine Resûlüllâh (S.A.V.):

«Ben, yemekde şu sebzenin (yâni soğan veyâ sarmısağın) **kokusunu duydum. Ben** (insanlarla çok görüşen) **bir adamım. Fakat siz onu yiyebilirsiniz,»** diye buyurdu.

Ebû Eyyûb (R.A.): Biz, o yemeği yedik, bundan sonra da bu sebzeden Resûlüllâh (S.A.V.) için yemek yapmadık, **demiştir.**

———— ● ————

MEDÎNE'DE İRÂD EDİLEN HUTBELER VE YAPILAN ANDLAŞMALAR

Resülûllâh (S.A.V.) artık Medîne'de yerleşip ora da ikâmet etti. Medîne'ye Rebiu'l-Evvel ayında gelmiş ve giren yılın Saferine kadar orada kalmıştı. Hattâ Medîne'de kendisi için Mescidini ve evlerini yaptırmıştı. Ensârdan olan bu bölge halkı Müslüman olarak O'nun çevresinde toplanmışlardı. Ensâr'ın evlerinden, halkı Müslüman olmadık hiç bir ev kalmamıştı. Bu, Allâh (C.C.)'ın ihsânıdır. Ancak Hatme, Vâkıf, Vâil ve Ümeyye Müslüman olmamıştı. Bunlar Evs kabilesinden bir boydur. Bunlar müşrik olarak kalmışlardı.

Bana, Abdurrahmân'ın oğlu Ebû Seleme'den rivâyet edildiğine göre — ki Resûlüllâh (S.A.V.)'n söylemediği bir sözü, Resûlüllâh (S.A.V.) söyledi demekten Allâh (C.C.)'a sığınırız — **Resûlüllâh (S.A.V.)'in irâd ettiği ilk hutbe şudur:** Resûlüllâh (S.A.V.); Müslümanlar arasında ayağa kalkarak Allâh (C.C.)'a hamd etmiş, O'nu lâyık olduğu şekilde övmüş, sonra şöyle demiştir:

«Ey insanlar! Kendiniz için âhiret azığı hazırlayın ve onu kendinizden önce gönderin. Elbette bilirsiniz ki, muhakkak ölecek ve sürünüzü çobansız bırakacaksınız. Sonra Rab size arada tercümân ve perdedâr olmıyarak : Benim Resûlüm sana gelip bildirmedi mi...? Ben, sana mal verdim, ihsânda bulundum. Sen bu ni'metlerden kendine âhiret payı ayırdın mı? diyecek; o kimse sağa sola bakacak, hiç bir nesne gör-

miyecek. Sonra önüne bakacak, orada Cehennem'i görecek. Öyle ise, bir yarım hurma ile de olsa Cehennem'den kendisini korumaya muktedir olan kimse hemen o korumayı yapsın. Ve kim ki, o yarım hurmayı da bulamazsa bâri bir söz söyliyerek iyiliğe çalışsın. Çünkü bir iyiliğe ondan yedi yüze kadar sevâb verilir. Selâm ve Allâh'ın rahmeti ve berekâtı sizin üzerinize olsun.»

Sonra Resûlüllâh (S.A.V.), insanlara diğer bir def'a daha hitap edip şöyle buyurdu:

«Allâh'a hamd olsun. Allâh'a hamd ederim. Ve O'ndan yardım isterim. Nefislerimizin şerlerinden ve kötü amellerimizden Allâh'a sığınırız. Allâh'ın hidâyet ettiğini kimse saptıramaz. Allâh'ın saptırdığını da kimse hidâyet edemez. Şehâdet ederim ki, Allâh'-dan başka ilâh yoktur, O birdir, ortağı yoktur. Sözün en güzeli Yüce ve Ulu olan Allâh'ın Kitâbıdır. Kalbinde Allâh'ın Kur'ân'ı süslediği ve onu kâfir iken İslâm'a soktuğu ve Kur'ân'ı insanların sözlerine üstün tutan kimse felâh bulur. Doğrusu Allâh'ın Kitâb'ı sözlerin en güzeli ve beliğidir. Allâh'ın sevdiğini seviniz. Allâh'ı cân-u gönülden seviniz. Allâh'ın kelâmından ve zikrinden usanmayınız. Ve Allâh'ın kelâmından gönlünüze sıkıntı gelmesin. Çünkü Allâh'ın kelâmı, her şeyin iyisini ayırıp seçer. Amellerin hayırlısını ve kulların seçkini olan peygamberleri ve kıssaların iyisini anlatır, helâl ve harâmı beyân eder. Artık Allâh'a kulluk ediniz ve O'na bir şeyi ortak etmeyiniz. O'ndan hakkıyle sakınınız. Yaptığınız iyi işleri diliniz te'yîd etsin. Aranızda Allâh'ın rahmetiyle sevişin. Şüphesiz ki Allâh ahdinin bozulmasına kızar. Selâm size olsun.»

YAPILAN ANDLAŞMALAR

Resûlüllâh (S.A.V.), Muhâcirler ile Ensâr arasında bir metin yazdırdı. Bu metinde Yahûdilerle barış yapıp onlarla andlaştı. Onları dinleri ve malları üzere bıraktı. Yahûdiler için bâzı şeyleri gerekli kıldı ve onlara bâzı şartlar koştu.

(İlk İslâm Devletinin, ilk yazılı Anayasası sayılan bu metnin, maddelere ayrılmış Türkçe tercümesi şöyledir):

«Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın adıyle.

1) Bu kitab, (yazı,), Peygamber Muhammed tarafından Kureyşli ve Yesribli mü'minler ve Müslümanlar ve bunlara tâbi olanlarla yine onlara sonradan katılmış olanlar ve onlarla berâber cihâd edenler için(olmak üzere düzenlenmiştir).

2) İşte bunlar, diğer insanlardan ayrı bir ümmet (câmi'a) oluştururlar.

3) Kureyş'den olan Muhâcirler, kendi aralarında âdet olduğu veçhile kan diyetlerini ödemeye katılırlar ve onlar savaş esirlerinin kurtuluş fidyesini mü'minler arasındaki iyi ve ma'kûl bilinen esaslara ve adâlet umdelerine göre ödemeye iştirâk edeceklerdir.

4) Avf oğulları kendi aralarında âdet olduğu veçhile, önceki şekiller altında kan diyetlerini ödemeye iştirâk edeceklerdir ve (Müslümanların teşkil ettiği) her zümre (tâife), savaş tutsaklarının kurtuluş fidyesini mü'minler arasındaki iyi ve ma'kûl bilinen esaslara ve adâlet umdelerine göre ödemeye katılacaklardır.

5) Hâris oğulları, kendi aralarında âdet olduğu veçhile, önceki şekiller altında kan diyetlerini ödemeye ve her bir zümre, savaş tutsaklarının kurtuluş fidyesini, mü'minler arasında iyi ve ma'kûl bilinen esaslara ve adâlet umdelerine göre ödemeye katılacaklardır.

6) Sâide oğulları, kendi aralarında âdet olduğu veçhile, önceki şekiller altında kan diyetlerini ödemeye ve her zümre, savaş tutsaklarının kurtuluş fidyesini, mü'minler arasındaki iyi ve ma'kûl bilinen esaslar ve adâlet umdelerine göre ödemeye katılacaklardır.

7) Cuşem oğulları, kendi aralarında âdet olduğu veçhile, önceki şekiller altında kan diyetlerini ödemeye ve her zümre, savaş tutsaklarının kurtuluş fidyesini, mü'minler arasındaki iyi ve ma'kûl bilinen esaslara ve adâlet umdelerine göre ödemeye katılacaklardır.

8) Neccâr oğulları, kendi aralarında âdet olduğu veçhile, önceki şekiller altında kan diyetlerini ödemeye ve herbir zümre, savaş tutsaklarının kurtuluş fidyesini, mü'minler arasındaki iyi ve ma'kûl bilinen esaslara ve adâlet umdelerine göre ödemeye katılacaklardır.

9) Amr İbn-i Avf oğulları, kendi aralarında âdet olduğu veçhile, önceki biçimler altında kan diyetlerini ödemeye ve herbir zümre, savaş tutsaklarının kurtuluş fidyesini, mü'minler arasındaki iyi ve ma'kûl bilinen esaslara ve adâlet umdelerine göre ödemeye katılacaklardır.

10) Nebit oğulları, kendi aralarında âdet olduğu veçhile, önceki biçimler altında kan diyetlerini ödemeye ve her bir zümre, savaş tutsaklarının kurtuluş

fidyesini, mü'minler arasındaki iyi ve ma'kûl bilinen esaslara ve adâlet umdelerine göre ödemeye katılacaklardır.

11) Evs oğulları, kendi aralarında âdet olduğu veçhile, önceki biçimler altında kan diyetlerini ödemeye ve her bir zümre, savaş tutsaklarının kurtuluş fidyesini, mü'minler arasındaki iyi ve ma'kûl bilinon esaslar ve adâlet umdelerine göre ödemeye katılacaklardır.

12) Mü'minler kendi aralarında ağır malî sorumluluklar altında bulunan hiç kimseyi (bu durumda) bırakmayacaklar, kurtuluş fidyesi veyâ kan diyeti gibi borçlarını iyi ve ma'kûl bilinen esaslara göre vereceklerdir.

12/B) Hiç bir mü'min diğer bir mü'minin mevlâsına (yâni kendisi ile akdî kardeşlik bağı kurulmuş kimseye) engel olamaz. (Diğer bir okunuşa göre: Hiç bir mü'min diğer bir mü'minin mevlâsı ile, onun aleyhine olmak üzere bir anlaşma yapamayacaktır.)

13) Takvâ sâhibi mü'minler, kendi aralarından mütecâvize ve haksız bir iş yapmayı tasarlayan veyâ bir suç yâhûd bir hakka tecâvüz ya da mü'minler arasında bir karışıklık çıkarma kasdını taşıyan kimseye karşı olacaklar ve bu kimse onlardan birinin evlâdı bile olsa, hepsinin elleri onun aleyhinde kalkacaktır.

14) Hiçbir mü'min bir kâfir için, bir mü'mini öldüremez ve bir mü'min aleyhine hiç bir kâfire yardım edemez.

15) Allâh'ın zimmeti(himâye ve teminâtı) bir tekdir; mü'minlerin en önemsizlerinden birinin (tanıdığı himâye) onların hepsi için hüküm ifâde eder.

Zirâ mü'minler, diğer insanlardan ayrı olarak birbirlerinin mevlâsı (kardeşi) durumundadırlar.

16) Yahûdilerden bize tâbi olanlar, zulme uğramaksızın ve onlara karşı olanlarla yardımlaşılmaksızın, yardım ve desteğimize hak kazanacaklardır.

17) Barış, mü'minler arasında bir tekdir. Hiçbir mü'min Allâh yolunda girişilen bir savaşda, diğer mü'minleri hâriç tutarak, bir barış anlaşması yapamaz; bu barış, ancak onlar (mü'minler) arasında umûmiyyet ve adâlet esasları üzere yapılacaktır.

18) Bizimle berâber savaşa katılan bütün (askeri) birlikler birbirleriyle nöbetleşeceklerdir.

19) Mü'minler, birbirlerinin Allâh yolunda (uğrunda) akan kanlarının öcünü alacaklardır.

20) Takvâ sâhibi mü'minler, en iyi ve en doğru yol üzerinde bulunurlar.

20/B) Hiçbir müşrik, bir Kureyşlinin mal ve canını himâyesi altına alamaz ve hiçbir mü'mine bu hususta engel olamaz (yâni Kureyşliye hücûm etmesine engel olamaz).

21) Herhangi bir kimsenin, bir mü'minin ölümüne sebep olduğu kesin delillerle sâbit olur da maktûlün (hakkını savunan) velisi rızâ göstermezse, kısas hükümlerine tâbi olur; bu durumda bütün mü'minler ona karşı olurlar. Ancak bunlara, sâdece (bu kuralın) uygulanması için hareket etmek helâl (doğru) olur.

22) Bu sahife (yazı) nın içindekileri kabûl eden, Allâh'a ve Âhiret gününe inanan bir mü'minin bir kâtile yardım etmesi ve ona sığınacak bir yer te'mîn etmesi helâl (doğru) değildir; ona yardım eden veyâ sığınacak bir yer gösteren, kıyâmet günü Allâh'ın la'net ve gadâbına uğrayacaktır. ki o zaman artık

kendisinden ne bir para ödemesi ve ne de bir ta'vîz alınacaktır.

23) Üzerinde ihtilâfa düştüğünüz herhangi bir şey, Allâh'a ve Muhammed'e götürülecektir.

24) Yahûdîler, mü'minler gibi, savaş devâm ettiği müddetçe (kendi savaş) giderlerini karşılamak zorundadırlar.

25) Benû Avf Yahûdîleri, mü'minlerle birlikte bir ümmet (câmia) teşkil ederler. Yahûdîlerin dînleri kendilerine, mü'minlerin dînleri kendilerinedir. Buna gerek mevlâları ve gerekse bizzât kendileri dâhildirler.

25/B) Yalnız kim ki haksız bir iş yapar veyâ bir suç işler, o sâdece kendine ve âile ferdlerine zarar (vermiş) olacaktır.

26) Benû'n-Neccâr Yahûdleri de Benû Avf Yahûdîleri gibi aynı (haklara) sâhib olacaklardır.

27) Benû'l-Hâris Yahûdîleri de Benû Avf Yahûdîleri gibi (aynı haklara) sâhib olacaklardır.

28) Benû Sâide Yahûdîleri de Benû Avf Yahûdîleri gibi aynı (haklara) sâhib olacaklardır.

29) Benû Cuşem Yahûdîleri ve Benû Avf Yahûdîleri gibi aynı (haklara) sâhib olacaklardır.

30) Ben'ûl-Evs Yahûdîleri de Benû Avf Yahûdîleri gibi aynı (haklara) sâhib olacaklardır.

31) Benû Sa'lebe Yahûdîleri de Benû Avf Yahûdîleri gibi aynı (haklara) sâhib olacaklardır. Yalnız kim ki haksız bir fiil veyâ bir suç işlerse, o sâdece kendini ve âile fertlerini zarara sokmuş olacaktır.

32) Cefne (âilesi) Sa'lebe'nin bir kolu (batn) dur; bu bakımdan Sa'lebe'ler gibi mülâhaza olunacaklardır

33) Benû'ş-Şuteybe de Benû Avf Yahûdileri gibi aynı (haklara) sâhib olacaklardır. (Kurallara) muhakkak uyulacak, bunlara aykırı davranış olmayacaktır.

34) Sa'lebe'nin mevlâları, bizzat Sa'lebe'ler gibi mülâhaza olunacaklardır.

35) Yahûdilere sığınmış olan kimseler (Bitâne), bizzat Yahûdiler gibi mülâhaza olunacaklardır.

36) Bunlardan (yâni Yahûdilerden) hiç biri (Müslümanlarla birlikte bir askerî sefere), Muhammed'in müsâadesi olmadan çıkamayacaktır.

36/B) Bir yaralamanın öcünü almak yasak edilemeyecektir. Muhakkak ki bir kimse bir adam öldürecek olursa, sonunda kendini ve çoluk çocuğunu sorumluluk altına sokar; aksi hâlde haksızlık olacaktır (yânî bu kurala uymayan bir kimse haksız durumda olacaktır.) Allâh, bu yazıya en iyi uyanlarla berâberdir.

37) (Bir savaş olursa) Yahûdilerin masrafları kendi üzerine ve Müslümanların masrafları da kendi üzerinedir. Muhakkak ki bu sahifede (yazıda) gösterilen kimselere savaş açanlara karşı, onlar kendi aralarında yardımlaşacaklardır. Onlar arasında iyi dilek ve iyi davranış bulunacaktır. (Kurallara) muhakkak uyulacak, bunlara aykırı hareketler olmayacaktır.

37/B) Hiçbir kimse müttefikine karşı bir suç işleyemez; muhakkak ki zulmedilene yardım edilecektir.

38) Yahûdiler, Müslümanlarla birlikte, berâberce savaş yaptıkları müddetçe masrafda bulunacaklardır.

39) Bu sahifenin (yazının) gösterdiği kimseler lehine Yesrib vâdisi dâhili, harâm (kutsal) bir yerdir.

40) Himâye altındaki kimse (cârr), bizzât himâye eden kimse gibidir; ne zulmedilir ve ne de (kendisi) suç işleyecektir.

41) Himâye verme hakkına sâhib kimselerin izni müstesnâ, bir himâye hakkı verilemez.

42) Bu sahifede (yazıda) gösterilen kimseler arasında zuhûrundan korkulan bütün öldürme veyâ çekişme olaylarının Allâh'a ve Resûlüllâh Muhammed'e götürülmeleri gerekir. Allâh, bu sahifeye (yazıya) en kuvvetli ve en iyi uyanlarla berâberdir.

43) Ne Kureyşliler ve ne de onlara yardım edecek olanlar, himâye altına alınmayacaklardır.

44) Onlar (Müslümanlar ve Yahûdiler) arasında, Yesrib'e saldıracak kimselere karşı yardımlaşma yapılacaktır.

45) Şâyet onlar (Yahûdiler), (Müslümanlar tarafından) bir barış yapmaya veyâ bir barış yapılmasına çağrılırlarsa, bunu doğrudan doğruya akdedecekler veyâ ona katılacaklardır. Şâyet Yahûdiler, Müslümanlara aynı şeyleri teklif edecek olurlarsa, mü'minlere karşı aynı haklara sâhib olacaklardır; dîn konusunda girişilen savaş olayları müstesnâdır.

45/B) Her bir zümre, kendilerine âit b[illegible]eden (gerek savunma ve gerekse diğer ihtiyaçl[illegible]unda) sorumludur.

46) Bu sahifede (yazıda) gösterilen k[illegible] için ortaya konan şartlar, aynı biçimde Evs Ya[illegible]rine, yâni onların mevlâlarına ve bizzat kend[illegible]larına, bu sahifede (yazıda) gösterilen kimsele[illegible]fından sıkı ve tam bir muhâfazakârlık ile uyg[illegible]r.

(Kurallara) muhakkak uyulacak, bunlara aykırı davranış olmayacaktır. Ve haksız biçimde kazanç sağlayanlar, sâdece kendisine zarar vermiş olurlar. Allâh, bu sahifede (yazıda) gösterilen maddelere en doğru ve en mükemmel uyanlarla berâberdir.

47) Bu kitâb (yazı), bir haksız fiil veyâ suç işleyen (ile cezâ) arasına engel olarak giremez. Kîm ki bir savaşa çıkar, güvende olur veyâ kim ki Medîne'de kalırsa yine güven içindedir; haksız bir fiil ve suç işlenmesi durumları müstesnâdır. Allâh ve Resûlüllâh Muhammed himâyelerini, (bu sahifeyi) tam bir sadâkat ve dikkat içinde muhâfaza eden kimseler üzerinde tutacaklardır.» (1)

---

1) **Muhammed Hamîdullâh «İslâm Peygamberi» adlı kitabında bu vesîkanın hukûkî değeri hakkında şöyle diyor:** Hz. Muhammed (Medîne'ye hicret ettikden sonra), Müslümanlara ve gayr-i müslimlere danıştı ve hepsi bir site devleti hâlinde teşkilâtlanmak üzere Hz. Enes'in evinde toplandılar. Anayasa resmen bir kâğıda yazıldı. Bu metnin tamâmının bize kadar gelmiş olması büyük bir bahtiyârlıktır. Bu vesika, sâdece ilk İslâm Devletinin Anayasası olmakla kalmamakta, aynı zamânda bütün dünyâda yazılı ilk Anayasayı teşkil etmektedir. Aristo, Konfiçyüs, Kavtiliya'nın çalışmaları, hükümdârlar tarafından vaz'edilmiş Anayasalar değildir. Bunlar, sâdece prensler ve siyâsi ilimler öğrencileri için öğrenim vâsıtalarıdır. Aristo'nun yazmış olduğu «Atina Anayasası» dahi, bu site devletinin, daha çok tarihi bir tasvîrinden başka bir şey değildir. (Bk. M. Hamidullah, İslâm Peygamberi, C. I, S. 140, Türkçesi)

MUHÂCİRLER İLE ENSÂR ARASINDA KURULAN KARDEŞLİK

İbn-i İshâk demiştir ki: Resûlüllâh (S.A.V.), Muhâcirlerden ve Ensâr'dan olan ashâbı arasında kardeşlik kurdu. Bize ulaşan habere göre — ki Resûlüllâh (S.A.V.)'ın söylemediği bir sözü O'na isnâd etmekten Allâh'a sığınırız — Resûl-i Ekrem (S.A.V.):

«Allâh yolunda ikişer ikişer kardeş olunuz.» buyurdu. Sonra Ebû Tâlib'in oğlu Ali (R.A.)'nin elini tutup **«Bu benim kardeşimdir.»** dedi. Resûlüllâh (S.A.V.), Peygamberlerin seyyidi, müttekilerin imâmı ve Âlemlerin Rabbi'nin Resûlü idi. Kullardan, O'nun dengi ve benzeri yoktu. Ebû Tâlib'in oğlu Ali (R.A.) ile kardeş oldu. Allâh (C.C.) ve Resûlünün aslanı ve Resûlüllâh (S.A.V.)'ın amcası Hz. Hamza (R.A.), Resûl-i Ekrem (S.A.V.)'in âzâdlısı ve Hârise'nin oğlu Zeyd (R.A.) ile kardeş oldular. Hz. Hamza (R.A.), Uhud Günü savaş vakti gelince, öldüğü takdirde ne yapması gerektiğini ona vasiyyet etmişti.

Ebû Tâlib'in oğlu zu'l-Cenâhayn Ca'fer Tayyâr, Beni Seleme'nin kardeşi Muâz İbn-i Cebel ile kardeş oldu.

Ebû Kuhâfe'nin oğlu Ebû Bekir Sıddîk (R.A.) ise, Züheyr'in oğlu Hârice (R.A.) ile kardeş oldu. Hattâb'ın oğlu Ömer (R.A.) ile Mâlik'in oğlu Utbân (R.A.) kardeş oldular. Cerrâh'ın oğlu Ebû Ubeyde (R.A.) ise, Muâz'ın oğlu Sa'd (R.A.) ile kardeş oldu. Avf'ın oğlu Abdurrahmân (R.A.), Rabî'in oğlu Sa'd (R.A.) ile kardeş oldu. Avâm'ın oğlu Zübeyr (R.A.), Vakş'ın

oğlu Selâm'ın oğlu Seleme (R.A.) ile kardeş oldu. Affân'ın oğlu Osmân (R.A.), Münzir'in oğlu Sâbit'in oğlu Evs (R.A.) ile kardeş oldu. Ubeydullâh'ın oğlu Talhâ (R.A.) ile Mâlik'in oğlu Ka'b (R.A.) kardeş oldu. Nüfeyl'in oğlu Amr'ın oğlu Zeyd'in oğlu Said (R.A.) ile Ka'b'ın oğlu Übey (R.A.) kardeş oldular. Umeyr'in oğlu Mus'ab (R.A.) ile Zeyd'in oğlu Ebû Eyyûb Hâlid (R.A.) kardeş oldular. Utbe'nin oğlu Ebû Huzeyfe (R.A.) ile Bişr'in oğlu İbâd (R.A.) kardeş oldular. Yâsir'in oğlu Ammâr (R.A.) ile Yemân'ın oğ- (R.A.) ile de Amr'ın oğlu Münzir (R.A.) kardeş oldular. (1)

---

1) **Muhammed Hamidullâh «İslâm Peygamberi» adlı kitâbında bu konuda şöyle demektedir:**

Resûlüllâh (S.A.V.), Mekke'li ve Medine'li bütün âile reislerini içine alan büyük bir meclis topladı ve muhâcirlerin tekrar hayâta intibâk ettirilmesini kolaylaştırmak için onlara müşahhas, basit ve etkili bir hal çaresi teklif ederek onları samimi bir iş birliğine da'vet etti: Buna göre Medine'li âilelerden her birinin reisi — hiç olmazsa müreffeh olanlar — Mekke'li bir âileyi yanına alacaktı; birlikte yaşayan iki kardeş birlikte çalışacaklar, kazançları bölüşeceklerdi. Bu manevî kardeşlik tarafların birbirlerine vâris olmasına kadar gidiyordu. Herkes mutâbık kaldı ve Hz. Peygamber (S.A.V.), hemen bâzı Mekkelileri — Makriziye göre — aynı sayıda Medine'lilerle kardeş yaptı. Yeni evlere nakiller umûmiyetle gâyet dostâne oldu. Meselâ Hz. Ömer (R.A.)'in bildirdiğine göre kendisi, mânevi kardeşi ile zamanlarını şöylece paylaşırlardı: Bir gün hurmaların yetiştirilmesinde biri çalışıyor, diğeri Hz. Peygamber'in yanına gidiyor, ertesi gün çalışma sırası digerine geliyordu; akşam herkes yaptığı işi veyâ öğrendiğini anlatıyordu. Abdurrahman İbn-i Avf'ın (R.A.) durumunun ilgi çekici başka bir yönü var: Mânevi kardeşi ona diyor ki: **«İşte bütün mülküm, yarısını sana veriyorum, iki zevcem var, tercih edeceğin biri ile evlenebilmen için o'nu boşuyorum.»** Abdurrahmân (R.A.) cevap verdi: **«Allâh se-**

Ebû Beltea'nın oğlu Hâtıb (R.A.) ile Sâide'nin oğlu Uveym (R.A.) kardeş oldular. Selmân el-Fârisî (R. A.) ile Ebû'd-Derdâ (R.A.) kardeş oldular. Ebû Bekir (R.A.)'in âzâdlısı Bilâl (R.A.) ile Ebû Ruveyhâ (R. A.) kardeş oldular.

İşte bunlar Resûlüllâh (S.A.V.)'in ashâbından, aralarında kardeşlik kurduğu kimselerin adlarıdır.

---

ni mülkün ve âilenle takdis etsin; sen bana sâdece şehrin çarşısını göster.» Oraya gitti, borçla biraz eşyâ aldı, sonra ufak bir kârla sattı; bu işi birkaç def'a tekrarladı. Akşam yiyeceğini satın alacak kadar kazanmıştı. Kısa bir müddet sonra genç bir Medine'li ile evlendiğini, karısına mehir vermekle kalmayıp, masrafları kendinden olmak üzere bir düğün ziyâfeti verebileceğini bildirmek üzere Hz. Peygamber'i görmeye gitti. O, ticâreti sâyesinde Hz. Peygamber'in en zengin sahâbilerinden biri oldu. (C. I, S. 134)

EZÂN MES'ELESİ

Resûlüllâh (S.A.V.) Medîne'ye yerleşince, Muhâcirlerden olan kardeşleri O'na gelip toplandılar. Ensâr'ın durumu gelişip olgunlaştı, İslâm Dîni sağlamlaştı. Namaz kılınır oldu. Zekât ve Oruç farz kılındı. Cezâlar uygulandı. Helâl ve harâm belirlendi. İslâm Dîni, onlar arasında yerleşti. Ensâr'dan olan bu bölge Müslümanları Medîne'yi yurt edinmiş ve gönüllerine îmânı yerleştirmişlerdi. Resûlüllâh (S.A.V.), Medîne'ye geldiği zaman, namaz vakitlerinde O'nun yanına namaz için da'vetsiz gelip toplanırlardı. Resûlüllâh (S.A.V.), Medîne'ye geldiği zaman Yahûdîlerin borazanı gibi bir borazan kullanmaya karar verdi. Yahûdîler, onu öttürmekle hemen gidip toplanırlardı. Sonra Resûlüllâh (S.A.V.) bunu yapmayı çirkin gördü.

Resûl-i Ekrem (S.A.V.), Müslümanların namaz için toplanmalarını sağlamak maksâdıyla çan çalınmasını emretmişti. Müslümanlar bu durumda iken Zeyd'in oğlu Abdullâh (R.A.) rü'yâsında ezânı görünce, Resûlüllâh (S.A.V.)'e gelip O'na şöyle dedi:

«Yâ Resûlüllâh, bu gece rü'yâmda bana, üzerinde yeşil iki elbise bulunan bir adam geldi. Elinde bir çan taşıyordu. Ben ona: Ey Allâh'ın kulu, bu çanı satıyor musun? **diye sordum. Adam da:** Onu ne yapacaksın? **dedi. Ben:** Onunla namaza çağıracağız, **dedim. Adam:** Ben sana bundan daha hayırlısını göstereyim mi? **diye sordu. Ben de:** O nedir? **dedim. Adam:** Sen şöyle dersin dedi: **Allâhu Ekber, Allâhu Ekber;**

Allâhu Ekber, Allâhu Ekber; Eşhedü en lâ ilâhe illallâh, Eşhedü en lâ ilâhe illallâh; Eşhedü enne Muhammed'en Resûlüllâh, eşhedü enne Muhammed'en Resûlüllâh; Hayya ale's-salâh, hayya ale's-salâh; Hayya ale'l-felâh, hayya ale'l-felâh; Allâhu Ekber, Allâhu Ekber; Lâ ilâhe illallâh.»

Abdullâh (R.A.), bunu Resûlüllâh (S.A.V.)'e haber verince, Resûlüllâh (S.A.V.):

«İnşâellâh bu hak bir rü'yâdır, Bilâl ile berâber kalk git, onu Bilâl'e öğret ve onunla ezân okusun. Çünkü o'nun sesi, seninkinden daha yüksek ve daha güzeldir,» buyurdu.

Hz. Bilâl (R.A.), bu sözlerle ezân okuyunca, Hattâb'ın oğlu Ömer (R.A.) evinde iken bunu işitti. Eteklİğini çekerek, evinden çıkıp Resûlüllâh (S.A.V.)'a geldi ve:

«Ey Allâh'ın Nebîsi, seni hak ile gönderene and olsun ki o'nun gördüğü rü'yânın benzerini ben de gördüm.» dedi. Resûlüllâh (S.A.V.) da:

«Bu ihsânı üzere Allâh'a hamd olsun,» dedi.

RESÛLÜLLÂH (S.A.V.)'İN ASHÂBINDAN HASTALANANLAR

Hz. Âişe (R. Anhâ)'nın şöyle dediği rivâyet edilmiştir: Resûlüllâh (S.A.V.), Medine'ye geldiği zaman, Medine Allâh (C.C.)'ın arzı üzerinde sıtmanın en salgın olduğu bir yerdi. Resûlüllâh (S.A.V.)'ın ashâbı sıtmaya yakalanıp, hastalandı. Allâh (C.C.), Peygamberini bu hastalıktan korudu. Ebû Bekir, Füheyra'nın âzâdlısı Bilâl (R. Anhüm), Ebû Bekir (R.A.) ile berâber bir evde idiler. Bunlar da sıtmaya yakalandılar. Yanlarına girip, onları ziyâret ediyordum. Bu, bize örtünmek farz kılınmazdan önce idi.

Babam Ebû Bekir (R.A.)'e yaklaşıp o'na:

«Kendini nasıl buluyorsun ey babacığım?» diye sordum. Bunun üzerine babam şu beyti okudu:

«Âilesi içinde sabahlayan her kişiye,
Ölüm, nalinin tasmasından daha yakındır.»

Ben ise:

«Vallâhi babam ne dediğini bilmiyor,» dedim. Sonra Füheyra'nın oğlu Âmir'e yaklaşıp ona:

«Kendini nasıl buluyorsun yâ Âmir?» diye sordum. O da şu beytleri okudu:

«Ölümü tatmadan önce onu gördüm,
Korkağın ölümü onun nasîbindendir.
Kendi gücü ile mücâhede eden her kişi,
Boynuzu ile derisini koruyan öküz gibidir.»

Ben de: **«Vallâhi Âmir ne dediğini bilmiyor,»** dedim.

Bilâl (R.A.) ise, sıtmadan kurtulunca evin avlusuna yan yattı, sonra sesini yükseltip şu beytleri okudu:

«Çevremde güzel kokulu bitkiler olduğu hâlde (Mekke dışındaki) Fah denen yerde ne olurdu bir gece geceleseydim.»

Ben, onlardan işittiklerimi Resûlüllâh (S.A.V.)'e anlatıp; onların abuk sabuk konuşup sıtmanın şiddetinden ne dediklerini bilmediklerini söyledim. Bunun üzerine Resûlüllâh (S.A.V.) şöyle duâ etti:

«Allâh'ım, Mekke'yi bize sevdirdiğin kadar Medîne'yi de sevdir. Ya da daha çok sevdir. Onun ölçeğinde ve tartısında (yânî bunlarla ölçülen ve tartılan şeylerde) **bizim için bereket ver, onun salgın hastalığını Muhey'a'ya (1) kadar uzaklaştır.»**

HİCRET TÂRİHİ

Resûlüllâh (S.A.V.), Rebiu'l-evvel ayının onikisinde Pazartesi günü, kuşluk sıcağı şiddetlenip de Güneş tepeye yaklaştığı zaman Medîne'ye gelmişti. Resûlüllâh (S.A.V.), o günlerde 53 yaşında idi.

Resûlüllâh (S.A.V.)'ın hicreti, Yüce ve Ulu olan Allâh (C.C.)'ın, O'nu peygamber olarak göndermesinden onüç yıl sonra vukû bulmuştu. Resûlüllâh (S.A.V.), Rebiul-evvel ayından geri kalan günlerde, Rebiul-âhir, Cümâde'l-Ulâ ve Cümâde'l-âhir, Receb, Şa'-

1) **Muhey'a:** Cuhfe denen yerdir. O da, Şâmlıların mikâtıdır.

bân, Ramazân, Şevvâl, Zilka'de, Zil-hicce ve Muharrem aylarında Medîne'de ikâmet etti. (2)

---

2) Hz. Ömer (R.A.)'in hilâfeti zamanında, hicret olayının Müslümanlar tarafından târih ve takvîm başlangıcı olarak kabûl edilmesinin sebebi ve esâsı şu olaydır: Ebû Mûsa'l-Eş'arî, Hz. Ömer (R.A.)'e bir mektup yazıp:

«Emir'ul-Mü'minîn tarafından gönderilip bana ulaşan mektuplardan bir senet okuduk, bu senetin zamanı Şa'bân ayıdır. Ancak geçen yılın Şa'bân'ı mı, yoksa gelecek yılın Şa'bân'ı mı olduğunu bilemiyoruz.» demiştir. Bunun üzerine Hz. Ömer (R.A.), Sahâbenin ileri gelenlerini toplamış, vakitler ve târihler hakkında onlar ile istişâre etmiştir. Onlar çeşitli fikirler ileri sürmüşler, nihâyet Resûl-i Ekrem (S.A.V.)'in hicretinin, târih ve takvim başlangıcı olarak kabûl edilmesine karar verilmiştir. (Bk. Tehânevî, Keşşâf)

Hz. Muhammed (S.A.V), Safer ayında Mekke'den çıkıp Rebîu'l-Evvel ayında Medîne diyârına ulaşmıştı. Hicrî takvîm ise, bu hicret yılının Muharrem ayının ilk gününü başlangıç olarak almıştır. Hicret, Hz. Muhammed (S.A.V.) in doğumunun 53 (veyâ 54) üncü ve İsâ (A.S.)'nın doğum târihinin 622 nci yılında olmuştur. (Bk. C. Paşa, Kısâs-ı Enbiyâ)

Süyûtî; hicretin târih ve takvîm başlangıcı olarak kabûl edilmesini, onaltıncı yıl olayları arasında zikretmiş ise de, Tehânevî'nin Keşşâf-u Istılâhât'il-Fünûn adlı kitabında (C. I, Târih Maddesi), Ashâb-ı Kirâm'ın, Resûlüllâh (S.A.V.)'ın hicretini, târih ve takvîm başlangıcı olarak kabûl etmeleri hicretin 17 nci yılında olmuştur, denilmektedir. (A.E.)

GAZVELERİN İLKİ

Resûlüllâh (S.A.V.), Medine'ye gelmesinden onbir ay sonra (onikinci ayın başında) Safer ayında Veddân Gazvesine çıkıp Veddân denen yere ulaştı. **Bu, Ebvâ Gazvesidir.** Bu seferi ile Resûlüllâh (S.A.V.), Kureyş ve Damre oğulları ile karşılaşmak istiyordu. Orada Damre oğulları Resûlüllâh (S.A.V.) ile barış yaptı. Sonra Resûlüllâh (S.A.V.), Medine'ye döndü, hiç bir savaşla karşılaşmadı. Safer ayından geri kalan günleri ve Rebi'ul-Evvel ayının ilk günlerinde Resûlüllâh (S.A.V.) Medine'de ikâmet etti.

HÂRİS'İN OĞLU UBEYDE (R.A.)'NİN SERİYYESİ

Bu, Resûlüllâh (S.A.V.)'ın verdiği ilk sancaktır. Resûlüllâh (S.A.V.), Medine'deki bu makâmında Hâris'in oğlu Ubeyde (R.A.)'yi Muhâcirlerden altmış veya seksen süvârî ile gönderdi. Bunlar arasında Ensâr'dan hiç bir kimse yoktu. Ubeyde (R.A.), yürüyüp Seniyyet'ül-Mürre'nin alt tarafında bir suya ulaştı. Orada Kureyş'den, büyük bir toplulukla karşılaştı. Aralarında savaş olmadı, ancak Ebû Vakkâs'ın oğlu Sa'd'a, o gün bir ok atıldı. **Bu, İslâm'da atılan ilk ok oldu.** Sonra iki topluluk birbirinden ayrıldı. Müslümanların artık himâyecileri vardı.

SİF'UL-BAHR'E GÖNDERİLEN Hz. HAMZA (R.A.)'NIN SERİYYESİ

Resûlüllâh (S.A.V.), bu makâmında (yâni Medine'deki ikâmet yerinde) Hâşim'in oğlu Abdulmutta-

lib'in oğlu Hamza (R.A.)'yı, Ays tarafından Sif'ul-Bahr'e (deniz kıyısına) muhâcirlerden otuz süvâri ile gönderdi. Onlar arasında Ensâr'dan hiç bir kimse yoktu. Hamza (R.A.) bu sâhilde, Mekke halkından uç-yüz kişiyle Hişâm'ın oğlu Ebû Cehl'e rastladı. Amr el-Cüheni'nin oğlu Mecdi onların arasını ayırdı. Her iki fırka için barış yapmıştı. Kavm birbirlerinden ayrıldılar. Aralarında savaş olmadı.

BUVÂT GAZVESİ

Sonra Resûlüllâh (S.A.V.), Rebi'ul-Evvel ayında Kureyşli müşriklerle karşılaşmak maksadıyle yola çıkıp Rıdvân tarafından Buvât'a kadar geldi. Sonra hiç bir savaş yapmadan Medine'ye geri döndü. Rebi'-ul-evvel ayının geri kalan günlerinde ve Cümâd'el-Ûlâ'nın bir kısmında Medine'de kaldı.

UŞEYRA GAZVESİ

Sonra Resûlüllâh (S.A.V.), yine Kureyş ile karşılaşmak için yola çıktı. İbn-i Ezher'in vâdisinde bir ağacın altında konaklayıp orada namaz kıldı. Orada Resulüllâh (S.A.V.)'ın mescidi vardır. Kendisine yemek yapıldı. Resûlüllâh (S.A.V.), o yemekten yedi, O'nunla berâber diğerleri de yediler. Resûlüllâh (S.A.V.)'a «müsteşreb» denen sudan verildi. Sonra Allâh (C.C.)'ın Resûlü yoluna devâm etti. «Halâık» denen yeri sol tarafında bırakıp Abdullâh'ın şu'besi denen yere sülûk etti. Sonra sol tarafına meyletti, Yelyel'e inip oranın toplantı yerinde ve Dabbûa'nın toplantı yerinde konakladı. Dabbûa'da bir kuyudan su aldı. Sonra Ferş yoluna girdi. Nihâyet Uşeyra'ya geldi. Cümâd'el-Ûlâ'da ve Cümâd'el-Âhire'nin bâzı gecelerinde orada ikâmet etti. Orada Medlec oğulları ve

onların Damre oğullarından olan müttefikleri ile andlaşma yaptı. Sonra Medîne'ye geri döndü, hiç bir savaşla karşılaşmadı.

EBÛ VAKKÂS'IN OĞLU SA'D (R.A.)'IN SERİYYESİ

Resûlüllâh (S.A.V.), bu arada Ebû Vakkâs'ın oğlu Sa'd (R.A.)'ı Muhâcirlerden sekiz kişilik bir toplulukla göndermişti. Sa'd (R.A.), çıkıp Hicâz bölgesindeki Hazzâr'a ulaştı. Sonra geri döndü. Hiç bir savaşla karşılaşmadı.

SAFVÂN GAZVESİ

(Bu, Birinci Bedir Gazvesidir)

Resûlüllâh (S.A.V.), Uşeyra Gazvesinden gelince, Medîne'de ancak on günden az bir zaman kaldı. Kerz bin Câbir el-Fihrî'yi Medîne'nin hayvanlarına bakmakla görevlendirdi. Resûlüllâh (S.A.V.), maksâdı için yola çıkıp Bedir yönünden Safvân denen vâdiye ulaştı. Kerz bin Câbir ise, Resûlüllâh (S.A.V.)'ı kaçırıp O'na yetişemedi. Bu olay, birinci Bedir Gazvesidir. Sonra Resûlüllâh (S.A.V.), Medîne'ye dönüp Cümâd'el-Âhire'nin kalan günlerinde ve Receb ile Şa'bân aylarında orada ikâmet etti.

CAHŞ'IN OĞLU ABDULLÂH (R.A.)'IN SERİYYESİ

Resûlüllâh (S.A.V.), Cahş'ın oğlu Abdullâh (R. A.)'ı, Receb ayında birinci Bedr'den döndüğü yerde, Muhâcirlerden sekiz kişilik bir toplulukla gönderdi. Onlar arasında Ensâr'dan hiç bir kimse yoktu. Re-

sûlüllâh (S.A.V.), onun için bir yazı yakıp iki gün gidinceye kadar o yazıya bakmamasını; sonra bakıp kendisine emrettiği şeyi yapmak için gitmesini ve arkadaşlarından hiç birini zorlamamasını emretti.

Cahş'ın oğlu Abdullâh (R.A.), iki gün yürüyünce mektûbu açıp baktı. Orada şöyle yazılmış olduğunu gördü: **«Bu mektûbuma bakıp da okuduğun zaman Mekke ile Tâif arasındaki «Nahle»'ye kadar yürü. Orada Kureyş'i gözetle ve bize onlardan haber öğrenip getir.»**

Cahş'ın oğlu Abdullâh (R.A.) mektûbu okuyunca: **«Dinledik ve itâat ettik,»** dedi. Sonra arkadaşlarına:

«Resûlüllâh (S.A.V.), bana Nahle'ye gidip orada Kureyş'i gözetlememi ve onlardan haber alıp kendisine getirmemi emretti. Sizden bir kimseyi zorlamaktan da beni nehyetti. Sizden kim şâhid olmak ister ve bunu arzu ederse yürüsün, kim de bunu istemezse geri dönsün. Bana gelince, Resûlüllâh (S.A.V.)'ın emrini yerine getirmek için gideceğim,» deyip yürüdü. Onunla berâber arkadaşları da yürüdüler. Onlardan hiç bir kimse geri kalmadı.

Abdullâh (R.A.) Hicâz yoluna koyulup da Bahrân denilen yere gelince, Ebû Vakkas'ın oğlu Sa'd (R.A.) ile Gazvân'ın oğlu Utbe (R.A.), o'nun peşinden giderlerken develerini kaybedip Abdullâh (R.A.)'dan geri kaldılar. Cahş'ın oğlu Abdullâh (R.A.) ve diğer arkadaşları yürüyüp Nahle'ye geldiler. Kuru üzüm, deri ve Kureyş'in ticâret malını taşıyan bir kâfileye rastladılar. Kervân'da, Hadrami'nin oğlu Amr, Muğire'nin oğlu Nevfel ve Keysân'ın oğlu Hakem vardı. Resûlüllâh (S.A.V.)'ın ashâbı onları görünce, onlardan korkup yakınına konakladılar. Muhsin'in oğlu Ukkâşe onlara yaklaştı. Ukkâşe, başını tıraş et-

mişti. Onu görünce emin oldular ve: **«Bunlar umre yapmaya gelmişler, bunlardan size zarar gelmez,»** dediler. Resûlüllâh (S.A.V.)'in ashâbı ise aralarında müşâvere ettiler. **Bu olay, Receb ayının son gününde oldu.** Resûlüllâh (S.A.V.)'ın ashâbı: **«Vallâhi eğer kâfileyi bu gece bırakırsanız, Harem'e gidip onunla sizden kuvvetli hâle gelirler. Eğer onları öldürürseniz harâm ayda öldürmüş olursunuz!»** dediler. Resûlüllâh (S.A.V.)'ın ashâbı tereddüd edip, onlara saldırmakdan korktular. Sonra kendilerine cesâret verip, onlardan öldürebildiklerini öldürüp yanlarındaki malları almaya karar verdiler. Abdullâh'ın oğlu Vâkıd et-Temim', Hadrami'nin oğlu Amr'a bir ok atıp onu öldürdü. Abdullâh'ın oğlu Osmân ile Keysân'ın oğlu Hakem'i esîr etti. Abdullâh'ın oğlu Nefsel ise, kaçıp kurtuldu.

Cahş'ın oğlu Abdullâh, kâfilenin malı ve iki esîr ile yürüyüp Medine'ye, Resûlüllâh (S.A.V.)'a geldiler.

Bunlar, Medine'de Resûlüllâh (S.A.V.)'in huzûruna gelince, Allâh (C.C.)'ın Resûlü onlara: **«Ben, size harâm ayda savaş yapmanızı emretmemiştim,»** dedi. Malları ve iki esiri öylece durdurup bekletti. Bunlardan bir şey almakdan kaçındı. Resûlüllâh (S.A.V.) bunu söyleyince, Abdullâh (R.A.) ve arkadaşları pişmân olup şaşırdılar ve helâk olduklarını sandılar. Müslüman kardeşleri onları yaptıkları işde kınadılar. Kureyş ise: **«Muhammed ve arkadaşları harâm ayı helâl kıldılar, o ayda kan döküp malları aldılar, adamlarımızı da esîr ettiler,»** dedi. Mekke'deki Müslümanlardan biri onlara karşılık verip: **«Onlar yaptıklarını ancak Şa'bân ayında yapmışlardır,»** dedi.

İnsanlar bu konuda sözü çoğaltınca, Allâh (C.C.), Resûlüne şu âyeti indirdi:

يَسْـَٔلُونَكَ عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ قِتَالٍ فِيهِ قُلْ قِتَالٌ فِيهِ كَبِيرٌ وَصَدٌّ عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ وَكُفْرٌ بِهِ وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَاِخْرَاجُ اَهْلِهِ مِنْهُ اَكْبَرُ عِنْدَ اللّٰهِ وَالْفِتْنَةُ اَكْبَرُ مِنَ الْقَتْلِ ...

«Ey Muhammed! Sana hürmet edilen ay'ı ve o aydaki savaşı sorarlar. De ki: O ayda savaşmak büyük suçtur. Allâh yolundan alıkoymak, O'nu ve Mescid-i Harâm'ı inkâr etmek ve halkını oradan çıkarmak, Allâh katında daha büyük suçtur. Fitne çıkarmak ise öldürmekten daha büyüktür. Güçleri yeterse, dîninizden döndürünceye kadar sizinle savaşa devâm ederler...» (1) Yâni; her ne kadar siz harâm ayda öldürmüş iseniz de ,onlar da sizi, Allâh'ı inkâr etmekle berâber Allâh yolundan ve Mescid-i Harâm'dan alıkoymuşlardır. Siz, onun ehli olduğunuz hâlde sizi oradan çıkarmak, onlardan öldürdüğünüz kimseyi öldürmekden Allâh katında daha büyük suçtur. **«Fitne çıkarmak ise öldürmekden daha büyüktür.»** Yâni Müslümanı îmânından sonra küfre çevirinceye kadar onu dîninde fitneye düşürüyorlardı. Bu ise Allâh (C.C.) katında, öldürmekden daha büyük suçtur. **«Güçleri yeterse, dîninizden döndürünceye kadar sizinle savaşa devâm ederler..»** Yâni sonra onlar tövbe etmeksizin ve vaz geçmeksizin bundan daha çirkin ve daha büyük bir suçu işlemekde devâm etmektedirler.

Kur'ân'ın bu konudaki hükmü bu anlamda nâ-

---

1) Bakara sûresi; âyet: 217

zil olup da Allâh (C.C.), Müslümanlardan korkuyu giderince, Resûlüllâh (S.A.V.), ganimet malını ve iki esiri aldı. Kureyş, Resûlüllâh (S.A.V.)'e Abdullâh'ın oğlu Osmân ve Keysân'ın oğlu Hakem'in fidyesi için haber gönderdiler. Resûlüllâh (S.A.V.) ise:

«Hayır, iki arkadaşımız, yâni Ebû Vakkâs'ın oğlu Sa'd ve Ebû Gazvân'ın oğlu Utbe gelinceye kadar bu iki esiri size fidye karşılığında teslim etmeyiz. Çünkü biz, onlara bir kötülük yapmanızdan korkarız. Eğer siz, onları öldürürseniz, biz de sizin iki arkadaşınızı öldürürüz.» buyurdu. Sa'd ve Utbe gelince, Resûlüllâh (S.A.V.), iki esiri Kureyş'den fidye almakla serbest bıraktı.

Keysân'ın oğlu Hakem İslâm'ı kabûl edip iyi bir Müslümân oldu. Bi'ri Maûne Günü şehid oluncaya kadar Resûlüllâh (S.A.V.)'in yanında ikâmet etti. Abdullâh'ın oğlu Osmân ise, Mekke'ye ulaşıp orada kâfir olarak öldü.

———●———

KIBLE'NİN KÂ'BE'YE ÇEVRİLMESİ

Denilmiştir ki: **Kıble, Resûlüllâh (S.A.V.)'ın Medine'ye gelişinin onsekizinci ayı başında, Şa'bân ayında** (Kudüs'deki Mescid-i Aksâ'dan) **Mekke'deki Kâ'be'ye çevrildi.** Bu konuda Bakara sûresinin 144. âyeti nâzil oldu. Yüce Allâh (C.C.) şöyle buyurdu:

قَدْ نَرٰى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِۚ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضٰيهَا

«Yüzünü göğe çevirip durduğunu görüyoruz. Hoşnûd olacağın Kıbleye seni, ey Muhammed, elbet-

te çevireceğiz. Yüzünü Mescid-i Harâm semtine çevir; bulunduğunuz yerde yüzlerinizi onun yönüne çevirin. Doğrusu Kitâb verilenler, bunun Rablerinden bir gerçek olduğunu bilirler. Allâh, onların yaptıklarından gâfil değildir.» (1)

---

1) Müslümanlığın başlangıcında namaz Kudüs'deki Beyt'ül-Mâkdis'e (Mescid-i Aksâ'ya) doğru kılınıyordu. Peygamberimiz ise Hz. İbrâhim (A.S.)'in Kıblesine yönelmeyi çok arzu ediyordu. Kudüs'e yöneldiğinde Kâ'be'nin arkasında kalmasından dolayı çok üzülüyor ve aynı zamanda özellikle Yahûdiler: **«Muhammed, bizim Kıblemize döndüğü ve onu benimsediği hâlde dinimizi beğenmiyor.»** diyerek alay ediyorlardı Resûlüllâh (S.A.V.), da Kıble'nin değiştirilmesi için Allâh (C.C.)'a duâ edip yalvarıyordu. Bir gün Resûlüllâh (S.A.V.), Medine'nin kıyısındaki Seleme oğulları yurduna gitmiş ve onların mescid'inde Hicretin 2. yılında ve Şa'bân'ın 15. gününde öğle namazını kıldırırken Kıble'nin değiştirilmesine dâir yukarıda geçen âyet nâzil oldu. (Bakara: 144) Peygamberimiz ve O'na uyan cemâat hemen namaz içinde Kâ'be'ye dönerek namazlarını tamamladılar. (Bk. Sahih-i Buhârî, Tec. Ter. C. 2, Hadis no: 258 ve izâhı)

Mescid-i Aksâ (Beyt-i Makdis): Kudüs'de, eski Hz. Süleymân (A.S.) ma'bedinin bulunduğu yer ile oraya sonradan inşâ edilmiş olan Câmi'in adıdır. «En uzak mescid» anlamına gelen bu deyime, ilk defâ Kur'ân-ı Kerim'de (İsrâ sûresi; âyet: 1) de rastlanır. Bu ma'bede kutsal ev anlamında (Beyt-i Makdis) de denir.

«Mescid-i Aksâ», yukarıda da belirttiğimiz gibi, Müslümanların ilk Kıblesi idi. Daha sonra, Bakara sûresinin 144 üncü âyeti ile Kıble, Mekke'deki «Mescid-i Harâm»a çevrilmiştir.

Hz. Ömer (R.A.), Kudüs'ü feth edince eski Hz. Süleymân (A.S.) ma'bedinin yerine bir mescid yaptırmıştır.

Mescid-i Aksâ adı, şimdi bilhâssa eski Süleymân (A. S.) ma'bedinin bulunduğu yerin güney kısmındaki Câmi'e verilmektedir. (Bk. İslâm Ansiklopedisi, C: 8, S. 118)

BÜYÜK BEDİR SAVAŞI

(Hicretin ikinci yılı, Ramazân ay'ı)

Sonra Resûlüllâh (S.A.V.), Harb'in oğlu Ebû Süfyân'ın, Kureyş'e âid büyük bir kervân ile Şâm'dan gelmekte olduğunu, kervânda Kureyşli müşriklere âid mallar ve ticâret eşyâsı ile berâber Kureyş'den otuz veyâ kırk adam bulunduğunu işitti. Nevfel'in oğlu Mahreme ve Âs'ın oğlu Amr onlardan idi. Resûlüllâh (S.A.V.), Müslümanları onlara karşı çıkmaya çağırıp:

«İşte bu gelen Kureyş'in kervânıdır. Kervânda, onların malları vardır. Onlara karşı çıkınız. Umulur ki Allâh, o kervânı size bağışlar,» dedi. Müslümanlar geldiler. Onlardan bâzısı hemen yola çıktılar. Bâzısı da gitmek istemeyip geri kaldılar. Çünkü onlar Resûlüllâh (S.A.V.)'in bir savasla karşılaşacağını sanmamışlardı.

Ebû Süfyân, Hicâz'a yaklaşınca haber araştırmaya başladı. Kervâna bir zarar gelmesinden korkarak, rasladığı yolculara soruşturuyordu. Nihâyet bâzı yolculardan şu haberi aldı: Muhammed ashâbını sana ve kervânına karşı savaşa çağırdı! Ebû Süfyân, bu haberi alınca korktu. Hemen Amr'ın oğlu Damdam el-Gıfârî'yi ücretle tutup Mekke'ye gönderdi ve ona Kureyş'e gidip onları mallarını kurtarmaya çağırmasını ve Muhammed (S.A.V.)'in ashâbı ile berâber kervânı hedef ettiğini haber vermesini emretti. Amr'ın oğlu Damdam, Mekke'ye doğru hızla yola çıktı. Mekke'ye vardı. Vâdi'nin iç tarafında devesinin üzerinde durup:

«Ey Kureyşliler! Ebû Süfyân ile berâber olan mallarınıza Muhammed, arkadaşları ile taarruz edecek, o mallara kavuşacağınızı sanmıyorum! İmdâd, yardım!» diye bağırmaya başladı. Mekke'li müşrikler çabucak hazırlandılar ve:

«Muhammed ile ashâbı, Hadramî'nin oğlunun (1) kervânı gibi olacağımızı mı sanıyor, aslâ, vallâhi onlar, bunu yapamıyacak!» dediler. Müşrikler, şu iki şıkdan birini seçiyorlardı: Ya kendisi kervânı kurtarmaya çıkmak, ya da yerine bir adam göndermek. Böylece Kureyş'in ileri gelenleri savaş için çıkıp, onların eşrâfından hiç bir kimse geri kalmadı. Ancak Abdulmuttalib'in oğlu Ebû Leheb geri kalıp yerine Muğîre'nin oğlu Hişâm'ın oğlu Âss'ı gönderdi.

Halef'in oğlu Ümeyye Mekke'de kalmaya karar vermişti. İri yarı ve yaşlı bir adamdı. Ümeyye, Mescid'de kavmi arasında otururken, Ebû Muayt'ın oğlu Ukbe, içinde ateş ve tütsü ağacı bulunan bir buhurdanlığı getirip, Ümeyye'nin önüne koydu, sonra: **«Ey Alî'nin babası tütsülen, çünkü sen ancak kadınlar tâifesindensin.»** dedi. Ümeyye ise: **«Allâh, seni ve getirdiğin şeyi hayırsız kılsın!»** dedikten sonra silâhını kuşanıp, çıktı.

Resûlüllâh (S.A.V.) ise, Ramazân ayında, geceleyin ashâbı ile yola çıkıp, Ümm-ü Mektûm'un oğlu Amr (R.A.)'ı insanlara namaz kıldırmakla görevlendirmişti. Sonra Ebû Lübâbe (R.A.)'yi Ravhâ'dan geri çevirip, Medîne'ye ta'yin etti. Sancağı Ümeyr'in oğlu Mus'ab (R.A.)'a verdi. Sancak, beyaz renkde idi. Resûlüllâh (S.A.V.)'ın önünde siyâh iki bayrak vardı. Onlardan biri Ebû Tâlib'in oğlu Alî (R.A.) ile be-

---

1) Bu adam, Abdullâh bin Cahş'ın seriyyesi tarafından öldürülen Amr İbn-i Hadramî'dir.

râberdi. Ona Ukâb (kartal) deniliyordu. Diğeri de Ensâr'dan bâzı kimseler ile berâberdi.

O gün, Resûlüllâh (S.A.V.)'in ashâbının develeri yetmiş kadar olup, nöbetleşe biniyorlardı. Resûlüllâh (S.A.V.), Ebû Tâlib'in oğlu Alî (R.A.) ve Ebu Mersed'in oğlu Mersel el-Ganevî (R.A.) bir deveye nöbetleşe biniyorlardı. Abdulmuttalib'in oğlu Hamza (R. A.), Hârisenin oğlu Zeyd (R.A.), Ebû Kebşe (R.A.) ve Resûlüllâh (S.A.V.)'ın âzâdlısı Enme (R.A.) de bir deveye binmekde nöbetleşiyorlardı. Ebû Bekr (R.A.) ile Avf'ın oğlu Abdurrahmân'ın oğlu Ömer (R.A.) de bir deveye nöbetleşe biniyorlardı.

Nihâyet Resûlüllâh (S.A.V.) ve ashâbı Bedr'e yaklaşınca, Resûl-i Ekrem (S.A.V.) ashâbından Besbes (R.A.) ile Adiyy (R.A.)'i, Harb'in oğlu Ebû Süfyân ve diğer müşriklerden kendisine haber getirmeleri için Bedr'e gönderdi. Kendisi de o tarafa doğru gitti.

Nihâyet Resûlüllâh (S.A.V.)'e, Kureyşli müşriklerin, kervânlarını korumak için geldiklerine dâir haber ulaştı. Bunun üzerine Resûlüllâh (S.A.V.), ashâbı ile istişâre edip onlara Kureyş'in geldiğini haber verdi. Ebû Bekir Sıddîk (R.A.) kalkıp konuştu ve güzel sözler söyledi. Amrın oğlu Mikdâd (R.A.) da kalkıp:

«Ey Allâh'ın Resûlü, Allâh'ın sana gösterdiğini yap, biz seninle berâberiz, vallâhi biz sana İsrâîl oğullarının Mûsâ'ya dediği gibi: «Sen ve Rabbin gidin savaşın, doğrusu biz burada oturacağız.» (Mâide : 24) **demeyiz. Lâkin sen ve Rabbin gidip savaşınız, şüphesiz biz de sizinle berâber savaşacağız. Seni hak ile gönderen Allâh'a and olsun ki bizi Berk'ül-Gımâd'a (2) kadar götürsen, oraya varıncaya kadar seninle berâberiz,»** dedi. Resûlüllâh (S.A.V.) ise:

2) Yemen'de bir yerdir.

«Bu söz doğrudur ve hayrdır,» buyurup o'nun için hayr duâ etti.

Diğer ashâb-ı kirâm da Resûlüllâh (S.A.V.)'e güven ve bağlılıklarını bildiren sözler söylediler. «Her nereye gidersen ve her ne iş yaparsan seninle berâberiz,» dediler. Resûlüllâh (S.A.V.), bundan memnûn oldu. Sonra:

«Yürüyün ve sevinin, çünkü Yüce Allâh bana iki tâife'den birini (3) va'd etti. Vallâhi sanki ben, şimdi kavmin savaş yerini görüyor gibiyim!» buyurdu.

Resûlüllâh (S.A.V.) ve ashâbı yollarına devâm edip gittiler. Resûlüllâh (S.A.V.) Bedr'e yakın bir yerde konakladıktan sonra yanına ashâbından bir adamı aldı. Hayvanlarına binip gittiler. Nihâyet Araplardan bir adama rastlayıp durdular, ona:

«Kureyş'den ve Muhammed ile ashâbından haberin var mı?» diye sordular. Yaşlı adam:

«Siz ikiniz kim olduğunuzu bana söylemezseniz, size aslâ bir şey haber vermem,» diye cevâb verdi. Resûlüllâh (S.A.V.):

«Eğer sen bize haber verirsen, biz de sana haber veririz,» buyurdu. Adam:

«Habere karşılık haber, öyle mi?» dedi. Resûlüllâh (S.A.V.):

«Evet,» diye buyurdu. Yaşlı adam:

«Bana gelen habere göre, Muhammed ve ashâbı şu gün çıkmışlar, eğer bana bildiren doğru söylediyse, onlar bu gün şu yerdedir,» deyip Resûlüllâh (S.A.V.)'ın bulunduğu yeri söyledi. Sözüne devâm edip:

---

3) Birinci tâife; büyük ticâret malı taşıyan Kureyş kervânı ki o kervânda Ebû Süfyân ve Ebû Amr İbn-i Âss vardı. Diğeri de, kervânı kurtarmak için Ebû Cehl'in Mekke'den yola çıkardığı tâife idi. Müşrikler kuvvetli ve kalabalık idiler.

«Bana gelen habere göre, Kureyş şu gün Mekke'den çıkmışlar, eğer bana bildiren doğru söyledi ise onlar bugün şu yerdedir.» deyip Kureyş'in bulunduğu yeri haber verdi. Adam haberini bitirince:

«Siz kimlerdensiniz?» diye sordu. Resûlüllâh (S. A.V.):

«Biz, Su'danız!» dedikten sonra adamdan ayrıldı. Yaşlı adam:

«Ne suyundan Irak suyundan mı?» diye sordu.

Sonra Resûlüllâh (S.A.V.), ashâbının yanına döndü. Akşam olunca Ebû Vakkâs'ın oğlu Sa'd (R.A.)'ı, ashâbından bir grubla Bedir suyuna gönderip haber araştırmalarını emretti. Onlar da gidip araştırdılar. Kureyş'e âid bir su devesine rastladılar. Devede Haccâc oğullarının kölesi Eslem ile Âss bin Said oğullarının kölesi Ariz Ebû Yesâr vardı. Onları alıp getirdiler ve sorguya çektiler. Resûlüllâh (S.A.V.) ise, kalkmış namaz kılıyordu. Bu iki adam:

«Biz Kureyş'in sucularıyız, bizi onlara su getirmemiz için gönderdiler,» dediler. Ashâb, bu iki adamın verdiği haberi doğru bulmadılar, onların Ebû Süfyân'ın adamları olduklarını sandılar ve onları dövdüler. Adamların canını yakınca, bu sefer de:

«Biz Ebû Süfyân'ın adamlarıyız,» dediler. Ashâb da onları bıraktılar. Resûlüllâh (S.A.V.) rükû' edip iki secde yaptıkdan sonra selâm verip namazını bitirdi, ve:

«Size doğru söyleyince adamları dövdünüz, size yalan söyleyince de onları bıraktınız mı? Vallâhi doğru söylediler, o iki adam Kureyş'e âiddir! Bana Kureyş'den haber verip: Onların vâdinin kenarında gördüğün şu kum yığınının arkasında olduklarını söylediler,» dedi. Sonra Resûlüllâh (S.A.V.) o adamlara:

«Onlar kaç kişiler?» diye sordu. Adamlar:

«Bilmiyoruz,» diye cevâb verdiler. Resûlüllâh (S. A.V.):

«Her gün kaç deve kesiyorlar?» diye sordu. Adamlar da:

«Bir gün dokuz, bir gün de on deve,» dediler. Resûlüllâh (S.A.V.):

«Kureyş askeri dokuzyüz ile bin arasında,» buyurdu. Sonra adamlara:

«Onlar arasında Kureyş'in eşrâfından kimler var?» diye sordu. Adamlar da:

«Rabîa'nın oğlu Utbe, Rabîa'nın oğlu Şeybe, Hişâm'ın oğlu Ebû'l-Bahterî, Hazzâm'ın oğlu Hakîm, Huveylid'in oğlu Nevfel, Nevfel'in oğlu Âmir'in oğlu Hâris, Nevfel'in oğlu Adiyy'in oğlu Tâime, Hâris'in oğlu Nadr, Esved'in oğlu Zem'a, Hişâm'ın oğlu Ebû Cehl, Halef'in oğlu Ümeyye, Haccâc'ın iki oğlu Nebîh ve Münebbih, Amr'ın oğlu Süheyl ve Abdi Vad'in oğlu Amr var,» dediler. Resûlüllâh (S.A.V.), ashâbına yönelip:

«İşte bunlar Mekke halkıdır. Sizden öc almaya gelmişler!» diye buyurdu.

Amr'ın oğlu Besbes ve Ebû'z-Zügabâ'nın oğlu Adiyy geçip gittiler, nihâyet Bedr'e vardılar. Suya yakın bir tepeye develerini çökerttiler. Sonra su tulumlarını aldılar. Amr'ın oğlu Mecdî el-Cühenî suyun başında idi. Adiyy ve Besbes, iki kızın su başında, biri diğerinden alacak istediğini, borçlu kızın, arkadaşına: **Kervân yarın veyâ yarından sonra gelir, onlara iş yaparım, sana olan borcumu öderim,»** dediğini işitip Mecdî adında bir adamın da: **«Doğru söyledin,»** dedikten sonra iki kızın aralarını ayırdığını gördüler. Adiyy ve Besbes bu konuşmaları duyunca develerine binip gittiler ve Resûlüllâh (S.A.V.)'e gelip duyduklarını haber verdiler.

Harb'in oğlu Ebû Süfyân korktuğu için kervân dan önce suyun başına geldi ve Amr'ın oğlu Mecdi'ye:

«Bir kimsenin geldiğini hissettin mi?» diye sordu. Mecdi de:

«Yabancı bir kimse görmedim, ancak ben şu tepeye develerini çökerten iki adam gördüm. Tulumlarına su aldıkdan sonra geçip gittiler.» dedi. Ebû Süfyân onların develerini çökerttiği yere gitti. Develerinin kığılarından alıp onu ufaladı. İçinde hurma çekirdekleri görünce:

«Bu, vallâhi Yesrib'in hayvan yemleridir.» dedi. Çabucak arkadaşlarına döndü. Kervân'ın yolunu değiştirip deniz kıyısına yöneldi ve Bedr'i sol tarafında bırakıp, hızla yoluna devâm etti.

Ebû Süfyân, kervânını kurtardığını görünce, Kureyş'e adam gönderip:

«Şüphesiz ki siz kervânınızı, adamlarınızı ve mallarınızı korumak için çıktınız. Allâh onları kurtardı, artık geri dönünüz.» dedi. Hişâm'ın oğlu Ebu Cehl ise:

«Vallahi Bedr'e — ki Arapların panayırlarından bir panayır yeri idi. Her yıl orada Araplar için bir pazar toplanırdı — **ulaşıp da orada üç gün kalmadıkça geri dönmeyiz. Develeri keser yemek yediririz, şarâb içiririz, şarkıcı kızlar bize çalgı çalıp şarkı söylerler. Arap da bizi dinler, cem'iyyetimizi görür, ondan sonra bizi ebediyyen sayıp korkmakda devâm eder, yürüyün.»** dedi.

Kureyşli müşrikler, yürüyüp vâdinin kenarına konakladılar. Allâh (C.C.), gökden bir yağmur indirdi. Vâdinin toprağı kaypak idi. Resûlüllâh (S.A'V.) ve ashâbı vâdinin pekişen ve yürümelerine engel olmayan yerine ulaştılar. Kureyşli müşrikler ise, vâdinin yürünmesi güç olan kaypak yerine vardılar. Re-

sûlüllâh (S.A.V.) çabucak su tarafına yürüdü. Bedr suyunun yakınına gelip, konakladı.

Münzir'in oğlu Habbâb:

«Ey Allâh'ın Resûlü! Bu yer, ondan ne ileri ve ne de geri gitmemiz bize câiz olmayan, Allâh'ın sana emrettiği bir yer midir, yoksa bu bir görüş, savaş ve hîle midir, bize haber ver,» dedi. Resûlüllâh (S.A.V.) ise:

«Bilâkis bu sâdece bir görüştür, savaş ve hîledir,» buyurdu. Habbâb:

«Ey Allâh'ın Resûlü, burası iyi bir yer değildir. Müslümanlarla suya yakın bir yere inip orada konaklayınız. Sonra o yerin ötesindeki kuyuların suyunu çekip bir havuza dolduralım. Sonra o kuyuları bozalım, düşmanı susuz bırakalım. Sonra düşmanla savaşalım. Biz suyumuzu içeriz, düşmanlar ise susuz kalırlar.» dedi. Resûlüllâh (S.A.V.):

«Sen iyi bir görüş ileri sürdün,» buyurdu. Resûlüllâh (S.A.V.) ve O'nunla berâber olan Müslümanlar kalkıp yürüdüler, suya yakın bir yere konakladılar. Sonra Resûlüllâh (S.A.V.) konakladıkları kuyunun başına bir havuz yapıp onu su ile doldurmalarını, kapları ona koymalarını ve diğer kuyuları bozmalarını emretti. Sonra Müslümanlar, Resûlüllâh (S.A.V.)'ın gölgelenmesi için bir çardak yaptılar.

Sabah olunca Kureyşli müşrikler çıkıp geldiler, vâdînin kaypak bir yerine kondular. Kureyş'den bir topluluk su almak için Resûlüllâh (S.A.V.)'ın havuzuna geldiler. Bu müşrikler arasında Hazzâm'ın oğlu Hakim ve vardı. Resûlüllâh (S.A.V.):

«Onları bırakın gelsinler,» buyurdu. O gün, oraya su içmeye gelenlerden Hakim'den başkası öldürüldü. Hakim ise kurtuldu. Bu savaştan sonra İslâm'ı kabûl edip iyi bir Müslüman oldu. Hakim (R.A.), ye-

min ettiği zaman: **«Beni Bedr savaşından kurtaran Allâh'a and olsun,»** dermiş.

Sonra Rabia'nın oğlu Utbe, kardeşi Şeybe ve oğlu Velid ile ortaya çıkıp Müslümanları dövüşmeye çağırdı. Ona Ensâr'dan Hâris'in iki oğlu Avf ve Muavviz ile Abdullâh bin Revâha adında diğer bir Müslüman karşı çıktılar. Müşrikler:

«Siz kimsiniz?» diye sordular. Onlar da:

«Ensâr'dan bir topluluk,» diye cevap verdiler. Müşrikler:

«Bizim, size ihtiyâcımız yok,» dediler. Sonra müşriklerden biri:

«Yâ Muhammed, kavminden bize dengimiz olan adamları çıkar!» diye bağırdı. Bunun üzerine Resûlüllâh (S.A.V.):

«Kalk yâ Hâris'in oğlu Ubeyde, kalk yâ Hamza, kalk yâ Ali,» diye buyurdu. Onlar kalkıp da bu müşriklere yaklaşınca, müşrikler:

«Siz kimsiniz?» diye sordular. Onlar da:

«Biz, Ubeyde, Hamza ve Ali'yiz,» diye cevâb verdiler. Müşrikler:

«Evet, bunlar dengimiz olan ileri gelen kişilerdir,» dediler.

Ubeyde (R.A.) — ki Müslüman savaşçıların en yaşlısı idi — **Rabia'nın oğlu Utbe ile dövüştü. Hamza (R.A.), Rabia'nın oğlu Şeybe ile, Ali (R.A.) ise Utbe'nin oğlu Velid ile dövüştüler.** Hamza (R.A.), Şeybe'ye göz açtırmayıp hemen öldürdü. Ali (R.A.) de Velid'i öldürmekde gecikmedi. Ubeyde (R.A.) ile Utbe ise birbirleriyle vuruştular, her ikisi de birbirini yaraladılar. Hamza (R.A.) ile Ali (R.A.) hemen kılıçlarıyle Utbe'ye hücûm edip öldürdüler ve Ubeyde (R.A.)'yi yüklenip, arkadaşlarının yanına getirdiler.

Sonra iki taraf savaş için birbirine karşı yürü-

yüp yaklaştılar. Resûlüllâh (S.A.V.) ashâbına, emir vermedikçe hücûm etmemelerini emretti ve:

«Eğer müşrikler sizi kuşatırlarsa, onlara ok atmakla kendinizden savunuz,» buyurdu. Resûlüllâh (S.A.V.), Ebû Bekir Sıddîk (R.A.) ile berâber çardakda bulunuyordu.

Bedr olayı Ramazân ay'ının onyedisinde Cuma günü sabahleyin oldu.

Sonra Resûlüllâh (S.A.V.), safları düzenleyip çardağa döndü, Ebû Bekir Sıddîk (R.A.) ile berâber çardağa girdi. Sonra Rabbisinden, Va'd ettiği yardımı ve zaferi dileyip:

«Ey Allâh'ım, eğer bugün şu topluluk (yânî Müslümanlar) **helâk olursa, Sana ibâdet eden kalmaz,»** diyordu.

Resûlüllâh (S.A.V.), çardakda iken birazcık uyudu, sonra uyanıp:

«Seni müjdelerim yâ Ebâ Bekir, sana Allâh'ın yardımı geldi, işte şu Cibrîl'dir, bir atın dizginini tutmuş onu çekip götürüyor, yolları üzerinde toz var,» buyurdu. Sonra, çardakdan çıkıp Müslümanları teşvîk etti ve:

«Muhammed'in canı elinde olan Allâh'a and olsun ki, bugün bir adam müşriklere karşı savaşır da sabrederek ve sevâbını Allâh'dan bekleyerek öldürülürse, ileri gider geri kaçmazsa, Allâh onu Cennet'e sokar.» buyurdu.

Benî Seleme'nin kardeşi, Humâm'ın oğlu Umeyr, elindeki hurmaları yiyordu. Resûlüllâh (S.A.V.)'ın bu sözünü duyunca:

«Bak bak ne iyi, benimle, Cennet'e girmem arasında şu adamların beni öldürmesinden başka engel yok!» dedi. Sonra hurmaları elinden attı ve kılıcını alıp öldürülünceye kadar müşriklerle savaştı.

Resûlüllâh (S.A.V.), düşmanlarının işini bitirince, düşman ölüleri arasında Ebû Cehl'in aranmasını emretti. **İbn-i Mes'ûd demiştir ki:** Ebû Cehl'i bulup başını kestim, sonra onu Resûlüllâh (S.A.V.)'e getirip **«İşte Allâh'ın düşmanı Ebû Cehl'in başı!»** dedim. Resûlüllâh (S.A.V.):

«Allâh'dan başka ilâh var mı? (Yâni kendisinden başka ilâh olmayan Allâh'a and olsun)» dedi.

İbn-i Mes'ûd: «Bu, Resûlüllâh (S.A.V.)'ın yeminidir,» demiştir. Ben: **«Evet, kendisinden başka ilâh olmayan Allâh'a and olsun,»** dedim. Sonra Ebu Cehl (Aleyhilla'ne)'in başını Resûlüllâh'ın önüne attım. Resûlüllâh (S.A.V.), Allâh (C.C.)'a hamd etti.

Resûlüllâh (S.A.V.), müşriklerin ölülerinin kuyuya atılmasını emredince, Müslümanlar onları kuyuya attılar. Ancak müşriklerden Halef'in oğlu Ümeyye'yi atamadılar. Çünkü o, zırhı içinde şişip, onu doldurmuştu. Müslümanlar, Ümeyye'yi çekip götürmek için gittiklerinde eti döküldü. Onlar da Ümeyye'yi yerinde bırakıp, onu örtmek için üzerine toprak ve taş attılar. Müşrikleri kuyuya atma işi bitince, Resûlüllâh (S.A.V.), gecenin karanlığında durup şöyle dediğini ashâbı işitti:

«Ey kuyu halkı, ey Rabîa'nın oğlu Utbe, ey Rabîa'nın oğlu Şeybe, ey Halef'in oğlu Ümeyye ve ey Ebû Cehl — diye seslenip onlardan kuyuda olanları saydı — **sizin Rabbinizin va'd ettiği şeyin hak olduğunu gördünüz mü? Ben ise, Rabbimin bana va'd ettiği şeyin hak olduğunu gördüm.»** Müslümanlar:

«Ey Allâh'ın Resûlü, ölüp de kokmuş olan müşriklere mi sesleniyorsunuz?» diye sordular. Resûl-i Ekrem (S.A.V.):

«Siz, benim dediğimi onlardan daha iyi işitemez-

siniz, fakat onlar bana cevâb vermeye kâdir değiller!» buyurdu.

Sonra Resûlüllâh (S.A.V.), düşmandan alınan ganîmetlerin getirilmesini emretti. Müslümanlar, ganimette ihtilâf ettiler. Ganimeti toplayanlar: **«O bizimdir,»** dediler. Düşmana karşı savaşıp da bu iş ile uğraşanlar ise; **«Vallâhi, biz olmasaydık, siz o ganîmeti elde edemezdiniz. Biz düşmanla meşkûl olduk, siz de ganîmet elde ettiniz,»** dediler. Resûlüllâh (S.A.V.)'a düşmanın saldırmasından korkup, O'nu koruyanlar da ganîmetten hak istediler.

Zafer kazanılınca Resûlüllâh (S.A.V.), Revâha'nın oğlu Abdullâh (R.A.)'ı Âliye halkına, Allâh (C.C.)'ın, Resûlüne ve Müslümanlara zafer ihsân ettiğini müjdelemek için gönderdi. Hâris'in oğlu Zeyd (R.A.)'i de Sâfile halkına gönderdi. Sonra berâberinde müşriklerden alınan esîrler olduğu hâlde, Medîne'ye doğru kâfile hâlinde yürüdü. Esîrler arasında Ebû Muayt'ın oğlu Ukbe ve Hârise'nin oğlu Nadr da vardı. Resûlüllâh (S.A.V.), müşriklerden alınan ganîmet malını berâberinde götürdü. Ganîmet malının başına Avf'ın oğlu Amr'ın oğlu Ka'b'ın oğlu Abdullâh (R.A.)'ı görevlendirdi.

Sonra Resûlüllâh (S.A.V.), Safrâ boğazından çıkıp da boğaz ile Nâziye arasındaki bir yere gelince, Allâh (C.C.)'ın müşriklerden alıp Müslümanlara verdiği ganîmeti eşit olarak paylaştırdı.

Resûlüllâh (S.A.V.) yoluna devâm edip de Ravhâ'ya gelince, Müslümanlar O'nu karşılayıp Allâh (C.C.)'ın O'na ve berâberindeki Müslümanlara ihsân ettiği zaferden dolayı tebrik ediyorlardı.

Resûlüllâh (S.A.V.) yoluna devâm edip esîrlerden bir gün önce Medîne'ye geldi. Esîrler getirilince

Resûlüllâh (S.A.V.) onları ashâbına dağıttı ve: «**Onlara iyi muâmele ediniz.**» buyurdu.

Kureyş'in felâket haberini Mekke'ye ilk getiren Abdullâh'ın oğlu Haysumân idi. Kureyş, haberi alınca ölüleri için feryâd ettiler.

Esirler arasında Abduluzzâ'nın oğlu Rabî'in oğlu Ebû'l-Ûss da vardı. Ebû'l-Âss, Resûlüllâh (S.A.V.)'ın dâmâdı olup kızı Zeyneb (R. Anhâ)'in kocası idi. Zeyneb (R. Anhâ) Müslüman olunca Ebû'l-Âss'dan ayrı kalmıştı. Ancak Resûlüllâh (S.A.V.), onların evliliğini ayırmaya kâdir olamıyordu. Zeyneb (R. Anhâ), Resûlüllâh (S.A.V.) ile berâber Müslüman olarak ikâmet ediyor, Ebû'l-Âss ise, müşrik olmakda devâm ediyordu. Nihâyet Resûlüllâh (S.A.V.), Medine'ye hicret etmiş ve Zeyneb (R. Anhâ)'i de yanına almıştı. Kureyşli müşrikler Bedr'e gelince, Rabî'in oğlu Ebû'l-Âss da onlarla berâber geldi. Bedr Savaşında Müslümanlara esir düştü, Medîne'de Resûlüllâh (S.A.V.)'ın yanına getirildi.

Mekke'li müşrikler esîrlerini kurtarmak için fidye gönderince, Resûlüllâh (S.A.V.)'in kızı, Zeyneb (R. Anhâ) de Ebû'l-Âss'ın fidyesi için bir mal gönderdi. Zeyneb (R. Anhâ), Hz. Hadîce'nin o'nu Ebû'l-Âss ile evlendirdiği zaman kendisine hediye ettiği gerdanlığını fidye olarak göndermişti. Resûlüllâh (S.A.V.), bu gerdanlığı görünce Zeyneb (R. Anhâ)'e çok acıdı ve: «**Eğer Zeyneb'in esîrini onun için salıvermek ve malını ona geri vermek isterseniz, bunu yapınız.**» buyurdu. Müslümanlar da: «**Evet yâ Resûlallâh, öyle yaparız.**» dediler. Ebû'l-Âss'ı serbest bırakıp Zeyneb (R. Anhâ)'in de malını geri verdiler.

Ebû'l-Âss Mekke'de ikâmet etti. Zeyneb (R. Anhâ) de Medine'de Resûlüllâh (S.A.V.)'ın yanında kaldı. İslâm, yine onların arasını ayırmıştı.

Rivâyete göre fidyesiz salıverilen esirler şunlardır: Rabî'in oğlu Ebû'l-Âss, Hantab'ın oğlu Muttalib, Ebû Rüfâa'nın oğlu Sayfî, Ebû Azze ve Abdullâh'ın oğlu Amr.

O günlerde müşriklerden alınan fidye, her adam için dörtbin dirhem ile bin dirhem arasında idi. Ancak malı olmayandan fidye alınmadı. Resûlüllâh (S. A.V.) ona iyilik ve ihsânda bulundu.

Muhâcirlerden Bedr'de bulunanlar ile Resûlüllâh (S.A.V.)'ın payını ve ücretini ayırdığı kimselerin hepsi 83 adamdı. Evs kabîlesinden, Resûlüllâh (S.A.V.) ile berâber Bedr'de bulunanlar ile Resûlüllâh (S.A.V.)'ın payını ve ücretini ayırdığı kimseler ise 61 adamdı. Hazrec kabîlesinden Bedr'de bulunanlar ise 170 adamdan ibâretti.

Muhâcirlerden ve Ensâr'dan Bedr'de bulunan Müslümanlar ile, Bedr'de bulunmayıp da Resûlüllâh (S.A.V.)'ın payını ve ücretini ayırdığı Müslümanların hepsi 314 kişi idi. (4)

---

4) Bedr Savaşında Kureyş 950 savaşçıdan oluşmuştu. Savaş, Medine'den 13 konak uzaktaki Bedr'de oldu. Müslümanlar zafer kazandılar. Kureyş'li müşrikler ise yenilgiye uğradılar. Savaş esnâsında Müslümanlardan 14 kişi şehîd düştü. Altısı Muhâcirlerden, sekizi Ensâr'dan idi. Kureyşli müşriklerden 70 kişi ölmüş ve bu kadar da esir alınmıştı.

Bu esirlere nasıl muâmele edilecekti? Resûl-i Ekrem (S.A.V.), bir danışma meclisi kurdu. Ashâb, çeşitli görüşler ileri sürdüler. Hz. Ebû Bekir (R.A.), esirlerin, kendi mensûb oldukları kavmin ferdlerinden olmalarından ötürü onlardan fidye alınarak serbest bırakılması fikrinde idi. Hz. Ömer (R.A.) ise, esirlerin öldürülmesi fikrini ileri sürdü. Resûl-i Ekrem (S.A.V.) ise, afvetme ve bağışlama tarafını tutarak Ebû Bekir (R.A.)'in görüşünü kabûl etti ve fidye karşılığında asileri serbest bıraktı. (Bk. Asr-ı Saâdet, Cilt: 4, S. 208-210)

SEVİK GAZVESİ

Bedir Savaşından sonra Harb'in oğlu Ebû Süfyân, Zi'l-hicce ayında Müslümanlara karşı savaşa çıktı. Ebû Süfyân ticâret kervânı ile Mekke'ye dönünce, Bedr'de yenilgiye uğrayan müşrikler de geri gelmişti. Ebû Süfyân, bu kötü haberi alınca, Müslümanlardan öc almadıkça, cünûblukdan (1) temizlenmek için başına su dökmeyeceğine, yâni yıkanmıyacağına yemin etti. Yeminini yerine getirmek için Kureyş'den ikiyüz süvâri ile yola çıktı. Ebû Süfyân, Yahûdilerin kendisine yardım edeceklerinden emindi. Yolda Huyey bin Ahtab'a uğrayarak kapısını çaldı, ondan yardım istedi. Fakat Huyey bin Ahtab, ondan korkup kapısını açmadı, onu kalesine kabûl etmedi. Ebû Süfyân, buradan Beni Nadir Yahûdilerinin reisi Sellâm bin Mişkem'e uğradı. Sellâm, o zaman Yahûdilerin haznedârı idi. Girmek için ondan izin istedi. Sellâm, onu büyük saygı ve konukseverlikle karşıladı. Onu yedirip içirdi ve Müslümanların sırlarını bildirdi. Ebû Süfyân, geceleyin buradan çıktıkdan sonra arkadaşlarının yanına geldi. Kureyş'den bâzı adamları Medîne'ye gönderdi. Onlar Medîne'den üç mil uzaklıkda olan Urayd'a geldiler. Orada bir kaç evi yakıp hurma ağaçlarını ve samanları ateşe verdiler. Orada Ensâr'dan bir adam bulup onu ve arkadaşını tarlalarında öldürdüler. Sonra geri dönüp gittiler.

---

1) Cenâbetten temizlenmek için yıkanmak (gusl etmek), hac ve nikâh gibi, câhiliyet devrinde yapılan şeylerdendi. (A.E.)

Müslümanlar bunu öğrenince, Resûlüllâh (S.A.V.), Abdül-Münzir'in oğlu Beşir'i Medîne'de görevlendirip hemen yola çıktı. «Karkarat'ül-Küdr» denen yere vardı. Sonra geri dönüp geldi. Ebû Süfyân ve adamları kaçıp gitmişler ve yanlarındaki kavrulmuş un keselerini, geri çekilme telâşı içinde, hafifletmek için atmışlardı. Müslümanlar da bunları ellerine geçirdiler. Kavrulmuş una Arab dilinde «Sevik» dendiğinden Arablar bu olaya «Sevik Gazâsı» adını verdiler.

——— ● ———

UHUD SAVAŞI

(Hicret'in Üçüncü Yılı, Şevvâl Ay'ı)

Bedr Günü, Kureyş kâfirleri büyük bir yenilgiye uğrayıp da, bu savaşta kurtulanlar Mekke'ye geri dönünce ve Harb'in oğlu Ebû Süfyân da kervânıyle avdet edince, Ebû Rabîa'nın oğlu Abdullâh, Ebû Cehl'in oğlu İkrime ve Ümeyye'nin oğlu Safvân, babaları, oğulları ve kardeşleri Bedr Savaşında ölmüş olan bâzı Kureyşli müşriklerle gidip, Ebû Süfyân ile, onun getirdiği Kureyş'e âid ticâret kervânı hakkında konuştular ve:

«Ey Kureyş topluluğu, şüphesiz ki Muhammed sizin dostlarınızı ve hayırlılarınızı öldürdü. Bu kervânın malı ile O'na karşı savaşmak için bize yardım ediniz, böylece umulur ki, bizden öldürdüğü kimselerin öcünü Muhammed'den alırız,» dediler. Kureyşliler de bunu kabûl ettiler.

Ebû Süfyân ve kervân sâhibleri bu öneriyi benimseyince, Kureyş Kabîlesi ile Kinâne ve Tehâme halkından Kureyş'e itâat edenler gelip toplandılar. Müşrikler, berâberlerinde savaşçıları tahrîk edip Müslümanlardan öc almak isteyen bâzı kindâr kadınlar da olduğu hâlde yola çıktılar. Harb'in oğlu Ebû Süfyân bu ordunun komutanı idi. Yanına karısı Utbe'nin kızı Hind'i de almıştı. Ebû Cehl'in oğlu İkrime, Hâris'in kızı Ümm-ü Hakîm'i ve Hişâm'ın oğlu Hâris, Velîd'in kızı Fâtıma'yı berâberlerine aldılar. Ümeyye'nin oğlu Safvân, Mes'ud'in kızı Berze'yi, Âss'ın

oğlu Amr ise Münebbih'in kızı Fâtıma'yı berâberlerine alarak yola çıktılar.

Müşrikler Medîne'ye yaklaşınca, Resûlüllâh (S.A.V.) ile Müslümanlar, onların geldiğini işittiler. Resûlüllâh (S.A.V.), Medîne'den çıkmayıp savunma yapılması görüşünde idi. Abdullâh bin Übey bin Selûl de Resûlüllâh (S.A.V.) ile aynı görüşte idi. Resûlüllâh (S.A.V.), Medîne'den çıkıp düşmana karşı savaş yapılmasını uygun bulmuyordu. Fakat Bedr Savaşında bulunamamış olan bâzı Müslümanlar:

«Ey Allâh'ın Resûlü, bizi düşmanlarımıza karşı çıkar, onlardan korktuğumuzu ve zayıf olduğumuzu sanmasınlar,» dediler. Abdullâh bin Übeyy bin Selûl (R.A.) ise:

«Ey Allâh'ın Resûlü, Medîne'de kal, onlara karşı çıkma, vallâhi biz düşmanımıza karşı Medîne'den her çıkışımızda yenildik, Medîne'de kalıp da düşman bize geldiği zaman onu yendik. Onları bırak yâ Rasûlallâh, eğer Medîne dışında kalırlarsa perişân olurlar, eğer Medîne'ye girerlerse erkeklerimiz onlarla yüz yüze savaşır, kadınlar ve çocuklar da onlara tepelerinden taş atarlar. Eğer dönüp giderlerse, geldikleri gibi ziyâna uğramış olarak dönüp giderler,» dedi.

Müşriklerle Medîne dışında karşılaşmak isteyen bâzı Müslümanlar Resûlüllâh (S.A.V.)'a mürâcaata devam ettiler. Nihâyet Resûlüllâh (S.A.V.) evine girip zırhını giydi. O gün, Cum'a olup Resûlüllâh (S.A.V.) namazı da kılmıştı. Aynı gün Ensâr'dan Amr'ın oğlu Mâlik adında bir Müslüman ölmüştü, Resûlüllâh (S.A.V.), onun cenâze namazını kıldı. Sonra Müslümanların yanına çıktı. Medîne'den çıkmakda ısrâr eden Müslümanlar pişmân olup:

«Resûlüllâh'ı beğenmediği ve uygun görmediği

bir işi yapmaya zorladık, bu bizim için câiz olmaz,» dediler.

Resûlüllâh (S.A.V.), onların yanına çıkınca:

«Ey Allâh'ın Resûlü, uygun görmediğiniz bir işi yapmaya sizi zorladık, bu bizim için câiz olmaz, eğer dilerseniz, Mekke'de kalın, Allâh sana salât eylesin (rahmetine bürüsün).» dediler. Bunun üzerine Resûlüllâh (S.A.V.):

«Bir Peygamber zırhını giydiği zaman, savaşmadıkça onu çıkarması uygun olmaz,» buyurdu.

Resûlüllâh (S.A.V.), ashâbından bin kişi ile yola çıktı. Medîne ile Uhud arasında bir yere gelince Selûl'un oğlu Ubeyy'in oğlu Abdullâh, İslâm ordusunun üçtebirini alıp Resûlüllâh'dan ayrıldı ve geri döndü. Resûlüllâh (S.A.V.):

«Abdullâh onlara itâat edip bana âsî oldu,» buyurdu.

Abdullâh, nifâk ve şüphe ehli olup kendisine tâbi olan kavminin adamlarıyle geri döndü. Harâm'ın oğlu Amr'ın oğlu Abdullâh (R.A.) ise, Müslümanlara tâbi olup şöyle diyordu:

«Ey kavmim, düşmanları çıkıp geldiği bir sırada kavminizi ve Peygamberinizi yardımsız bırakıp ayrılmamanız için size Allâh'ı hatırlatırım.» Bunun üzerine münâfık Abdullâh'ın adamları: **«Eğer sizin savaşacağınızı bilsek, sizi bırakır gitmezdik, lâkin savaşacağınızı sanmıyoruz,»** dediler.

Onlar, Resûlüllâh (S.A.V.)'a âsi olup da Müslümanlardan ayrılıp gidince, Amr'ın oğlu Abdullâh:

«Allâh sizi düşmanlarından uzaklaştırıp, Peygamberini sizden müstağnî kılacak,» dedi.

Uhud Günü Ensâr:

«Ey Allâh'ın Resûlü, Yahûdilerden olan mütte-

fiklerimizden yardım isteyelim mi?» dediler. Resûlûllâh (S.A.V.) de:

«Bizim onlara ihtiyâcımız yoktur,» buyurdu.

Resûlüllâh (S.A.V.), yoluna devâm edip Uhud'a geldi. Vâdinin dağa doğru olan yamacına konakladı. Kendisi ile ordusunun sırtını Uhud Dağına doğru verip:

«Biz savaş emri vermedikce, sizden hiç bir kimse aslâ savaşmasın,» buyurdu.

Kureyşli müşrikler, Uhud yakınındaki Müslümanlara âid ekinlere develerini ve atlarını salıverdiler. Resûlüllâh (S.A.V.), savaştan menettiği zaman Ensâr'dan bir adam:

«Kayle oğullarının ekinlerini otlattıracak mısınız, ne zaman çarpışacağız!» diye sordu.

Resûlüllâh (S.A.V.), yediyüz kişilik ordusunu düzenledi. Cübeyr'in oğlu Abdullâh (R.A.)'ı okçuların başına başkan yaptı. Okçular elli kişiydi. Onları geçitin üstüne gönderdi ve:

«Düşman bizi arkamızdan sarmaması için okla onları savın, savaşı kazansak da kaybetsek de yerlerinizden ayrılmayın,» buyurdu. Resûlüllâh (S.A.V.) üst üste iki zırh giydi, sancağı Beni Abdüddâr'ın kardeşi, Umeyr'in oğlu Mus'ab (R.A.)'a verdi.

Resûlüllâh (S.A.V.), Uhud Günü Cündüb'ün oğlu Semure ile Hadıc'in oğlu Râfi'in orduya katılmalarına izin verdi. Bunlar onbeş yaşında iki çocuktu. Resûlüllâh (S.A.V.), onları geri çevirmişti. «Ey Allâh'ın Resûlü, Râfi' iyi ok atar,» denilince o'na izin verdi. Râfi'e izin verince; bu sefer de: «Ey Allâh'ın Resûlü, Semure Râfi'yi güreşte yener, onu yıkar,» denilince. Resûlüllâh (S.A.V.) ona da izin verdi. Allâh (C.C.)'ın Resûlü, Zeyd'in oğlu Usâme'yi, Ömer'in oğlu Abdullâh'ı, Sâbit'in oğlu Zeyd'i, Âzib'in oğlu Ber'â'yı ve

Hazm'ın oğlu Amr'ı, Züheyrin oğlu Üseydi Medine-ye geri çevirdi. Sonra onlara Hendek savaşı gününde izin verdi. Bunlar o zaman onbeş yaşındaydılar.

Kureyş'li müşrikler savaş düzenine girdiler. Onlar üçbin kişi idiler. Berâberlerinde ikiyüz atları vardı. Süvârilerin sağ kanadına Velid'in oğlu Hâlid'i ve sol kanadına da Ebû Cehl'in oğlu İkrime'yi koydular.

Resûlüllâh (S.A.V.):

«Şu kılıcı kim hakkıyle alacak?» buyurdu. Bâzı Müslümanlar, onu almak için Resûlüllâh (S.A.V.)'a geldiler, kılıcı onlara vermedi. Ebû Dücâne (R.A.), kalkıp Resûlüllâh (S.A.V.)'a geldi:

«Onun hakkı nedir, ey Allâh'ın Resûlü?» diye sordu. Resûlüllâh (S.A.V.):

«Eğilinceye kadar onunla düşmana vurmaktır,» buyurdu. Ebû Dücâne (R.A.):

«Ben onun hakkını vermek şartıyle alıyorum, yâ Rasûlallâh,» dedi.

Resûl-i Ekrem (S.A.V.) de kılıcı o'na verdi. Ebû Dücâne (R.A.), cesûr bir adamdı. Savaşta böbürlenirdi. Kırmızı sargısını başına sardığı zaman, insanlar onun savaşacağını anlarlardı. Ebû Dücâne (R.A.), kılıcı Resûlüllâh (S.A.V.)'den alınca, bu kırmızı sargısını çıkarıp başına sardı. İki saf arasında sallanarak yürümeye başladı.

Ebû Süfyân ise Abdüddâr oğullarından sancağı taşıyanları savaşa teşvik edip şöyle demişti:

«Ey Abdüddâr oğulları, Bedr günü sancağımızı siz taşıdınız, gördüğünüz şey başımıza geldi. İnsanların başına gelen, onların sancakları yönünden gelir. Sancak yok olunca onlar da yok olurlar. Öyle ise ya sancağın hakkını verirsiniz, ya da onu bize teslim edip aradan çekilirsiniz.» Ebû Süfyân'ın bu sözü üzerine Abdüddâr oğulları gayrete gelip:

«Biz sancağımızı sana mı teslim edeceğiz, yarın düşmanla karşılaştığımız zaman nasıl yapacağımızı göreceksin!» dediler. Ebû Süfyân'ın istediği de bu idi.

İki taraf birbirlerine yaklaşınca, Utbe'nin kızı Hind berâberindeki kadınlarla kalkıp defleri aldılar. Adamların arkasından def çalarak savaşçıları kızıştırıyorlardı. Rivâyete göre Hind şöyle diyordu:

«Hadi göreyim sizi Abdüddâr oğulları,
Hadi göreyim sizi,
Keskin kılıçlarla vurarak arkadakileri koruyanlar.»

Yine Hind şöyle diyordu:

«Eğer ilerlerseniz sizi kucaklar ve size yastıklar döşeriz.
Gerilerseniz sizi sevmeyip ayrılırız kaçarız.»

Resûlüllâh (S.A.V.)'in ashâbının parolası Uhud Günü: «Emit, Emit! (yâni öldür, öldür)» kelimesi idi.

Taraflar karşılaşıp savaş kızıştı. Ebû Dücâne (R.A.) savaşa girişip, aralarına daldı. Karşılaştığı her müşriği öldürmeğe başladı. Nihâyet Ebû Süfyân'ın kızı Hind'in yanıbaşına kadar geldi. Fakat Resûlüllâh (S.A.V.)'ın kılıcı ile bir kadını öldürmek istemediği için onu bıraktı.

Abdulmuttalib'in oğlu Hamza (R.A.) da savaşıp, Abdi Şürahbîl'in oğlu Ertâte'yi öldürdü. O, sancağı taşıyan müşriklerden biri idi. Sonra Hz. Hamza (R.A.), müşriklerden Abduluzzâ'nın oğlu Sibâ' ile karşılaştı. Hz. Hamza (R.A.) ona:

«Ey sünnetçi karının oğlu haydi bana gel!» dedi. Onu da bir kılıç darbesi ile öldürdü. Bu sırada Cübeyr bin Mut'im'in kölesi Vahşî, Hz. Hamza (R.A.)'yı gözetliyordu. Ebû Süfyân'ın karısı Hind, Hamza (R.

A)'yı öldürdüğü takdirde Vahşi'yi âzâd edeceğine söz vermişti.

Vahşi iyi mızrak atardı. Mızrağını kaldırıp Hz. Hamza (R.A.)'ya atınca, o'nu karnının alt tarafından vurup şehîd etti. Sonra mızrağını alıp ordugâha geldi. Mekke'ye dönünce Hind, onu âzâd etti. Resûlüllâh (S.A.V.), Mekke'yi feth edinceye kadar Vahşi orada kaldı. Mekke feth edilince oradan kaçıp Tâif'e sığındı. Tâif halkı da Müslüman olmak için Resûlüllâh (S.A.V.)'a gidince, Şâm'a veyâ Yemen'e yâhûd herhangi bir ülkeye gitmeyi düşündü. Vahşi bu durumda iken bir adam ona:

«Yazıklar olsun sana! Vallâhi Resûlüllâh dinine giren ve O'nun peygamberliğine şehâdet eden bir kimseyi öldürmez,» deyince, Vahşi, çıkıp Medîne'ye Resûlüllâh (S.A.V.)'a geldi. Resûlüllâh (S.A.V.) onu görünce:

«Vahşî sen misin?» diye sordu. O da:

«Evet, ey Allâh'ın Resûlü,» dedi. Resûlüllâh (S.A.V.):

«Otur da bana Hamza'yı nasıl öldürdüğünü anlat,» buyurdu. Vahşî de oturup anlattı. Sözünü bitirince, Resûlüllâh (S.A.V.):

«Yazıklar olsun sana! Bundan sonra gözüme görünme!» buyurdu. Vahşî, Resûlüllâh (S.A.V.) ölünceye yadar, kendisini görmemesi için sağa sola sapar, O'ndan gizlenirdi.

Umeyr'in oğlu Mus'ab (R.A.) da Resûlüllâh (S.A.V.)'ın önünde, öldürülünceye kadar savaştı. Onu müşriklerden İbn-ü Kume't'ul-Leysi şehid etmişti. O, Resûlüllâh (S.A.V.)'ı öldürdüğünü sanarak Kureyş'e döndü ve: **«Muhammed'i öldürdüm,»** dedi.

Mus'ab (R.A.) şehid olunca, Resûlüllâh (S.A.V.), sancağı Ebû Tâlib'in oğlu Ali (R.A.)'ye verdi. Hz. Ali

(R.A.) ve diğer müslümanlar savaşa devâm ettiler.

Yüce Allâh (C.C.), Müslümanlara yardım etmiş ve onlara olan va'di doğru çıkmıştı. Müslümanlar her yerde müşrikléri kılıçtan geçirip öldürüyorlardı. Müşrik ordusu dağılmak ve yenilmek üzere idi.

Tam bu sırada arkadan birisi gelip: «Şüphesiz ki, Muhammed öldürüldü!» diye bağırmaya başladı. Bu haber üzerine Müslümanlar ümitsizliğe düştüler ve şaşkına döndüler, düşmânı takibden vaz geçtiler. Müşriklerin sancaktarlarını bile öldürüp sancakları yere düşmüş ve onu müşriklerden hiç biri almaya yaklaşamamış iken, bu haber üzerine dağıldılar ve bozuldular. Nihâyet müşriklerin sancağını Alkame'nin kızı Umre alıp, onu Kureyş için yukarı kaldırdı. Müşrikler sancağın çevresinde toplandılar.

Öte taraftan ganimet toplamak için Müslüman okçuların yerlerini terkettiklerini gören Halid bin Velid, Müslümanların ric'at hattına hücûm etmiş, Abdullâh bin Cübeyr ile yanında kalan bir kaç Müslüman bütün güçleri ile karşı koymuşlar, fakat sonunda hepsi de şehid düşmüşlerdi. Hâlid, bu son mukavemeti de kırdıktan sonra ganimetlerle uğraşan Müslümanların üzerine atılmıştı. İşte bu yüzden Müslümanlar bozulup dağıldılar.

Nihâyet düşman, Peygamber'e kadar ilerlemiş ve O'nu taş yağmuruna tutmuştu. Bu taşlardan biri yanağına isâbet ederek dişini kırmış, yüzü yaralanmış ve dudağı yarılmıştı. Resûlüllâh (S.A.V.)'a bunu yapan Ebû Vakkâs'ın oğlu Utbe idi. Kan, Resûlüllâh (S.A.V.)'ın yüzüne akıyor, O ise kanı silip:

«Kendilerini Rablerine inanmaya çağıran Peygamberlerini yaralayan bir millet nasıl felâh bulur.» diyordu. Fakat Yüce Allâh, (C.C.), bu konuda Peygamberini ikâz edip şu âyeti indirdi:

لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ أَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ أَوْ يُعَذِّبَهُمْ فَإِنَّهُمْ ظَالِمُونَ ﴿١٢٨﴾

«Allâh'ın, onların tevbelerini kabûl veyâ onlara azâb etmesi işiyle senin bir ilişiğin yoktur; çünkü onlar zâlimlerdir.» (1)

Ebû Saîd el-Hudrî'den rivâyet edilmiştir: Ebû Vakkâs'ın oğlu Utbe, o gün Resûlüllâh (S.A.V.)'a bir taş atıp, alttaki sağ öndişini kırmış ve alt dudağını yarmış, Şihâb'ın oğlu Abdullâh, Resûlüllâh (S.A.V.)'ın alnını yaralamış, İbn-i Kum'e ise, Resûlüllâh (S.A.V.)'ın yanağını yaralamış, miğferinin halkalarından iki halka yanağına batmıştı. Resûlüllâh (S.A.V.), Ebû Âmir'in Müslümanların gizlenmesi için kazdığı çukurlardan birine düşmüştü. Müslümanların ise, bundan haberi yoktu. Ebû Tâlib'in oğlu Alî (R.A.), Resûlüllâh (S.A.V.)'ın elini tutmuş, Abdullâh'ın oğlu Talha (R.A.) ise, O'nu kaldırmıştı. Resûlüllâh (S.A.V.) ayağa kalktı. Sinân'ın oğlu Mâlik (R.A.) ile Ebû Ebî Said el-Hudrî' (R.A.), Resûlüllâh'ın yüzünden kanı sildikten sonra yarayı kapadılar. Bunun üzerine Resûlüllâh (S.A.V.):

«Benim kanımı silenin kanına Cehennem ateşi dokunmaz.» buyurdu.

Resûl-i Ekrem (S.A.V.)'in sâdık arkadaşları savaşa devâm ediyor, hepsi de O'nu arıyorlardı. Resûl-i Ekrem (S.A.V.)'i ilk bulan zât, Mâlik'in oğlu Ka'b (R.A.) olmuştu. Peygamberin miğferi başında bulunduğundan ancak gözleri görülüyordu. Ka'b (R.A.),

---

1) **Âl-i İmrân sûresi; âyet: 128**

Peygamber'i gördükten sonra: **«Ey mü'minler! Resûlüllâh burada!»** diye bağırmış, bunu duyan mü'minler hep o tarafa koşmuşlar ve Peygamberlerinin çevresinde toplanmışlardı. Fakat müşrikler de Ka'b (R.A.)'ın sesini duymuşlar ve onlar da bütün kuvvetlerini Peygamber'in bulunduğu yere yöneltmişlerdi. Müşriklerin, Resûl-i Ekrem (S.A.V.)'e karşı bütün saldırıları, Hz. Alî (R.A.) ile arkadaşlarının kahramanca mukâvemetleri sâyesinde başarıyle püskürtülmüştü. Müşrikler bir defâsında Resûl-i Ekrem (S.A.V.)'e çok yaklaşmışlar, buna karşı O da:

«Benim uğrumda kim canını fedâ eder?» buyurmuş, Ziyâd bin Seken (R.A.) ile Ensâr'dan beş kişi seve seve canlarını fedâ etmişlerdi. Resûl-i Ekrem (S.A.V.), Ziyâd'ın cesedini yanına getirmelerini söylemiş, Resûl-i Ekrem (S.A.V.)'in yanına getirildiği zaman henüz hayâtta olan Ziyâd'a, Peygamber ayağını yastık yapmış, o da yanağı Peygamber'in ayağı üzerinde olduğu hâlde son nefesini vermişti.

Ebû Dücâne (R.A.), Resûl-i Ekrem (S.A.V.)'in önünde kendisini O'na kalkan ediyordu. Oklar, Resûl-i Ekrem (S.A.V.)'in ardına düşüyor ve O'na isâbet etmiyordu. O'na atılan oklar çoğalmıştı. Ebû Vakkâs'ın oğlu Sa'd (R.A.) da Resûlüllâh (S.A.V.)'ın önünde durup düşmana ok atıyordu. **Sa'd (R.A.) demiştir ki:** Resûlüllâh oku bana verip: **«At yâ Sa'd, anam babam sana fedâ olsun.»** diyordu. Hattâ Resûl-i Ekrem (S.A.V.) kendi okluğunu da bana verip: **«Bu okları da at.»** buyurdu.

Resûl-i Ekrem (S.A.V.), yanında kalanlarla birlikte bir tepeye çıktı. Çünkü düşman o tarafa gelemiyordu. Fakat Ebû Süfyân, Peygamber'i gördüğünden, o da askerleriyle O'nu takib etmiş ise de Hz. Ömer (R.A.) ile diğer ashâb oklarla hareket ederek

Ebû Süfyân'ı Peygamber'in peşinden çevirmeye muvaffak olmuşlardı.

Sonra Ebû Süfyân çekip gitmek istediği zaman, Peygamber'in çıktığı tepenin karşısındaki tepeye çıktı:

«Muhammed içinizde mi?» diye bağırdı, fakat kendisine cevâb verilmedi.

Ebû Süfyân, daha sonra Ebû Bekir (R.A.)'i sordu, cevâb alamadı. Daha sonra, Ömer (R.A.)'i sordu, yine cevâb alamayınca:

«Demek ki bunların hepsi de öldü!» dedi. Bunun üzerine Hz. Ömer (R.A.):

«Bunların hepsi de buradadır ey Allâh'ın düşmanı!» diye bağırdı. Hz. Muhammed (S.A.V.)'in öldüğünü sanan Ebû Süfyân, Hz. Ömer (R.A.)'in bu cevâbına hayret etti. Ebû Süfyân:

«Hübel'in şânı yüce olsun!» diye bağırınca, Resûl-i Ekrem (S.A.V.) de:

«Kalk yâ Ömer, ona: «Allâh yücelerden yücedir! O'nun dengi yoktur. Bizim ölülerimiz Cennet'te sizinkiler ise Cehennemdedir.» **cevâbını ver.»** dedi. Ömer (R.A.) de bunu söyledi. Sonra Ebû Süfyân:

«Bugün Bedr'in öcünü aldık, askerlerim, ölülerinizin burunlarını, kulaklarını kestiler. Gerçi ben onlara bunu emretmedim, fakat yaptıklarından haberdâr olduğum zaman bir şey söylemedim.» dedi.

Kureyş kadınları, Bedr'de öldürülen yakınlarının öcünü almak için Uhud'da şehid düşen Müslümanların burunlarını ve kulaklarını kesmişlerdi. Muâviye'nin annesi Hind, şehidlerin bu uzuvlarından bir dizi yaparak boynuna takmıştı. Hind, Hz. Hamza (R.A.)'nın karnını deşerek ciğerini sökmüş, onu yemek istemiş, fakat yutamamıştı. Bundan dolayı târihçiler ona **«İnsan ciğeri yiyen kadın»** adını vermişlerdir.

Sonra Resûlüllâh (S.A.V.), Ebû Tâlib'in oğlu Ali (R.A.)'yi gönderip:

«Çık müşriklerin izini tâkib et. Ne yaptıklarına ve ne istediklerine bak. Eğer develere binip atları yanlarına alıyorlarsa, şüphesiz ki onlar Mekke'ye gitmek istiyorlar. Eğer atlara binip de develeri sevk ediyorlarsa, onlar şüphesiz ki Medine'ye gitmek istiyorlar, demektir. Canım elinde olana and olsun ki, eğer müşrikler Medine'ye gitmek istiyorlarsa, ben de Medine'ye gidip sonra orada onların işini bitireceğim,» buyurdu:

Hz. Ali (R.A.) demiştir ki: Çıkıp onları gözetledim, ne yaptıklarına baktım. Develere binip atları yanlarına aldılar ve Mekke'ye yöneldiler.

Müslümanlar ölülerini toplamaya çıktılar. Resûlüllâh (S.A.V.):

«Râbi'in oğlu Sa'd'ın ne yaptığını benim için kim bakıverecek? O diriler arasında mı, yoksa ölüler arasında mı?» diye sordu. Ensâr'dan bir adam:

«Sa'd'ın ne yaptığına ben sizin için bakıvereyim yâ Resûlallâh,» dedi. Çıkıp baktı, o'nu ölüler arasında yaralı olarak son nefesinde iken buldu. Adam:

«Bana Resûlüllâh (S.A.V'), sana bakmamı, diriler arasında mı, yoksa, ölüler arasında mısın? diye haber getirmemi emretti,» dedi. Sa'd (R.A.):

«Ben ölüler arasındayım, Resûlüllâh'a benden selâm söyle, Müslümanlara da selâmımı ulaştır,» deyip bâzı ma'nâlı sözler söyledikten sonra hemen rûhunu teslim etti.

Resûlüllâh (S.A.V.) de Abdulmuttalib'in oğlu Hamza (R.A.)'ı aramaya çıktı. Onu vâdinin içinde, karnı yarılmış, ciğeri alınmış ve burnu, kulağı kesilmiş olarak buldu. Resûlüllâh (S.A.V.), amcasını bu hâlde görünce çok üzüldü

«Eğer Allâh herhangi bir yerde Kureyşli müşriklere karşı bana zafer nasîb ederse, onlardan otuz adamın burnunu ve kulaklarını keseceğim.» buyurdu. Resûlüllâh (S.A.V.)'ın çok üzüldüğünü ve bu işi amcasına yapanlara çok kızdığını gören Müslümanlar:

«Vallâhi eğer Allâh bizi günün birinde onlara karşı muzaffer kılarsa, onlara Arapdan hiç bir kimsenin yapmadığı işkenceyi yapacağız.» dediler.

İbn-i Abbâs (R.A.)'dan rivâyet edildiğine göre; Ulu ve Yüce Allâh (C.C.), Resûlüllâh (S.A.V.) ve Ashâbının sözleri ile ilgili olarak bu konuda şu âyetleri indirdi:

وَإِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا بِمِثْلِ مَا عُوقِبْتُمْ بِهِ وَلَئِنْ صَبَرْتُمْ لَهُوَ خَيْرٌ لِلصَّابِرِينَ ﴿١٢٦﴾ وَاصْبِرْ وَمَا صَبْرُكَ إِلَّا بِاللَّهِ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَكُ فِي ضَيْقٍ مِمَّا يَمْكُرُونَ

«Eğer azâbederseniz size yapılanın aynıyle azâbedin. Sabrederseniz, and olsun ki bu, sabredenler için daha iyidir. Sabret, sabır ancak Allâh içindir. Onlara üzülme, kurdukları düzenlerden de endişe etme.» (2)

Bu âyet üzerine Resûlüllâh (S.A.V.) onları afv etti ve ölülerin uzuvlarını kesmeyi yasakladı.

Resûlüllâh (S.A.V.), Hz. Hamza (R.A.)'ın bir hırka ile örtülmesini emretti. Sonra üzerine cenâze namazı kılıp yedi tekbir aldı. Sonra diğer şehidler getirilip Hz. Hamza (R.A.)'nın yanına konuldular. Resûlüllâh (S.A.V.), onlar üzerine ve onlarla berâber

---

2) Nahl suresi; âyet. 126-127

Hz. Hamza (R.A.) üzerine cenâze namazı kıldı. Böylece Hz. Hamza (R.A.) üzerine tam 72 kere cenâze namazı kılınmış oldu.

Sonra ölüler kabirlere konuldu. Bir kabre iki veyâ üç kişi defnediyorlardı.

Daha sonra Resûlüllâh (S.A.V.), Uhud'dan ayrılıp Medîne'ye döndü. Medîne'de bir mâtem havası vardı. Herkes kendi ölülerine ağlayıp feryâd ediyordu. Resûlüllâh (S.A.V.)'ın da gözleri yaşarıp ağladı. Sonra Hz. Hamza (R.A.) için kimsenin ağlamadığını görünce:

«Hamza'nın peşinden gözyaşı dökecek kimsesi yok mu?» buyurdu. Resûlüllâh (S.A.V.)'ın bu sözleri Ensâr'ı çok etkiledi. Zevcelerine, gidip Resûlüllâh (S.A.V.)'ın amcası için de ağlamalarını emrettiler. Resûlüllâh (S.A.V.), kadınların Hz. Hamza (R.A.)'ya ağlayıp feryâd ettiklerini duyunca, çıkıp onların yanına gitti. Kadınları, Mescid'inin kapısı önünde Hz. Hamza (R.A.)'ya ağlayıp feryâd ederken görünce:

«Hadi evinize dönün, Allâh size rahmet eylesin,» buyurdu. Sonra ölüler için feryâda müsâade etmediğini söyledi.

Uhud Savaşı, Hicretin 3. yılı Şevvâl ayının yarısında Cumartesi günü oldu.

Uhud Savaşının ertesi günü Resûlüllâh (S.A.V.), Uhud'a katılan Müslümanlar ile düşmanın peşine düştü. Maksâdları düşmana karşı güçlü ve onları kovalar görünmek, onlara yenilmedikleri zannını vermekti. Düşmanı ta'kibe çıkan Müslümanlar, Medîne'den sekiz mil uzaklıkda bulunan Hamrâ'ul-Esed'e kadar gittiler. Resûlüllâh (S.A.V.) Pazartesi, Salı ve Çarşamba günleri orada kaldı. Sonra Medîne'ye geri döndü.

Resûlüllâh (S.A.V.), Hamrâ'ul-Esed'de Huzâa reisi Ma'bed Huzâi ile karşılaştı. Huzâalılar, açıkça Müslüman olmamakla berâber kalben Müslümanlara mütemâyildiler. Ma'bed, Peygamberimizi gördükden sonra Ebû Süfyân'a giderek Peygamberimizin arkadaşlarıyle birlikte geldiklerini söylemiş, Revhâ'ya gelmiş olan Ebû Süfyân da Uhud'da yapmak istediği işi niçin eksik bıraktığını düşünmeye başlamıştı. Sonra geri dönmekten vaz geçerek doğru Mekke'ye yürümüştü.

——— ● ———

RACİ' OLAYI

(Hicretin 4. yılı)

Uhud Savaşından sonra Adal ve Kâre kabileleri Peygamberimize adamlar göndererek Müslümanlığı kabûl ettiklerini ve bundan dolayı kendilerine dîni ve Kur'ân'ı öğretecek İslâm mürşidlerine muhtâc olduklarını bildirmişlerdi. Resûlüllâh (S.A.V.), onlarla berâber Ashâb'ından şu adamları göndermişti: Ebû Mersed'in oğlu Mersed, Bukeyr'in oğlu Hâlid, Sâbit'in oğlu Âsım, Adiyy'in oğlu Hubeyb, Zeyd, Târık'ın oğlu Abdullâh.

Resûlüllâh (S.A.V.), bunların başına Mersed (R.A.)'i emîr ta'yin etmişti. Mersed (R.A.) arkadaşları ile berâber çıkıp Mekke ile Usfân arasındaki Râci' mevkiine gelince bu münâfıkların hıyânetine uğradılar. Huzeyl kabîlesini kendilerine yardıma çağırdılar. Ancak onlara ellerinde kılıçlar olan bâzı adamlar çıkagelip mürşidleri bastılar. Mürşidler, onlarla savaşmak için kılıçlarını aldılar. Bu adamlar:

«Vallâhi biz sizi öldürmek istemiyoruz. Fakat sizi alıp götürmekle Mekke halkından bir bahşiş almak istiyoruz.» dediler. Müslümanlara, teslim oldukları takdirde hayâtlarını kurtaracaklarını söylediler.

Mersed, Hâlid ve Âsım (R. Anhüm) müşriklerin sözlerine inanmayıp teslim olmayacaklarını söylediler. Sonra Âsım (R.A.) ve iki arkadaşı öldürülünceye kadar savaştılar. Âsım (R.A.) öldürülünce Huzeyl'li müşrikler o'nun başını alıp Mekke'li müşriklerden Sa'd'ın kızı Sülâfe'ye satmak istemişlerdi. Çünkü bu kadının oğlu Uhud'da öldürüldüğü zaman, eğer

eline geçirirse Âsım (R.A.)'ın kafasında şarâb içmeyi adamıştı. Fakat arılar onun cesedine üşüştüğünden başını alamamışlar, arılar dağılınca yarın gelip alırız, demişlerdi. Fakat ertesi gün geldiklerinde Âsım (R.A.)'ın cesedini bulamamışlardı.

Zeyd, Hubeyb ve Abdullâh (R. Anhüm)'ı ise müşrikler esir ettiler. Onları Mekke'ye götürüp satmaya karar verdiler. Zahrân'a geldiklerinde, Abdullâh (R. A.), elini ipten kurtardıkdan sonra kılıcını alıp kaçtı. Müşrikler, o'nu taşlayıp şehid ettiler. Kabri Zahrân'dadır. (Rahmetullâhi aleyh) Müşrikler, Hubeyb ile Zeyd (R. Anhümâ)'i ise Mekke'ye götürüp Kureyş'e esir olarak sattılar. Hâris bin Âmir'i Uhud'da öldüren Hubeyb, onun oğulları tarafından satın alınmıştı.

Zeyd (R.A.)'i ise, Ümeyye'nin oğlu Safvân, babası Ümeyye bin Halef'i öldürdüğü için satın almıştı. Zeyd (R.A.), öldürüleceği zaman, bütün Kureyş'in ileri gelenleri da'vet edilmiş, Ebû Süfyân, o'na:

«Doğrusunu söyle, şimdi senin yerinde Muhammed olsa ve o öldürülse daha memnûn olmaz mıydın?» demiş, Zeyd (R.A.) de:

«Hayâtım pahâsına bile olsa Peygamber'in ayağına bir diken batmasını istemem!» karşılığını vermişti. Zeyd (R.A.), Safvân'ın kölesi Kıstas tarafından öldürülmüştü.

Bunun üzerine Ebû Süfyân: «Muhammed'in ashâbının Muhammed'i sevdiği gibi birini seven, insanlardan hiç kimse görmedim.» demiştir.

Sonra müşrikler Hubeyb (R.A.)'i öldürmek için getirmişler, Hubeyb iki rek'at namaz kılmak için müsâade istemiş, o'na müsâade verilmiş, Hubeyb namazını kıldıktan sonra müşrikler öldürmüşlerdi. O zamandan beri öldürülecek bir adamın iki rek'at namaz kılması âdet olmuştur.

Bİ'R-İ MAÛNE OLAYI

(Hicret'in 4. yılı, Safer ay'ı)

Hicretin dördüncü yılı Safer'inde Ebû Berâ Âmir bin Mâlik, Medîne'ye Resûlüllâh (S.A.V.)'a gelmiş, Resûlüllâh (S.A.V.) ona İslâm'ı arz edip inanmaya da'vet etmiş, Ebû Berâ zâhiren İslâm'ı kabûl edip:

«Yâ Muhammed, ashâbından bâzı adamları Necd halkına göndersen de onları senin dînine da'vet etseler,» demişti. Resûlüllâh (S.A.V.):

«Ben, Necd halkının onlara bir kötülük yapmasından korkarım,» deyince, Ebû Berâ:

«Ben onların komşusu ve müttefikiyim, mürşidleri gönder, insanları senin dînine da'vet etsinler,» diyerek güvence vermişti.

Bunun üzerine Resûlüllâh (S.A.V.) Amr'ın oğlu Münzir (R.A.)'i, ashâbının seçkinlerinden kırk kişi (1) ile oraya göndermişti. Bunlar yola çıkıp Bi'r-i Maûne'ye vardılar. Orada konaklayınca Harâm bin Milhân (R.A.)'ı, Resûlüllâh (S.A.V.)'ın bir mektûbu ile Allâh (C.C.)'ın düşmanı Âmir bin Tufeyl'e gönderdiler. Harâm (R.A.), ona gelince Âmir mektûba bile bakmadan Harâm'ı öldürdü. Sonra Âmir oğullarını onlara karşı savaşa çağırdı. Onlar, Âmir'in çağrısına uymayıp : **«Ebû Berâ ile olan ahdimizi bozamayız,»** dediler. Bunun üzerine Âmir bin Tufeyl, mürşidlere karşı Süleym'den bâzı kabileleri yardıma çağırmış,

---

1) Bâzı kitaplarda 70 kişi olarak kayd edilmiştir. (Bk. Asr-ı Saâdet, Cilt: I, S. 270)

onlar da kabûl edip yola çikmışlardı. Gelip Müslüman mürşidleri kuşattılar. Mürşidler, onları görünce kılıçlarını alıp öldürülünceye kadar savaştılar. (Allâh onlara rahmet eylesin). Ancak son nefesinde olan Zeyd'in oğlu Ka'b (R.A.)'ı bıraktılar. Ka'b (R.A.) yaralı olarak ölüler arasından çıkıp kurtuldu. Hendek Savaşında şehîd oluncaya kadar yaşadı. Allâh o'na rahmet eylesin.

Müslümanlardan Amr bin Ümeyye (R.A.) ile Ensâr'dan bir adam kâfilenin çevresinde dolaşıyorlardı. Arkadaşlarının başına gelenlerden haberleri yoktu. Ancak kuşların ordunun çevresinde dolaştıklarını görünce: «**Vallâhi şu kuşlarda bir iş var,**» dediler. Ne olduğuna bakmak için geldiklerinde arkadaşlarını kanlar içinde gördüler. Ensârî hemen savaşa girişmiş ve şehid düşmüştü. Arkadaşı Amr bin Ümeyye (R.A.)'yi ise, müşrikler esir ettiler. Onu öldürmediler. Âmir bin Tufeyl o'na: «**Annem bir köle âzâd etmeyi adamıştı; ben de seni âzâd ediyorum.**» demiştir. Amr bin Ümeyye yolda Âmir oğullarından iki adama rastlamış, onlara; «**Siz kimlerdensiniz?**» diye sormuş. Onlar da: «**Âmir oğullarındanız.**» demişler. Ancak Amr bin Ümeyye Resûlüllâh (S.A.V.)'ın Âmir oğulları ile andlaşması olduğunu bilmediği için, o iki adamı uyurken öldürmüştü. Amr bin Ümeyye (R.A.), Resûlüllâh (S.A.V.)'a gelip olayı haber verince Resûlüllâh (S.A.V.) çok üzülmüş, bu hazîn olaya Ebû Berâ'nın sebeb olduğunu söylemiş, fakat Amr'ın öldürdüğü o iki adamın diyetlerini de onların mensûb oldukları kabilelere göndermişti.

NADİR OĞULLARININ SÜRGÜN EDİLMELERİ

(Hicretin 4. yılı)

Yukarıda söylediğimiz gibi Müslümanlardan Amr bin Ümeyye (R.A.), Âmir kabilesine mensûb iki adamı öldürmüştü. Bunların diyetleri verilmemişti. Bu diyetin bir kısmı, yapılan andlaşma gereği Nadiroğulları tarafından ödeneceği için Resûl-i Ekrem (S.A.V.) bunlara mürâcaat ederek paylarına düşen diyeti ödemelerini istedi. Onlar da:

«Evet, öderiz, ey Kâsım'ın babası, istediğin husûsda sana yardım ederiz,» dediler.

Sonra Resûlüllâh (S.A.V.) yanlarından gidince aralarında konuşup, O'nu öldürmek için sûikasd hazırladılar. Resûlüllâh (S.A.V.), onların evlerinden bir evin gölgesinde otururken, onlardan Amr bin Cihâş adında bir adam Peygamber'in başına büyük bir taş atmak için dama çıkmış, fakat Resûl-i Ekrem (S.A.V.) bu kötü niyet ve sûikasddan haberdâr olarak hemen Medine'ye dönmüştü.

Resûlüllâh (S.A.V.), bir Yahûdi kabîlesi olan Nadîroğullarının savaş için hazırlandıklarını öğrenince, ashâbına onlara karşı savaşa çıkmak için hazırlanmalarını emretti. Müslümanlar gidip, kaleleri içine sığınmış olan Nadîroğullarını kuşattılar. Resûl-i Ekrem (S.A.V.), onların hurma ağaçlarının kesilip yakılmasını emretti. Böylece düşmana büyük bir korku geldi.

Nihâyet Nadir oğulları taşınabilecek eşyalarını birlikte götürmek şartıyle Medine'den çıkıp gitmeye râzı olduklarını bildirmişler ve neticede hepsi de evlerini yıkarak, yerlerini yurtlarını terk ederek gitmişlerdi. Bunlardan bir kısmı Hayber'e ve bir kısmı da Şâm'a gitmek üzere yola çıkmışlardı. Bunlardan Hayber'e gidenlerin başları: Sellâm bin Ebi Hukayk, Kinâne bin Rabî' ve Huyay bin Ahtab idi.

Nadir oğulları, sürgün yerine gitmeye râzı olmakla berâber, bayram ediyormuş gibi bir ihtişâm içinde çıkmıştı. Kabîle üyeleri develerine binmişler; kızlar def çalmışlar, raksetmişlerdi. O zamanın ünlü bir şâiri olan Urve bin el-Verd el-Absi'nin karısı bu şenlik için da'vet edilmişti.

Nadir oğulları giderken geride pek çok mal bırakmışlardı. Resûlüllâh (S.A.V.) bu malları ilk muhâcirler arasında paylaştırdı.

Haşr sûresi tümüyle bu Beni Nadir Yahûdîleri hakkında nâzil olmuştur. Yüce Allâh (C.C.) bu sûrede şöyle buyurur:

هُوَ الَّذِي أَخْرَجَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مِنْ دِيَارِهِمْ لِأَوَّلِ
الْحَشْرِ مَا ظَنَنْتُمْ أَنْ يَخْرُجُوا وَظَنُّوا أَنَّهُمْ مَانِعَتُهُمْ حُصُونُهُمْ
مِنَ اللَّهِ فَأَتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ حَيْثُ لَمْ يَحْتَسِبُوا وَقَذَفَ فِي قُلُوبِهِمُ
الرُّعْبَ يُخْرِبُونَ بُيُوتَهُمْ بِأَيْدِيهِمْ وَأَيْدِي الْمُؤْمِنِينَ فَاعْتَبِرُوا
يَا أُولِي الْأَبْصَارِ ﴿٢﴾ وَلَوْلَا أَنْ كَتَبَ اللَّهُ عَلَيْهِمُ الْجَلَاءَ
لَعَذَّبَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابُ النَّارِ . . .

«Kitâb ehlinden inkârcı olanları ilk sürgünde yurtlarından çıkaran O'dur. Oysa ey inananlar! Çıkacaklarını sanmamıştınız, onlar da, kalelerinin kendilerini Allâh'dan koruyacağını sanmışlardı. Ama Allâh'ın azâbı onlara beklemedikleri yerden geldi, kalblerine korku saldı; evlerini kendi elleriyle ve inananların elleriyle yıkıyorlardı. Ey akıl sâhibleri! Ders alın. Allâh onlara sürülmeyi yazmamış olsaydı, dünyâda başka şekilde azâb verecekti. Âhirette onlara ateş azâbı vardır.

Bu, Allâh'a ve Peygamberine karşı gelmelerinden ötürüdür. Kim Allâh'a karşı gelirse bilsin ki Allâh'ın cezâlandırması şüphesiz çetindir. İnkârcı kitâb ehlinin yurtlarında hurma ağaçlarını kesmeniz veya onları kesmeyip gövdeleri üzerinde ayakta bırakmanız, Allâh'ın izniyledir. Allâh yoldan çıkanları böylece rezilliğe uğratır.

Ey inananlar! Onların mallarından, Allâh'ın Peygamberine verdiği şeyler için siz ne at ve ne de deve sürdünüz; fakat Allâh Peygamberine, dilediği kimselere karşı üstünlük verir. Allâh her şeye Kâdir'dir.» (1)

---

1) Haşr sûresi; âyet: 2-6

ZÂT'ÜR-RİKÂ' GAZVESİ

(Hicretin 4. yılı)

Nadir oğulları gazvesinden sonra Resûlüllâh (S. A.V.) bir süre Medine'de kaldı. Sonra Gatafân'dan Sa'lebe oğulları ve Muhârib oğulları ile karşılaşmak için Müslümanlarla Necd tarafına gitti. Ebû Zerr el-Gıfârî (R.A.)'ı Medine'de görevlendirdi. Nahl denen yere varıp orada konakladı. Bu olaya Zât'ur-Rikâ' gazvesi denir. Orada Gatafân kabilesinden büyük bir toplulukla karşılaştı. İki taraf birbirine yaklaştı. Fakat aralarında savaş olmadı. Bu olayda her iki taraf birbirlerinden korkmuşlardı. Hattâ Resûlüllâh (S. A.V.), Müslümanlara Korku Namazı kıldırmış, sonra ashâbı ile oradan ayrılmıştı. (2)

İKİNCİ BEDR GAZVESİ

Hicretin dördüncü yılında Şa'bân ayında Resûlüllâh (S.A.V.) ,Ebû Süfyân ile karşılaşmak için Ashâbı ile Bedr'e geldi. Orada Ebû Süfyân'ı bekledi. Ebû Süfyân ise, müşriklerle Mekke'den çıkıp Zahrân tarafından Mecenne'ye gelmişti. Sonra fikrini değiştirip geri dönmeye karar verdi:

---

2) **Bu olaya Zât'ur-Rikâ' denmesinin sebebi şudur:** Burada Zât'ur-Rikâ denen bir ağaç vardı. Veya taşlar Müslümanların ayaklarını yaraladığından ayaklarına bezler bağladıkları için bu adı almıştır. (A.E.)

«Ey Kureyş topluluğu, bolluk olan bir yılda gelelim. Bu yıl kurak var, ben dönüyorum, hadi siz de dönünüz!» dedi.

Resûlüllâh (S.A.V.) ise, Ebû Süfyân'ı Bedr'de bir müddet bekledikden sonra Medine'ye döndü.

DEVMET'ÜL-CENDEL GAZVESİ

Hicretin beşinci yılının Rabi'ul-Evvel ayında İslâm aleyhtârlarının, kuvvetlerini Devmet'ül-Cendel'de yığdıkları anlaşılmış, Resûl-i Ekrem (S.A.V.) bin mücâhidle yola çıkmış, ancak müşrikler dağıldıkları için, oraya varmadan geri dönmüş ve savaş yapılmamıştı.

HENDEK (AHZÂB) SAVAŞI

(Hicret'in 5. yılı, Şevvâl ay'ı)

Hendek Savaşı, hicretin beşinci yılı Şevvâl ayında, Mekke'li müşrikler ve müttefikleri ile, Medine'deki Müslümanlar arasında oldu.

Nadir oğulları Medine'den uzaklaştırıldıkdan sonra Hayber'de yerleşerek İslâmiyete karşı geniş bir sûikasd düzenlemeye başlamışlardı. Bunların, Sellâm bin Ebi'l-Hukayk, Huyey bin Ahtab, Kinâne bin Ebi'l-Hukayk, Hevze bin Kays el-Vâili ve Ebû Ammâr el-Vâili gibi ileri gelenleri, Nadir oğullarından ve Vâil oğullarından bir toplulukla çıkıp Mekke'ye geldiler ve Kureyş ile görüşüp onları Resûlüllâh (S.A.V.) ve ashâbına karşı savaşmaya çağırıp:

«Onların kökünü kazıyıncaya kadar biz sizinle berâber olacağız,» dediler. Kureyş ise onlara:

«Ey Yahûdi topluluğu, siz kitâb ehlisiniz, bizim ile Muhammed'in ihtilâf ettiği mes'eleyi de biliyorsunuz. Bizim dinimiz mi daha hayırlıdır, yoksa O'nun dîni mi?» diye sordular. Yahûdi resileri ise:

«Bilâkis sizin dîniniz, O'nun dîninden daha hayırlıdır. Siz, O'ndan daha haklısınız,» dediler.

İşte onlar hakkında Yüce Allâh (C.C.) şu âyetleri indirdi:

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِنَ الْكِتَابِ يُؤْمِنُونَ بِالْجِبْتِ وَالطَّاغُوتِ وَيَقُولُونَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا هَٰؤُلَاءِ أَهْدَىٰ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا سَبِيلًا ﴿٥١﴾ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ ۖ وَمَنْ يَلْعَنِ اللَّهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ نَصِيرًا ﴿٥٢﴾ ...

«Kendilerine Kitâb verilmiş olanların, puta ve şeytâna inanıp, inkâr edenlere: Bunlar, inananlardan daha doğru yoldadırlar, dediklerini görmedin mi? İşte, Allâh'ın lâ'netledikleri onlardır. Allâh'ın lâ'netlediği kişiye yardımcı bulamayacaksın. Yoksa onların hükümrânlıkdan bir payı mı var? O zaman insanlara bir çekirdek parçası bile vermezler. Yoksa Allâh'ın bol ni'metinden verdiği kimseleri mi çekemiyorlar? Oysa İbrâhîm âilesine Kitâb ve hikmet verdik, onlara büyük hükümrânlık bahşettik. Onlardan, ona inananlar ve yüz çevirenler vardı. Çılgın bir alev olarak Cehennem yeter...» (1)

Yahûdiler, Kureyş'li müşriklere bu sözü söyleyince sevindiler ve Resûlüllâh (S.A.V.)'a karşı savaşa çağrıldıkları için neş'elendiler. Hemen bu iş için toplanıp hazırlanmaya başladılar. Sonra bu Yahûdi topluluğu çıkıp Gatafân'a geldiler. Onları da Resûlüllâh (S.A.V.)'a karşı savaşa çığırıp, bu işde kendileri ile berâber olacaklarını ve Kureyş'in bu işte kendilerine uyup, iş birliği yaptığını söylediler.

Gatafân kabîlesi de Yahûdîlerin bu teklifini kabûl ettiler. Kureyş kabîlesi, komutanları Harb'in oğ-

---

1) Nisâ sûresi; âyet: 51-56

lu Ebû Süfyân ile yola çıktı. Gatafân'ın komutanı Uyeyne bin Husn, Fezâze oğullarıyle; Hâris bin Avf, Mürre oğullarıyle, Mes'ar bin Ruhayle ise Eşca'dan kendisine tâbi olanlarla yola çıktılar.

Resûlüllâh (S.A.V.), bunların yapmaya karar verdikleri işi duyunca Medîne'nin (Sûriye'ye bakan açık kısmına) hendek kazdırdı. (2) Resûlüllâh (S.A.V.) Müslümanları isteklendirmek için kendisi de hendek kazdı. Müslümanlar, bütün güçleriyle Resû-

---

2) **İbn-i Hişâm demiştir ki:** Resûlüllâh (S.A.V.), düşmanın savaş için hazırlandığını duyunca arkadaşlarını toplayarak onlara danışmış; Selmân el-Fârisi (R.A.) de Medîne'nin Sûriye'ye bakan açık kısmına hendek kazılmasını, savunma savaşlarında hendeklerin çok faydalı olduğunu söylemişti.

Selmân (R.A.)'ın teklifi ittifâkla benimsenmiş ve yeri kazmak için lâzım olan araç ve gereç toplatılmıştı. Medine-i Münevvere üç taraftan evler ve vâhalarla çevrili idi. Bunlar şehrin savunulması için bir duvar vazifesi görüyordu. Fakat Medîne'nin Sûriye'ye bakan cephesi, tehlikeye ma'rûz idi. Resûl-i Ekrem (S.A.V.), hendeğin sınırını belirlemiş ve adam başına birer arşın olmak üzere onar kişiye onar arşın dağıtmıştı.

Hendek kazılırken bir yerinde büyük bir kaya çıkmış, külünkler işlemez olmuş. Ashâb-ı Kirâm'dan bâzıları gelip Resûl-i Ekrem (S.A.V.)'e bildirmişler. Resûlüllâh (S.A.V.) oraya varmış, külüngü almış ve; «Bismillâh» deyip vurmuş, o kayanın üçtebirini yerinden koparmış. Hemen: «**Allâhu Ekber, bana Şâm'ın anahtarları verildi.**» buyurmuş. Sonra ikinci kez vurmuş, o kayanın diğer üçtebirini koparmış. Yine: «**Allâhu Ekber, Fâris ikliminin anahtarları verildi.**» buyurmuş. Sonra yine vurmuş ve o kayanın geri kalan kısmını koparmış. Yine; «**Allâhu Ekber, Yemen'in anahtarları verildi. Vallâhi ben, şimdi San'a'nın kapılarını görüyorum.**» diye buyurmuş. (Bk. C. Paşa, Kısâs-ı Enbiyâ)

Hendek, iki hafta içinde tamâm olmuştur.

lüllâh (S.A.V.) ile berâber (aç ve yorgun olarak) çalıştılar. Ancak bu işte de münâfıklar kaytardılar. Resûlüllâh (S.A.V.)'dan izin almadan ve O'nun haberi olmadan âileleri yanına sıvıştılar. Halbuki Müslümanlardan bir adamın bir ihtiyâcı olduğu zaman, bunu Resûlüllâh (S.A.V.)'a söyler ve ihtiyâcını gidermek için O'ndan izin ister, Resûlüllâh (S.A.V.) da ona izin verirdi. Adam da ihtiyâcını görünce ecrini Allâh (C.C.)'dan bekliyerek işinin başına dönerdi. Yüce Allâh (C.C.), işte bu mü'minler hakkında şu âyeti indirmiştir:

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِذَا كَانُوا مَعَهُ عَلَى أَمْرٍ
جَامِعٍ لَمْ يَذْهَبُوا حَتَّى يَسْتَأْذِنُوهُ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَأْذِنُونَكَ أُولَئِكَ
الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ فَإِذَا اسْتَأْذَنُوكَ لِبَعْضِ شَأْنِهِمْ
فَأْذَنْ لِمَنْ شِئْتَ مِنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمُ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ (٦٢)

«Allâh'a ve Paygemberine inanan mü'minler, Peygamberle berâber bir işe karar vermek için toplandıklarında, ondan izin almaksızın gitmezler. Ey Muhammed! Senden izin isteyenler, işte onlar, Allâh'a ve Peygamberine inananlardır. Bâzı işleri için senden izin isterlerse, içlerinden dilediğine izin ver. Allâh'dan onların bağışlanmalarını dile. Allâh şüphesiz bağışlar, merhamet eder.» (3)

İşte bu âyet; hayrı isteyen, sevâb bekleyen, Allâh (C.C.)'a ve Resûlüne itâat eden Müslümanlar hakkında nâzil olmuştur.

3) Nûr sûresi; âyet: 62

Sonra Yüce Allâh, işi bırakıp sıvışanları ve Peygamberden izinsiz çekip gidenleri kastedip şöyle buyurmuştur:

لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءِ بَعْضِكُمْ بَعْضًا
قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الَّذِينَ يَتَسَلَّلُونَ مِنْكُمْ لِوَاذًا فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ
عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٦٣﴾ أَلَا إِنَّ لِلَّهِ
مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قَدْ يَعْلَمُ مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ وَيَوْمَ
يُرْجَعُونَ إِلَيْهِ فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٦٤﴾

«Peygamberin çağrısını, kendi aranızda birbirinizi çağırmanız gibi tutmayın. Allâh, içinizden sıvışıp gidenleri şüphesiz bilir. O'nun buyruğuna aykırı hareket edenler, başlarına bir belânın gelmesinden veyâ can yakıcı bir azâba uğramaktan sakınsınlar. Dikkat edin; göklerde ve yerde olanlar Allâh'ındır. O, içinde bulunduğunuz durumu da, kendisine döndürüleceğiniz günü de bilir. Onlara işlediklerini haber verir. Allâh herşeyi bilir.» (4)

Resûlüllâh (S.A.V.), hendek kazma işini bitirdikten sonra, Kureyşli müşrikler onbin askeri ve Kenâne oğulları ile Tehâme halkından onlara tâbi olanlarla Medine'ye geldi. Gatafân kabilesi de Necd halkından kendilerine tâbi olanlarla berâber Uhud yakınına indi. Resûlüllâh (S.A.V.) ise, üçbin Müslüman ile geldi. Safları düzenledi. Sel' tepesini arkasında bıraktı. Düşman orduları ile İslâm ordusu arasında

---

4) Nûr sûresi; âyet: 63-64

hendek vardı. Resûlüllâh (S.A.V.), çocukları ile kadınları müstahkem ve sığınmaya elverişli yerlere gönderdi.

Düşman, Medine'nin hem üst tarafından ve hem de alt tarafından gelip Müslümanları sarmıştı. Bunun üzerine münâfıklar sıvışmak istediler. Onlardan Mu'teb bin Kuşeyr:

«Muhammed bize Kisrâ ve Kayser'in hazinelerini yiyeceğimizi va'd ediyor. Halbuki bizden birisi bugün helâya gitmek için kendisi üzere emin değil,» demişti. Evs bin Kayzi ise:

«Ey Allâh'ın Resûlü, evlerimiz düşmana açıktır, bize izin ver de çıkıp evimize gidelim, çünkü evlerimiz Medîne'nin dışındadır,» dedi.

Sözün kısası müşrikler; hendeklerin önünde yirmi günden fazla, bir aya yakın kaldılar. Müslümanlar da hendeğin karşı tarafında mevzilendiler. Düşmanla aralarında savaş olmadı. Ancak karşılıklı ok atışı ve kuşatma oldu.

Müslümanlar üzerine gelen belâ şiddetlenince Resûlüllâh (S.A.V.), Gatafân kabilesinin komutanları olan Uyeyne bin Hâris'e adam gönderip, Müslümanlara taarruzdan vazgeçmeleri şartıyle, Medîne'nin hurma gelirinin üçtebirini onlara vermeyi teklif etti. Resûlüllâh (S.A.V.) ile onlar arasında barış yapılıp hattâ bir yazı da yazılmıştı. Ancak henüz barışa kesin karar verilmemişti. Sâdece bu konuda mütâbakat olmuştu. Resûlüllâh (S.A.V.) bu barışı yapmak isteyince, Sa'd bin Muâz ile Sa'd bin Ubâde'yi çağırıp onlara bunu söyledi ve bu konuda onlara danıştı. Onlar da:

«Ey Allâh'ın Resûlü, bu sizin yapmak istediğiniz

bir şey midir, yoksa Allâh'ın size emrettiği ve bizim uymamız gereken birşey midir?» diye sordular. Resûlüllâh (S.A.V.):

«Bilâkis bu, benim sizin için yapmak istediğim bir şeydir, böylece düşmanın saldırı ve baskısını sizden uzaklaştırmak istedim,» buyurdu. Bunun üzerine Sa'd bin Muâz (R.A.):

«Ey Allâh'ın Resûlü, biz ve şu müşrik kavm Allâh (C.C.)'a ortak koşar ve putlara tapardık, Allâh'a kulluk etmez ve O'nu tanımazdık. Şimdi ise Allâh bize İslâm ile ikrâmda bulundu. Bizi bu yola çıkardı ve seni o dîn ile gönderip bizi azîz kıldı. Böyle azîz olduktan sonra onlara mallarımızı mı vereceğiz? Vallâhi bizim buna ihtiyâcımız yoktur. Allâh (C.C.), bizimle onlar arasında hüküm verinceye kadar vallâhi onlara kılıçtan başkasını vermeyiz.» dedi. Resûlüllâh (S.A.V.), Sa'd (R.A.)'ın bu sözlerinden memnûn olarak:

«Ben de aynı görüşteyim,» buyurdu.

Sa'd bin Muâz (R.A.), andlaşma sahifesini alarak ondaki yazıyı silip yok ettikden sonra; «Bize ellerinden geleni yapsınlar,» dedi.

Resûlüllâh (S.A.V.) ve Müslümanlar savunma hâlinde beklediler. Düşmanları ise onları kuşatmıştı. Aralarında savaş olmadı. Ancak Kureyş'den : Amr bin Abdivüdd, İkrime bin Ebî Cehl, Hübeyrâ bin Ebî Veheb ve Dırâr bin el-Hattâb gibi bâzı süvâriler savaş için hazırlandılar. Sonra atlarına binip Kenâne oğullarının menzillerine geldiler ve:

«Ey Kenâne oğulları, savaş için hazırlanın, bu gün süvârilerin ne olduğunu göreceksiniz,» dediler. Sonra atlarını hızla sürüp geldiler ve hendeğin önünde durdular. Hendeği görünce:

«Vallâhi bu, Arapların aklına gelmeyen bir hiledir,» dediler.

Sonra düşman süvârileri hendeğin dar bir yerine yönelip atlarını kamçıladılar ve oradan karşıya atladılar. Hendek ile Sel' tepesi arasındaki yere geldiler. Bunlara karşı Ebû Tâlib'in oğlu Hz. Ali (R.A.), beraberinde Müslümanlardan bir kaç kişi olduğu hâlde karşı çıktı.

Amr bin Abdivüdd, Bedr Günü Müslümanlara karşı savaşıp yaralanmış olduğu için Uhud Savaşında bulunamamıştı. Hendek Günü gelince, yeri görülsün ve bilinsin diye kendisine bir alâmet koyarak çıkmıştı. Amr, atıyle berâber durup:

«Benimle kim dövüşecek?» diye haykırınca, Ebû Tâlib'in oğlu Hz. Ali (R.A.), onunla dövüşmek için ortaya çıkıp:

«Yâ Amr, sen Kureyş'den bir adamın iki isteğinden birini dövüşte dâimâ kabûl edeceğine dâir Allâh'a söz vermiştin,» dedi. Amr da:

«Evet!» diye cevâb verdi. Hz. Ali (R.A.):

«Ben, seni Allâh'a, Resûlüne ve İslâm'a çağırıyorum,» deyince, Amr;

«Benim buna ihtiyâcım yok,» diye karşılık verdi. Sonra Amr:

«Ben, seni çekilmeye çağırıyorum,» dedi. Hz. Ali (R.A.) de:

«Niçin ey kardeşimin oğlu?» diye sordu. Amr da:

«Vallâhi seni öldürmek istemiyorum,» dedi. Hz. Ali (R.A.) ise:

«Vallâhi ben, seni öldürmek için can atıyorum,» deyince, Amr kızıp atından indi ve atına bir kaç kılıç darbesi indirdikten sonra Hz. Ali (R.A.)'nin üzerine yürüyüp kılıcıyle yüzüne vurdu. (Hz. Ali (R.A.), Amr'ın bu darbesini kalkanıyle karşıladıktan sonra)

onun üzerine yürüdü. Karşılıklı vuruştular, dövüştüler. Sonunda Hz. Ali (R.A.), Amr'ı öldürdü.

O gün düşman süvârileri yenik çıkmışlar, hattâ hendekden karşıya kaçarak dönmüşlerdi.

Sonra Gatafân kabilesinin ileri gelenlerinden Nuaym bin Mes'ûd, Resûlüllâh (S.A.V.)'e gelip:

«Ey Allâh'ın Resûlü, ben Müslüman oldum, fakat kavmim benim Müslüman olduğumu bilmiyor. Bana dilediğini emret,» dedi. Resûlüllâh (S.A.V.) da:

«Öyle ise sen bizden bir adamsın. Eğer yapabilirsen kavmin arasına girip hile yap, çünkü savaş hiledir,» buyurdu.

Nuaym bin Mes'ûd, Yahûdilerin de, Kureyş'in de saygı gösterdiği bir adamdı. Nuaym bin Mes'ûd, Yahûdilerle Kureyş'in arasını bozmaya çalıştı. Çıkıp Kurayzâ oğullarına gitti. Câhiliyet devrinde onların dostu idi. Nuaym, Yahûdilere şu sözleri söyledi:

«Kureyş ve Gatafân kabîleleri sizin gibi değillerdir. Memleket, sizin memleketinizdir. İçinde mallarınız, çocuklarınız ve kadınlarınız var. Onu bırakıp başka yere gidemezsiniz. Kureyş ve Gatafân ise Muhammed ve ashâbına karşı savaşmak için gelmişlerdir. Bunun için siz onlara yardım ettiniz. Onların memleketi, malları ve kadınları ise başka yerdedir. Onlar sizin gibi değildir. Eğer fırsat bulurlarsa ona konarlar. Eğer bundan başkası olursa çekip memleketlerine giderler. Sizin ise Müslümanlarla aranız bozulup ortada kalırsınız. Sonra Müslümanlarla başa çıkamazsınız. Kureyş'den emîn olmak istiyorsanız onların ileri gelenlerinden birkaçını rehine olarak almadıkça Kureyş'le berâber Muhammed'e karşı savaşmayınız.»

Yahûdiler de Nuaym'a: **«Sen bize iyi bir fikir verdin,»** dediler.

Sonra Nuaym çıkıp Kureyş'e geldi, Ebû Süfyân'a ve berâberindeki adamlara:

«Benim, sizi sevdiğimi ve Muhammed'i terk ettiğimi bilirsiniz. Size bir öğüt vermek için geldim, bu öğütümü tutunuz,» dedi. Onlar da:

«Söyle de yapalım,» dediler. Nuaym:

«Şunu biliniz ki; Yahûdîler, Muhammed'e aralarının bozulmasına ve yaptıklarına pişmân olup O'na adam göndermişler ve: Biz yaptığımıza pişmân olduk, seni râzı etmek için Kureyş ve Gatafân kabîlelerinin ileri gelenlerinden bâzı adamları yakalayıp da boyunlarını vurman için sana verelim, sonra seninle berâber olup onların kökünü kazıyalım mı? demişler. Eğer Yahûdîler, sizin adamlarınızdan rehin isterlerse sakın onlara sizden bir adam dahî vermeyin,» dedi.

Nuaym, sonra kendi kabîlesi olan Gatafân'a gidip; onlara da Kureyş'e söylediklerini söyledi, onları da böylece korkutup Müslümanlara karşı savaşmaktan vazgeçirdi. Aralarında anlaşmazlık ve ayrılık çıktı.

Düşmanlar arasında ayrılık ve anlaşmazlık çıktığı Resûlüllâh (S.A.V.)'a ulaşınca Huzeyfe bin Yemân (R.A.)'ı, ne yaptıklarına bakması için geceleyin onlara gönderdi. Huzeyfe (R.A.) de geceleyin gizlice Kureyş'li müşriklerin arasına girip onların ne yaptıklarını ve ne konuştuklarını öğrenip Resûlüllâh (S.A.V.)'a haber getirdi.

Havanın muhâlefeti, Müslümanların şiddetle karşı koyması, kuşatmanın uzaması, fırtınanın dehşeti, yiyecek maddelerinin azlığı, Yahûdîlerin sıvışması... v.s. bütün bunlar Kureyş'in ve müttefiklerinin mâneviyâtını kırmış; bunun için Ebû Süfyân, adamlarını toplayarak onlara durumu anlatmış, kuşatmanın sürüp gitmesinde bir yarar bulunmadığını söylemiş, so-

nunda Kureyşliler, Gatafânlılar ve diğer müttefikler gerilemeğe başlamışlar, Kurayza oğulları kalelerine çekilmişler ve Medîne'nin ufku, 20, 22 günlük kuşatmadan sonra tekrar temizlenmişti. Kur'ân-ı Kerîm'de bu konuda şöyle buyurulmuştur:

وَرَدَّ اللّٰهُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِغَيْظِهِمْ لَمْ يَنَالُوا خَيْرًا ۚ وَكَفَى اللّٰهُ الْمُؤْمِنِينَ الْقِتَالَ ۚ وَكَانَ اللّٰهُ قَوِيًّا عَزِيزًا ﴿٢٥﴾

«Allâh, kâfirleri kinlerini dökemeden ve hiç bir başarı elde edemeden geri çevirmiş ve mü'minleri de savaşmaktan kurtarmıştı.» (5)

Bu savaşta Müslümanların zâyiâtı çok az olmuştur. Ensâr'ın en önemli adamlarından Sa'd bin Muâz (R.A.) bu savaşta aldığı bir yaradan kurtulamıyarak ölmüştü. (6)

---

5) Ahzâb sûresi; âyet: 25

6) Hendek Savaşında, müşriklerden dört kişi öldü. Müslümanlardan ise, beş kişi şehîd oldu ki, ikisi Evs kabilesinden ve üçü Hazrec kabilesindendi. Bir de Ensâr'ın en ulusu olan, Sa'd İbn-i Muâz (R.A.) hazretleri, savaşın son döneminde okla kolundan ağırca yaralanmıştı. Bu yaradan dolayı kan kaybederek sonradan ölmüştür.

Müşrikler, dönerlerken bir çok zahîre ve diğer eşyâlarını savaş yerinde bırakmış olduklarından, ertesi günü Müslümanlar onları toplayıp almışlardır. Ondan başka yirmi yüklü deve de ele geçirmişlerdir ki Ebû Süfyân, onları Yahûdi reislerinden Huyeyy adındaki şahsa göndermiş, o da hurma ve başka yiyecek maddeleri yükletip geri çevirmişti. İslâm askerleri o develerin çoğunu kesip pişirmişler, hurmayı da bol bol yeyip karınlarını doyurmuşlardır. Bu sûretle İslâm ordusu bir anda kıtlık ve yokluktan kurtulup bolluğa kavuşmuştur. (Bk. C. Paşa, Kısâs-ı Enbiyâ)

KURAYZA OĞULLARI GAZVESİ

(Hicri 5. yıl)

Hendek savaşı bittikden sonra Resûlüllâh (S.A.V.) Medîne'ye dönmüş, fakat ashâbına silâhlarını çıkarmamalarını söylemişti. Müslümanlardan birini çağırıp ona, insanlar arasında: «**Her kim Resûlüllâh'ı dinleyip itâat ediyorsa ikindi namazını ancak Kurayza oğullarının arâzîsinde kılsın,**» diye seslenmesini emretti.

Resûlüllâh (S.A.V.), Ebû Tâlib'in oğlu Ali (R.A.)'yi sancağı ile Kurayza oğullarına önden gönderdi. Müslümanlar, hemen sancağın peşine seyirttiler. Hz. Ali (R.A.), yürüyüp ,onların kalelerine yaklaştığında, oradan Resûlüllâh (S.A.V.) için çirkin sözler söylendiğini duydu. Hemen geri döndü, yolda Resûlüllâh (S.A.V.) ile karşılaşınca:

«**Ey Allâh'ın Resûlü, şu pis heriflere yaklaşmasanız iyi olur,**» dedi. Resûlüllâh da:

«**Niye ki? Sanıyorum onlardan benim için bir kötülük duydun,**» diye buyurdu. Hz. Ali (R.A.) de:

«**Evet, yâ Resûlüllâh,**» dedi. Resûl-i Ekrem (S.A.V.):

«**Beni görselerdi böyle bir şey söylemezlerdi,**» buyurdu. Resûlüllâh (S.A.V.), onların kalelerine yaklaşınca:

«**Ey maymunların kardeşleri, yoksa Allâh sizi rezil edip size cezâsını mı indirdi?**» diye seslendi. Onlar da:

«**Ey Kâsım'ın babası, sen câhil değilsin,**» dediler.

Resûlüllâh (S.A.V.), Kurayza oğullarının arâzisine gelince, onların kuyularından bir kuyunun yanına konakladı. Resûlüllâh (S.A.V.), Beni Kurayza Yahûdilerini bitkin hâle getirinceye kadar, yirmibeş gece kuşattı. Nihâyet Allâh (C.C.), onların kalblerine korku attı.

Kureyş ve Gatafân kabileleri Beni Kurayza Yahûdilerini bırakıp dönünce, Huyey bin Ahtab, Kurayza oğullarıyle berâber onların kalelerine sığınmıştı. Yahûdîler, Resûlüllâh (S.A.V.), onların işini bitirmeden çekilip gitmeyeceğini kesinlikle anlayınca, onların reislerinden olan Ka'b bin Esed kavmine şöyle dedi:

«Ey Yahûdiler, gördüğünüz hâl başınıza geldi. Ben, size üç çıkar yol göstereceğim. Bunlardan dilediğinizi alınız.» Yahûdiler de:

«Onlar nedir?» diye sordular. Ka'b:

«Ya şu adama tâbi olup onu tasdik edersiniz — ki vallâhi O'nun gönderilmiş bir peygamber olduğu size besbelli oldu. O sizin kitâbınızda gönderileceği haber verilen peygamberdir — böylece kanlarınız, mallarınız, çocuklarınız ve kadınlarınız üzere emîn olursunuz.» dedi. Bunun üzerine onlar:

«Tevrât'ın hükmünden ebediyyen ayrılmayız ve onu başkasıyle değiştirmeyiz.» dediler. Ka'b:

«Eğer bunu yapmazsanız, gelin çocuklarımızı ve kadınlarımızı öldürelim, sonra biz erkekler olarak kılıçlarımızı çekip Muhammed'e ve ashâbına çıkalım. Allâh, bizimle Muhammed arasında hükmedinceye kadar arkamızda bir ağırlık bırakmayalım. Eğer helâk olursak biz helâk oluruz ve arkamızda, üzerine korkacağımız bir nesil bırakmayız. Eğer gâlib gelirsek, ömrüme yemîn olsun ki, kendimize kadınlar da

buluruz, çocuklar da.» Bunun üzerine Beni Kurayza Yahûdileri:

«Şu zavallıları mı öldüreceğiz? Onlar öldükten sonra yaşamanın ne değeri var?» dediler. Ka'b:

«Eğer bunu kabûl etmezseniz, bu gece Cumartesi gecesidir, belki bu gece Muhammed ve ashâbı bizden emîn olurlar da onlara bir baskın yapıp gâfil avlarız,» dedi.

Buna da Yahûdiler:

«Sen, bize Cumartesi yasağını mı bozdurmak istiyorsun, bizden öncekilerin yapmadığını mı bize yaptıracaksın, bu yasağa uymayanların başına ne geldiğini, onların maymuna çevrildiklerini bilirsin!» diye karşılık verdiler. Ka'b:

«Sizden bir adam, anası onu doğurduğu günden beri, zamandan bir geceyi bile akıllıca geçirmemiş (yânî sizde hiç akıl yok)**»** dedi.

Sonra Beni Kurayza Yahûdileri, Resûlüllâh (S. A.V.)'e haber yollayıp, Ebû Lübâbe bin Abdülmünzir (R.A.)'i işleri hakkında kendisine danışmaları için göndermesini istediler. Resûlüllâh (S.A.V.) de Ebû Lübâbe (R.A.)'yi onlara gönderdi. Yahûdiler, ona:

«Muhammed'in vereceği hükmü kabûl etmemizi uygun görüyor musun?» diye sordular. O da:

«Evet,» deyip, eliyle de boğazına işâret etti. Yânî idâm var, demek istedi. (1) Sonra Ebû Lübâbe (R. A.), bu yanlış hareketine pişmân olup tevbe etmiştir. Resûlüllâh (S.A.V.) de tevbesinin kabûl edildiğini müjdelemiştir.

---

1) Mevâhib şerhinde belirtildiğine göre, Ebû Lübâbe boğazını göstermekle, eğer Muhammed (S.A.V.)'in hükmünü kabûl ederlerse idâm edileceklerine işâret etmiştir.

Kurayza oğulları, kuşatmanın devâmından muztarib oldukları zaman, Sa'd bin Muâz (R.A.)'ın hakemliğini kabûl ettiklerini söyleyerek kuşatmanın kaldırılmasını istediler.

Sa'd bin Muâz (R.A.) ile onun kabîlesi olan Evs, Kurayza oğulları ile andlaşma hâlinde idiler. Arabistan'da bu gibi andlaşma bağları, kan râbıtası kadar kuvvetli sayılırdı. Resûl-i Ekrem (S.A.V.), Kurayza oğullarının teklifini benimsemiş ve bu sûretle Sa'd bin Muâz (R.A.) da hakemliği kabûl etmişti. Sa'd bin Muâz (R.A.)'ın hakem sıfatıyle verdiği hüküm şu idi: **«Yahûdîler içinde hasımlık edenler idâm edilecek, çocukları ve kadınları esîr olacak ve malları ganîmet sayılacaktır.»**

Bunun üzerine Resûlüllâh (S.A.V.), Sa'd (R.A.)'a:

«Sen, onlar hakkında yedi kat semânın üstünden Allâh'ın hükmüyle hüküm verdin (yânî; Bu bir ilâhî hükümdür).» demişti. Gerçekte bu hüküm, Kutsal Kitâb (Tevrât)'ın ifâdesine tümüyle uygundur.

Sonra Kurayza oğulları kalelerinden çıkartıldılar. Resûlüllâh (S.A.V.), onları Medîne'de Hârise'nin kızının evinde habs ettikden sonra Medîne çarşısının bulunduğu yere gitti. Orada çukurlar kazdırdı. Sonra Yahûdîleri bölük bölük getirtip, bu çukurlarda boyunlarını vurdurdu. İdâm edilen bu Yahûdîler arasında Allâh (C.C.)'ın düşmanı Huyey bin Ahtab ve Kurayza oğullarının reisi Ka'b bin Esed de vardı. Erginlik çağına ermiş bütün erkekler idâm edildi. Yahûdîlerden idâm edilenlerin sayısı 600 veya 700 kişi idi. İdâm edilen Yahûdîler 800 ile 900 kişi arasında idi, diyen de vardır. Hz. Âise (R. Anhâ), onların kadınlarından sâdece bir kadın idâm edildi, demiştir.

Sonra Resûlüllâh (S.A.V.), Kurayza oğullarının mallarını, kadınlarını ve çocuklarını Müslümanlara ganîmet olarak paylaştırmıştır.

Resûlüllâh (S.A.V.), onların kadınlarından Reyhâne'yi kendisi için ayırmış, ona kendisiyle evlenmeyi ve örtünmesini teklif etmiş ise de, Reyhâne:

«Ya Resûlallâh! Beni bırak da mülkünde câriye olarak kalayım. Bu bana da, sana da daha hafifdir,» demiş, Resûlüllâh (S.A.V.) da o'nu bırakmıştır.

Reyhâne, önce İslâm'ı kabûl etmeyip Yahûdilikde kalmış, nihâyet bir gün ashâbdan Sa'lebe (R.A.), Resûlüllâh (S.A.V.)'a gelerek Reyhâne (R. Anhâ)'nin Müslüman olduğunu müjdelemiş, Resûlüllâh (S.A.V.) da buna sevinmiştir. Resûlüllâh (S.A.V.) vefât ettiği zaman Reyhâne (R. Anhâ) O'nun mülkünde câriye imiş.

Yüce Allâh (C.C.), Hendek savaşı ve Kurayza oğulları hâdisesi hakkında Kur'ân-ı Kerîm'in Ahzâb sûresinde şu âyetleri indirmiştir:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَاءَتْكُمْ جُنُودٌ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا وَجُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا وَكَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا ٩

«Ey inananlar! Allâh'ın size olan ni'metini anın; üzerinize ordular gelmişti, Biz de onların üzerine rüzgâr ve göremediğiniz ordular göndermiştik. Allâh, yaptıklarınızı görüyordu.» (2)

Âyet-i kerîmede sözü edilen ordular: Kureyş, Ga-

---

2) Ahzâb sûresi; âyet: 9

tafân ve Beni Kurayza'dır. Yüce Allâh (C.C.) onlar üzerine rüzgâr ile berâber gönderdiği ordular ise Meleklerdir.

Yine Yüce Allâh (C.C.) şöyle buyuruyor:

إِذْ جَآءُوكُم مِّن فَوْقِكُمْ وَمِنْ أَسْفَلَ مِنكُمْ وَإِذْ زَاغَتِ الْأَبْصَارُ وَبَلَغَتِ الْقُلُوبُ الْحَنَاجِرَ وَتَظُنُّونَ بِاللَّهِ الظُّنُونَا ﴿١٠﴾

«Onlar size yukarınızdan ve aşağınızdan gelmişlerdi; gözler de dönmüştü; yürekler ağızlara gelmişti; Allâh için çeşitli tahminlerde bulunuyordunuz.» (3)

Müslümanlara yukarılarından gelenler Beni Kurayza Yahûdileri idi. Onlara aşağılarından gelenler ise Kureyş ve Gatafân müşrikleri idi.

Yine Yüce Allâh (C.C.) şöyle buyuruyor:

هُنَالِكَ ابْتُلِيَ الْمُؤْمِنُونَ وَزُلْزِلُوا زِلْزَالًا شَدِيدًا ﴿١١﴾ وَإِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ مَّا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ إِلَّا غُرُورًا ﴿١٢﴾

«İşte orada, inananlar denenmiş ve çok şiddetli sarsıntıya uğratılmışlardı. İki yüzlüler ve kalblerinde hastalık olanlar: Allâh ve Peygamberi bize sâdece kuru vaadlerde bulundular, diyorlardı.» (4) Bu sözü söyleyen Mu'teb bin Kuşeyr idi.

---

3) Ahzâb sûresi; âyet: 10

4) Ahzâb sûresi; âyet: 11-12

وَإِذْ قَالَتْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ يَا أَهْلَ يَثْرِبَ لَا مُقَامَ
لَكُمْ فَارْجِعُوا وَيَسْتَأْذِنُ فَرِيقٌ مِنْهُمُ النَّبِيَّ يَقُولُونَ إِنَّ
بُيُوتَنَا عَوْرَةٌ وَمَا هِيَ بِعَوْرَةٍ إِنْ يُرِيدُونَ إِلَّا فِرَارًا ﴿١٣﴾

«İçlerinden bir takımı: Ey Medine'liler! Tutunacak yeriniz yok, geri dönün, demişti. İçlerinden bir topluluk da Peygamberden: Evlerimiz düşmana açıktır, diyerek izin istemişlerdi. Oysa evleri açık değildi. Sâdece kaçmak istiyorlardı.» (5) Bunu söyleyenler de, Evs bin Kayzî ve kavminden onun görüşünde olanlardı.

وَلَوْ دُخِلَتْ عَلَيْهِمْ مِنْ أَقْطَارِهَا ثُمَّ سُئِلُوا الْفِتْنَةَ لَآتَوْهَا وَمَا
تَلَبَّثُوا بِهَا إِلَّا يَسِيرًا ﴿١٤﴾

«(Medine'nin) **yanlarından üzerlerine varılmış olsa, sonra da kendilerinden fitne çıkarmaları** (yâni şirke geri dönmeleri) **istense hemen buna girişip derhâl yapmaktan geri kalmazlardı.»** (6)

Sonra Yüce Allâh (C.C.), mü'minleri, onların doğruluğunu, Allâh (C.C.)'ın onlara geleceğini haber verdiği belânın doğu çıktığını tasdik ettiklerini zikredip şöyle buyurmuştur:

---

5) Ahzâb sûresi; âyet: 13
6) Ahzâb sûresi; âyet: 14

وَلَمَّا رَاَ الْمُؤْمِنُونَ الْاَحْزَابَ قَالُوا هٰذَا مَا وَعَدَنَا اللّٰهُ وَرَسُولُهُ وَصَدَقَ اللّٰهُ وَرَسُولُهُ وَمَا زَادَهُمْ اِلَّا اِيمَانًا وَتَسْلِيمًا ﴿٢٢﴾

«İnananlar, düşman birliklerini gördükleri zaman: İşte bu, Allâh ve Peygamberi doğru söylemiştir, dediler. Bu, onların ancak îmânını ve teslimiyetlerini artırdı.» (7)

Ahzâb sûresinde, bu konuda daha bir çok âyetler vardır.

———●———

7) Ahzâb sûresi; âyet: 22

MUSTALİK OĞULLARI GAZVESİ VE Hz. ÂİŞE (R. Anhâ)'YE İFTİRÂ OLAYI

(Hicretin 6. yılı)

Resûlüllâh (S.A.V.), Mustalik oğullarının kendisine ve ashâbına karşı savaşmak için hazırlandıklarını haber aldı. Onların komutanı Hâris bin Ebi Dırâr, Resûlüllâh (S.A.V.)'ın zevcesi olan Cüveyriyye (R. Anhâ)'nin babası idi. Resûlüllâh (S.A.V.), Mustalık oğullarının Müslümanlara karşı harekete geçtiklerini duyunca, ashâbıyle yola çıkıp onlarla Mureysi' denen bir suyun yakınında karşılaştı. İki taraf savaşa giriştiler. Neticede Allâh (C.C.), Mustalık oğullarını yenilgiye uğrattı. Onlardan bir kısmı öldürüldü. Resûlüllâh (S.A.V.); onların çocuklarını, kadınlarını ve mallarını ganimet olarak alıp Müslümanlara dağıttı. Bu esirler arasında Hâris'in kızı Cüveyriyye (R. Anhâ) de vardı. Resûlüllâh (S.A.V.) onu azâd edip, onunla evlenmiştir.

Bu savaşta Müslümanlardan Sabâbe'nin oğlu Hişâm, Ensâr'dan bir adam tarafından, düşman sanılarak yanlışlıkla yaralanmış ve ölmüştür.

Hz. ÂİŞE (R. Anhâ)'YE İFTİRÂ OLAYI :

Hz. Âişe (R. Anhâ), bu olayı şöyle anlatmıştır : Resûlüllâh (S.A.V.), bir sefere çıkmak istediği zaman kadınları arasında kurrâ çeker, kurrâ hangisine çıkarsa, onu berâberinde götürürdü. Mustalik oğulları savaşına çıkacağı zaman da evvelce yaptığı gibi ka-

dınları arasında kurrâ çekti. Kurrâ, bana çıkınca, berâberinde beni götürdü.

Ben bu yolculukda devemin üzerindeki bir hevdecde (tahtırevanda) bulunuyordum. Kâfile durduğu zaman hevdec indirilir ve ben onun içerisinde otururdum. Sonra adamlar gelir, hevdecin altından tutup kaldırırlar, onu devenin üzerine koyup ipleriyle bağlarlar, sonra devenin başını tutup götürürlerdi.

Resûlüllâh (S.A.V.), bu seferinde işini bitirince kâfile geri dönmek üzere yola çıkmıştı. Medine'ye yaklaşınca bir yere konaklayıp gecenin bir kısmını orada geçirdi. Sonra Resûlüllâh (S.A.V.); «Gidiyoruz, hazırlanın» diye seslendi. Yola çıktılar. Ben ise, bâzı ihtiyâcımı görmek için hevdecden çıkıp kâfileden ayrılmıştım. Boynumda da bir gerdanlık vardı. İşimi bitirip kâfileye döndüğüm zaman, boynumdaki gerdanlığın kopup düştüğünü hissettim. Onu arayıp bulmak için yine ayrıldım. Gerdanlığı bulup döndüğüm zaman kâfile hareket etmişti. Hevdeci, deveye yükleyen adamlar gelmişler, içinde benim bulunduğumu sanarak, evvelce yaptıkları gibi onu kaldırıp deveye yüklemişler, iplerini bağlamışlar, sonra devenin yularını çekip gitmişlerdi. Kâfilenin bulunduğu yerde hiç kimse kalmamıştı. Giysime bürünerek kâfilenin bulunduğu yerde bekledim. Her hâlde, beni tahtırevanda bulamayınca arayacaklar ve burada bulacaklardı. Vallâhi ben, yanım üzere yatıp beklerken, Safvân bin el-Muattıl bana rastladı. Bâzı ihtiyâcı için ordudan geri kalmıştı. Geceyi onlarla berâber geçirmemişti. Beni çevreden görüp geldi ve yanımda durdu. Bu, bize örtünme farz kılınmazdan önceydi. Bundan dolayı, beni görünce tanıdı ve deveyi yaklaştırıp: «Hadi bin,» dedi ve kendisi benden geri çekildi. Ben,

deveye binince devenin başını tutup hızla yürüdü ve beni kâfileye ulaştırdı...

Olayın bundan sonrası şöyledir: Hz. Âişe (R. Anhâ), kâfiledeki yerini alarak yoluna devâm etti. Bu pek basit ve yolculukta her zaman başa gelebilen olay, münâfıklar için bir dedi-kodu sermâyesi teşkil etti. Münâfıkların başkanı Abdullâh bin Übeyy, hemen Hz. Âişe (R. Anhâ) aleyhine iftirâda bulundu. Bu iftirâyı her tarafa yaydı. Temiz kalbli Müslümanlar, bu şâyiâyı duydukları zaman: «Yâ Rabbi! Bu ne büyük iftirâ!» dediler.

Abdullâh bin Ubeyy'den başka bu şâyiâya değer veren birkaç kişi daha vardı: Sâbit'in oğlu (şâir) Hassân, Cahş'ın kızı Hamne ve Üsâse'nin oğlu Mistah.

Samimi ve temiz kalpli Müslümanlar ise, bunun bir iftirâ olduğunu anlamakta gecikmemişlerdi. Ebû Eyyûb Hâlid İbn-i Zeyd'in karısı Ümm-ü Eyyûb kocasına:

«Hz. Âişe hakkında insanların söylediklerini duydun mu?» diye sormuş. Hâlid de:

«Evet, bu bir yalandır ey Ümm-ü Eyyûb. Sen böyle bir şey yapar mısın?» demiş. Ümm-ü Eyyûb de:

«Vallâhi ben aslâ böyle bir şey yapmam.» cevabını vermiş. Bunun üzerine Hâlid de:

«Âişe, vallâhi senden daha hayırlı bir kadındır!» demişti.

Hz. Âişe (R. Anhâ)'nin ma'sûm olduğunda şüphe yoktu. Bunu herkese göstermek için araştırma yapılması gerekiyordu. Resûl-i Ekrem (S.A.V.) Hz. Ali ve Hz. Üsâme (R. Anhüm) ile istişâre etti. Üsâme (R. A.), Hz. Âişe (R. Anhâ)'nin ma'sûm olduğunu söyleyip o'nu övmüş, bunun yalan ve iftirâ olduğunu söylemişti. Hz. Ali (R.A.) ise:

«Ey Allâh'ın Resûlü, dünyâda kadın çok (kadın kıtlığı yok...) demiş ve bu süretle de, dedi-kodudan kurtulmak için o'nu boşamak lâzım geldiğini belirtmişti. (1)

Resûlüllâh (S.A.V.), Hz. Âişe (R. Anhâ)'yi soruşturmak için o'nun hizmetçisi Büreyre (R. Anhâ)'yi çağırdı. Ebû Tâlib'in oğlu Hz. Ali (R.A.) kalkıp, o'nu şiddetle dövdü ve: «Resûlüllâh'a doğru söyle,» dedi. Büreyre (R. Anhâ):

«Vallâhi, onun hakkında hayrdan başka bir şey bilmiyorum, ben Âişe'de bir kusur görmedim. Ancak o biraz dalgın idi. Ben hamurumu hazırlayıp, sonra ona hamuru bekleyip korumasını söylerdim. Âişe de uyur, sonra koyun gelip hamuru yerdi!» dedi.

Nihâyet bu konuda, Resûlüllâh (S.A.V.)'e ilâhi vahy gelmiş ve bunun bir iftirâdan ibâret olduğu bildirilmişti. Yüce Allâh (C.C.), bu konuda şöyle buyuruyordu:

إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِنْكُمْ لَا تَحْسَبُوهُ شَرًّا لَكُمْ بَلْ هُوَ
خَيْرٌ لَكُمْ لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ مَا اكْتَسَبَ مِنَ الْإِثْمِ وَالَّذِي تَوَلَّى كِبْرَهُ
مِنْهُمْ لَهُ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١١﴾ لَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ ظَنَّ الْمُؤْمِنُونَ
وَالْمُؤْمِنَاتُ بِأَنْفُسِهِمْ خَيْرًا وَقَالُوا هَذَا إِفْكٌ مُبِينٌ ﴿١٢﴾

---

1) **Bir söylentiye göre:** Hz. Ali (R.A.)'nin bu söz ve davranışı Hz. Âişe (R. Anhâ)'yi gücendirmiş, Resûlüllâh (S.A.V.)'ın vefâtından ve Hz. Osman (R.A.)'ın da şehid edilmesinden sonra dördüncü halife seçilen Hz. Ali (R.A.)'ye karşı Hz. Âişe (R. Anhâ) işte bu kırgınlıkdan dolayı ayaklanarak Cemel savaşı vukû bulmuştu. (A.E.)

«Muhammed'in eşine o yalanı uyduranlar, içinizden bir güruhtur. Bunu kendiniz için kötü sanmayın, o, sizin için hayırlı olmuştur. O kimselerden her birine kazandığı günâh karşılığı cezâ vardır; içlerinden elebaşılık yapana ise büyük azâb vardır. Onu işittiğiniz zaman, erkek kadın mü'minler, kendiliklerinden hüsnü zanda bulunup da: Bu apaçık bir iftirâdır, demeleri gerekmez miydi?» (2)

Nitekim Ensâr'dan Ebû Eyyûb (R.A.) ve karısı böyle demişlerdi.

Yine Yüce Allâh (C.C.) şöyle buyurmuştur:

لولا جاءو عليه باربعة شهداء فاذ لم ياتوا بالشهداء فاولئك
عند الله هم الكاذبون ﴿١٣﴾

«Dört şâhid getirmeleri gerekmez miydi? İşte bunlar, şâhid getirmedikçe Allâh katında yalancı olanlardır.» (3)

ولولا فضل الله عليكم ورحمته في الدنيا
والاخرة لمسكم في ما افضتم فيه عذاب عظيم ﴿١٤﴾ اذ تلقونه
بالسنتكم وتقولون بافواهكم ما ليس لكم به علم وتحسبونه
هينا وهو عند الله عظيم ﴿١٥﴾ ولولا اذ سمعتموه قلتم ما
يكون لنا ان نتكلم بهذا سبحانك هذا بهتان عظيم ﴿١٦﴾

2) Nûr sûresi, âyet: 11-12
3) Nûr sûresi, âyet: 13

«Allâh'ın dünyâ ve âhirette size lütuf ve merhameti olmasaydı, o kötü sözü yaymanızdan ötürü büyük bir azâba uğrardınız. Onu dilinize dolamıştınız. Bilmediğiniz şeyleri ağzınıza alıyordunuz. Onu önemsiz bir şey sanıyordunuz, oysa Allâh katında önemi büyüktü. O'nu işittiğinizde: Bu konuda konuşmamız yakışık almaz; hâşâ bu büyük bir iftirâdır, demeniz gerekmez miydi?» (4)

Nitekim Ebû Eyyûb Hâlid İbn-i Zeyd (R.A.) ve karısı Ümm-ü Eyyûb: **«Bu bir yalandır, Hz. Âişe gibi nâmûslu bir kadın bunu yapar mı?»** demişlerdi. Hz. Ömer (R.A.) de: **«Bu büyük bir iftirâdır,»** demişti.

Yine Yüce Allâh (C.C.), Nûr Sûresinde şöyle buyuruyor:

يَعِظُكُمُ اللَّهُ أَنْ تَعُودُوا لِمِثْلِهِ أَبَدًا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٧﴾ وَيُبَيِّنُ
اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿١٨﴾

«Eğer mü'min kişilerdenseniz; Allâh, buna benzer bir şeye bir daha dönmemenizi tavsiye eder. Allâh, size âyetleri açıkça bildirir. Allâh, Bilen'dir, Hakîm'dir.» (5)

Bunun üzerine Resûlüllâh (S.A.V.):

«Müjdelerim seni yâ Âişe, Allâh, senin suçsuz olduğunu bildirdi,» buyurmuş, sonra ashâbını yanına çağırarak bu âyetleri onlara okumuştu.

———•———

4) Nûr sûresi, âyet: 14-16
5) Nûr sûresi, âyet: 17-18

HUDEYBİYE BARIŞI VE RIDVÂN BİATI

(Hicretin 6. yılının sonu)

Resûlüllâh (S.A.V.), Ramazân ve Şevvâl aylarında Medîne'de ikâmet ettikden sonra, Zil-ka'de ayında Umre yapmak için çıktı. Savaş yapmak istemiyordu. Medine'deki Müslümanları ve çevredeki Arapları, kendisiyle berâber yola çıkmaları için çağırmıştı. Resûlüllâh (S.A.V.), Kureyş'in kendisine karşı savaş açmasından veyâ Kâ'be'yi ziyâretten alıkoymasından korkuyordu. Bunun üzerine Araplardan çoğu Mekke'ye gitmekten vaz geçtiler. Resûlüllâh (S.A.V.), Muhâcirlerden, Ensâr'dan ve diğer Araplardan kendisine katılan 1400 kişiyle berâber yola çıktı. İnsanlar onun savaş için çıkmadığından emin olmaları ve ancak Kâ'be'yi ziyâret etmek için yola çıktığını bilmeleri için berâberinde kurbanlık hayvanları aldı ve Umre için ihrâma girdi.

Resûlüllâh (S.A.V.), Müslümanlarla yola çıkıp da Usfân'a geldiği zaman, Bişr bin Süfyân O'na rastlayıp:

«Ey Allâh'ın Resûlü, şu Kureyş senin gelişini duyup seni Mekke'ye sokmamak için develeriyle berâber çıktılar ve Zî-Tuvâ'da konakladılar. Şu Hâlid bin Velîd de süvârilerle Kürâ'ul-Gamîm'e kadar geldi.» dedi. Bunun üzerine Resûlüllâh (S.A.V.):

«Yazıklar olsun şu Kureyş'e! Savaş onları yeyip bitirdi. Benimle diğer Araplar arasından çekilselerdi ne

olurdu? Eğer onlar beni yenerlerse, istedikleri de budur. Eğer Allâh, onlara karşı beni muzaffer kılarsa, İslâm'a bölük bölük girerlerdi..» buyurdu.

Hz. Peygamber (S.A.V.) ilerlemeye devâm ederek Hudeybiye'de konaklamıştı. Burada yalnız bir kuyu vardı. Bu kuyudan bir def'a su alınmış, sonra suyu kurumuştu. Müslümanları, susuzluk tehdid ediyordu. Fakat Peygamber (S.A.V.)'in mu'cizesi eseri olarak kuyuda tekrar su görünmüştü. Herkes, ondan kana kana içti.

Resûlüllâh (S.A.V.) Hudeybiye'de konaklayınca, Huzâa kabilesinden Budeyl bin Verkâ, bâzı adamlarıyle birlikte Resûl-i Ekrem (S.A.V.)'e gelip, O'nunla konuştu ve niçin geldiğini sordu. Resûlüllâh (S.A.V.) ise, savaş yapmak için gelmediğini, sâdece Kâ'be'yi ziyâret etmek için geldiğini, maksâdının umre yapmak olduğunu haber verdi. Sonra onlara da Bişr bin Süfyân'a söylediklerini söyledi. Onlar da Kureyş'e gidip:

«Ey Kureyşliler, siz Muhammed'e karşı çıkmakda acele ediyorsunuz. Muhammed savaş için gelmemiş, O, ancak şu Beyt'i ziyâret için gelmiş,» dediler. Kureyşliler onları tersleyip:

«Eğer gelmiş de savaşmak istemiyorsa, vallâhi Mekke'ye bizim üzerimize ebediyyen zorla giremez. Bununla Arab bizi küçük düşürür,» dediler.

Sonra Kureyşli müşrikler Resûlüllâh (S.A.V.)'e bir kaç adam gönderip durumu tetkik ettiler. Urve bin Mes'ûd es-Sekafî de Kureyş'in Resûlüllâh (S.A.V.)'a gönderdiği adamlardan biri idi. Urve, Resûlüllâh (S.A.V.)'a geldi. O'nun önüne oturduktan sonra şöyle dedi:

«Muhammed, farzet ki Kureyş'i mahvetmeğe mu-

vaffak oldun. Kendi kavmini mahvetmiş olmaz mısın? Kureyş ise savaşa hazırlanıp çıkmışlar, seni Mekke'ye sokmamak için Allâh'a and içmişler. Eğer iş tersine döner de Kureyş seni mahvederse, and olsun ki bu senin başına toplanan cemâat toz gibi dağılır.»

Bu sözler, Müslümanların ihlâs ve sadâkatına dil uzatmaktı. Resûlüllâh (S.A.V.)'ın arkasında oturmakda olan Ebû Bekir (R.A.), bu sözlerden müteessir olarak şu karşılığı verdi:

«Biz, hiç bir zaman Muhammed (S.A.V.)'i terketmeyiz.»

Urve:

«Bu kim yâ Muhammed?» diye sordu. Resûlüllâh (S.A.V.) da:

«Bu, Ebû Kuhâfe'nin oğludur,» buyurdu. Urve, bu sözleri söyleyenin Hz. Ebû Bekir (R.A.) olduğunu anlayınca:

«Sana mukâbele ederdim, fakat senin iyiliğini gördüm. Bu yüzden mukâbele etmiyorum ve cevâb vermiyorum.» dedi.

Sonra Urve, sözüne devâm etmiş ve söz arasında bir def'a Arapların âdetince Peygamberimiz (S.A.V.)'in sakalını eline almıştı. Peygamberimiz (S.A.V.)'in yanı başında duran Muğire bin Şu'be, Urve'nin bu lâübâli hareketine kızarak o'na:

«Urve, elini vücûdundan ayırmadan onu Resûlüllâh'ın yüzünden çek!» dedi.

Müslümanların, Resûl-i Ekrem (S.A.V.)'e karşı gösterdikleri yüksek saygı, Kureyş elçisinin üzerinde derin bir etki yapmıştı. O kadar ki Urve, Mekke'ye döndüğü zaman şu sözleri söylemişti:

«Kisrâların, Kayserlerin, Necâşîlerin saraylarını

gördüm. Fakat Müslümanların Muhammed'e gösterdikleri bağlılık ve ihlâsı bir yerde görmedim. Muhammed, arkadaşlarını o kadar kendine bağlamış ki, O'nu size aslâ teslim etmezler, bu fikrinizden vazgeçin!»

Urve'nin söylediği sözler sonuç vermediğinden Hz. Muhammed (S.A.V.), Kureyş'e Hirâş bin Ümeyye (R.A.)'yi gönderdi. Fakat Kureyş, o'na hücûm ederek Resûl-i Ekrem (S.A.V.)'e âid devesini öldürmüş, o'nu da öldürmek üzere iken müttefiki olan bir kabile tarafından kurtarılmış ve Müslümanların yanına dönmeğe imkân bulmuştu.

Sonra Resûlüllâh (S.A.V.), niçin geldiğini Kureyş'in ileri gelenlerin anlatması için Hattâb'ın oğlu Ömer (R.A.)'i Mekke'ye göndermek istedi. Fakat Hz. Ömer (R.A):

«Kureyş'in bana karşı düşmanlığı aşırıdır ve Mekke'de kabilem ferdlerinden beni Kureyş'e karşı koruyacak bir kimse yoktur.» diye özür dilemişti. Bunun üzerine bu iş, Hz. Osmân (R.A.)'a teklif edilmiş, o da akrabâsından Ebân bin Saîd'in himâyesi altında Mekke'ye girmiş, Ebû Süfyân'a ve Kureyş'in ileri gelenlerine Resûlüllâh (S.A.V.)'ın savaş için gelmediğini ve ancak Kâ'be'yi ziyâretle umre yapmak için geldiğini anlatmıştı. Onlar da Hz. Osmân (R.A.)'a:

«Eğer sen istersen Kâ'be'yi tavâf et,» dediler. Hz. Osmân (R.A.) ise;

«Resûlüllâh (S.A.V.) tavâf etmedikçe ben tavâf etmem,» cevabını verdi. Kureyş, Hz. Osmân (R.A.)'ı habsetmiş ve çevrede o'nun öldürüldüğüne dâir şâyialar yayılmıştı.

———●———

RIDVÂN BÎATI

Resûlüllâh (S.A.V.)'e Hz. Osmân (R.A.)'ın öldürüldüğü haberi gelince:

«Şu müşrik kavmin işini bitirmedikçe ayrılmıyacağız,» buyurdu. Allâh (C.C.)'ın Resûlü insanları bîat etmeye (elini Peygamberin eli üzerine koyarak sözleşmeye) çağırdı. Bu Rıdvân Biatı bir ağacın altında oldu.

İnsanlar; «Resûlüllâh, onlarla ölüm üzere bîat etti (sözleşti)» diyorlardı. Abdullâh'ın oğlu Câbir ise: «Resûlüllâh bizimle ölüm üzere bîatlaşmadı, lâkin kaçmamamız üzere bîatlaştı,» diyordu.

Resûlüllâh (S.A.V.), onlarla bîatlaştı. Orada bulunan Müslümanlardan hiç biri Resûlüllâh'a bîat etmekden kaçınmadı. Ancak Kays'ın oğlu Ced, bîattan kaçınıp saklandı. Abdullâh'ın oğlu Câbir demiştir ki:

«Vallahi devenin altına girip (veyâ koltuğuna yapışıp) saklanırken, ben ona bakıp görüyordum. Devesine sokulup onunla gizleniyordu.»

Sonra Resûlüllâh (S.A.V.)'e Hz. Osmân (R.A.)'ın öldürüldüğüne dâir haberin uydurma olduğu bildirildi

HUDEYBİYYE BARIŞI

Sonra Kureyş, Amr'ın oğlu Süheyl'i Resûlüllâh (S.A.V.)'e gönderip, şöyle dediler:

«**Muhammed'e gidip andlaşma yap. Yaptığın andlaşmada, O'nun bu yıl Mekke'ye girmeyip, dönüp gitmesi de bulunsun. Arab, O'nun Mekke'ye bizim üzerimize zorla girdiğini konuşup da bizi kınamasın.**»

Amr'ın oğlu Süheyl çıkıp geldi. Resûlüllâh (S.A.V.) o'nun gelmekde olduğunu görünce:

«**Kureyşliler, bu adamı göndermekle barış yapmak istiyorlar,**» buyurdu. Süheyl, Resûlüllâh (S.A.V.)'in yanına gelince, konuşup sözü uzattı. Resûlüllâh (S.A.V.) ile Süheyl sözlü müzâkere yaptıkdan sonra ikisi arasında barış oldu.

Andlaşmaya karar verilip de geriye yazmak kalınca, Hattâb'ın oğlu Ömer (R.A.), hemen fırlayıp Ebû Bekir (R.A.)'in yanına geldi ve:

«**Yâ Ebâ Bekir, Muhammed, Allâh'ın Resûlü değil midir?**» diye sordu. Hz. Ebû Bekir (R.A.) de:

«**Evet, Allâh'ın Resûlüdür,**» diye cevâb verdi. Hz. Ömer (R.A.):

«**Onlar da müşrikler değil midir?**» dedi. Hz. Ebû Bekir (R.A.):

«**Evet!**» diye cevâb verdi. Hz. Ömer (R.A.):

«**Öyle ise, niçin dînimiz nâmına alçaklığı kabûl ediyoruz?**» deyince, Hz. Ebû Bekir (R.A.):

«**Yâ Ömer, O'nun emrine uy, ben şehâdet ederim ki, O, Allâh'ın Resûlüdür,**» cevâbını verdi. Hz. Ömer (R.A.):

«Ben de O'nun Allâh'ın Resûlü olduğuna şehâ-det ederim,» dedi.

Sonra Hz. Ömer, Resûlüllâh (S.A.V.)'e gelip:

«Yâ Resûlallâh, sen Allâh'ın Resûlü değil misin?» diye sordu. Resûlüllâh (S.A.V.):

«Evet, Resûlüyüm,» buyurdu. Hz. Ömer (R.A.):

«Onlar da müşrikler değil midir?» diye sordu. Resûlüllâh (S.A.V.):

«Evet,» cevâbını verdi. Hz. Ömer (R.A.):

«Öyle ise, niçin dinimiz nâmına alçaklığı kabûl ediyoruz?» deyince, Resûlüllâh (S.A.V.):

«Ben Allâh'ın kulu ve O'nun Resûlüyüm, O'na karşı gelemem. O, beni aslâ zâyi etmeyecektir,» buyurdu.

Sonra Hz. Ömer (R.A.) pişmân olup: «O gün yaptığım işden ve söylediğim sözden dolayı hayâtım boyunca sadaka verip, oruç tuttum, namaz kılıp köleler âzâd ettim, Allâh (C.C.)'ın beni afvettiğini umuncaya kadar buna devâm ettim.» demiştir.

Sonra Resûlüllâh (S.A.V.), Ebû Tâlib'in oğlu Hz. Ali (R.A.)'yi çağırıp:

«Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın adıyle» diye yaz» dedi. Süheyl, buna itirâz edip:

«Ben, O'nu tanımıyorum, lâkin «Senin adınla ey Allâh'ım» diye yaz.» dedi. Hz. Ali (R.A.) de öyle yazdı.

Sonra Resûlüllâh (S.A.V.):

«Bu, Allâh'ın Resûlü Muhammed'in ve Amr'ın oğlu Süheyl'in kabûl ettiği...» diye barış metnini yazmasını emretti. Süheyl, buna da karşı çıkarak:

«Ben, senin Allâh'ın Resûlü olduğunu tanımış olsaydım, sana karşı savaşmazdım. Lâkin senin adın ile babanın adını yaz.» dedi. Resûlüllâh (S.A.V.) de Hz. Ali (R.A.)'ye şöyle yazmasını emretti:

«Bu, Abdullâh'ın oğlu Muhammed ile Amr'ın oğlu

Süheyl'in üzerinde andlaştıkları barış metnidir. İki taraf on yıl savaş yapmayacak, bu on yılda insanlar emin olup birbirlerinden el çekeceklerdir. Ancak eğer Kureyş'den Muhammed'e bir Müslüman izinsiz çıkıp gelirse; onu Kureyş'e geri verecek, Muhammed ile berâber olanlardan biri Kureyş'e çıkıp gelirse, onu Muhammed'e geri vermeyecektir. Hırsızlık ve hıyânet edilmiyecektir. Arap kabîleleri istedikleri tarafla birleşmekte serbest olacaktır. Kureyş'in akdine ve onların ahdine girmek isteyen girecektir.»

Bunun üzerine Huzaâlılar fırlayıp:

«Biz, Muhammed'in akdinde ve ahdindeyiz,» dediler. Bekir oğulları da hemen ileri atılıp:

«Biz de Kureyş'in akdinde ve onların ahdindeyiz,» dediler. Süheyl:

«Sen, bu yıl dönüp gideceksin, bizim üzerimize Mekke'ye girmeyeceksin. Gelecek yıl biz Mekke'den çıkacağız, sen ashâbınla Mekke'ye girip orada en çok üç gün kalacaksın. Berâberinde sâdece yolcunun silâhı olan böğre takılmış kınlı kılıçlar bulunacaktır. Mekke'ye bundan başka silâhla girmeyeceksin.» dedi. Bu da andlaşma metnine alındı.

Resûlüllâh (S.A.V.) ve Süheyl andlaşma metnini yazdırırken, Müslümanlığı kabûl ettiği için Mekke'de işkenceye uğrayan Süheyl'in oğlu Ebû Cendel (ayaklarında şakırdayan) zencirlerle Resûlüllâh (S. A.V.)'a kaçıp geldi. Süheyl Ebû Cendel (R.A.)'i görünce kalkıp yüzüne bir tokat vurdu ve yakasından tuttuktan sonra:

«Yâ Muhammed, bu sana gelmezden önce benimle senin aranda hüküm tamâm olup andlaşma yapılmıştır. (Andlaşmaya riâyet edip, bunu geri ver,)» dedi. Resûlüllâh (S.A.V.) da:

«Dediğin doğrudur,» deyip, onu geri verdi. Sü-

heyl, Müslüman olan oğlunu yakasından tutup, Kureyş'e geri götürmek için çekmeye başladı. Ebû Cendel'in bu yürekler acısı durumunu gören Resûlüllâh (S.A.V.):

«Ey Ebû Cendel, sabret, tahammül et, Yüce Allâh, sana ve seninle bulunan mazlûmlara bir kurtuluş yolu gösterecektir. Biz, Kureyşlilerle aramızda bir sulhnâme imzaladık. Biz, onlara, onlar da bize Allâh üzerine söz verdi. Andlaşmanın hükümlerini bozmak bize düşmez.» buyurdu.

Ebû Cendel (R.A.)'i bu durumda gören Hattâb'-ın oğlu Hz. Ömer (R.A.), hemen yanına fırlamış ve onunla beraber yürüyerek şöyle demişti:

«Sabret ey Ebû Cendel! Onlar müşriklerdir, onlardan herhangi birinin kanı köpek kanıdır!...»

Resûlüllâh (S.A.V.), barış metnini yazma işini bitirince, Müslümanlardan bâzı adamlar ile müşriklerden bâzı adamları barışa şâhidlik ettirdi. Bunlar: Ebû Bekir es-Sıddîk, Hattâb'ın oğlu Ömer, Avf'ın oğlu Abdurrahmân, Amr'ın oğlu Süheyl'in oğlu Abdullâh, Ebû Vakkâs'ın oğlu Sa'd, Mesleme'nin oğlu Mahmûd, ō günlerde müşrik olan Hafs'ın oğlu Mükriz ve barış metnini yazan Ebû Tâlib'in oğlu Hz. Ali (R. Anhüm).

Resûlüllâh (S.A.V.), Kureyş ile barış yapma işini bitirdikten sonra kalkıp kurbanını kesti. Sonra oturup başını traş etti. Böylece ihrâmdan çıktı. Müslümanlar, Resûlüllâh (S.A.V.)'in kurbanını kesip traş olduğunu görünce, onlar da hemen kalkıp kurbanlarını kesmeye ve traş olmaya başladılar.

Sonra Resûlüllâh (S.A.V.), buradan ayrılıp kâfile ile yola çıktı. Mekke ile Medîne arasında bir yere gelince, Feth sûresinin şu âyetleri nâzil oldu:

إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا ﴿١﴾ لِيَغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ
وَيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَيَهْدِيَكَ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا ﴿٢﴾

«Ey Muhammed! Doğrusu Biz, sana apaçık bir zafer sağlamışızdır. Allâh böylece, senin geçmiş ve gelecek günâhlarını bağışlar, sana olan ni'metini tamamlar, seni doğru yola eriştirir.» (1)

Sonra Yüce Allâh (C'C.) şöyle buyurdu:

لَقَدْ صَدَقَ اللَّهُ رَسُولَهُ الرُّؤْيَا بِالْحَقِّ لَتَدْخُلُنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ
إِنْ شَاءَ اللَّهُ آمِنِينَ مُحَلِّقِينَ رُءُوسَكُمْ وَمُقَصِّرِينَ لَا تَخَا
فُونَ فَعَلِمَ مَا لَمْ تَعْلَمُوا فَجَعَلَ مِنْ دُونِ ذَٰلِكَ فَتْحًا قَرِيبًا ﴿٢٧﴾

«And olsun ki Allâh, peygamberinin rü'yâsının gerçek olduğunu tasdik eder. Ey inananlar! Siz, Allâh dilerse, güven içinde, başlarınızı tıraş etmiş veyâ saçlarınızı kısaltmış olarak, korkmadan Mescid-i Harâm'a gireceksiniz. Allâh, sizin bilmediğinizi bilir. Size, bundan başka yakın zamanda bir zafer verecektir.» (2)

İmâm Zühri (Rh. A.) demiştir ki: İslâm târihinde, Hudeybiyye Barışından önce, ondan daha büyük bir feth olmamıştır. Daha önce Müslümanlarla müşriklerin her karşılaştığı yerde savaş olmuştu. Hudeybiyye Barışı yapılıp da savaş terk edilince ve insanlar birbirlerinden emin olunca, karşılıklı görüşüp konuştular, birbirleriyle tartıştılar. Aklı eren her kime İslâm anlatıldıysa, o İslâm'a girdi. İki yıl içinde bundan önceki kadar veyâ daha çok insan Müslüman oldu.

1) Feth sûresi, âyet: 1-2
2) Feth sûresi, âyet: 27

HAYBER'İN FETHİ VE SONUÇLARI

(Hicretin 7. yılı, Muharrem ay'ı)

Resûlüllâh (S.A.V.), Hudeybiyye'den döndükden sonra Zil-hicce ile Muharrem ayının bir kısmını Medine'de geçirdi. Sonra Muharrem ayının geri kalan kısmında Hayber seferine çıktı. (1)

Müslümanlar, Hayber'e doğru ilerlerken Resûl-i Ekrem (S.A.V.), Sahbâ denilen mevkide duraklayıp Öğle Namazını kıldı ve yemeğini burada yedi. Akşam üzeri Müslümanlar, Hayber yöresine vardılar. Hz. Peygamber (S.A.V.), askerlerini burada durdurarak duâ etti ve dedi ki:

«Allâh'ım, Senden bu ülkenin, bu ülke ahâlisinin ve bu ülkede bulunan her şeyin hayırlısını diler; bu ülkenin, ahâlisinin ve içinde bulunan her şeyin şerrinden Sana sığınırız.»

İbn-i Hişâm'a göre; Resûlüllâh (S.A.V.) her şehre girdikçe bu duâyı tekrâr ederdi.

Enes İbn-i Mâlik'in şöyle dediği rivâyet edilmiştir: Resûlüllâh (S.A.V.), bir kavme karşı savaşa çıkınca, onlara gece baskın yapmayıp, sabâhı bekler,

---

1) Hayber; Medine'den dokuz konaklık bir yerde idi. Yahûdiler, buralarda kuvvetli kaleler yapmışlardı. Arabistan'da Yahûdiliğin başlıca merkezi burası idi. Medine'den ayrılan Yahûdiler, buraya sığınmışlar ve Müslümanlara karşı düşman kesilmişlerdi. Bu nedenle Hayber'i feth etmek ve Yahûdileri etkisiz hâle getirmek için yola çıkıldı.

eğer ezân okunduğunu duyarsa savaştan vazgeçer, ezân okunduğunu duymazsa onlara baskın yapardı. Biz, Hayber'e geceleyin indik. Resûlüllâh (S.A.V.) geceyi orada geçirdi. Sabah olunca, ezân okunduğunu işitmedi. Bunun üzerine Resûlüllâh (S.A.V.) hayvanına bindi, biz de O'nunla berâber bindik. Ben, Ebû Talha (R.A.)'nın arkasına binmiştim. Ayağım Resûlüllâh (S.A.V.)'ın ayağına dokundu, Sabahleyin işlerine giden Hayber'in işçileri ile karşılaştık. Kürekleri ve büyük küfeleriyle çıkmışlardı. Resûlüllâh (S.A.V.)'ı ve orduyu görünce:

«Muhammed ve ordusu,» dediler. Hemen kaçarak geri döndüler. Bunun üzerine Resûlüllâh (S.A.V.):

«Allâhu Ekber, Hayber halkı çıkmış, biz bir kavmin sâhasına indiğimiz zaman, inzâr olunanların sabâhı ne kötüdür,» buyurdu.

İbn-i İshâk demiştir ki: Resûlüllâh (S.A.V.), Medine'den Hayber'e çıktığı zaman Usr mevkiine geldi. Resûlüllâh (S.A.V.)'a orada bir mescid binâ edildi. Sonra Sahbâ'ya geldi. Sonra Allâh (C.C.)'ın Resûlü, ordusuyla berâber yürüyüp Raci' denilen bir vâdide durakladı. Resûl-i Ekrem (S.A.V.), Gatafân kabîlesinin, Yahûdileri takviye edeceğini bildiği için Hayber ile Gatafân arâzisi arasındakı Raci'e ilerlemişti.

Rivâyete göre: Gatafân müşrikleri, Resûlüllâh (S.A.V.)'ın Hayber'e geldiğini duyunca, toplandılar. Sonra Resûlüllâh (S.A.V.)'a karşı Yahûdilere yardım etmek için yola çıktılar. Bir konaklık gidince, arkalarında kalan malları ve çoluk çocukları hakkında şüpheye düştüler. Müslümanların arkalarından geldiğini sandılar. Geri dönüp çoluk çocukları arasında ikâmet ettiler. Resûlüllâh (S.A.V.) ile Hayber halkı arasından çekildiler.

Hayber'e karşı savaş başladı. Hayber'in malları

ve kaleleri birer birer Müslümanların **ellerine geçiyordu. Önce Yahûdîlerin Nâim kalesi feth edildi.** Mahmûd bin Mesleme (R.A.), hücûm hareketini yönetti. Fakat sıcak pek şiddetli idi. Mesleme'nin oğlu Mahmûd (R.A.), biraz dinlenmek için kalenin duvarları dibine oturdu. Mahmûd (R.A.)'un başına kaleden bir değirmen taşı atılmış ve taş o'na isâbet ederek öldürmüştü. Fakat Yahûdî kalesi de çok geçmeden teslîm oldu. **Sonra Ebû'l-Hukayk oğullarının kalesi olan Kamûs feth edildi.** Resûlüllâh (S.A.V.) onlardan bir çok esîr aldı. Hayber reisi Huyey bin Ahtab'ın kızı Safiyye ile amcasının iki kızı alınan esîrlerden idi. Resûlüllâh (S.A.V.), Safiyye (R. Anhâ)'yi kendisi için seçip o'nunla evlenmiştir.

Yahûdîlerin ünlü kahramanlarından Merhab silâhını kuşanmış olarak Yahûdîlerin kalelerinden çıkmış ve «**Benimle dövüşecek var mı?**» diye bağırmıştı. Müslümanlardan Muhammed bin Mesleme (R.A.), o'na karşı çıkıp dövüştüler, Muhammed bin Mesleme (R.A.), o'nu öldürdü.

Amr'ın oğlu Seleme (R.A.)'den şöyle dediği rivâyet edilmiştir: Resûlüllâh (S.A.V.), Ebû Bekir es-Sıddîk (R.A.)'ı sancağı ile Hayber'in bâzı kalelerine gönderdi. Ebû Bekir (R.A.) savaştı, fakat bütün gücünü harcadığı hâlde feth edemeden geri döndü. Sonra ertesi gün Hattâb'ın oğlu Ömer (R.A.)'i gönderdi. Hz. Ömer (R.A.) savaştı, fakat o da bütün gücünü harcadığı hâlde feth olmadan geri geldi. Bunun üzerine Resûlüllâh (S.A.V.):

«**Yarın sancağı, Allâh'ın kendisine zafer ihsân edeceği, Allâh'ı ve Resûlünü seven bir adama vereceğim.**» buyurdu. Sonra Allâh (C.C.)'ın Resûlü, Hz. Ali

(R.A.)'yi çağırdı. Hz. Alî (R.A.)'nin gözü ağrıyordu. Resûlüllâh (S.A.V.), o'nun gözüne tükrüğünü püskürttü. Sonra:

«Şu sancağı alıp git, Allâh, sana feth ihsân edinceye kadar savaş.» diye buyurdu.

Seleme diyor ki: Hz. Alî (R.A.), sancakla çıkıp seyirtti. Biz de o'nun peşinden gittik. Sancağı kalenin altında bir taş yığınının içine dikdi. Bir Yahûdî, o'na kalenin başından bakıp:

«Sen kimsin?» diye sordu. O da:

«Ben, Ebû Tâlib'in oğlu Alî'yim,» diye cevâb verdi.

Hz. Alî berâberindekilerle berâber Yahûdîlere karşı savaşıp Allâh (C.C.) o'na feth ihsân edinceye kadar geri dönmedi. Nihâyet Hayber'in son kalesi de feth edilmişti.

Resûlüllâh (S.A.V.), Hayber'in bütün mallarını ve ordusunu ele geçirdi. Sonra her yıl mahsûlün yarısını Müslümanlara vermek şartıyle arâzilerini Yahûdîlere geri verdi.

Fedek halkı da mahsûlün yarısını vermek şartiyle barış yapmak istediler. Resûlüllâh (S.A.V.), bunu kabûl etti.

Resûlüllâh (S.A.V.), işini bitirince Hayber'de bir kaç gün kaldı. Yahûdîlerden Sellâm İbn-i Mişkem'in karısı ve Hâris'in kızı Zeyneb, Resûlüllâh için kızartılmış bir koyun hazırlayıp:

«Resûlüllâh (S.A.V.), koyunun hangi uzvunu daha çok sever?» diye sordu.

«Kol tarafını sever,» denildi. Zeyneb, koyunun kol tarafını çokca zehirledi. Sonra diğer kısımlarına da zehir sürdü. Koyunu alıp getirdi. Onu Resûlüllâh (S.A.V.)'ın önüne koydu. Resûlüllâh (S.A.V.), koyunun kol tarafını alıp, bir parça yedi. fakat henüz yutmamıştı. Resûlüllâh (S.A.V.) ile berâber bulunan Bişr

bin Berrâ (R.A.) da ondan alıp yemişti. Fakat Bişr, yutmuş, Resûlüllâh (S.A.V.) ise ağzından çıkarıp atmıştı. Resûlüllâh (S.A.V.):

«Bu etin zehirlenmiş olduğu anlaşılıyor,» buyurdu. Sonra Zeyneb'i çağırdı. O da suçunu itirâf etti. Resûlüllâh (S.A.V.) ona:

«Bunu niçin yaptın?» diye sordu. Zeyneb:

«Kavmimin başına bildiğin olay gelince ben: Eğer o bir kral ise ondan kurtulurum, eğer bir Peygamber ise, bu O'na bildirilir, dedim. Bununla, sizi denemek istedim,» cevâbını verdi. Resûlüllâh (S.A.V.) de o'nu salıverdi. Fakat Bişr (R.A.), yediği lokmanın etkisinden kurtulamıyarak ölmüştür. (2)

Resûlüllâh (S.A.V.), Hayber'de işini bitirdikden sonra ayrılıp Vâdi'l-Kurâ'ya geldi. Halkını bir kaç gece muhâsara etti. Sonra ayrılıp Medîne'ye döndü. (3)

Hz. Peygamber (S.A.V.) ve ashâbı Hayber'in fethini müteâkip dönerlerken yollarının bir bölümünde

---

2) Rivâyete göre; Bişr ölünce bu kadın da idâm edilmiştir. (Bk. Asr-ı Saâdet, C. I)

3) Hayber'in fethi, İslâm'ın idâri ve siyâsi târihinde yeni bir devir açtı. Yeni dinin iki büyük düşmanı vardı: Bunlardan biri müşrikler, diğeri Yahûdilerdi. Arabistan'da gerçi bâzı Hıristiyanlar da vardı. Fakat bunların sayısı azdı, güçleri yoktu.

Müşriklerle Yahûdiler arasında din ayrılığı olmasına rağmen, siyasi zarûretler bunları birleştirmişti. Eskiden Medîne Yahûdileri, Ensâr'ın müttefikleri idiler. Hayber Yahûdileri, Gatafân kabilesiyle müttefikti. Halbuki bu Araplar putperest idiler. Hayber'den önce Yahûdilerle müşrikler, Müslümanlara karşı birleşik bir cephe oluşturmuşlardı. Hayber'in düşmesiyle Yahûdiler perişân olmuş; müşrikler, Müslümanlara karşı bir kollarını yitirmişlerdi. (Bk. Asr-ı Saâdet, C. I, S. 337)

ve gecenin son kısmında istirahat etmeyi buyurdu. Bunun üzerine:

«Gece uyuyup kalmamız ihtimâli karşısında fecri bizim için kim gözetleyecek?» diye sordu. Hz. Bilâl (R.A.) de:

«Ben, size fecri gözetlerim,» cevâbını verdi.

Bundan sonra Peygamberimiz (S.A.V.) ve ashâbı orada konaklayıp, uykuya daldılar.

Hz. Bilâl (R.A.), bu arada bir hayli namaz kıldı. En sonunda devesine yaslanıp fecrin doğuşunu beklemeye başladı. Bir süre sonra gözleri kapanıp uykuya kaldı.

Peygamberimiz ve ashâbını Güneş'in ışıkları uyandırdı. Ve ilk uyanan Fahr-i Âlem Efendimiz oldu. Namaz vaktinin geçtiğini görünce, hüzünle:

«Ne ettin bize yâ Bilâl!» buyurdular. Bunun üzerine Hz. Bilâl (R.A):

«Sizin üzerinize ârız olan uyku bana da ârız oldu.» (Veyâ nefsimi, senin nefsini alan aldı.)» dedi. Resûlüllâh (S.A.V.):

«Doğru, haklısın,» buyurdu. Sonra Resûlüllâh (S.A.V.), devesini bir müddet sürüp çökertti. Ashâbı ile abdest alıp Hz. Bilâl (R.A.)'e ikâmet etmesini emretti. Sonra ashâbına namaz kıldırdı. Selâmdan sonra onlara dönüp:

«Namazınızı unutup da hatırladığınız zaman, onu kılınız. Çünkü Allâh Tebâreke ve Teâlâ (...Yalnız Bana kulluk et ve Beni anmak için namaz kıl.) (4) **buyurmaktadır.»** diye buyurdu.

---

4) Tâhâ sûresi; âyet: 14

UMRE'NİN İFÂSI

(Hicretin 7. yılı, Zil-Ka'de ay'ı)

Resûlüllâh (S.A.V.), Hayber'den Medîne'ye dönünce, sekiz ay kadar orada ikâmet etti. Sonra müşriklerin geçen yıl kendisini Umre yapmaktan menettikleri Zil-ka'de ayında, o yıl yapamadığı umreyi yapmak için yola çıktı. (1) Resûlüllâh (S.A.V.) ile berâber olup da geçen yıl umreden menedilen Müslümanlar da çıktılar. «Umret'ul-Kadâ» adı verilen bu umre, hicretin yedinci yılında yapıldı.

Mekke halkı, Müslümanların umre için geldiğini duyunca, Kureyş kabilesi aralarında, Hz. Muhammed (S.A.V.)'in ve ashâbının darlık, bitkinlik ve güçlük içinde olduğunu konuştular.

İbn-i Abbâs (R.A.) demiştir ki: Müşrikler, Resûlüllâh (S.A.V.) ile ashâbına bakmak için Dâr'un-Nedve yanında toplandılar. Resûlüllâh (S.A.V.), Mescid-i Harâm'a girince; ridâsiyle ıztıbâ yaptı (2), yâni sağ kolunu ihrâmından çıkardı. Sonra:

---

1) **Umre:** Belirli bir vakte bağlı olmaksızın, usûlüne göre ihrâmlandıkdan sonra; tavaf, sa'y ve tıraş olmaktan ibârettir. Hanefî ve Mâlikî mezheplerinde, müekked sünnettir. Şâfiî ve Hanbelî Mezheplerinde ise farz sayılmıştır. (A.E.)

2) **Iztıbâ:** İhrâm denen, dikişsiz ve iki parçadan ibâret beyaz örtünün üste giyilen kısmını, sağ kolun altından geçirip sol omuz üzerine atmak ve sağ omuz ile sağ kolu açıkda bırakmaktır. (A.E.)

«Bugün kendisini onlara güçlü gösteren kişiye Allâh rahmet eylesin!» buyurdu.

Hacer-i Esved'i selâmladıktan sonra koşarcasına Kâ'be'nin çevresinde tavâf etmeye başladılar. Müslümanlar da Resûlüllâh (S.A.V.) ile berâber koşarcasına tavâf ettiler. Buna, **«Hervele»** denir. Üç tur tavâfı böyle yaptılar, diğerlerinde yürüdüler.

Yine İbn-i Abbâs (R.A.)'dan rivâyet edildiğine göre: Resûlüllâh (S.A.V.), Hâris'in kızı Meymûne (R. Anhâ) ile bu seferinde ihrâmlı iken evlenmiştir. Resûlüllâh (S.A.V.)'e Meymûne (R. Anhâ)'yi, Abdulmuttalib'in oğlu Abbâs (R.A.) tezvic etmiştir.

Resûlüllâh (S.A.V.) Mekke'de üç gün kaldı. Üçüncü gün Abduluzzâ'nın oğlu Huvaytab, Kureyş'den bâzı adamlarla O'na geldi. Kureyş, onu Resûlüllâh (S.A.V.)'ı Mekke'den çıkarmakla görevlendirmişti. Resûlüllâh (S.A.V.)'a gelen bu müşrikler:

«Müddetin bitti, Mekke'den çıkıp git!» dediler. Hz. Peygamber (S.A.V.):

«Beni bırakırsanız, aranızda evlenip size düğün yemeği yaptırırım, ondan yersiniz.» buyurdu. Onlar da :

«Bizim, senin yemeğine ihtiyâcımız yok! Şehrimizden çıkıp git.» dediler.

Resûlüllâh (S.A.V.), Mekke'den çıktı. Âzâdlısı Ebû Râfi (R.A.)'i, Meymûne' (R. Anhâ)'yi getirmek için geride bıraktı. Ebû Râfi (R.A.) de Meymûne (R. Anhâ)'yi alıp Serf denen yerde Resûlüllâh (S.A.V.)'a getirdi. Resûlüllâh (S.A.V.), Meymûne (R. Anhâ) ile orada gerdeğe girdi. Sonra yola çıkıp Medine'ye geldi.

İbn-i Hişâm demiştir ki: Bana, Ebû Ubeyde'nin rivâyet ettiğine göre, Yüce Allâh (C.C.), şu âyetleri indirmişti:

لَقَدْ صَدَقَ اللَّهُ رَسُولَهُ الرُّؤْيَا بِالْحَقِّ لَتَدْخُلُنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ
إِنْ شَاءَ اللَّهُ آمِنِينَ مُحَلِّقِينَ رُؤُسَكُمْ وَمُقَصِّرِينَ لَا تَخَا
فُونَ فَعَلِمَ مَا لَمْ تَعْلَمُوا فَجَعَلَ مِنْ دُونِ ذَلِكَ فَتْحًا قَرِيبًا ﴿٢٧﴾

«And olsun ki Allâh, Peygamberinin rü'yâsının gerçek olduğunu doğrular. Ey İnananlar! Siz, Allâh dilerse, güven içinde, başlarınızı tıraş etmiş veya saçlarınızı kısaltmış olarak, korkmadan Mescid-i Harâm'a (3) gireceksiniz. Allâh, sizin bilmediğinizi bilir. Size, bundan başka, yakın zamanda bir zafer verecektir.» (4)

---

3) Mescid-i Harâm: Mekke'deki Kâ'be ve çevresindeki namaz kılınan ve tavâf yapılan yerdir. Allâh (C.C.)'a ibâdet edilmek üzere, yeryüzünde ilk yapılan ma'bed Kâ'be'dir. Kâ'be, Mescid-i Harâm'ın ortasında, duvar uzunlukları 11-12 m. arasında değişen 13 m. yüksekliğinde, taştan yapılmış dört köşe bir yapıdır. Üzeri, her yıl hac mevsiminde yenilenen siyâh bir örtü ile örtülür.

4) Fetih sûresi; âyet: 27

MÛTE SAVAŞI

(Hicret'in 8. yılı, Cümade'l-Ûlâ ay'ı)

Mûte, Sûriye'de bir kasabadır. Şâm eyâletinin Belkâ toprakları içinde bulunmaktadır.

Peygamberimiz (S.A.V.), dünyâ hükümdârlarını İslâmiyete da'yet için gönderdiği mektuplardan birini, Bizans imparatorunun himâyesinde bulunan Busrâ (şimdiki Havrân) emiri Amr'ın oğlu Şurahbîl'e göndermişti. Resûl-i Ekrem (S.A.V.)'ın buraya gönderdiği mektûb, Umeyr'in oğlu Hâris (R.A.) tarafından götürülmüş ve elçi öldürülmüştü. İslâm elçisinin öldürülmesi, ihmâl edilecek bir olay değildi. Her hâlde bu saldırganlara karşı bir harekette bulunmak gerekirdi. Bunun için, Resûl-i Ekrem (S.A.V.) bunlara karşı 3000 mücâhidi hazırlamış, kendi âzâdlısı olan Hârise'nin oğlu Zeyd (R.A.)'e de bu ordunun kumandanlığını vermişti. Eğer Zeyd (R.A.) şehid düşecek olursa, orduya Ebû Tâlib'in oğlu Ca'fer (R.A.) kumandan olacaktı. Ca'fer (R.A.)'in de şehid düşmesi hâlinde Revâha'nın oğlu Abdullâh (R.A.) kumandan olacaktı.

Ordu hazırlanıp yola çıktı. Resûlüllâh (S.A.V.) da onlarla berâber çıkıp «Seniyyet'ül-Vedâ»'a kadar geldi. Oradan geri döndü.

İslâm ordusu ilerleyip Şâm arzındaki Maân'a vardıklarında, imparator Herkül'ün, bin Rûm askeri ile Belkâ'daki Meâb'a kadar geldiğini ve onlara Lahm, Cüzzâm, Kayn, Behrâ ve Büley kabilelerinden 100.000 askerin katıldığını haber aldılar. Düşmanın bu bü-

yük hazırlığını öğrenen Müslümanlar Maân'da iki gece kalıp işleri hakkında düşünmeye başladılar. Resûlüllâh (S.A.V.)'a mektub yazıp; **«Düşmanın sayısını O'na haber verelim: Ya bize takviye kuvveti göndersin, ya da bize emrini bildirsin, onu yapalım,»** dediler.

Revâha'nın oğlu Abdullâh (R.A.), Müslümanları cesâretlendirip şöyle dedi:

«Ey kavmim, şehîd olmaktan mı korkuyorsunuz. Biz düşmanlara karşı sayı, kuvvet ve çoklukla dövüşmedik, biz onlara karşı Allâh (C.C.)'ın bize ikrâm ettiği bu din ile dövüştük. Hadi yürüyün, ancak şu ikisinden biri olur: Ya zafer, ya da şehîdlik.»

Bunun üzerine Müslümanlar:

«Vallâhi Revâha'nın oğlu doğru söyledi,» dediler.

Sayıca az olan İslâm ordusu ilerlemekte devâm etmiş ve 100.000 kişilik düşman ordusu ile Mûta'da karşılaşmıştı. Hz. Zeyd (R.A.), mızrak yaralarına uğrayarak şehid oldu. O'nun yerine Hz. Ca'fer (R.A.) geçmiş, Resûlüllâh (S.A.V.)'ın sancağını almış, o da döğüşe döğüşe şehîd düşmüştü.

İbn-i Hişâm'ın, ilim sâhibi güvenilir bir kişiden rivâyet ettiğine göre: Ebû Tâlib'in, oğlu Ca'fer (R.A.) sancağı sağ eline almış, o eli kesilmiş. Sancağı sol eline almış, o da kesilmiş, bu sefer öldürülünceye kadar sancağı bağrına basmıştı. Allâh (C.C.), ondan râzı olsun. Şehid olduğu zaman 33 yaşında idi. İşte bundan dolayı Allâh (C.C.), o'na Cennette iki kanad verip onlarla dilediği yere uçarmış.

Rûm askerlerinden birinin, o gün Ca'fer (R.A.)'e şiddetli bir darbe vurup, o'nu ikiye böldüğü de söylenmiştir.

İbn-i İshâk demiştir ki: Ca'fer (R.A.) şehid olunca, Revâha'nın oğlu Abdullâh (R.A.) sancağı aldı.

Sonra atı üzerinde sancakla öne geçip savaştı. O da şehid düştü. Bundan sonra kumandanlık Hâlid İbn-i Velid (R.A.)'e geçmişti. Hâlid (R.A.), sancağı almış ve o gün düşmana karşı bütün gücüyle savaştıkdan sonra Müslümanları geri çekmiş ve onları kurtarmayı başarmıştı. Kalabalık düşman ordusu karşısında yapılacak en doğru iş de bu idi. Ancak İslâm ordusu Medine'ye döndüğü zaman, Müslümanlar bunları üzgün ve müteessir karşılamışlar:

«Ey Allâh'ın yolundan kaçanlar!» sözleriyle kınamışlardı. Resûlüllâh (S.A.V.) ise:

«Onlar kaçmış değillerdir, inşâellâh onlar tekrar gideceklerdir.» buyurdu.

MEKKE'NİN FETHİ

(Hicret'in 8. yılı, Ramazân ay'ı)
Milâd'ın 630. yılı, Kasım ay'ı

Kureyş, Hudeybiye barışının hükümlerine uymaya devâm edemediler. Kureyşli müşrikler, andlaşmanın hükümlerini hiçe sayıyor ve buna karşı Müslümanların sabır ve tehammülleri tükeniyordu.

Hüzâa kabîlesi, Hudeybiye barışının hükümleri dâiresinde Müslümanlarla anlaşmıştı. Hüzâa'nın rakîbi olan Bekroğulları da, Kureyş ile andlaşma yapmışlardı. Bu iki kabîle çoktan beri birbirleriyle mücâdele ediyordu.

Bekroğulları ile Hüzâa kabîlesi birbirlerine düşmân iken İslâm Dîni zuhûr edip bunların aralarını ayırmış, bunlar da İslâm ile meşgûl oldukları için aralarındaki düşmanlığı bir müddet unutmuşlardı. Resûlüllâh (S.A.V.) ile Kureyş arasında Hudeybiye barışı yapılınca her iki taraf şu şartı kabûl etmişlerdi: **«Arap kabîleleri istediği tarafla birleşmekte serbest olacaklardır. Resûlüllâh (S.A.V.)'in akdine girip, O'nunla birleşmek isteyen girebilecek, Kureyş'in akdine girip onlarla birleşmek isteyen de bunu yapabilecekti.»** Bekroğulları, Kureyş'in akdine ve ahdine girdi. Hüzâa kabîlesi de Resûlüllâh (S.A.V.)'ın akdine ve ahdine dâhil oldu.

Hudeybiye Barışının imzalanması üzerine Bekroğulları, Hüzâa'ya karşı düşmanlığını yenileyerek onlara hücûm etti ve Kureyş de onlara yardımda bulundu. Bu olay, andlaşmanın hükümlerini ihlâl edi-

yordu. Kureyş'den bâzı adamlar kıyâfet değiştirerek Bekroğullarına katılıyor ve onlarla birlikde savaşıyorlardı. Hüzâa, Harem-i Şerif'in çevresine sığınmak zorunda kalmıştı. Bekroğulları, Harem'e saygı göstererek kavgaya son verdi. Fakat bunların reisi Nevfel, intikâm fırsatının kaçırılmamasını tavsiye etmiş, onlar da Hüzâalıları yok etmek için üzerlerine atılmışlardı.

Bekroğulları ve Kureyş, Hüzâa kabilesine saldırıp da onlardan bâzı adamları öldürünce, kendileri ile Resûlüllâh (S.A.V.) arasında yapılan Hudeybiye Andlaşmasını bozmuş oldular. Çünkü Resûlüllâh (S.A.V.)'ın akd ve ahdinde olan Hüzâa kabilesine saldırmışlardı. Hüzâa kabilesinden Sâlim'in oğlu Amr, sonra Ka'b oğullarından bir adam yola çıkıp, Medîne'ye Resûlüllâh (S.A.V.)'a geldiler. Mescidde ashâb arasında oturmakta olan Resûlüllâh (S.A.V.)'a durumu anlattılar. İşte bu olay Mekke'nin fethine sebeb olan şeylerdendi.

Sonra Verkâ'nın oğlu Büdeyl, Hüzâa'dan bir toplulukla yola çıkıp Medîne'ye Resûlüllâh (S.A.V.)'a geldiler ve onlardan bir çok adamın öldürüldüğünü, bu savaşta onlara karşı Kureyş'in Bekroğullarına yardım ettiklerini, sonra Mekke'ye döndüklerini haber verdiler.

Sonra Verkâ'nın oğlu Büdeyl ile arkadaşları dönüp gittiler. Usfân'da Harb'in oğlu Ebû Süfyân ile karşılaştılar. Kureyş o'nu, Resûlüllâh (S.A.V.)'a andlaşmayı pekiştirmek ve müddeti uzatmak için göndermişti.

Kureyş, yaptıkları işden dolayı korkup endişeye düşmüşlerdi. Ebû Süfyân, Verkâ'nın oğlu Büdeyl ile karşılaşınca:

«Nereden geliyorsun yâ Büdeyl?» diye sordu.

O'nun, Resûlüllâh (S.A.V.)'a gittiğini tahmin etmişti. Fakat Büdeyl:

«Şu sâhilde ve şu vâdinin içinde Hüzâa ile biraz gezindim,» diye cevâb verdi. Ebû Süfyân:

«Muhammed'e gitmiş olmayasın?» diye sorunca, Büdeyl:

«Hayır!» diye cevâb verdi. Ancak Ebû Süfyân, Büdeyl'in hayvanından çıkan kığıyı eşeleyince içinde hurma çekirdeği buldu. Hayvanına Medine yemi yedirmesinden, Büdeyl'in Medine'ye gittiğini ve Hz. Muhammed (S.A.V.) ile görüştüğünü anladı.

Sonra Ebû Süfyân yola çıkıp Medîne'ye Resûlüllâh (S.A.V.)'a geldi. Kendi kızı Ümm-ü Habibe (R. Anhâ)'nin yanına girdi. Ebu Süfyân, Resûlüllâh (S.A.V.)'ın yatağı üzerine oturunca, Ümm-ü Habibe onu kaldırıp yatağı katladı. Ebû Süfyân:

«Ey kızcağızım, anlamıyorum, beni mi bu yatakdan üstün gördün, yoksa yatağı mı benden üstün gördün?» diye sordu. Resûlüllâh (S.A.V.)'ın zevcesi olan Ümm-ü Habîbe (R. Anhâ):

«O, Resûlüllâh'ın yatağıdır. Sen ise, müşrik ve pis bir adamsın. Resûlüllâh'ın yatağı üzerine oturmanı istemedim,» diye cevâb verdi. Ebû Süfyân:

«Vallâhi, ey kızcağızım, benden sonra sana kötülük gelmiş,» dedi.

Sonra Ebû Süfyân çıkıp, Resûlüllâh (S.A.V.)'a geldi. O'nunla konuştu. Resûlüllâh (S.A.V.)' ise hiç bir cevâb vermedi. Sonra Ebû Bekir (R.A.)'e gidip andlaşmayı devâm ettirmek için Resûlüllâh (S.A.V.) ile konuşmasını istedi. Ebû Bekir (R.A.) de:

«Ben, bunu yapamam,» dedi.

Sonra Hattâb'ın oğlu Ömer (R.A.)'e gidip, konuştu: Ömer (R.A.):

«Sizin için Resûlüllâh'dan şefâat mı isteyim, val-

lâhi küçücük karıncadan başka bir şey bulamasam, onunla size karşı dövüşürüm!» dedi.

Sonra Ebû Süfyân, Ebû Tâlibin oğlu Alî (R.A.)'nin yanına girdi. Hz. Alî (R.A.)'nin yanında Resûlüllâh (S.A.V.)'ın kızı Fâtıma (R. Anhâ) vardı. Fâtıma (R. Anhâ)'nın yanında da küçük bir oğlan çocuğu olan Ali (R.A.)'nin oğlu Hasan (R.A.) bulunuyordu. Ebû Süfyân, Hz. Ali (R.A.)'den Resûlüllâh (S.A.V.)'e gidip aracılık etmesini istedi. Hz. Alî (R.A.) ise:

«Yazıklar olsun sana ey Ebû Süfyân! Şunu bil ki, vallâhi Resûlüllâh bir işe karar verdi mi, artık biz o işte O'nunla konuşmaya kâdir değiliz,» dedi.

Ebû Süfyân, Hz. Fâtıma (R. Anhâ)'ya dönüp henüz bir çocuk olan Hz. Hasan (R.A.)'ı göstererek:

«Ey Muhammed'in kızı, bu çocuk bugün iki tarafı yatıştıracak olursa, bu günden Arabistan'ın liderliğini elde etmiş olur!» dedi. Fakat Hz. Fâtıma (R. hâ), çocukların bu gibi işlere karışmayacaklarını söyliyerek Ebû Süfyân'ı reddetti. Nihâyet Ebû Süfyân, Hz. Alî (R. Anhâ)'nin tavsiyesine uyarak Mescid'e gelip Hudeybiye Barışını yenilediğini ilân etti.

Ebû Süfyân Mekke'ye dönüp, olanı biteni anlattı. Ebû Süfyân'ı dinleyenler:

«Sen ne bir barış yapmışsın, ne de bir savaşa karar verebildin; bu durumda ne yerimizde oturabilecek, ne de savaşa hazırlanacağız,» dediler.

Resûl-i Ekrem (S.A.V.), ordusunu hazırladı ve kendisiyle müttefik olan kabîlelerden Mekke'ye karşı hareket için asker göndermelerini istedi. Bütün hazırlanmaların gizli kalmasını sağlamak için her tedbîr alınmıştı. Fakat ashâbdan Hâtıb bin Beltea (R. A.), Mekke'ye Müslümanların hazırlığını bildirmek için haber göndermek istedi. Fakat onun gönderdiği mektûb yakalandı ve Resûl-i Ekrem (S.A.V.)'e geti-

rildi. Herkes, Râtıb (R.A.)'ın hareketinden hayret etmişti. Hz. Ömer (R.A.), Hâtıb (R.A.)'ın cezâsını vermeğe hazır olduğunu söyledi. Resûl-i Ekrem (S.A.V.):

«Yâ Ömer, Bedr savaşına katılmış olan bir mü'mini kınamak câiz değildir.» buyurdu.

Hâtıb (R.A.)'ın çoluk çocuğu ve yakınları Mekke'de idiler. Onları Kureyş'in gazâbından koruyacak kimsesi yoktu. Hâtıb (R.A.), bunları kurtarmak için Mekkelileri memnûn etmek istemişti. Fakat Resûl-i Ekrem (S.A.V.), Hâtıb (R.A.)'ı afvetti.

Resûlüllâh (S.A.V.), Medîne'ye Ebû Bürhem el-Gıfâri (R.A.)'yi görevlendirip, hicretin sekizinci yılında, Ramazân ay'ında mücâhidlerle yola çıktı. Resûlüllâh (S.A.V.) ve O'nunla berâber olan Müslümanlar oruçlu idiler. Usfân ile Emc arasındaki Kedîd mevkiine geldikleri zaman iftâr ettiler.

Resûlüllâh (S.A.V.) ile hareket eden mücâhidlerin sayısı 10.000 kişi idi. Resûl-i Ekrem (S.A.V.), Mekke'den bir konaklık mesâfede olan Merrûz-Zahrân'da konakladı. Kureyş'in ise hiç bir şeyden haberi yoktu. Onlara, Resûlüllâh (S.A.V.)'dan bir haber gelmemişti. O'nun, ne yaptığını bilmiyorlardı.

İşte bu gecelerde Harb'in oğlu Ebû Süfyân, Hizâm'ın oğlu Hakîm ve Berkâ'nın oğlu Büdeyl haber araştırmaya çıkmışlardı. Bir haber bulur veyâ duyabilir miyiz, diye bakıyorlardı. Abdulmuttalib'in oğlu Abbâs ise yolda Resûlüllâh (S.A.V.) ile karşılaşmıştı. Abdulmuttalib'in oğlu Hâris'in oğlu Ebû Süfyân ile Mugîre'nin oğlu Ebû Ümeyye'nin oğlu Abdullâh da Mekke ile Medîne arasındaki Nik'ul-Ukâb'da Resûlüllâh (S.A.V.) ile karşılaşıp, O'nun huzûruna girmek istediler. Resûlüllâh (S.A.V.) ise, onlarla görüşmek istemedi. Onlar yalvarınca, huzûruna kabûl etti. Onlar da Müslüman olduklarını bildirdiler.

Haber araştırmaya çıkmış olan Harb'in oğlu Ebû Süfyân'ı da Müslümanlar tutup Resûlüllâh (S.A.V.)'ın yanına getirmişlerdi. Hz. Ömer (R.A.), Ebû Süfyân'ın öldürülmesi zamanının geldiğini söyledi. Fakat Hz. Abbâs (R.A.), Ebû Süfyân'ın afvını istedi. Resûlüllâh (S.A.V.), ikisine de acele etmemelerini söyledi.

Ebû Süfyân önce Hz. Muhammed (S.A.V.)'in peygamberliğinden şüphe etmiş, fakat sonradan tam bir Müslüman olmuştur.

Hz. Abbâs (R.A.) demiştir ki: «Ey Allâh'ın Resûlü, Ebû Süfyan övünmeyi seven bir adamdır, ona övüneceği bir şey ver,» dedim. Resûlüllâh da:

«Evet, her kim Ebû Süfyân'ın evine girerse, o güvendedir. Her kim kendi evine girip kapısını kaparsa, güvendedir. Her kim de Mescid'e girerse o da güvendedir,» buyurdu.

İslâm ordusu Mekke'ye ilerleyeceği zaman Resûl-i Ekrem (S.A.V.):

«Yâ Abbâs; Ebû Süfyân'ı vâdinin dar bir yerinde yüksek bir yere götür de, İslâm ordusunu iyice görsün,» buyurdu. Abbâs (R.A.) da onu, İslâm ordusunu iyice görebileceği bir tepeye götürmüştür.

İslâm ordusu bölük bölük geçerken Ebû Süfyân onları görüp:

«Bunlar kim yâ Abbâs?» diye soruyor. Abbâs (R.A.) da onların kim olduklarını söylüyordu.

Nihâyet Resûlüllâh, muhâcirler ve ensârın arasında geçmişti. Ebû Süfyân, bu muhteşem manzarayı görünce:

«Ey Fazl'ın babası! Senin kardeşinin mülkü (yâni saltanatı) ne büyük!» demiş. Hz. Abbâs (R.A.) ise:

«O saltanat değil, Peygamberliktir,» diye karşılık vermişti.

Nihâyet Müslümanlar, Mekke'ye girince, Abbâs (R.A.):

«Ey Kureyşliler, işte Muhammed ve ordusu geldi. Her kim Ebû Süfyân'ın evine girerse, o emindir!» diye bağırdı. Evine girip kapısını kapayanın veyâ Mescid'e girenin de güven içinde olacağını ilân etti. Bunun üzerine oradakiler evlerine ve Mescid'e dağıldılar.

Resûlüllâh (S.A.V.), Mekke'ye girip de Mescid'e gelince, Hz. Ebû Bekir (R.A.), babası Ebû Kuhâfe'yi O'na getirmiş, Resûlüllâh (S.A.V.) onu görünce:

«İhtiyârı evinde bıraksaydın da ben evine gidip o'nu ziyâret etseydim,» buyurdu. Hz. Ebû Bekir (R.A.) de:

«Ey Allâh'ın Resûlü, sizin o'na gitmenizden, o'nun size gelmesi daha doğru olur.» dedi.

Resûlüllâh (S.A.V.) o'nu önüne oturttuktan sonra göğsünü mesh etti, sonra o'na:

«Müslüman ol,» dedi. Ebû Kuhâfe de Müslüman oldu.

Mekke'nin fethi sırasında büyük bir savaş olmadı. Sâdece Kureyş'in savaşçılarından bir kısmı Müslümanlara karşı koymaya karar vererek Hâlid (R.A.)' in askerlerine ok attılar ve iki Müslümanı şehid ettiler. Hâlid (R.A.) de, onlara hücûma mecbûr oldu. Bunlar, arkada 13 ölü bırakarak, kaçtılar.

Resûlüllâh (S.A.V.), Müslümanlardan olan komutanlarına Mekke'ye girmelerini emrettiği zaman, kendilerine savaş açanlardan başka hiç kimseye savaş açıp öldürmemelerini tembih etti. Ancak şu kimseleri Kâ'be'nin örtüleri altında da bulsalar öldürmelerini emretti:

Not

(1) — Sa'd'ın oğlu Abdullâh: Resûlüllâh (S.A.V.)'ın, bu adamın öldürülmesini emretmesinin sebebi şudur: Abdullâh, Müslüman olup Resûlüllâh (S.A.V.) için vahy yazıyordu. Sonra İslâm Dîninden çıkıp Kureyş'e geri döndü. Mekke feth edilince Affân'ın oğlu Osmân (R.A.)'ın yanına kaçtı. Hz. Osmân (R.A.), o'nun süt kardeşi idi. Osmân (R.A.) o'nu saklayıp, insanlar ve Mekke halkı sükûn buldukdan sonra Resûlüllâh (S.A.V.)'a getirdi ve o'nun için emân istedi. Resûlüllâh (S.A.V.) cevâb vermedi. Uzun müddet sustukdan sonra: «Evet,» dedi sandılar. Hz. Osmân (R.A.), O'nun yanından ayrılınca, Resûlüllâh (S.A.V.), çevresindeki ashâbına:

«Sizden bâzısının kalkıp da onun boynunu vurması için sustum,» dedi. Ensâr'dan bir adam:

«Ey Allâh'ın Resûlü, bana işâret edivereydin ya!» dedi. Resûlüllâh (S.A.V.) da:

«Peygamber işâret ile öldürmez,» buyurdu.

(2) — Hatal'ın oğlu Abdullâh: Teym bin Gâlib oğullarından bir adamdır. Resûlüllâh (S.A.V.)'in, o'nun öldürülmesini emretmesinin sebebi şudur: Abdullâh, Müslüman idi. Resûlüllâh (S.A.V.), o'nu zekât toplamak için gönderdi. Yanında kölesi olup kendisine hizmet eden bir adamı da onunla berâber göndermişti. Köle, Müslüman idi. Abdullâh, bir yere konakladı. Kendisi için bir koç kesip yemek yapmasını emretti. Abdullâh uyudu, sonra uyandı. Köle ise, o'nun için hiç bir şey yapmamıştı. Kölenin üzerine atılıp o'nu öldürdü. Sonra İslâm Dîninden çıkıp, müşrik oldu. Abdullâh'ı, Mekke'nin fethinden sonra Hâris'in oğlu Saîd (R.A.) ve Ebû Berze el-Eslemî (R.A.) öldürmüşlerdir.

(3) — Hatal'ın oğlu Abdullâh'ın iki câriyesi vardı. Bunlar şarkı söylerlerdi. Resûlüllâh (S.A.V.)'ı ye-

rip, kötüleyen şarkılar da söylüyorlardı. **Resûlüllâh (S.A.V.), bunların da Abdullâh ile berâber öldürülmesini emretti.** Bu câriyelerden biri öldürüldü. Diğeri ise kaçtı. Kaçan câriye için Resûlüllâh (S.A.V.)'dan emân istendi. O da emân verip, afv etti.

4 — **Nakîz'in oğlu Huveyris:** Mekke'de Resûlüllâh (S.A.V.)'a kötülük edenlerden idi. Bunu da Ebû Tâlib'in oğlu Ali (R.A.) öldürmüştür.

5 — **Habbâbe'nin oğlu Mukîs:** Kardeşini hatâ ile öldüren ensâr'dan bir adamı öldürüp Kureyş'e müşrik olarak döndüğü için Resûlüllâh (S.A.V.), onun öldürülmesini emretmiştir. Mukîs'i de Abdullâh'ın oğlu Nemîle (R.A.) öldürmüştür.

6 — **Sâre:** Abdulmuttalib oğullarının (âzâdlı)-câriyesi idi. Sâre için Resûlüllâh (S.A.V.)'dan emân istendi. O da emân verdi. Hattâb'ın oğlu Ömer (R.A.) zamanında, Ebtah'da Sâre'ye bir adam atıyle çarparak öldürmüştür.

7 — **Ebû Cehl'in oğlu İkrime:** Mekke'nin fethinde İkrime, Yemen'e kaçtı. Karısı Hâris'in kızı Ümm-ü Hakîm ise Müslüman oldu. Resûlüllâh (S.A.V.)'dan İkrime için emân istedi: Resûlüllâh (S.A.V.) da o'na emân verdi. Ümm-ü Hakîm kocası İkrime'yi bulmak için Yemen'e gidip o'nu Resûlüllâh (S.A.V.)'a getirdi. İkrime, Müslüman oldu.

Şeybe'nin kızı Safiyye (R. Anhâ)'den rivâyet edilmiştir: Resûlüllâh (S.A.V.), Mekke'ye inip de insanlar sükûn bulunca, çıkıp Kâ'be'ye geldi. Devesi üzerinde Beyt'i yedi def'a tavâf etti. Elindeki baston ile Hacer-i Esved'i selâmlıyordu. Tavâfını bitirince Talha'nın oğlu Osmân (R.A.)'ı çağırdı. Ondan Kâ'be'nin anahtarını aldı. Kapı, Resûlüllâh (S.A.V.)'a açıldı. Kâ'be'ye girdi. İçinde, hurma ağaçlarından yapılmış bir güvercin heykeli buldu. Onu eliyle kırdıktan son-

ra attı. Sonra Kâ'be'nin kapısı üzerinde durdu. Halk, Mescid'de Resûlüllâh (S.A.V.) için toplanmışlardı.

İbn-i İshâk demiştir ki: Bâzı ilim sâhibleri bana şunu rivâyet etti: Resûlüllâh (S.A.V.), Kâ'be'nin kapısı üzerinde durup şöyle demiştir:

«Allâh birdir ve gerçek ma'bûd olarak yalnız O vardır. Ortağı yoktur. Va'dini yerine getirdi. Kulunu muzaffer kıldı. İslâm aleyhinde birleşen kuvvetleri, O yenilgiye uğrattı. Söyliyeceklerine dikkat ediniz! Bütün imtiyazları ve (Câhiliyet devrine âid) bütün kan ve mal da'vâlarını şu iki ayağımın altına alıyorum. Ancak Kâ'be'nin mütevelliliği ve hacılara su dağıtma görevleri devâm edecektir.

Şuna da dikkat ediniz, kamçı ve sopa ile kasda benzer hatâ ile öldürülen hakkında diyet-i mugallaza vardır. Bu da yüz devedir, bunlardan kırkının karnında yavruları bulunacaktır.

Ey Kureyşliler! Câhiliyet gururunu ve atalarla övünmeyi Allâh (C.C.) sizden giderdi. Bütün insanlar Âdem (A.S.)'den, Âdem (A.S.) de topraktandır.»

Sonra Resûlüllâh (S.A.V.), şu âyet-i kerîme'yi okudu:

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ

«Ey insanlar! Biz sizi bir erkekle bir dişiden yarattık ve tanınmanız için sizi milletlere ve kabilelere ayırdık; Allâh katında en soylunuz, Allâh'ın emirlerine en çok saygılı olanınızdır; Allâh, Alîm ve Habîr'dir.» (1)

---

1) Hucûrat sûresi; âyet: 13

Sonra Resûl-i Ekrem (S.A.V.):

«Size nasıl muâmele edeceğimi tahmîn edersiniz?» diye sordu. Onlar da:

«Hayr (ve iyilik) **umarız, Sen, soylu ve kerîm bir kardeş, soylu ve âlicenâb bir kardeş oğlusun!»** dediler. Resûlüllâh (S.A.V.) da:

«Hadi gidiniz, hepiniz serbestsiniz,» buyurdu.

Sonra Resûlüllâh (S.A.V.), Mescid'de oturdu. **Ebû** Tâlib'in oğlu Alî (R.A.), elinde Kâ'be'nin anahtarı olduğu hâlde gelip:

«Ey Allâh'ın Resûlü, hacılara su dağıtma görevi (sikâye) **ile berâber, hicâbet** (yânî Kâ'be'nin anahtarlarını elinde bulundurma) **görevini de bize ver. Allâh, sana salât eylesin** (yarlıgasın)**,»** dedi. Resûlüllâh (S.A.V.) ise:

«Talha'nın oğlu Osmân nerede?» diye sordu. Osmân (R.A.) çağırıldı. Resûlüllâh (S.A.V.):

«İşte anahtarın yâ Osmân, bu gün iyilik ve vefâ günüdür,» buyurdu.

İbn-i Hişâm demiştir ki: Bâzı ilim sâhibleri bana şunu rivâyet etti: Resûlüllâh (S.A.V.), Feth Günü Kâ'be'ye girince, içinde Meleklerin ve başkalarının sûretlerini gördü. İbrâhîm Aleyhisselâm'ın sûretini de gördü. Elinde kısmet çekilen fal okları vardı. Resûlüllâh (S.A.V.):

«Allâh (C.C.) **onları kahr etsin! Bizim şeyhimizi fal oklarıyle kısmet çeker hâlde tasvîr etmişler! İbrâhîm** (A.S.)**'in fal oklarıyle işi ne!»** diye buyurdu. Sonra şu âyeti okudu:

مَا كَانَ اِبْرٰهِيمُ يَهُودِيًّا وَلَا نَصْرَانِيًّا وَلٰكِنْ كَانَ حَنِيفًا مُسْلِمًا
وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿٦٧﴾

«İbrâhîm, Yahûdî de, Hıristiyan da değildi, ama doğruya yönelen bir müslimdi, puta tapanlardan değildi.» (2)

Sonra, bütün bu sûretlerin yok edilmesini emretti.

Yine Resûlüllâh (S.A.V.), Feth yılında, berâberinde Hz. Bilâl (R.A.) olduğu hâlde Kâ'be'ye girmiş ve o'na ezân okumasını emretmişti. Harb'in oğlu Ebû Süfyân, Esîd (veya Üseyd)'in oğlu Attâb ve Hişâm'ın oğlu Hâris, Kâ'be'nin avlusunda oturuyorlardı. Esîd'in oğlu Attâb, ezânı duyunca:

«Kendisini öfkelendiren bu ezânı duymamakla, şüphesiz ki Allâh Esîd'e ikrâmda bulundu,» dedi. Hişâm'ın oğlu Hâris:

«Vallâhi, onun doğru ve gerçek olduğunu bilsem, ona tâbi olurdum,» dedi. Ebû Süfyân ise:

«Ben bir şey söylemem, şâyet bir şey söyliyecek olsam, beni şu çakıl taşları haber verir,» dedi.

Resûlüllâh (S.A.V.), biraz sonra onların üzerine çıka gelip:

«Söylediklerinizi öğrendim,» diye buyurdu. Sonra onlara, sözlerini nakletti. Bunun üzerine Hâris ve Attâb:

«Biz şehâdet ederiz ki sen Allâh'ın Resûlüsün, bizim yanımızda, bu sözleri duyup da sana haber verecek bir kimse yoktu.» dediler.

İbn-i İshâk demiştir ki: **Mekke'nin Fethinde bulunan bütün Müslümanların sayısı 10.000 kişi idi. 700'ü veyâ bâzılarına göre 1000 kişi Süleym oğullarından, 400 kişi Gıfâr oğullarından, 1003 kişi Müzeyne'den, diğerleri de Kureyş'den, Ensâr'dan, onların müttefiklerinden ve Temîm, Kays ve Esed gibi çevre Arablarından idi.**

---

2) **Âl-i İmrân sûresi; âyet: 67**

HUNEYN SAVAŞI

(Hicret'in 8. yılı, Feth sonrası)

Huneyn, Mekke ile Tâif arasında bir vâdinin adıdır. Arapların, en ünlü panayırlarından biri olan ve Arafat'tan üç mil uzakta bulunan Zül-mecâz, Huneyn'in eteğindedir. Burasına «Evtâs» da denir.

Arapların büyükçe kabilelerinden biri olan Hevâzin kabilesi, Resûlüllâh (S.A.V.)'ın Mekke'ye gelip feth ettiğini duyunca, Mâlik bin Avf, Hevâzin kabilesini topladı. Ona Hevâzin ile berâber Sakif'in hepsi, Nasr ve Ceşm kabilelerinin tamâmı, Sa'd bin Bekr ve Benî Hilâl'den sayıca az bâzı insanlar da katıldılar. Kısacası Hevâzin ve Sakif'e mensûb bütün kabileler bu savaşa katılmakla berâber Ka'b ve Kilâb kabileleri tarafsız kalmışlardı. Kumandanlık, Avf'ın oğlu Mâlik ile Arapların ünlü şâirlerinden es-Sımme'nin oğlu Düreyd'e verilmişti.

Düreyd çok yaşlı bir adam olmakla berâber, görüşünden ve bilgisinden yararlanmak için savaş alanına getirilmişti. Çünkü Düreyd'in savaş konusunda tecrübesi vardı.

Hevâzin kabilesi ve müttefikleri Resûlüllâh (S.A.V.)'a karşı savaşa çıkınca, adamlarla berâber mallarını, kadınlarını ve çoluk çocuklarını da getirmişlerdi. Müşrikler, Evtâs denen yere inince insanlar Mâlik'in yanına toplandılar. Onlar arasında, yukarıda sözünü ettiğimiz Sımme'nin oğlu Düreyd de vardı. Düreyd'i sedye üzerinde getirdiler. Düreyd:

«Hangi vâdidesiniz?» diye sordu. Onlar da:

«Evtâs'dayız!» dediler.

Düreyd; burasının savaş için gâyet uygun olduğunu, çünkü burada arâzînin ne pek katı, ne de çok yumuşak olmadığını söyledi. Düreyd, çoluk çocuk ve davar sesleri, deve böğürtüleri duyduğu zaman, bunları niçin getirdiklerini sordu. Ona, askerin bu sâyede dönüp kaçmayı hiç düşünmiyeceğini söylediler. Düreyd, bunu doğru bulmayarak, geri çekilmeğe mecbûr bir askeri hiç bir kuvvetin durduramıyacağını anlattı. Sonra geri dönüldüğü takdîrde, bu kadınlar yüzünden daha çok şerefsizliğe düşeceklerini söyledi.

Düreyd, Ka'b ve Kilâb kabîlelerinin de savaşa katılıp katılmıyacaklarını sordu. Onlardan hiç kimsenin savaşa katılmadığını anlayınca:

«Bugün şerefli bir gün olsa, onlar da bu savaşa katılırlardı!» dedi.

Genç bir adam olan Avf'ın oğlu Mâlik, Düreyd'in tavsiyelerine uymamış ve onun yaşlılık sebebiyle aklının yerinde olmadığını söylemişti.

Resûl-i Ekrem (S.A.V.), onların hazırlığını duyunca, durumu anlamak için Abdullâh bin Ebî Hadred (R.A.)'i gönderdi. Abdullâh (R.A.) düşman arasına katılarak öğrenmek istediği her şeyi öğrendi. Sonra Resûlüllâh (S.A.V.)'a gelip öğrendiklerini haber verdi.

Resûlüllâh (S.A.V.), Hevâzin ile karşılaşmak için yola çıkmaya karar verince, Ümeyye'nin oğlu Safvân'da zırhlar ve silâhlar bulunduğu söylendi. Safvân, o günlerde müşrik idi. Resûlüllâh (S.A.V.), ona haber gönderip:

«Ey Ebû Ümeyye, şu silâhını bize ödünç ver de, yarın düşmanımızla karşılaşalım,» dedi. Safvân ise:

«Gasben mi yâ Muhammed?» diye sordu. Resûlüllâh (S.A.V.):

«Bilâkis ödünç ve sana geri verilmek üzere istiyorum,» dedi.

«Öyle ise, bunda bir mahzûr yok!» diyerek, Resûlüllâh (S.A.V.)'a, 100 zırh ile O'na yetecek kadar silâh verdi. Sonra Resûlüllâh (S.A.V.), berâberinde Mekke halkından 200 kişi, Mekke'yi fethe çıkan 10.000 kişilik ashâbıyle berâber yola çıktı. Böylece İslâm ordusu 12.000 kişi oldu. Resûlüllâh (S.A.V.), Esîd'in oğlu Attâb (R.A.)'ı Mekke'de geri kalan insanlar üzerine emîr olarak ta'yin etti. Sonra Resûlüllâh (S.A.V.), Hevâzin ile karşılaşmak için yola çıktı.

Benî Süleym kabîlesi ile Mekke askeri öncü kuvveti idi. Reisleri Hâlid İbn-i Velîd'di. Ordu, Şevvâl ayının onbirinde henüz ortalık aydınlanmadan Huneyn vâdisine vardı.

Hâlid İbn-i Velîd, Huneyn vâdisinde öncü kuvvetlerle giderken, pusularda gizlenmiş olan Hevâzin askeri, ansızın çıkıp şiddetli bir hücûm edince, Benî Süleym kabîlesi bozuldu. Mekke askeri de onlara tâbi oldu. Onların bu yenilgisi İslâm askerlerine de sirâyet ederek İslâm ordusu bozulup dağıldı. Resûlüllâh (S.A.V.)'ın yanında Ensâr ve Muhâcirlerden bâzı kimseler ile âile fertleri kalmıştı. Resûlüllâh (S.A.V.), sağ tarafına dönüp:

«Ey insanlar neredesiniz? Yanıma geliniz, Ben, Allâh'ın Resûlüyüm; Ben, Abdullâh'ın oğlu Muhammed'im!» buyurdu.

İbn-i İshâk demiştir ki: Müslümanlar yenilgiye uğrayıp da Resûlüllâh (S.A.V.) ile berâber gelmiş olan Mekke halkının zayıf îmânlıları, bu yenilgiyi görünce, onlardan bâzı adamlar içlerindeki kini gösteren sözler söylemişlerdi. Harb'in oğlu Ebû Süfyân:

«Bu yenilginin denize kadar arkası alınmaz!» demiş, Hanbel'in oğlu Cebele de:

«Bugün sihir bozuldu!» diye bağırmıştı. Osmân'ın oğlu Şeybe de şöyle demişti:

«Bu gün Muhammed'den öcümü alacağım! (1) Bu gün Muhammed'i öldüreceğim! dedim. Resûlüllâh'ı öldürmek için ona geldim. Bu sırada bir şey gelip kalbimi kapladı, buna kâdir olamadım. Bu işi yapamıyacağımı anladım.»

Abbâs (R.A.)'ın sesi gâyet yüksek olduğu için Hz. Peygamber (S.A.V.) o'nu çağırdı. Ensâr ve Muhâcirlere: **«Ey Ensâr, ey ölüme biat edenler!»** diye seslenmesini teklif etti. Müslümanların hepsi çok geçmeden tekrar derlenip toplanmışlardı. Hayvanları koşamayan Müslümanlar, hayvanlarından inerek koşa koşa gelmişlerdi. Bunların hamleleri karşısında müşrikler, darmadağınık olmuşlar ve kaçmışlardı. Hevâzin kabilesi yenilip kaçınca, Sakif'in şu'belerinden Mâlikoğullarına mensûb olan müşrikler; canlarını fedâ ederek döğüşmüşler ve savaş alanında 70 ölü bırakmışlardı. Bunların alemdârı Osmân bin Abdullâh düşüp öldüğü zamân onlar da kaçmak zorunda kalmışlardı.

Müşrikler yenilgiye uğrayınca, Tâif'e geldiler. Mâlik bin Avf da onlarla berâberdi. Müşriklerden bâzısı da Evtâs'a gittiler. Bâzısı da Nahle'ye doğru kaçtı.

EVTÂS:

Düreyd bin es-Sımme, bir kaç bin müşrikle birlikte Müslümanlarla savaşmak için Evtâs'a gelmişti. Resûl-i Ekrem (S.A.V.), ona karşı Ebû Âmir el-Eş'arî (R.A.)'yi gönderdi. Ebû Âmir (R.A.), bir okla vurulup ölünce, sancağı amcasının oğlu Ebû Mûsâ el-Eş'arî (R.A.) aldı. Ebû Mûsâ (R.A.), müşriklere karşı

---

1) Çünkü babası, Uhud savaşında öldürülmüştü.

savaşıp onları yenilgiye uğrattı. Allâh (C.C.), onun vâsıtasiyle zafer ihsân eyledi.

Bu olayda Müslümanların eline düşen esirler pek çoktu. Peygamberimizin süt kardeşi Şeymâ bunların arasında idi. Şeymâ, kendisini esir edenlere Peygamberin süt kardeşi olduğunu söylemiş, onlar da o'nu derhâl Resûl-i Ekrem (S.A.V.)'in yanına götürmüşlerdi. Resûl-i Ekrem (S.A.V.), Şeymâ'ya abasını yayıp, oturtmuş; bir süre konuştukdan sonra kendisine develer hediye etmiş, sonra eğer isterse yanında kalmasını veyâ âilesine dönmesini teklif etmiş, Şeymâ, âilesinin yanına gitmek istediğinden izzet ve ikrâmla göndermişti. Huneyn savaşında edilen esirler ve ganîmet malları toplanıp Resûlüllâh (S.A.V.)'a getirilmişti. Ganîmet mallarının başında Mes'ûd bin Amr el-Gıfârî (R.A.) vardı. Resûlüllâh (S.A.V.), esirlerin ve malların Ci'râne'ye götürülüp orada korunmasını emretti.

Yüce ve Ulu olan Allâh (C.C.), Kur'ân-ı Kerîm'de Huneyn savaşı hakkında şöyle buyurur:

ثُمَّ اَنْزَلَ اللّٰهُ سَك۪ينَتَهُ

عَلٰى رَسُولِه۪ وَعَلَى الْمُؤْمِن۪ينَ وَاَنْزَلَ جُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا

وَعَذَّبَ الَّذ۪ينَ كَفَرُواۜ وَذٰلِكَ جَزَٓاءُ الْكَافِر۪ينَ ﴿٢٦﴾

«Huneyn Günü çokluğunuza mağrûr olmuşken hiç bir işinize yaramamış, kocaman dünyâ size dar gelmiş ve geri dönüp kaçmıştınız. Sonra Allâh, Peygamberinin ve mü'minlerin kalbine güven huzûru indirdi ve sizin görmediğiniz kuvvetler göndererek kâfirleri azâba uğrattı; bu ise kâfirlerin (küfrünün) cezâsıdır.» (2)

---

2) Tevbe sûresi; âyet: 26

TÂİF'İN KUŞATILMASI

Huneyn'de yenilgiye uğrayan Sakîf'in geri kalan kuvveti Tâife' gelip şehrin kapılarını üzerlerine kapadılar. Savaş için hazırlıklarını yaptılar. Tâif, çok müstahkem bir şehirdi. Burada oturan Sakîf, cesûr bir kabîle idi. Urve bin Mes'ûd ile Gaylan bin Seleme gibi Tâif büyükleri, Yemen'in Cüreş yöresine giderek orada mancınık ve debbâbe gibi Araplarca bilinen silâhları kullanmayı öğrenmişti.

Resûlüllâh (S.A.V.), Huneyn'de işini bitirince Tâif üzerine yürüdü. Tâife' yakın bir yere konakladı. Askerler için çadırlar kuruldu. İslâm askeri Tâif kalesinin duvarına yaklaştığında onlara düşman okları isâbet ediyor, Müslümanlar duvarlardan içeri giremiyordu. Resûlüllâh (S.A.V.)'ın ashâbından bâzıları düşmanın attığı oklarla şehîd oldular. Resûlüllâh (S.A.V.), Tâif şehrini 20 günden fazla kuşattı. Müslümanlar ilk def'a olarak bu olay esnâsında mancınık ile yine kaleleri yıkmağa mahsûs debbâbeleri kullandılarsa da, Tâif şehri çok müstahkem olduğu için sonuç alınamadı.

Resûlüllâh (S.A.V.)'in ashâbından Tâif'de şehîd olanların hepsi 12 kişiydi. Yedisi Kureyş'den, dördü Ensâr'dan, biri de Leys kabîlesinden idi.

Resûlüllâh (S.A.V.) kuşatmanın kaldırılmasını emrederek geri döndü. Ashâbından biri:

«Yâ Resûlüllâh onlara bedduâ et!» dedi. Fakat Resûlüllâh (S.A.V.):

«Allâh'ım, Sakîf'e hidâyet ver ve onları (hidâyete ermiş olarak) **bize getir.»** diye duâ etti.

HEVAZİNDEN ALINAN GANÎMET MALLARI, ESÎRLER VE BUNLARIN TAKSÎMİ

Resûlüllâh (S.A.V.), Tâif'den ayrılıp Ci'râne'ye geldi. Orada Hevâzin kabîlesinden alınan esîrler ve yığın yığın ganîmet malları toplanmıştı. Hevâzin'den alınan esîrlerin sayısı 6000 kişi idi. Ganîmet olarak alınan develerin ve davarların sayısı ise çok daha yüksekti. Hevâzin'den bir hey'et Ci'râne'ye gelip, Resûlüllâh (S.A.V.) ile görüştüler:

«Ey Allâh'ın Resûlü, bu esîrler bizim çoluk çocuğumuz ve aşîretimizdir. Bize bildiğiniz belâ isâbet etti. Bize iyilik ve ihsânda bulun ki Allâh da sana iyilik ve ihsânda bulunsun.» dediler. Resûlüllâh (S.A.V.) onlara:

«Çocuklarınızı ve kadınlarınızı mı daha çok seversiniz, yoksa mallarınızı mı?» diye sordu. Onlar da.

«Ey Allâh'ın Resûlü, sen bizi mallarımız ile çocuklarımız arasında muhayyer kıldın. Öyle ise kadınlarımızı ve çocuklarımızı ver. Onlar bize daha sevgilidir.» diye cevâb verdiler. Resûlüllâh (S.A.V.) da onlara:

«Bana ve Abdülmuttalib âilesine düşen bütün esîrleri serbest bırakıyorum. Bütün esîrlerin afvı için de öğle namazı vaktinde geliniz ve cemâata mürâcaat ediniz.» buyurdu. Bunlar namaz vakti geldiler, cemâate durumu arzettiler. Resûl-i Ekrem (S.A.V.) de onları destekliyerek:

«Ben bütün âileme düşen esîrleri bırakıyorum, bütün Müslümanlara da aynı davranışı tavsiye ediyorum.» buyurunca, bütün Ensâr ve Muhâcirîn:

«Biz de diğer esîrleri âzâd ediyoruz.» demişler, bu sûretle esîrler serbest bırakılmıştı.

Sonra Resûlüllâh (S.A.V.), ganîmet mallarını

paylaştırdı. Ganimet beş kısma ayrıldı. Bunun dört kısmı askerlere taksîm edildi. Biri de İslâm hükümleri dâiresinde fakîrlere, muhtâclara verilmek üzere hazineye kaldırıldı. Mekke büyüklerinden bir çoğu İslâmiyeti benimsemekle berâber hâlâ mütereddid bulunuyorlardı. Kur'ân-ı Kerîm, bunlara «Müellefe-i Kulûb» adını vermiş ve bunları da savaş ganimetlerinden pay alanlar arasında saymıştı. Resûlüllâh (S.A.V.), bunlardan bâzısına ganimetten biraz fazlaca pay vererek gönüllerini İslâm'a ısındırmak, bunlar aracılığı ile de kavmlerini elde etmek istedi. Meselâ bunlardan Harb'in oğlu Ebû Süfyân'a 100 deve, oğlu Muâviye'ye 100 deve, Hizâm'ın oğlu Hakîm'e 100 deve, Hâris'in oğlu Nusayr'e 100 deve, Amr'ın oğlu Süheyl'e 100 deve, Abduluzzâ'nın oğlu Huveytıb'e 100 deve, Câriye es-Sekâfî'nin oğlu Alâ'ya 100 deve, Husayın'ın oğlu Uyeyne'ye 100 deve, Hâbis'in oğlu Akra'a 100 deve, Avf'ın oğlu Mâlik'e 100 deve, Ümeyye'nin oğlu Safvân'a 100 deve verdi.

Kureyş'den bâzı adamlara da 100'den daha az deve verdi. Bunlar da: Nevfel'in oğlu Mahreme, Vehb'in oğlu Umeyr ve Amr'ın oğlu Hişâm'dır. Bâzılarına da ellişer deve vermişti. Davarları da yine askerler arasında taksîm etti.

Bu dağıtımdan yararlananların çoğu Mekke'liler ve İslâm Dînine yeni giren Araplardı. Bu ganîmet mallarından Ensâr'a bir şey verilmemişti. Bunun üzerine Ensâr'dan bâzı kimseler darıldılar. İçlerinden ileri geri konuşanlar oldu. İçlerinden biri: «**Resûlüllâh kendi kavmini kayırdı.**» dedi. Nihâyet Ubâde'nin oğlu Sa'd, Resûlüllâh (S.A.V.)'ın huzûruna gelip:

«Ey Allâh'ın Resûlü, bu ganîmet taksîmi işinde Ensâr size gücendiler. Ganîmeti kavminize taksîm ettiniz, Arap kabilelerine büyük hisseler verdiniz.

Şu Ensâr'a ise ganîmetten bir şey verilmedi.» dedi.

Bunun üzerine Resûlüllâh (S.A.V.), Sa'd'a, Ensârı toplamasını emretti. Sa'd da Ensârı topladı. Resûlüllâh (S.A.V.), onlara gelip şu sözleri söyledi:

«Ey Ensâr topluluğu! Duyduğuma göre gönlünüzde bana karşı kırgınlık varmış. Size geldiğim zamân, siz dalâlet içinde olup, benimle hidâyeti (doğru yolu) bulmadınız mı, fakîr iken zengin olmadınız mı, birbirinize düşmân iken gönülleriniz sevgi ile dolmadı mı?»

Resûl-i Ekrem (S.A.V.), bu sözlerden her birini söyledikçe Ensâr:

«Evet, Allâh'ın ihsânı ve Resûlüllâh'ın da lûtfü sâyesinde her şeye erdik!» diyorlardı. Sonra Resûlüllâh (S.A.V.) şöyle devâm etti:

«Ey Ensâr topluluğu! Bana başka türlü de cevâb verebilirdiniz. Dileseydiniz şöyle derdiniz: Bize yalanlanmış olarak geldin ve biz sana inandık, terkedilmiş olarak geldin ve biz sana sâhib çıktık, yurdundan kovulmuş olarak geldin ve biz sana yuvamızı açtık, muhtâc olarak geldin ve biz senin ihtiyaçlarını karşıladık! Bana böyle cevâb verseydiniz doğru söylemiş olacaktınız ve herkes de sizi doğrulayacaktı. Ey Ensâr topluluğu! Müslüman olmalarını istediğim bâzı kişilere bir miktâr dünyâlık verdiğim için kalben gücenmiş mi bulunuyorsunuz? Herkes evine davarla, deve ile dönerken sizin Resûlüllâh ile evlerinize dönmeniz sizi memnûn etmez mi? Bütün varlığıma hâkim olan Allâh'a yemîn ederim ki, hicretim olmasaydı kendimi Ensâr'dan bir kişi olarak sayardım. Bütün insanlar bir tarafa ve Ensâr bir tarafa ayrılsalar, hiç tereddüd etmeden Ensâr'ın tarafına geçerdim. Ey Allâh'ım! Ensâr'ı, Ensâr'ın çocuklarını ve Ensâr'ın torunlarını sen esirge!»

Resûlüllâh (S.A.V.)'ın bu sözleri üzerine bütün Ensâr, sakalları göz yaşları ile ıslanıncaya kadar hüngür hüngür ağlayıp:

«Biz, Resûlüllâh'a râzı olduk, başka pay ve hisse istemeyiz,» dediler.

Sonra Resûlüllâh (S.A.V.), oradan ayrıldı. Ensâr da dağıldılar.

Cİ'RANE'DEN, RESÛLÜLLÂH (S.A.V.)'IN UMREYE ÇIKMASI, ESÎD'İN OĞLU ATTÂB'I MEKKE'DE HALEF BIRAKMASI, HİCRÎ 8. YILDA ATTÂB'IN, MÜSLÜMANLARA HAC YAPTIRMASI

İbn-i İshâk demiştir ki: Resûlüllâh (S.A.V.), Ci'râne'den Umre'ye niyyet ederek çıktı. Geri kalan ganimetin Zahrân'ın nâhiyesi Mecenne'de alıkonulmasını ve korunmasını emretti. Resûlüllâh (S.A.V.), umresini bitirince, Medine'ye dönmek üzere ayrıldı. Esîn'in oğlu Attâb (R.A.)'ı Mekke'de halef (emir) bıraktı. İnsanlara, İslâm Dinini ve Kur'ân'ı öğretmesi için Cebel'in oğlu Muâz (R.A.)'ı da onunla berâber bıraktı.

Resûlüllâh (S.A.V.)'in umresi, Zil-ka'de ayında idi. Resûlüllâh (S.A.V.), Medine'ye Zil-ka'de'nin geri kalan günlerinde veyâ Zil-hicce'nin başlangıcında geldi.

Yine İbn-i İshâk demiştir ki: Bu yıl insanların haccı, Arabın evvelce haccettiği biçimde idi. Müslümanlara bu yıl haccı Esid'in oğlu Attâb (R.A.) yaptırdı. O yıl hicretin sekizinci yılıdır.

Tâif halkı, Resûlüllâh (S.A.V.)'in Mekke'den ayrıldığı hicrî sekizinci yılın Zil-hicce ayından hicretin dokuzuncu yılı Ramazân ayına kadar müşrik olarak Tâif'de kaldılar. Sonra Müslüman oldular.

TEBÛK SEFERİ

(Hicret'in 9. yılı, Receb ay'ı)

Tebûk, Şâm ile Medîne arasında yarı yolda bulunan bir şehirdir. Medîne'den 14 konaklık bir mesâfededir.

Mûte savaşından beri Bizans, Arabistan'ı istilâyı kurmuştu. İmparator, bu işi soy bakımından Arap ve dîn bakımından Hıristiyan olan Gassânilere teklif etmişti. Medîne'ye bu saldırgan hareketin başladığına dâir bir kaç def'a haberler gelmiş, Medîne halkı heyecâna düşmüştü.

Resûlüllâh (S.A.V.) ashâbına, Rûmlara karşı savaşmak için hazırlanmayı emretti. Bu sefer, insanlara zor gelen bir mevsimde, şiddetli sıcakda, memleketin kurak ve meyvelerin olgunlaştığı, insanların meyve ağaçlarının içinde ve onların gölgesinde oturmayı sevdikleri bir zamanda oldu. Resûlüllâh (S.A V.), bir sefere çıkacağı zaman onu gizler, gitmek istediği yönden başka bir yönü bildirirdi. Ancak Tebûk seferini gizlememişti. Yol uzak, mevsim şiddetli, karşılaşmak için gideceği düşman çok olduğundan, Ensâr hazırlığını buna göre yapsınlar diye bu seferi gizlemedi. Resûlüllâh (S.A.V.), onlara hazırlanmalarını emredip Rûmlarla karşılaşmak istediğini haber verdi.

Kendilerini Müslüman tanıtan bâzı münâfıklar

sefere çıkan İslâm ordusuna katılmadıkları gibi, Müslümanları da sefere çıkmakdan alıkoymak istiyorlardı. Yüce Allâh (C.C.), onlar hakkında şöyle buyurmuştur:

فَرِحَ الْمُخَلَّفُونَ بِمَقْعَدِهِمْ خِلَافَ رَسُولِ اللّٰهِ وَكَرِهُوا أَنْ يُجَاهِدُوا
بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ وَقَالُوا لَا تَنْفِرُوا فِي الْحَرِّ قُلْ نَارُ
جَهَنَّمَ أَشَدُّ حَرًّا لَوْ كَانُوا يَفْقَهُونَ ﴿٨١﴾

«(Münâfıklar); sıcakta savaşa çıkmayın, dediler. De ki: Cehennem ateşi daha sıcaktır. Keşki bilseydiler.» (1)

Karşılaşılacak düşman oldukça kuvvetli olduğu için Resûlüllâh (S.A.V.), İslâm ordusunu buna göre hazırlamaya çalıştı. Bütün kabilelere mürâcaat ederek ordusunun takviyesini istedi. Zenginleri İslâm ordusuna yardım etmeye çağırdı. Zengin Müslümanlar Resûlüllâh (S.A.V.)'ın bu çağırısı üzerine maddî yardımda bulundular. İslâm ordusuna en büyük bağışı Hz. Osmân (R.A.) yaptı. İbn-i Hişâm'ın rivâyetine göre; Hz. Osmân (R.A.) Tebûk seferinde İslâm ordusuna 1000 dînâr bağışlamıştır. (2) Buna rağmen binek bulunamadığı için bu sefere katılamayıp geri kalan bâzı Müslümanlar, Resûl-i Ekrem (S.A.V.)'in huzûrunda ağlamışlardı.

Resûl-i Ekrem (S.A.V.) ordusunu hazırladıkdan sonra Medîne'de âilesinin başına bir nâib bıraktı. Bu

---

1) Tevbe sûresi; âyet: 81

2) Hz. Osman (R.A.)'ın, Tebûk seferi için İslâm ordusuna 300 deve verdiği de rivâyet edilmiştir. (Bk. Asr-ı Saâdet)

defâki nâib Hz. Ali (R.A.) idi. Münâfıklar, Hz. Ali (R.A.) hakkında yalan uydurup: «Resûlüllâh, o'nu işe yaramaz ve ağır saydığı için geri bıraktı.» dediler. Münâfıklar, bunu söyleyince Hz. Ali (R.A.) silâhını alıp çıktı. Cüref'de konaklamış olan Resûlüllâh (S.A.V.)'a yetişti. O'na münâfıkların dediklerini naklet-ti. Bunun üzerine Resûlüllâh (S.A.V.):

«Münâfıklar yalan söylemişler, ben seni arkamda bıraktıklarım için vekîl ta'yin ettim. Geri dönüp benim ve senin âilen içinde vekîlim olarak kal. Bana karşı makâmının, Mûsâ'ya karşı Hârûn'un makâmı gibi olmasını istemez misin yâ Ali? Ancak şu farkla ki benden sonra peygamber yoktur.» demişti. Bunun üzerine Hz. Ali (R.A.) Medîne'ye dönmüş, Resûlüllâh (S.A.V.) da seferine gitmişti.

Hz. Muhammed (S.A.V.), Tebûk'a vardıktan sonra Bizans'ın Arabistan'ı istilâsına dâir yayılan haberin esassız olduğunu öğrenmiş ve Gassânîlerin entrikalar çevirmekte olduklarını anlamıştı.

Resûl-i Ekrem (S.A.V.), Tebûk'de on günden fazla kalmıştı. Bu müddet içinde Îyle reisi Yuhanna, Resûlüllâh (S.A.V.)'ı görmeye gelerek cizye vermeyi kabûl etmişti. Cerbâ ve Ezruh Hıristiyanları da Peygamberimize gelerek cizye (3) vermeyi taahhüd etmişlerdi.

---

3) Hanefîlere göre cizye; Arap olsun, Acem olsun, ehl-i kitâb denilen Hıristiyanlarla, Yahûdîlerden ve Mecûsîlerle Acem putperestlerinden alınır. Arap putperestleri ile mürtedlerden alınmaz. Bunlar ya Müslüman olur yahûd kılıçtan geçirilirler. Kadın, çocuk ve sakatlara da cizye yoktur. Bu, bir çeşit vergidir. (A.E.)

RESÛLÜLLÂH (S.A.V.)'IN, HÂLİD BİN VELİD (R.A.)'İ ÜKEYDİR'E GÖNDERMESİ

Sonra Resûlüllâh (S.A.V.), Hâlid bin Velid (R. A.)'i çağırıp Bizans'a bağlı olan Ükeydire' karşı göndermişti. Bu adam, Abdülmelik'in oğlu Ükeydir'dir. Kinde'de hükümdar olup Hıristiyan idi. Hâlid, Ükeydir'i yakalayıp Resûlüllâh (S.A.V.)'a getirmiş, fakat Ükeydir, Resûlüllâh (S.A.V.) ile, cizye vermek şartiyle barış yaparak kurtulmuştu.

Tebûk seferinde savaş olmamış, Resûlüllâh (S. A.V.) ordusuyla sağ-sâlim Medine'ye dönmüştür. (4)

---

4) Bu seferde gerçi bir savaş olmamıştır. Fakat bütün güçlükler yenilerek en kuvvetli bir İslâm ordusu donatılmış ve bu sûretle askerî ve siyâsi önemli bir zafer kazanılmıştır. Tevbe Sûresinin bir çok âyetlerinde bu önem belirtilmiştir.

Yol uzun, düşman kuvvetli, yaz mevsiminin en sıcak günleri idi. Kuraklık ve kıtlık vardı. Bunlara karşılık hurmaların tam olgunlaştığı ve hurma ağaçlarının gölgesinde yaşanılacağı günlerdi. Böyle sâkin bir hayâtı bırakıp da, aç, susuz uzun bir sefere çıkmak güçtü. Bunun için bu seferin tesâdüf ettiği zamâna Kur'ân dilinde «güçlük zamânı» denilmiştir. Bu savaşa da Kur'ân dilinden alınarak «Zorluk Gazâsı» denilmiştir. Bunlara izâfetle bu orduya da «Ceyşü'l-usre (Güçlük ordusu)» adı verilmiştir. Bu bakımdan ilk hamlede münâfıklar yan çizmeğe başladılar. Boş birtakım özürler ileri sürerek izin istediler. Bütün bunlara rağmen güçlükler yenilerek güçlü bir İslâm ordusu hazırlanmıştır. (Bk. Sahih-i Buhârî, Tec. Terc. C. 10)

İSLÂM HACCI VE BERÂETİN İLÂNI

Resûl-i Ekrem (S.A.V.) Tebûk'den dönüşünü müteâkib, hicretin dokuzuncu yılında Zil-ka'de veyâ Zilhicce ayında Hz. Ebû Bekir (R.A.)'in başkanlığı altında 300 Müslümanı Mekke'ye gönderdi. Hz. Ali (R.A.), İslâm nakîbi, Hz. Sa'd bin Ebî Vakkâs (R.A.), Hz. Câbir (R.A.) ve Hz. Ebû Hüreyre (R.A.) de kâfilenin muallimleri ta'yîn edilmişlerdi.

Resûlüllâh (S.A.V.), Hz. Ali' (R.A.)'yi, Berâe sûresini okumak ve bu yıldan sonra müşriklerin Mescid-i Harâm'a yaklaşmaması ve Kâ'be'yi çıplak tavâf etmemeleri gibi husûsları insanlara öğretmesi için arkadan göndermişti. (1)

SAKÎF HEY'ETİNİN MÜSLÜMAN OLDUKLARINI BİLDİRMESİ

Mekke'nin fethinden sonra Resûlüllâh (S.A.V.) Medîne'ye dönerken Sakîf kabîlesinin reisi Urve İbn-i Mes'ûd es-Sekafî gelip yolda Resûlüllâh (S.A.V.)'a erişmiş ve Müslüman olduğunu bildirmişti. Urve, Tâife' gidip kavmini İslâm'a da'vet etti. Sakîf kabîlesinden bâzı adamlar onu ok yağmuruna tutup öldürdüler.

Urve (R.A.)'nin öldürülmesinden sonra Sakîf kabîlesi aylarca müşrik olarak kaldılar. Sonra aralarını-

---

1) Bu kısım; Asr-ı Saâdet ve Kısâs-ı Enbiyâ gibi eserlerden alınarak tarafımızdan ilâve edilmiştir. (A.E.)

da danışıp görüştüler. Çevrelerinde İslâm'ı kabûl etmiş Araplarla savaşmaya güçleri yetmiyeceğini anlayıp Müslüman olmaya karar verdiler. Resûlüllâh (S.A.V.)'a bir hey'et gönderdiler. İslâmı kabûl ettiklerini bildirdiler. Ancak namazdan afv olunmalarını ve Lât adındaki putun üç yıl kadar hâli üzere bırakılmasını, onun yıkılmamasını istediler. Resûl-i Ekrem (S.A.V.), bunları kabûl etmeyince; Lât'ın iki yıl, sonra bir yıl daha kalmasını istediler. Resûl-i Ekrem (S.A.V.) kabûl etmeyince, bâri bir ay kadar bırakılmasını istediler. Onu da kabûl etmediğinden Sakîfliler her şarta boyun eğip imâna geldiler.

Resûlüllâh (S.A.V.), Sakîfliler için bir yazı yazdırdı. Onların başına Osmân bin Ebi'l-Âss (R.A.)'ı da emir ta'yin edip Sakîflilere İslâm'ı ve Kur'ân'ı öğretmekle görevlendirdi.

Sonra Lât adındaki putu yıkmak için Harb'in oğlu Ebû Süfyân (R.A.) ile Şu'be'nin oğlu Muğîre (R.A.)'yi Tâif'e gönderdi. Onlar da gidip putu kırıp yıktılar.

Onlar; o putu yıkarken, Sakîf kabîlesinin kadınları puta ağlayıp sızlanmışlardı. Fakat sonra hepsi hâlis Müslüman olup Lât'ın adını bile unuttular.

———— • ————

HİCRET'İN DOKUZUNCU YILINDA RESÛLÜLLÂH (S.A.V.)'A GELEN ELÇİ VE HEY'ETLER

Resûlüllâh (S.A.V.), Mekke'yi feth edip de Tebûk seferinden de dönünce, Sakîf kabilesi Müslüman olmuş ve bîat etmişti. Bundan sonra Arap elçi ve hey'etleri her taraftan Resûlüllâh (S.A.V.)'a gelmeye başladılar.

Arap kabîlelerinden bir çoğu Müslüman olmakda Kureyş'i bekliyordu. Çünkü Kureyş, Arapların önderi, Kâbe'nin ve Harem'in sâhibi, İbrâhim (A.S.)'in oğlu İsmâil (A.S.)'in torunları idiler. Araplar, bunu inkâr etmezlerdi.

Önce Kureyş, Resûlüllâh (S.A.V.)'a karşı savaş açmış ve O'na karşı çıkmıştı. Mekke feth edilince Kureyş; O'na ve İslâm'a boyun eğdiler. Bunun üzerine Araplar, Kureyş'in Resûlüllâh (S.A.V.)'a karşı savaşmağa güçleri olmadığını ve O'na karşı düşmanlıkları kalmadığını anlayınca, Allâh (C.C.)'ın dînine bölük bölük girdiler. Her taraftan Resûlüllâh (S.A.V.)'a gelip Müslüman olduklarını bildiriyorlardı. Bundan dolayı hicretin dokuzuncu yılına, elçi ve hey'etler yılı adı verilir. Yüce Allâh (C.C.), bu konuda şöyle buyurmuştur:

إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ ﴿١﴾ وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا ﴿٢﴾ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا ﴿٣﴾

«Ey Muhammed! Allâh'ın yardımı ve zafer günü gelip, insanların Allâh'ın dînine akın akın girdiklerini görünce, Rabbini överek tesbih et; O'ndan bağışlanma dile, çünkü O, tevbeleri dâimâ kabûl edendir.» (1)

TEMÎM OĞULLARI HEY'ETİ

Temîm oğulları hey'eti Medine'ye gâyet muhteşem bir sûrette gelmişti. Kabilenin en büyük kişileri hey'ete katılmıştı. Bunların arasında Akra' bin Hâbis, Zikribûn bin Bedr, Amr bin el-Ehtem, Nuaym bin Yezîd ve Kays bin Hâris vardı.

İslâm Dînini kabûl etmek için gelmekle berâber bu hey'et önce övünüp tartışma yapmak istemişler. Medîne'de Resûlüllâh (S.A.V.)'ın mescidine uğramışlar. Evde olduğunu anlayınca, Resûlüllâh (S.A.V.)'ın odalarının arkasından:

«Bize çık yâ Muhammed!» diye bağırmışlardı. Onların bu bağırmaları Resûlüllâh (S.A.V.)'ı incitmekle berâber dışarı çıkmıştı. Adamlar:

«Yâ Muhammed! Biz, seninle övünmeye geldik, şâirimize ve hatîbimize izin ver de konuşsun,» dediler. Resûlüllâh (S.A.V.) da:

«Hâtibine izin verdim, söylesin.» buyurdu. Hatibleri Utârid bin Hâcib, kalkıp şu sözleri söyledi:

«Allâh'a hamd olsun ki O'nun lütfu ve fazlı sâyesinde taçlar, tahtlar ve definelere sâhib olduk. Bütün toplulukların iyisi biziz. Kimse bize rakib olamaz. Bize rekâbet etmek isteyen varsa vasıflarını ve özelliklerini anlatsın.»

Utârid, bu sözleri söyledikten sonra oturdu. Resûlüllâh (S.A.V.), Sâbit bin Kays (R.A.)'a, kalkıp

---

1) Nasr sûresi.

o'na cevâb vermesini emretti. Kays (R.A.) da kalkıp şu sözleri söyledi:

«Gökleri, yeri yaratan Allâh'a hamd olsun ki, kâinat O'nun emriyle hareket eder. İlmi, bütün varlıkları kucaklar. Her şey, ancak O'nun inâyetinin eseridir. Nâil olduğumuz her başarı O'nun kudretinin eseridir. Kullarının en asîlleri arasından, nesebi en yüksek neseb, sözü en doğru söz olan Peygamberi seçerek O'na Kitâbını indirmiş, ümmetini O'na emânet etmiş, O da bütün milletlere rahmet olmuştur. O'na ilk inanan Muhâcirler olmuşlar, biz Ensâr da onları ta'kib ettik.»

Daha sonra Temîm şâiri Zibrikân bin Bedr, kendi kavminin övünme vesîlelerini sayan bir kasîde okudu. Buna da Hassân bin Sâbit (R.A.), bir şiir ile karşılık vermiştir. Nutuklar ve şiirler dinlendikden sonra İslâm hatîbinin ve şâirinin üstünlüğü kabûl edilmiş, bunun ardından da Temîm hey'eti İslâm Dinini kabûl etmiştir.

Yine hicretin dokuzuncu yılında Resûlüllâh (S. A.V.)'a şu hey'etler gelmiştir: Abdülkays heyeti, Hanîfe oğullarıyle berâber Müseylemet'ül-Kezzâb'ın gelmesi, Tayy hey'eti, Kinde hey'eti, Âmir bin Sa'saa oğulları hey'eti ve Himyer hey'eti... v.s.

———•———

İKİ YALANCI PEYGAMBER: MÜSEYLEMET'ÜL-HANEFÎ VE EL-ESVED'ÜL-ANSÎ

Resûlüllâh (S.A.V.) zamanında iki tâne yalancı peygamber ortaya çıkmıştı. Bunlardan biri: Yemâme'de Hanîfe oğulları arasında Habîb'in oğlu Müseyle-

met'ül-Kezzâb'dır. Diğeri de; San'a'da Ka'b'ın oğlu Esved'ül-Ansi'dir.

Habibin oğlu Müseyleme, Resûl-i Ekrem (S.A.V.)'e şöyle bir mektûb yazmıştı:

«Allâh'ın Resûlü Müseyleme'den, Allâh'ın Resûlü Muhammed'e. Sana selâm olsun. İmdi ben, seninle bu peygamberlik işinde ortak oldum. Eğer arzın yarısı bizimse, arzın diğer yarısı da Kureyş'indir. Lâkin Kureyş haddi aşmış bir kavmdir.»

Bu mektûbu, Resûlüllâh (S.A.V.)'a iki elçi getirmişti.

İbn-i İshâk demiştir ki: Bana Eşca'dan bir şeyh rivâyet etti. O da Seleme bin Nuaym bin Mes'ûd el-Eşcai'den, o da babası Nuaym'dan şöyle dediğini rivâyet etmiştir:

Müseylemet'ül-Kezzâb'ın mektûbunu okuyunca, Resûlüllâh (S.A.V.)'ın, iki elçiye şöyle dediğini işittim:

«Siz ne diyorsunuz?» İki elçi:

«Biz de onun dediğini söylüyoruz,» dediler. Resûlüllâh (S.A.V.):

«Vallâhi elçiler öldürülmez (yâni elçilere zevâl) olmasaydı, sizin boyunlarınızı vururdum.» dedi. Sonra Müseyleme'ye şu mektûbu yazdı:

«Rahman ve Rahîm olan Allâh'ın adiyle: Allâh'ın Resûlü Muhammed'den çok yalancı (kezzâb) olan Müseyleme'ye. Hidâyete tâbi olanlara selâm olsun. İmdi yeryüzü (arz) Allâh'ın mülküdür. Kullarından dilediğini ona vâris kılar. İyi sonuç müttakîlerindir.»

Bu olay, Hicri onuncu yılın sonunda olmuştur.

Önemli

VEDÂ HACCI

(Hicret'in 10. yılı, Zil-ka'de ay'ı)

Hicret'in onuncu yılı, Zil-ka'de ay'ı gelince Resûlüllâh (S.A.V.) hac için hazırlandı ve ashâbına da hac için hazırlanmalarını emretti. Resûlüllâh (S.A.V.), Zil-ka'de'den geri kalan son beş gecede hac yolculuğuna çıktı.

Sonra Resûlüllâh (S.A.V.) yoluna devâm edip gitti. Hac ibâdetinin esaslarını halka gösterdi ve haccın sünnetlerini öğretti.

Resûlüllâh (S.A.V.), farz olarak yaptığı bu ilk ve aynı zamanda son haccında (1), Arafat vâdisinin ortasında Kasvâ adlı devesinin üzerinde, sayısı yüzbi-

---

1) En meşhûr rivâyetlere ve Kurtubî'ye göre Hacc; hicretin 9. yılında Âl-i İmrân Sûresinin 97. âyetinin nüzûlü ile farz olmuştur. Bu yıl, hac mevsiminde Resûlüllâh (S.A.V.), Hz. Ebû Bekir (R.A.)'i Hac Emîri ta'yin ederek üç yüz kişi ile Mekke'ye göndermişti. Hicretin 10. yılında da Resûlüllâh (S.A.V.) kendisi hacca giderek farz olarak ilk ve son haccını yaptı.

Peygamberimizin (S.A.V.), risâletten sonra ve hicretten önce 10 def'a haccettiği Ahmed Zeynî Dahlân'ın «es-Sîret'ün-Nebeviyye»'sinde yazılıdır.

Resûl-i Ekrem (S.A.V.) hicretten sonra Umre için üç, Hacc ve Umre için de bir def'a sefere çıkmıştır. Bu seferleri:

Umret'ül-Hudeybiye, Umret'ül-Kazâ, Umret'ül-Ci'râne ve Haccet'ül-Vedâ (Hicretin 10. yılı)'dır.

(Bk. Müslümanlıkta İbâdet Târihi; T. Mevlevî; Bülûğ'-ül-Merâm Tercümesi ve Şerhi, A. Davudoğlu; Sahîh-i Müslim Ter. ve Şerhi, A. Davudoğlu, Kısâs-ı Enbiyâ, C. Paşa)

ni geçen hacılara vedâ hutbesi denen şu nutku irâd eyledi. Resûlüllâh (S.A.V.), Allâh'a hamd ve senâ ettikden sonra şöyle buyurdu:

«Ey insanlar! Sözümü iyi dinleyiniz! Bilmiyorum, belki bu yıldan sonra sizinle burada ebedî olarak bir daha birleşemeyeceğim. Ey insanlar! Bu günleriniz nasıl kutsal bir gün ise, bu aylarınız nasıl kutsal bir ay ise; canlarınız, mallarınız, ırzlarınız da öyle kutsaldır; her türlü saldırıdan korunmuştur.

Ashâbım! Yarın Rabbinize kavuşacaksınız, ve amellerinizden sorulacaksınız. Ben, size Allâh'ın emirlerini bildirdim. Kimin yanında bir emânet varsa onu sâhibine versin! Fâizin her çeşidi kaldırılmıştır. Lâkin borcunuzun aslını vermek gerekir. Ne zulmediniz, ne de zulmolunuz. Allâh'ın emriyle fâizcilik artık yasaktır. Abdülmuttalib'in oğlu Abbâs'ın fâizinin hepsi kaldırılmıştır.

Ashâbım! Câhiliyet devrinde görülen kan da'vâlarının hepsi kaldırılmıştır. Kaldırdığım ilk kan da'vâsı da Abdulmuttalib'in torunu Rabîa'nın kan da'vâsıdır. (Rabîa, Leys oğullarından bir süt anneye verilmişti, onu Huzeyl öldürmüştür.)

Ey insanlar! Bu gün Şeytân sizin şu topraklarınızda yeniden nüfûz ve saltanatını kurmak gücünü ebedî sûrette kaybetmiştir. Fakat size bu kaldırdığım şeyler dışında küçük gördüğünüz işlerde ona uyarsanız, bu da onu memnûn edecektir. Dîninizi korumak için bunlardan da kaçınınız!

Ey insanlar! Nesî usûlünü uygulamak küfrde aşırı gitmektir; kâfirler bununla sapıtmışlardır. Onlar bu ayı bir yıl kutsiyetsiz (yânî alelâde bir ay), bir yıl da harâm (yânî kutsal ay) sayarlar; gâyeleri, Allâh'ın harâm aylardan saydığı ayları bunun dışında tutmak ve Allâh'ın eşhûru hurum dışı saydığı ay-

ları bunun içinde gibi göstermektir. Bu sûretle onlar, Allâh'ın helâl ettiği şeyi haram hâle getirmiş oluyorlar. Şimdi zamân (takvim), Allâh'ın yeri ve gökleri yarattığı gündeki duruma geri dönmüş bulunuyor. Gerçekte Allâh indinde, yeri ve gökleri yarattığı günde takdîr ettiğine göre, ayların sayısı onikidir. Bunlardan dördü haram ve kutsal aylardır; bu (dördün) üçü birbiri arkasına gelir; Zu'l-ka'de, Zu'l-hicce ve Muharrem, ayrı ve tek olan öteki ise, Mudar kabîlesinin Receb ayıdır ki bu, Cumâda'l-Âhire ile Şa'bân ay'ı arasında bulunur.

Ey insanlar! Sizin kadınlar üzerinde hakkınız, onların da sizin üzerinizde hakları vardır. Sizin kadınlar üzerindeki hakkınız, onların âile harîminizi sizin hoşlanmadığınız hiç bir kimseye çiğnetmemeleridir, evlerinize sokmamalarıdır. Onların çirkin fiil ve hareketlerde bulunmalarına müsâade etmeyin. Eğer onlar böyle bir şey yapacak olurlarsa, artık Allâh gerçekten size, (onları azarlayıp tekdîr etmenizle berâber) döşeklerinizi ayırmanıza ve pek ağır olmamak üzere onları döğmenize izin vermiştir. Onlar bu kötü fiil ve davranışlardan vazgeçip de size itâat edecek olurlarsa, ma'kûl ve iyi bilinen ölçüler dâhilinde onların yiyecekleri ve giyecekleri sizin üzerinize bir görevdir. Kadınlara iyi davranıp güzel muâmele ediniz, çünkü onlar size sığınmış, himâyeniz altına girmiş kimselerdir; kendi kendileri için hiç bir yeterliğe sâhib değildirler. Sizler, onları Allâh'ın bir emâneti olarak yanınıza almış bulunuyorsunuz. Onlara, (Allâh'ın adıyle) helâlinden yaklaşın.

Ey insanlar! Sözümü iyi anlayınız ve iyi belleyiniz! Ben size Allâh'ın emirlerini bildirdim. Ben, size öyle bir şey bırakıyorum ki, siz ona sımsıkı sarıldık-

ça yolunuzu hiç şaşırmazsınız; bu: Allâh'ın Kitâbı ve O'nun Nebî'sinin Sünnet'idir.—

Ey insanlar! Sözümü iyi dinleyip anlayınız, her Müslüman, Müslümânın kardeşidir ve böylece bütün Müslümanlar kardeştir. Bir kimse için kardeşinin malı, onun tam rızâsı olmadıkça helâl olmaz. Kendinize de zulmetmeyiniz. Dikkat edin, tebliğ ettim mi?!»

İnsanlar:

«Evet tebliğ ettin!» dediler. Resûl-i Ekrem (S.A.V.) de:

«Ey Allâh'ım, Sen şâhid ol!» dedi.

ZEYD'İN OĞLU ÜSÂME (R.A.)'NİN FİLİSTİN'E GÖNDERİLMESİ

İbn-i İshâk demiştir ki: Resûlüllâh (S.A.V.) Vedâ Haccından dönüp Zil-hicce'nin geri kalan günleri ile Muharrem ve Safer aylarını Medîne'de ikâmetle geçirdi. O yıl Şâm taraflarına bir ordu hazırlanmasını emretti ve ordunun başına âzâdlısı Hârise'nin oğlu Zeyd'in oğlu Üsâme (R.A.)'yi komutan ta'yîn etti. Müslümanlar hazırlandılar. Zeyd'in oğlu Üsâme (R. A.) ile berâber ilk muhâcirler de yola çıktılar. (1)

———— • ————

1) Resûlüllâh (S.A.V.), hicretin 11. yılında Safer ayının 26 sında Şâm bölgesine dâhil olan Belkâ tarafına göndermek üzere bir ordu donatmaya başlamıştı.

Daha önce, o tarafta şehîd olan Hârise'nin oğlu Zeyd'in oğlu Üsâme (R. Anhüm)'yi başkumandan ta'yîn edip:

«Babanın şehîd olduğu yere git ve düşmanları atlara çiğnet,» diye buyurdu.

Bir gün sonra Resûlüllâh (S.A.V.) hasta oldu, lâkin cihâd işi aslâ durmadı. Hattâ Resûlüllâh (S.A.V.) hasta olduğu hâlde, Hz. Üsâme (R.A.)'ya sancak verip, o da sancağı Büreyde (R.A.)'ye verdi ve Medîne'nin dışına çıkıp Cüruf adındaki yerde ordusunu kurdu.

Ebû Bekir, Ömer, Sa'd, Said ve Ebû Ubeyde (R. Anhüm) gibi büyük ve ileri gelen sahabilerin hepsi sefere me'mûr oldukları için hazırlanmakta idiler. Bu günlerde Resûlüllâh (S.A.V.) vefât eyledi. Yerine Hz. Ebû Bekir (R.A.) halife seçildi. Fakat Hz. Ebû Bekir (R.A.), Üsâme ordusunu geri çevirmeyip bu askeri seferi yaptırmıştır. (Bk. Kısâs-ı Enbiyâ, C. Paşa, C. I)

RESÛLÜLLÂH (S.A.V.)'İN, HÜKÜMDÂR VE EMÎRLERE ELÇİLER VE MEKTÛBLAR GÖNDERMESİ

Resûlüllâh (S.A.V.), ashâbından bâzı kimseleri elçi olarak görevlendirip onlarla berâber çevredeki hükümdârlara ve emirlere İslâm'a da'vet mektubları göndermiştir:

1 — Dıhye bin Halife el-Kelbi (R.A.)'yi; Rûm kralı (veyâ Bizans hükümdârı Kayser (Herakliüs)'e (1)

2 — Abdullâh bin Hüzâfe es-Sehmi (R.A.)'yi; İrân hükümdârı Kisrâ'ya (2)

---

1) Hz. Muhammed (S.A.V.), Rum kralı Herakliüs'a şu mektubu göndermiştir:

«Rahmân ve Rahim olan Allâh'ın adı ile,

Allâh'ın kulu ve Resûlü Muhammed'den, Rumların büyük reisi Herakliüs'e:

Hidâyete ittibâ edene selâm olsun! İlâve ederim ki seni tam bir İslâmi çağırışla İslâm'a çağırıyorum. Müslüman ol, selâmet bulursun. Müslüman ol ve Allâh, sana iki kat ecrini verir. Eğer yüz çevirirsen, köylülerinin (tebaan'ın) günâhı senindir. Ve siz, Ey Ehl-i Kitâp, sizlerle aramızda müşterek bir kelimeye geliniz ki o, Allâh'dan başkasıyle ibâdet etmemeniz, O'na hiçbir şeyi ortak koşmamanız ve bir kısmınızın Allâh'dan başka bâzı insanları Rabb edinmemeleridir. Eğer yüz çevirirlerse, şâhit olunuz, biz Müslümanlarız deyiniz.

Mühür: Muhammed Resûlüllâh.»

2) Hz. Muhammed (S.A.V.); Kisrâ'ya şu mektûbu göndermiştir:

«Rahmân ve Rahim olan Allâh'ın adı ile, Allâh'ın kulu ve

3 — Amr bin Ümeyye (R.A.)'yi; Habeşistân kralı Necâşi'ye (3)

Resûlü Muhammed'den İrânlıların büyük reisi Kisrâ'ya. Hidâyete ittibâ eden ve Allâh Resûlüne inanan, eşi ve ortağı olmayan Allâh'dan başka Tanrı olmadığını; Muhammed'in O'nun kulu ve Resûlü olduğunu beyân edenlere selâm olsun! Ben, seni İslâm'ın bütün çağırışı ile çağırıyorum, zirâ ben her canlıyı dîne da'vet, kâfirlere karşı Allâh'ın sözünü yerine getirmek için bütün insanlar nezdinde Allâh'ın Resûlüyüm. O hâlde İslâm'ı kabûl et ve selâmet bul, şâyet reddedersen mecûsilerin günâhı senindir.»

Mühür: Muhammed Resûlüllâh.»

3) Hz. Muhammed (S.A.V.); Habeşistan kralı Necâşi'ye şu mektûbu göndermiştir.

«Allâh'ın Resûlü Muhammed'den Habeşlerin kralı en-Necâşi'ye:

Kendisinden başka Tanrı olmayan, Mâlik, eksik sıfatlardan berî, yüce sıfatlarla nitelenmiş, Selâmet verici, mahlûklarını koruyucu, yardım edici Allâh'a hamd ü senâlarımı, sana bildiririm. Ve tasdik ederim ki, Meryem oğlu İsâ Allâh'ın Rûhü'l-Kudüs'ü ve bâkire, faziletli, kendisine dokunulmamış Meryem'le bıraktığı kelimesidir. Allâh, Âdem'i kendi eli ile yarattığı gibi onu da Rûhu ve üflemesiyle yarattı.

O hâlde, seni bir olan Allâh'a çağırıyorum. O'nun ortağı yoktur. Beni tâkibet ve bana bildirilene imân et, zirâ Ben, Allâh'ın Resûlüyüm. O hâlde seni ve teb'alarını Kâdiri mutlak ve büyüklük kendisine mahsûs olan Allâh'a çağırıyorum. Benim öğütlerimi kabûle sizi çağırıyor ve tavsiye ediyorum.

Amcamın oğlu Ca'fer'i berâberinde az sayıda Müslümân ile size gönderiyorum. Sana gelir gelmez onları konukseverlikle karşıla, yersiz her türlü gurûru bir tarafa bırak.

Selâmet hidâyete ittibâ edenlere olsun!»

Mühür: Muhammed Resûlüllâh.»

4 — **Hâtıb bin Ebî Belteâ (R.A.)'yı; İskenderiyye kralı (veyâ Mısır hükümdârı) Mukavkis'e (4)**

5 — **Amr bin el-Âss es-Sehmî (R.A.)'yi; Ummân'ın iki hükümdârı olan Cifer ve İyâz'a,**

6 — **Süleyt bin Amr (R.A.)'ı; Yemâme'nin iki hükümdârı olan Sümâme ile Hevze'ye,**

Prof. Hamidullâh «İslâm Peygamberi» adlı kitâbında bu mektûbun, Hz. Muhammed (S.A.V.)'in Necâşiye gönderdiği iki mektûbun birleştirilmesinden meydana geldiğini söylüyor. Buna göre, bunlardan birisi: Müslüman mültecilerin Habeşistan'a sığınması, diğeri ise Hicret'in altıncı yılında Hz. Peygamber (S.A.V.)'in İslâm'a da'vet için bir çok yabancı hükümdârlara mektûb gönderdiği zaman yazılmıştır.

4) Hz. Muhammed (S.A.V.)'in, Mısır hükümdârı Mukavkis'e gönderdiği mektûb şöyledir:

«Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın adıyle.

Allâh'ın kulu ve Resûlü Muhammed'den, Kıptilerin büyük reisi el-Mukavkis'a:

Hidâyete ittibâ edene selâm olsun! Ben, seni İslâm'ın bütün çağırışıyla çağırıyorum. İslâmiyeti kabûl et ki selâmete eresin; Allâh, sana çifte sevâb verecektir. Eğer yüz çevirirsen, bütün kıbtilerin günâhını sen üzerine almış olacaksın.

Ey Ehl-i Kitâb, sizin ve bizim için aynı olan bir kelimeye geliniz ki, o Allâh'dan başkasına ibâdet etmemek, her ne olursa olsun, hiç bir şeyi O'na ortak koşmamak ve aramızdan bâzılarımız, Allâh'dan başka bâzı insanları Rabb edinmemeleridir. Şâyet onlar, bundan yüz çevirirse, siz dersiniz ki: Bizim Allâh'a teslim olan Müslümanlar olduğumuza şâhit olunuz.

Mühür :
Allâh
Resûl
Muhammed

Hz. Muhammed'in, diğer hükümdâr ve emîrlere gönderdiği mektuplar için Prof. M. Hamidullâh'ın «İslâm Peygamberi» adlı kitâbına bakınız. (A.E.)

7 — Alâ bin el-Hadrami (R.A.)'yi; Bahreyn emiri Münzir'e,

8 — Şüccâ' bin Vehb el-Esedî (R.A.)'yi; Şâm tarafının hükümdârı olan Hâris bin Ebi Şemr'e birer mektûb ile elçi olarak göndermiştir.

[Resûlüllâh (S.A.V.)'ın mektub gönderdiği hükümdârlardan Necâşî, bunu iyi karşılamış ve rivâyete göre Müslüman olmuştur. Mısır hükümdârı Mukavkıs ise Hz. Muhammed (S.A.V.)'in peygamberliğini kabûl etmemekle berâber O'na bâzı hediyeler göndermiştir. Bizans hükümdârı Kayser de İslâm'ı kabûl etmemiştir. Bahreyn emîri (vâlisi) Münzir ise, İslâmı kabûl etmiştir. Hz. Muhammed (S.A.V.), Münzir'in şahsına sekiz mektub göndermiştir. İrân hükümdârı Kisrâ ise, mektûbu okudukdan sonra yırtmış ve hakâret etmiştir.]

RESÛLÜLLÂH (S.A.V.)'IN HASTALIĞININ BAŞLAMASI

(Hicret'in 11. yılı)

Resûlüllâh (S.A.V.), hicret'in onbirinci yılında Safer ayının son gecelerinden birinde veyâ Rabî'ul-evvel ayının başında, gece yarısı Cennet'ül-Bakî' mezarlığına gitmiş ve oradaki mü'minler için Allâh (C.C.)'dan afv dilemişti. Sonra âilesine dönmüş ve o gün sabâh olunca kendisinde bir rahatsızlık başlamıştı.

Resûlüllâh (S.A.V.)'ın zevcesi Hz. Âişe (R. Anhâ)'den şöyle dediği rivâyet edilmiştir: Resûlüllâh (S.A.V.), Bakî' mezarlığından dönünce, başım ağrıdığından dolayı: «Vah başım!» derken beni görüp:

«Vallâhi, yâ Âişe senin değil, asıl benim vah başım!» buyurdu. Sonra:

«Sen, benden önce ölsen sana ne zarârı var, ben kalkıp seni kefenler, üzerine namaz kılar ve defnederim!» diyerek lâtife etti.

Resûlüllâh (S.A.V.)'in hastalığı günden güne artıyordu. Rahatsızlığına rağmen zevcelerine eşit muâmele edip onları dolaşıyordu. Meymûne (R. Anhâ)'nin odasında iken hastalığı şiddetlenmişti. Zevcelerini çağırıp Hz. Âişe (R. Anhâ)'nin odasında kalmak için izin istedi. Kendisine izin verildi. Hasta olmasına rağmen Mescid'e çıkıp namazı kıldırıyordu. Fakat hastalığı şiddetlenince Hz. Ebû Bekir (R.A.)'in cemâate imâm olup namaz kıldırmasını emretti.

RESÛLÜLLÂH (S.A.V.)'IN HASTALIĞININ ŞİDDETLENMESİ VE HZ. EBÛ BEKİR (R.A.)'IN ASHÂBA NAMAZ KILDIRMASI

Hz. Âişe (R. Anhâ)'den şöyle dediği rivâyet edilmiştir: Resûlüllâh (S.A.V.)'ın hastalığı şiddetlenince:

«Ebû Bekir'e söyleyin de insanlara namazı kıldırsın,» buyurdu. Ben de:

«Ey Allâh'ın Peygamberi, Ebû Bekir sesi zayıf, yufka yürekli bir adamdır, Kur'ân'ı okuduğu zaman çok ağlar!» dedim. Resûlüllâh (S.A.V.) yine:

«Ona söyleyin de insanlara namazı kıldırsın,» buyurdu. Ben yine aynı sözü söyleyince, Resûlüllâh (S.A.V.):

«Siz kadınlar, Yûsuf'un sâhibeleri gibisiniz (yâni Hz. Yûsuf devrindeki kadınlar gibisiniz, gönlünüzdekinin tersini söylersiniz) **o'na söyleyin insanlara namazı kıldırsın,»** buyurdu.

Vallâhi, ben bunu söylemekle bu görevin Ebû Bekir (R.A.)'den başkasına verilmesini istiyordum. Çünkü Resûlüllâh (S.A.V.)'ın makâmına geçecek kimseyi halkın ebediyyen sevmiyeceğini, insanların onu her şeyde uğursuz sayacaklarını sanıyordum. Bunun için ben, Resûlüllâh (S.A.V.)'ın Ebû Bekir (R.A.)' in imâmetine dâir emrini değiştirmesini istemiştim.

Zem'a'nın oğlu Abdullâh (R.A.)'dan ise şöyle dediği rivâyet edilmiştir: Resûlüllâh (S.A.V.)'ın hastalığı şiddetlendiği zaman ben Müslümanlardan bir topluluk içinde Resûlüllâh (S.A.V.)'ın yanında idim. Bilâl (R.A.), Resûlüllâh (S.A.V.)'ı namaza çağırınca:

«Birine söyleyin de halka namazı kıldırsın!» buyurdu. Ben de çıkınca insanlar arasında Ömer (R.A.)'i gördüm. Ebû Bekir (R.A.) orada yoktu.

«Kalk yâ Ömer, insanlara namazı kıldır,» dedim. Ömer (R.A.) de kalkıp namaz için tekbîr aldı. Resûlüllâh (S.A.V.), onun sesini duyunca — ki Ömer (R. A.), sesi yüksek bir adamdı — Allâh (C.C.)'ın Resûlü:

«Ebû Bekir nerede?» diye sordu. Sonra:

«Allâh (C.C.) da, Müslümanlar da buna râzı olmazlar,» diye iki defa sözünü tekrâr etti. Ebû Bekir (R.A.)'e haber gönderdi. Ömer (R.A.), bu namazı kıldırdıkdan sonra, Ebû Bekir (R.A.) gelip namazı kıldırdı.

Zem'a'nın oğlu Abdullâh (R.A.) demiştir ki: Ömer (R.A.) bana:

«Yazıklar olsun! Bana ne yaptın ey Zem'a'nın oğlu? Vallâhi bana namaz kıldırmamı söylediğin zaman bunu sana Resûlüllâh emretti sanmıştım, bilseydim namaz kıldırmazdım,» dedi. Ben de:

«Vallâhi bunu bana Resûlüllâh emretmedi. Lâkin ben Ebû Bekir'i göremeyince, namaza hâzır olan

cemâatin içinde namaz kıldırmaya en lâyık seni gördüm,» dedim.

Resûlüllâh (S.A.V.), 8 Haziran'a rastlayan Rebî-u'l-Evvel ayının Pazartesi sabâhı biraz iyileşerek, başı sarılmış olduğu hâlde mescide Sabâh Namazına gelmişti. Ebû Bekir (R.A.), cemâate namaz kıldırıyordu. Resûlüllâh (S.A.V.), odasından çıkıp da Mescid'e girince cemâat çekilip O'na yol verdiler. Ebû Bekir (R.A.), Resûlüllâh (S.A.V.)'ın geldiğini anlıyarak, namaz kıldırdığı yerden çekilmek istemiş, fakat Resûlüllâh (S.A.V.) ona, cemâate namaz kıldırmasını söylemişti. Resûlüllâh (S.A.V.), Ebû Bekir (R.A.)'in sağ tarafında oturarak namazı kıldı.

Namazı bitirince, cemâate dönüp bâzı sözler söyledi. Odasına dönünce dermansızlığı arttı. Kuşluk vakti oldu: Başı, Hz. Âişe (R. Anhâ)'nin kucağında duruyordu. Yanında bir kabda soğuk su vardı. Elini suya batırıp mübârek yüzünü serinletiyordu. Haziran'ın sıcak günlerinden biri, gök yüzü saf, her taraf sâkin idi. Mübârek parmağiyle yukarı doğru işâret etti: «**Refik-i A'lâ'ya** (Yüce dosta)» diyerek gözlerini göğe çevirdi. Hz. Âişe (R. Anhâ)'nin odasında vefât eyledi. Rûhu ebedî âleme uçtu. Vefât ettiği zaman 63 yaşında idi.

RESÛLÜLLÂH (S.A.V.)IN TECHÎZ VE DEFNİ

Ashâb-ı Kirâm acı haberi gözyaşları içinde öğrendiler. Medîne-i Münevvere'yi mâtem havası kapladı. Bâzıları buna inanmak istemediler. Hz. Ebû Bekir (R.A.):

«Kim ki Muhammed'e taparsa bilmiş olsun ki Mu-

hammed ölmüştür. Kim ki Allâh'a taparsa bilsin ki, Allâh dâim ve bâkidir.» diyerek yüce gerçeği açıkladı. Ve Âl-i İmrân Sûresinin 144 üncü âyet-i kerimesini okudu. Bu âyette Yüce Allâh (C.C.), şöyle buyuruyordu:

وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَفَإِنْ
مَاتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلَىٰ عَقِبَيْهِ
فَلَنْ يَضُرَّ اللَّهَ شَيْئًا وَسَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ ﴿١٤٤﴾

«Muhammed ancak bir peygamberdir. O'ndan önce de peygamberler geçmişti. Ölür veyâ öldürülürse geriye mi döneceksiniz? Geriye dönen, Allâh'a hiç bir zarar vermez, Allâh şükredenlerin mükâfatını verecektir.»

Hz. Alî, Hz. Abbâs, ve oğlu Fazl ve Zeyd'in oğlu Üsâme (R. Anhüm) gibi sahâbîler, cenâzenin yıkanması ile meşgûl oldular.

Resûlüllâh (S.A.V.)'in yıkanması ve kefenlenmesi işi bitince, evinde bir sedirin üzerine konuldu. Müslümanlar, O'nu defnedecekleri yerde ihtilâf ettiler. Kimi Mescid'ine defnedelim, kimi de ashâbiyle berâber Bâkî' mezarlığına defnedelim, dediler. Daha başka görüşler de ileri sürüldü. Bu sırada Hz. Ebû Bekir (R.A.) gelip, ben Resûlüllâh (S.A.V.)'ın:

«Bir Peygamber ancak rûhu alındığı (yâni öldüğü) yere gömülür.» diye buyurduğunu işittim.» dedi. Bunun üzerine Hz. Âişe (R. Anhâ)'nin odasına bir mezar kazıldı. Cenâze namazı kılındıkdan sonra oraya defn edildi.

HZ. MUHAMMED (S.A.V.)'İN ZEVCELERİ

İbn-i Hişâm demiştir ki: (Hz. Muhammed (S.A.V.)'in yanında sağ olarak bulunan) zevceleri dokuzdur. **Bunlar:** Ebû Bekir'in kızı Âişe, Ömer'in kızı Hafsa, Ebû Süfyân'ın kızı Ümm-ü Habîbe; Ebû Ümeyye'nin kızı Ümm-ü Seleme, Zem'a'nın kızı Sevde, Cahş'ın kızı Zeyneb, Hâris'in kızı Meymûne, Hâris bin Ebî Dirâr'ın kızı Cüveyriyye, Huyey bin Ahtab'ın kızı Safiyye (R. Anhünne) dir.

Resûlüllâh (S.A.V.)'ın evlendiği kadınların hepsi ise onüçtür. Mü'minlerin anaları sayılan bu kadınlar şunlardır:

1 — **Huveylid'in kızı Hz. Hadîce (R. Anhâ):** Bu, Resûlüllâh (S.A.V.)'in evlendiği ilk kadındır. Onu Resûlüllâh (S.A.V.)'a, babası Huveylid bin Esed tezvîc etmiştir. Kardeşi Amr bin Huveylid tezvîc etti (evlendirdi), diyen de vardır. Resûlüllâh (S.A.V.) evlenirken Hz. Hadîce'ye 20 deve mehr (1) vermiştir. (Rivâyete göre; Resûlüllâh (S.A.V.) evlenirken 25, Hadîce (R. Anhâ) ise 40 yaşında idi.) **Resûlüllâh (S.A.V.)'ın bütün çocukları Hz. Hadîce (R. Anhâ)'den doğdu. Sâdece İbrâhîm, Mâriye'den doğmuştur.** Hz. Ha-

---

1) **Mehr** (veyâ mehir): Evlenirken erkek tarafından kadına verilen mal veyâ paradır. Bu da iki kısma ayrılır: Mehr-i muaccel, mehr-i müeccel. **Mehr-i Muaccel:** Evlenirken kadına verilen mal veyâ paradır.

Mehr-i müeccel ise: Ölüm veyâ boşanma hâlinde verilecek mal veyâ paradır. (A.E.)

dîce (R. Anhâ), Resûlüllâh (S.A.V.)'dan önce Mâlik'-in oğlu Ebû Hâle ile evlenmiş ve ondan iki çocuğu olmuştu. Bunlar: Ebû Hâle'nin oğlu Hind ve Ebû Hâle'nin kızı Zeyneb'dir. Hz. Hadîce (R. Anhâ), Ebû Hâle'den önce de Âbid'in oğlu Atîk ile evlenmiş ve ona Abdullâh adında bir oğlan ile bir kız doğurmuştu.

2 — **Hz. Âişe (R. Anhâ)**: Ebû Bekir (R.A.)'in kızıdır. Resûlüllâh (S.A.V.), o'nunla Mekke'de evlendi. Evlendiği zaman Hz. Âişe (R. Anhâ) yedi yaşında idi. Hz. Âişe (R. Anhâ) dokuz veya on yaşında iken Resûlüllâh (S.A.V.) onunla Medîne'de gerdeğe girdi. Resûlüllâh (S.A.V.), Hz. Âişe (R. Anhâ)'den başka bâkire kadınla evlenmemiştir. Hz. Âişe (R. Anhâ)'yi O'na babası Ebû Bekir (R.A.) tezvîc etmiştir. Resûlüllâh (S.A.V.), Hz. Âişe (R. Anhâ)'ye 400 dirhem mehr vermiştir.

3 — **Hz. Sevde (R. Anhâ)**: Resûlüllâh (S.A.V.)'ın zevcelerinden biri de Zem'a'nın kızı Sevde (R.A.)'dir. Onu ,Resûlüllâh (S.A.V.)'a Süleyt İbn-i Amr tezvîc etmiştir. Ebû Hâtıb bin Amr tezvîc etti, diyen de vardır. Resûlüllâh (S.A.V.), o'na 400 dirhem mehr verdi. Resûlüllâh (S.A.V.)'dan önce Sükrân bin Amr ile evlenmişti.

4 — **Hz. Zeyneb (R. Anhâ)**: Cahş'ın kızı Zeyneb de Resûlüllâh (S.A.V.)'ın zevcesidir. Onu, Resûlüllâh (S.A.V.)'a kardeşi Ebû Ahmed bin Cahş tezvîc etmiştir. Resûlüllâh (S.A.V.) ona da 400 dirhem mehr vermiştir. Zeyneb (R. Anhâ), Resûlüllâh (S.A.V.)'dan önce, O'nun âzâdlısı Hârise'nin oğlu Zeyd ile evlenmiş idi). Resûlüllâh (S.A.V.)'ın âzâdlısı ve aynı zamanda oğulluğu olan Zeyd (R.A.), Zeyneb (R. Anhâ) ile geçinemediği için o'nu boşamış, Zeyneb (R. Anhâ) de Resûlüllâh (S.A.V.) ile evlenmiştir.) Yüce Allâh

(C.C.), Zeyneb (R. Anhâ) hakkında şu âyeti indirmiştir:

...فَلَمَّا قَضَى زَيْدٌ مِنْهَا وَطَرًا زَوَّجْنَاكَهَا لِكَيْ لَا يَكُونَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِي أَزْوَاجِ أَدْعِيَائِهِمْ إِذَا قَضَوْا مِنْهُنَّ وَطَرًا...

«...Zeyd, o kadından ilişiğini kesince Biz, onu sana zevce yaptık...» (2)

5 — **Hz. Ümm-ü Seleme (R. Anhâ):** Muğîre'nin oğlu Ebû Ümeyye'nin kızı Ümm-ü Seleme'nin asıl adı Hind'dir. Onu Resûlüllâh (S.A.V.)'a, oğlu Seleme tezvîc etmiştir. Resûlüllâh (S.A.V.), Ümm-ü Seleme (R. Anhâ)'ye mehr olarak, içi lif dolu bir yatak, bir bardak ile bir yemek tabağı ve bir el değirmeni vermişti. Ümm-ü Seleme (R. Anhâ), Resûlüllâh (S.A.V.)'dan önce, Abdulesed'in oğlu Ebû Seleme ile evlenmişti. Ebû Seleme'nin adı ise Abdullâh'dır. Ümm-ü Seleme (R. Anhâ), kocası Abdullâh'a; Seleme, Ömer, Zeyneb ve Rukayya adında dört çocuk doğurmuştu.

6 — **Hz. Hafsa (R. Anhâ):** Hattâb'ın oğlu Ömer (R.A.)'in kızıdır. Onu, Resûlüllâh (S.A.V.)'a, babası Ömer İbn-i Hattâb tezvîc etmiştir. Resûlüllâh (S.A.V.), Hafsa'ya 400 dirhem mehr vermiştir. Hafsa (R. Anhâ), Resûlüllâh (S.A.V.)'dan önce Huneys'in oğlu Huzâfe ile evlenmişti.

7 — **Hz. Ümm-ü Habîbe (R. Anhâ):** Esas adı Remle'dir. Harb'in oğlu Ebû Süfyân'ın kızı idi. Onu, Resûlüllâh (S.A.V.)'a Hâlid bin Saîd tezvîc etmiştir. Hâlid ve Ümm-ü Habîbe Habeşistan'da idiler. Necâşî, Resûlüllâh (S.A.V.)'ın yerine ona dörtyüz dinar mehr vermiştir. Onu, Resûlüllâh (S.A.V.)'a Necâşî istemiş-

2) Ahzâb sûresi; âyet: 37

tir. Ümm-ü Habîbe, Resûlüllâh (S.A.V.)'dan önce, Cahş'ın oğlu Abdullâh ile evlenmiş idi.

8 — **Hz. Cüveyriyye (R. Anhâ):** Ebû Dırâr'ın oğlu Hâris'in kızıdır. Hüzâa kabîlesinden Mustalik oğullarının esîrleri arasında idi. Ensâr'dan Sâbit bin Kays'ın payına düşmüştü. Ücretini ödediği takdîrde onu âzâd edeceğine Kays söz vermişti. (yânî onu mükâtebe eylemişti). Cüveyriyye (R. Anhâ) de Resûlüllâh (S.A.V.)'a gelip ödeyeceği ücreti (kitâbeti) için yardım istedi. Resûlüllâh (S.A.V.) ona:

«Ben sana bundan hayırlısını söyleyeyim mi?» dedi. Cüveyriyye (R. Anhâ) de: **«O nedir?»** diye sordu. Resûlüllâh (S.A.V.):

«Ben, senin ücretini ödeyip seninle evleneyim.» buyurdu. Cüveyriyye (R. Anhâ) de:

«Evet, olur,» deyince, Resûlüllâh (S.A.V.), onunla evlendi.

İbn-i Hişâm demiştir ki: Resûlüllâh (S.A.V.), berâberinde Hâris'in kızı Cüveyriyye (R. Anhâ) olduğu hâlde Mustalik oğulların savaşından dönerken Cüveyriyye'yi Ensâr'dan bir adama emânet olarak bırakmış ve o'nu korumasını emretmişti. Resûlüllâh (S.A.V.), Medîne'ye gelince, Cüveyriyye (R. Anhâ)'nin babası Hâris bin Ebî Dırâr da kızının fidyesi ile geldi. Akîk denen yere varınca fidye için getirdiği develere baktı, onlardan iki deveyi çok beğendiği için Akîk'in vâdîlerinden bir vâdîde sakladı. Sonra Resûlüllâh (S.A.V.)'a gelip:

«Yâ Muhammed, siz benim kızımı esîr aldınız, işte şu onun fidyesidir,» dedi. Resûlüllâh (S.A.V.):

«Akîk'de şöyle şöyle bir vâdîde sakladığın iki deve nerede?» diye sordu. Bunun üzerine Hâris:

«Şehâdet ederim ki Allâh'dan başka ilâh yoktur

ve sen Allâh'ın Resûlüsün, vallâhi bunu Allâh'dan başka hiç kimse görmemişti,» dedi. Hâris, Müslüman oldu. Onunla berâber iki oğlu ve kavminden bir çok kişi Müslüman oldular. Hâris, adam gönderip o iki deveyi de getirtti. Develeri, Nebî-i Ekrem (S.A.V.)'e verdi. Kızı Cüveyriyye (R. Anhâ) Hâris'e iâde edildi. Cüveyriyye (R. Anhâ) de İslâm'ı kabûl edip iyi bir Müslümân oldu. Resûlüllâh (S.A.V.), Cüveyriyye (R. Anhâ)'yi babasından isteyip onunla evlendi. Cüveyriyye (R. Anhâ)'ye 400 dirhem mehr verdi. Resûlüllâh (S.A.V.)'dan önce, Cüveyriyye (R. Anhâ), amcasının oğlu Abdullâh ile evlenmiş idi. Bâzıları demişlerdir ki: Resûlüllâh (S.A.V.), Cüveyriyye (R. Anhâ)'yi Kays'ın oğlu Sâbit'ten satın alıp âzâd etmiş ve onunla evlenmiştir.

9 — **Hz. Safiyye (R. Anhâ):** (Hayber Yahûdilerinin reisi) Huyey bin Ahtab'ın kızıdır. Resûlüllâh (S.A.V.), Safiyye (R. Anhâ)'yi Hayber'den esîr alıp kendisi için seçmiştir. Resûlüllâh (S.A.V.), etsiz ve yağsız sâdece kavrulmuş un ve hurma ile düğün yemeği vermişti. Safiyye (R. Anhâ), Resûlüllâh (S.A.V.)'dan önce, Rabî'in oğlu Kinâne ile evlenmiş idi.

10 — **Hz. Meymûne (R. Anhâ):** Hâris'in kızıdır. Onu, Resûlüllâh (S.A.V.)'a Abdulmuttalib'in oğlu Abbâs tezvîc etmiştir. Resûlüllâh ((S.A.V.)'ın yerine Hz. Abbâs (R.A.), Meymûne' (R. Anhâ)'ye 400 dirhem mehr verdi. Resûlüllâh (S.A.V.)'dan önce Meymûne (R. Anhâ), Abduluzzâ'nın oğlu Ebû Rehm ile evlenmiş idi. Denilmiştir ki: Meymûne (R. Anhâ), deve üzerinde iken Resûlüllâh (S.A.V.)'ın evlenme teklifi o'na ulaşmış, o da: **«Deve ve üzerindeki Allâh'ın Resûlünündür,»** diyerek kendisini Resûlüllâh (S.A.V.)'a hibe etmişti. **Yüce Allâh (C.C.), Meymûne (R. Anhâ) hakkında şu âyeti indirmiştir:**

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَحْلَلْنَا لَكَ
أَزْوَاجَكَ اللَّاتِي آتَيْتَ أُجُورَهُنَّ وَمَا مَلَكَتْ يَمِينُكَ مِمَّا
أَفَاءَ اللَّهُ عَلَيْكَ وَبَنَاتِ عَمِّكَ وَبَنَاتِ عَمَّاتِكَ وَبَنَاتِ
خَالِكَ وَبَنَاتِ خَالَاتِكَ اللَّاتِي هَاجَرْنَ مَعَكَ ...

«Peygamber nikâhlanmayı dilediği takdîrde, kendisinin mehrini Peygamber'e hîbe eden mü'min kadını almanı (Allâh sana) **helâl kılmıştır...»** (3)

Kendisini Hz. Peygamber'e hîbe eden kadın, Cahş'ın kızı Zeyneb (R. Anhâ)'dir diyen de vardır.

11 — **Hz. Zeyneb (R. Anhâ):** Hâris'in oğlu Huzeyme'nin kızıdır. Yoksullara acıyıp onlara merhâmet ettiği için Ümmü'l-Mesâkîn (Yoksulların anası) diye adlandırılıyordu. Resûlüllâh (S.A.V.)'a, o'nu Amr'ın oğlu Kubeysa tezvîc etmiştir. Resûlüllâh (S.A.V.), o'na 400 dirhem mehr vermiştir. Resûlüllâh (S.A.V.)'dan önçe Hâris'in oğlu Ubeyde ile evlenmişti. Ubeyde'den önce de, amcasının oğlu Amr'ın oğlu Cehm ile evlenmişti.

Resûlüllâh (S.A.V.)'ın kendileriyle gerdeğe girdiği kadınlar, bu onbir kadındır. Bunlardan ikisi: Huveylid'in kızı Hadîce (R. Anhâ) ile Huzeyme'nin kızı Zeyneb (R. Anhâ), Resûlüllâh (S.A.V.)'dan önce vefât etmişlerdi. Geri kalan dokuz zevcesi ise, Resûlüllâh (S.A.V.)'ın vefâtından sonraya kalmışlardır.

Şu iki kadın ile Resûlüllâh (S.A.V.) nikâhlandığı hâlde, gerdeğe girmemiş (yânî cimâ' etmemiş) **tir:**

---

3) Ahzâb sûresi; âyet: 50

Bunlardan biri, **Nu'man'ın kızı Esmâ (R. Anhâ)'dır.** Resûlüllâh (S.A.V.), Esmâ (R. Anhâ)'yı tezvîc ettikden sonra vücûdunda abraşlık (beyaz lekeler) buldu. Ona mut'asını verip âilesine iâde etti. Diğeri de: **Yezîd'in kızı Umre (R. Anhâ)'dir.** Resûlüllâh (S.A.V.)'ın yanına gelince: **«Ben, senden Allâh'a sığınırım.»** dedi. Resûlüllâh (S.A.V.) da, o'nu âilesine iâde etti. Resûlüllâh (S.A.V.)'dan Allâh'a sığınan «Kindiyye» adında bir kadındır, diyen de vardır. Bâzısı da demiştir ki: Resûlüllâh (S.A.V.), o'nu çağırdığı zaman: **«Biz, öyle bir kavmiz ki bize gelinir, biz gelmeyiz!»** demiş. Bunun üzerine Resûlüllâh (S.A.V.), o'nu âilesine iâde etmiştir.

Resûlüllâh (S.A.V.) Reyhâne ile Mâriyye' (R. Anhümâ)'yi câriye olarak almıştır. Mâriyye (R. Anhâ)'den İbrâhîm (R.A.) adında bir oğlu doğmuştur.

Resûlüllâh (S.A.V.)'ın zevcelerinden altısı Kureyş'lidir. Bunlar: Huveylid'in kızı Hâdice, Ebû Bekir'in kızı Âişe, Ömer'in kızı Hafsa, Ebû Süfyân'ın kızı Ümm-ü Habîbe, Ebû Ümeyye'nin kızı Ümm-ü Seleme, Zem'a'nın kızı Sevde (R. Anhünne) dir.

Diğer yedi zevcesi ise, Arab'ın diğer kabîlelerindendir. Bunlar: Cahş'ın kızı Zeyneb, Hâris'in kızı Meymûne, Huzeyme'nin kızı Zeyneb, Hâris bin Ebî Dırâr'ın kızı Cüveyriyye, Nu'mân'ın kızı Esmâ ve Yezîd'in kızı Umre (R. Anhünne)'dir.

Arap soyundan olmayanlar: Huyey bin Ahtab'ın kızı Safiyye, ki Benî Nadîr Yahûdîlerindendir. Resûlüllâh (S.A.V.)'ın câriyeleri olan Reyhâne ile Mâriyye (R. Anhünne) de Arap soyundan değildir. (4)

B İ T T İ

---

4) **Resûlüllâh (S.A.V.)'in çocukları: Resûl-i—Ekrem (S.A.V.) Efendimizin üçü erkek, dördü kız olmak üzere**

yedi çocuğu doğmuştur. Erkek çocukları: **Kâsım, Abdullâh ve İbrâhîm'dir.** Kız çocukları ise: **Zeyneb, Rukayye, Ümm-ü Külsûm ve Fâtıma'dır.** Bunlar doğuş sırasıyla: Kâsım, Zeyneb, Rukayye, Ümm-ü Külsûm, Fâtıma, Abdullâh ve İbrâhim'dir.

Bu yedi çocuğun altısı; Hz. Hadîce'den, yedincisi yâni İbrâhîm (R.A.) Mısırlı Mâriyye (R. Anhâ)'den idi.

Kâsım (R.A.), Peygamber efendimizin ilk çocuğudur. Resûlüllâh (S.A.V.)'ın nübüvvetinden onbir yıl önce doğmuş olduğu rivâyet edilir. (M. 599)

Annesi Hz. Hadîce (R. Anhâ)'dir. İbn-i Sa'd, Kâsım'ın iki yıl yaşamış olduğunu rivâyet eder. Peygamber Efendimizin vefât eden ilk çocuğudur. Umûmiyyetle kabûl edildiğine göre, Peygamber (S.A.V.) Efendimizin nübüvvetinden önce vefât etmiştir.

Peygamberimiz (S.A.V.), bu oğlunun adına izâfeten «Ebû'l-Kâsım» künyesi ile anılmıştır. Resûl-i Ekrem (S.A.V.), bu künye ile çağırılmaktan hoşlanır, Ashâb (R. Anhüm) da Peygamber (S.A.V.) Efendimizi bu künye ile çağırırlardı.

Resûlüllâh (S.A.V.)'ın kızlarından Rukayye (R. Anhâ), önce Ebû Leheb'in oğlu Utbe ile evlenmiş; Ebu Leheb, İslâma düşman olduğu için Rukayye'yi oğluna boşatmış, Rukayye de Hz. Osmân (R.A.) ile evlenmişti. Rukayye (R. Anhâ)'nin ölmesinden sonra Resûlüllâh (S.A.V.), Hz. Osmân (R.A.)'ı, Ümm-ü Külsûm (R. Anhâ) adındaki kızı ile evlendirdi. Hz. Fâtıma (R. Anhâ)'dan başka Resûlüllâh (S.A.V.)'ın bütün çocukları O'ndan önce vefât etmişlerdi. Ancak Hz. Fâtıma (R. Anhâ), Resûlüllâh (S.A.V.)'dan altı ay sonra vefât etmiştir.

Resûlüllâh (S.A.V.)'ın kızlarından Hz. Fâtıma (R. Anhâ) Hz. Alî (R.A.) ile evlenmişti. Resûlüllâh (S.A.V.)'ın soyu Hz. Fâtıma (R. Anhâ)'dan devâm etmiştir. Allâh (C.C.), cümlesine rahmet eylesin. (A.E.)

İÇİNDEKİLER

Elinizdeki bu kitap; "Siret-i İbn-i Hişam"dan özetlenmiş; Peygamber Efendimizin hayatı hakkında her müslümanın bilmesi gereken bilgileri ihtiva eden nadide bir kitaptır.

Huzur Yayınevi; yazıldığı günden bu yana 'Siret' okuyucuları için en güvenilir kaynak kitap olan bu eseri takdim etmekten mutluluk duymaktadır.

HUZUR YAYINEVİ

Çatalçeşme Sk. Yücer Han No: 46
Kat: 2 Cağaloğlu - İstanbul
Tel: (0.212) 513 50 57
Fax: (0.212) 513 01 71